

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I *Informācija*

.....

II *Sagatavošanas dokumenti***Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja****416. plenārajā sesijā 2005. gada 6. un 7. aprīlī**

2005/C 255/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Eiropas rūpniecības rajoni un jaunie zināšanu tīkli	1
2005/C 255/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Tūrisma politika paplašinātajā ES	14
2005/C 255/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Vienotā tirgus prioritātēm 2005.-2010. gadam	22
2005/C 255/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Vairot uzticību uzņēmumu tiešajiem elektroniskajiem tirgiem (COM(2004) 479 final)	29
2005/C 255/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par ierosinājumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko divdesmit deviņi reizi groza Padomes Direktīvu 76/769/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (vielas, kas klasificētas kā kancerogēnas, mutagēnas vai reproduktīvajai funkcijai toksiskas — c/m/r) (COM(2004) 638 final — 2004/0225 (COD))	33

2005/C 255/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka fasēto produktu nominālos daudzumus un ar kuru atceļ Padomes Direktīvas 75/106/EEK un 80/232/EEK, kā arī groza Padomes Direktīvu 76/211/EEK (COM(2004) 708 final — 2004/0248 (COD))	36
2005/C 255/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par atbalsta programmas īstenošanu audiovizuālajā sektorā (MEDIA 2007) (COM(2004) 470 final — 2004/0151 (COD))	39
2005/C 255/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Lielās mazumtirdzniecības nozari — tendencēm un ietekmi uz lauksaimniekiem un patērētājiem	44
2005/C 255/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vides finanšu instrumentu (LIFE+)” (COM(2004) 621final — 2004/0218 (COD))	52
2005/C 255/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Piesārņojošo vielu izplūdes un pārneses reģistra ieviešanu un Padomes Direktīvu 91/689/EEK un 96/61/EK grozīšanu (COM(2004) 634 final — 2004/0231(COD))	55
2005/C 255/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, kas groza Direktīvu Nr. 95/2/EK par pārtikas piedevām, kas nav krāsvielas vai saldinātāji, un Direktīvu Nr 94/35/EK par saldinātājiem, ko lieto pārtikas produktos (COM(2004) 650 final — 2004/0237 (COD))	59
2005/C 255/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par pilsoniskās sabiedrības lomu, palīdzot novērst nedeklarētu darbu	61
2005/C 255/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, iedibinot Kopienas nodarbinātības un sociālās vienotības programmu — PROGRESS (COM (2004) 488 final)	67
2005/C 255/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Padomes un Eiropas Parlamenta ieteikumam par turpmāko Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā (COM(2004) 642 final — 2004/0239 (COD))	72
2005/C 255/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas (EPSP) izveidošanu (COM(2004) 496 final — 2004/0168 (COD))	76
2005/C 255/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Padomes Regulai, ar ko definē Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda galvenos noteikumus (COM(2004) 492 final — 2004/0163 (AVC))	79
2005/C 255/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “Priekšlikumu Padomes regulai par Kohēzijas fonda izveidi” (COM(2004) 494 final — 2004/0166 (AVC))	88
2005/C 255/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu (COM(2004) 495 final — 2004/0167 (COD))	91

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

416. PLENĀRAJĀ SESIJĀ 2005. GADA 6. UN 7. APRĪĻĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Eiropas rūpniecības rajoni un jaunie zināšanu tīkli

(2005/C 255/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar reglamenta 29. panta otro daļu 2004. gada 1. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par šādu tēmu: *Eiropas rūpniecības rajoni un jaunie zināšanu tīkli*

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma tās atzinumu 2005. gada 16. martā. Ziņojumu sniedza Pezzini kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 416. plenārajā sesijā (2005. gada 6. aprīļa sanāksmē) ar 127 balsīm "par" un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1 Ievads

1.1 Jau ilgstoši, it īpaši pēdējo 15 gadu laikā, par rajoniem daudz tiek diskutēts dažāda līmeņa debatēs visās rūpnieciski attīstītās valstīs. Gan jaunattīstības valstīs, gan Vidusjūras partnervalstīs ir centušās pārņemt rajonu sistēmu, kas jau izveidota daudzās Eiropas valstīs, lai veicināti strauju šo valstu saimnieciskās darbības sektoru attīstību.

1.2 Turklāt analītiskie pētījumi pierāda, ka rajoniem ir pozitīva ietekme uz nodarbinātības politiku un nosauc vairākus labas prakses piemērus korporatīvās sociālās atbildības jomā ⁽¹⁾ jau daudzus gadus pirms Komisijas Zaļās grāmatas publicēšanas. ⁽²⁾

1.3 Vienlaicīgi jaunās ekonomikas un sociālās parādības, kā arī jaunie uz zināšanām balstītie tīkli ir mainījuši tradicionālo saikni starp rajoniem, virzot ražošanas sistēmas uz lieliem "metarajoniem" ⁽³⁾ un nepieciešamību veidot tīklus starp dažādām atsevišķām ekonomiskajām zonām.

⁽¹⁾ Skat Becchettini pētījumu par rūpnieciskajiem rajoniem un sociālajiem tīkliem, 1995.

⁽²⁾ COM(2001) 366 galīgā redakcija, 18.07.2001.

⁽³⁾ No grieķu valodas: "metā" nozīmē "pēc", "pāri", "pārsniedzot". Tādējādi "metarajons" pārsniedz tradicionālā rajona robežas, taču ir veidots pēc tradicionāla rajona parauga.

1.4 Cenšoties īsumā apkopot šo plašo tēmu, pašiniciatīvas atzinumā apskatīti sekojoši jautājumi:

— 2. daļa: Definīcijas un neatrisināti jautājumi

— 3. nodaļa: No rajoniem līdz Eiropas uz zināšanām balstītiem metarajoniem

— 4. daļa: Rajoni ASV un starptautiskā mērogā,

— 5. daļa: Patreizējā situācija un esošie Eiropas Savienības instrumenti.

— 6. daļa: Ceļā uz jaunu stratēģisku ES politikas pieeju uz zināšanām balstītiem rajoniem

— 7. daļa: Noslēguma ieteikumi.

1.5 Pašiniciatīvas atzinuma par Eiropas intelektuālo rajonu tīkliem ⁽⁴⁾ mērķis ir:

— veikt esošo rūpniecisko rajonu, tehnoloģisko rajonu un "metarajonu" faktisko analīzi;

⁽⁴⁾ Intelektuālie/ uz zināšanām balstītie/tehnoloģiski attīstītie rajoni ir "jauni" rajoni, kas pretēji rūpniecības rajoniem, pilnvērtīgi izmanto informāciju un telekomunikāciju tehnoloģijas.

- izvērtēt nosacījumus veiksmīgai jauno rajonu attīstībai un analizēt šo rajonu potenciālu Lisabonas stratēģijas kontekstā gan patreizējā Eiropā, kurā ietilpst 25 dalībvalstis, gan nākotnē, kad dalībvalstu skaits būs 28.
- izveidot pamatu integrētai Eiropas politikai, kas veicinās jaunu uz zināšanām balstītu rajonu un “metarajonu” izveidi Eiropā;
- aplūkot instrumentus, kas nepieciešami minētās politikas īstenošanai, novērtēt esošos rajonus un izvirzīt ieteikumus par iespējamām izmaiņām un jauninājumiem;
- izstrādāt pamatu Eiropas platformas⁽⁵⁾ izveidei jauniem uz zināšanām balstītu rajonu tīkliem Eiropā ar 25 dalībvalstīm;
- veicināt vairāk un labāku darbavieta izveidi.

1.6 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vairākkārt ir uzsvērusi, apņēšanās un saistības, ko Eiropadome uzņēmās, definējot **Lisabonas stratēģijas** galveno mērķi, proti, panākt lai Eiropa kļūtu “par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstītu ekonomiku pasaulē, kas spēj nodrošināt stabili ekonomisko izaugsmi, vairāk un labākas darbavietas un lielāku sociālo kohēziju”.

1.6.1 Šobrīd vairāk nekā jebkad agrāk izaugsmes stratēģijām jābūt balstītām uz iespējām:

- iespējami efektīvi apvienot dažādas attīstības politikas;
- palielināt sociālo partneru līdzdalību, lai nodrošinātu progresīvu nodarbinātības attīstību un dotu rajoniem lielāku impulsu;
- nostiprināt tehnoloģisko pētījumu un vietējās rūpniecības attīstības sasniegumu apmaiņu,
- sasniegt augstu rūpniecības, apmācību un pētniecības institūtu, augsti attīstītu MVU, kvalificētu cilvēkresursu, finanšu un citu pakalpojumu, riska kapitāla, valsts un privātā sektora lēmēj institūciju kritisko masu;
- paātrināt ražošanas un izplatīšanas sistēmu attīstību un to pārveidi pastāvīgos Eiropas tīkliem, kas balstīti uz zināšanām, spēju īstenot informācijas un zināšanu apmaiņu, un spēju uzkrāt, pilnveidot un izplatīt tās.

⁽⁵⁾ Dokumentā COM(2002) 714 final, 11.12.2002 teikts, ka platformas “veicina tirgus sadarbību ... un izstrādā ilgtermiņa stratēģisko plānu pētniecības un attīstības darbam dažādu tehnoloģiju jomās ... Tās nodrošinās valsts iestāžu, lietotāju, reglamentējošo institūciju, rūpniecības, patērētāju un izcilības jomu sinerģiju ... Ir nepieciešama pētniecības, kas var radīt jaunas iespējas, un pakārtotā tiesiskā ietvara, kurā šīs tehnoloģijas var attīstīt un ieviest tirgū, vienotībai”.

1.7 Vairāk kā četrus gadus pēc Lisabonas stratēģijas ieviešanas ir pamats būt neapmierinātiem ar visai pieticīgo progresu, kas panākts, īstenojot tās mērķus un procesus, kas tajā ietverti. Pat Wim Kok vadītās Augsta līmeņa grupas ziņojumā pausts secinājums, ka “neapmierinošās stratēģijas ieviešanas iemesls ir **mērķtiecīgas politiskās rīcības trūkums**”, pieminot, ka “darba kārtība ir pārāk piesātināta, nav pietiekama darbības koordinācija un ir noteiktas savstarpēji pretrunīgas prioritātes”⁽⁶⁾

1.8 Eiropadomes sanāksmē Briselē 2004. gada 4. un 5. novembrī Eiropas Komisijas priekšsēdētājs uzsvēra, ka Koka ziņojums “sniedz reālistisku, bet bažas izraisošu progresu novērtējumu. Tas pierāda, ka šobrīd mums jārikojas, lai panāktu nokavēto”⁽⁷⁾ Precīzāk, viņš uzsvēra nepieciešamību “pārskatīt prioritātes, novērtēt progresu un uzņemties lielāku atbildību par to īstenošanu”⁽⁸⁾ Arī komiteja tās nesēn pieņemtajā atzinumā ir izteikusi viedokli par šo tēmu.⁽⁹⁾

1.9 EESK uzskata, ka pārskatot Lisabonas stratēģijas prioritātes, rūpniecības rajonus un to attīstību vajadzētu izvirzīt kā jaunas zināšanu bāzes, un — vissvarīgāk — jaunu un labāku darbavieta izveides pamatelementu. Tas ietver tīklu nodrošināto plašo iespēju izmantošanu, kas var radīt regulāru pētniecības kodificēto zinātnisko atziņu un formāli neapkopotu zināšanu savstarpēju papildināmību⁽¹⁰⁾, kas izplatīta un sakņojas ražošanas un izplatīšanas sistēmās.

1.10 **Iniciatīvu veicināšanai vietējā līmenī un spējai tās iestrādāt Lisabonas stratēģijas īstenošanas procesā** ir būtiska nozīme pirmkārt tādēļ, lai veicinātu inovatīvas saimnieciskās darbības un uzņēmumu izveidi un attīstību visā Eiropas Savienībā, it īpaši jaunajās dalībvalstīs; un, otrkārt, lai palielinātu šo uzņēmumu iespējas savstarpēji sadarboties stiprākas ekonomiskās un sociālās kohēzijas garā.

1.11 Jaunie “atvērtie tehnoloģiskie rajoni” nodrošina iespēju visiem interesentiem, kas darbojas noteiktā teritorijā, integrēties un dibināt sakarus ar citām ieinteresētajām pusēm citos reģionos.

⁽⁶⁾ Facing the challenge (Stājoties pretī izaicinājumam), Vima Koka ziņojums par Lisabona stratēģiju, kas iesniegts Komisijai 2004. gada 3. novembrī un Briseles Eiropadomei 2004. gada 4. un 5. novembrī.

⁽⁷⁾ Komisijas priekšsēdētāja runa Briseles Eiropadomē 2004. gada 4. un 5. novembrī.

⁽⁸⁾ Ibidem cfr. 7.

⁽⁹⁾ Atzinums OV C 120, 20.5.2005., referenti: Vever, Ehnmark un Simpson.

⁽¹⁰⁾ Nelson, R. un Winter, S.G. (1982), An evolutionary theory of economic change. Neformulētas zināšanas pretēji informācijai un kodificētām zināšanām, nav formāli apkopotas un rodas vienīgi sociālās mijiedarbības/ sociālu attiecību ceļā.

1.12 No praktiskā viedokļa, Eiropas atvērto tehnoloģisko rajonu tīkliem ir būtiska loma sekojošu mērķu sasniegšanā:

- nodrošināt kvalitatīvākas darbavietas, kas pilnībā atraisītu darbinieku potenciālu ar lielākas atbildības, līdzdalības un augstākas kulturālā brieduma pakāpes palīdzību;
- izplatīt tehnoloģijas un speciālās profesionālās zināšanas un paātrināt to inovatīvu pielietojumu veiksmīgos tirgus risinājumos;
- nodrošināt labāku un kvalificētāku nodarbinātību un stimulu jauniem, daudzveidīgākiem profesionālās darbības virzieniem;
- veicināt informētību un izpratni par vides un vietējo teritoriju, kuros šie rajoni darbojas, saglabāšanu un aizsardzību, apzināt vispiemērotākos līdzekļus sociālās, ekonomiskās un vides ilgtspējības veicināšanai;
- veicināt ekonomisko un sociālo kohēziju un uzlabot attiecīgā rajona pārvaldību: mērķis ir formulēt kopējus likumus un noteikumus, un panākt tādas sabiedrības izveidi, kas attīstās pastāvīgā savstarpējas mācīšanās procesā.
- apvienot un attīstīt pastāvīgus praktiskās saziņas un sadarbības tīklus, kas savienotu uzņēmumus, strādājošos, izgudrotājus, sabiedrību, valsts un privātās iestādes, finanšu nozares pārstāvjus, universitātes un citas izglītības iestādes, komerciālās un tirdzniecības sistēmas un daudzus citus reģionālās attīstības procesa dalībniekus;
- veicināt jauniešiem piemītošo iniciatīvu un uzņēmējdarbības garu;
- attīstīt jaunās, paplašinātās Eiropas harmonisku un konkurētspējīgu rūpniecības un izplatīšanas struktūru un paātrināt tās pilnīgu integrāciju jaunā, plašākā vienotajā tirgū.

1.13 Patreizējā arvien globalizētākajā pasaules ekonomikā **uz zināšanām balstītas Eiropas attīstība** ievērojami ietekmēs gan valstu, reģionālo un vietējo kārtību, gan starptautisko stabilitāti. Šī ietekme ir cieši saistīta ar ātru jauno tehnoloģiju izstrādi un pielietojumu, augsti kvalificētu cilvēkresursu atlasīšanu starptautiskā mērogā, un, visbeidzot, iespēju decentralizēt ražošanas un izplatīšanas procesa organizāciju, vienlaicīgi nodrošinot tā elastības un saderības, kā arī augstu kvalitātes standartu saglabāšanu.

1.14 **Globalizācija** un gandrīz vienlaicīgā tīkla tehnoloģiju attīstība ir ieviesušas īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa

pārmaiņas ražošanas ekonomikā un, konkrēti — rajonu ekonomikās.

1.15 Patreizējie rajoni jau ir pierādījuši savu **atvērtību** jauniem tirgiem un atbalstu nesenaļām politiskajām pārmaiņām, tajā skaitā, piemēram, arvien biežākiem ražošanas pārvietošanas gadījumiem, ko veicina vides apstākļi atsevišķās valstīs un pieaugošais datorizācijas līmenis.

1.16 Divdesmit piecu valstu ES vidēji 50 % no rajona ražošanas apjoma paredzēts ārējam tirgum. Tādējādi rajonos jau ir izveidota starptautiska rūpniecības struktūra, un attiecībā uz produkcijas pārdošanu, tie arvien biežāk raugās starptautisko tirgu virzienā.

1.17 Ir jābūt pārejai no internacionalizācijas uz globalizāciju:

- papildus produktu pārdošanai ārvalstu tirgos, **globalizācija** ietver arī dažādus **ražošanas procesa posmus**;
- ir jāveicina **sistēma informācijas meklēšanai** par tradicionālajiem un jaunajiem tirgiem, iespējamiem ārvalstu partneriem un potenciālajām darbības sfērām, kas pārsniedz patreizējās robežas, lai papildinātu un atbalstītu jaunu tirgu apgūšanas politikas un iespējamās partnerattiecības;
- ir jādažādo "ārējās" darbības sfēra gan ražošanas, gan tirdzniecības vietu izvietojuma ziņā, izstrādājot **vienotu sakaru tīklu izveides un kopējas uzņēmējdarbības stratēģijas**, lai iekļautu arī citas darbības jomas un tām raksturīgās īpašās iezīmes; tas nepieciešams ne vien no biznesa perspektīvas, bet arī, un vispirms, ņemot vērā inovāciju resursus, pētniecību, jaunus projektus un idejas, vienmēr paturot prātā rūpnieciskos, organizatoriskos un ar apmācību saistītos aspektus;
- tas ir svarīgi, lai **pilnvērtīgāk izmantotu** atsevišķu teritoriju **kultūras identitāti**, gūtu maksimālu labumu no to integrācijas un iekļaušanas Eiropas tīklā;
- lai sagatavotos jauniem konkurences izaicinājumiem, ievērojami pieaug nepārtrauktas apmācības nodrošināšanas un jaunu profesionālo iemaņu attīstības nozīme ⁽¹⁾.

1.18 Ģeogrāfisko robežu paplašināšana, ko virza saimnieciskie labumi un kas iespējama ar tehnoloģiju atbalstu, ir atraisījusi teritoriālās saites, kas agrāk noteica rūpniecisko rajonu robežas un bija to spēka pamatā. Tā rezultātā ir izveidojušies vadošie uzņēmumi, kuru noieta tirgus modelis gan pārdošanas, gan apgādes ziņā ir mainījies no teritoriālā uz virtuālo, galvenokārt pamatojoties uz ekonomisko priekšrocību stratēģijām.

⁽¹⁾ Skat. COM(2004)474 final, 14.07.2004 un komitejas atzinumu CESE 139/2005, 10.02.2005., referents: Koryfidis.

1.19 Šobrīd Eiropas **rūpnieciskie rajoni** ir uzmanības centrā, jo tie atrodas ļoti trauslā attīstības posmā. Tiem jārisina **divu veidu problēmas**:

- jaunu tirgu atvēršanās un to radītā konkurence (vislielākos konkurences draudus rada Āzijas valstis),
- nepieciešamība reorganizēt un atjaunot attiecības starp uzņēmumiem, ieviešot jaunas tehnoloģijas un jaunas formāli neapkopotas vai kodificētas zināšanas.

1.20 **Jaunais konkurētspējīgu modeļu veidols pasaules tirgū** rada nepieciešamību pēc apjomīgām pārmaiņām. Ar jauno integrēto platformu un tīklu palīdzību jārisina jautājumi, kas saistīti ar pētniecību un inovāciju, jaunu produktu izstrādi un ražošanas procesiem, jaunu, augstāk kvalificētu cilvēkresursu vadību, jauniem materiāliem, tirgvedību un tirdzniecību, finansēm un kredītēšanu, loģistiku, tirgus un klientu apkalpošanas vadību.

1.21 **Starptautiskā līmenī** viens no reģioniem, kam raksturīgs liels rūpniecisko rajonu un klasteru skaits, ir **Ziemeļamerika**, kur to skaits ievērojami pieaudzis visā reģiona teritorijā no Klusā okeāna piekrastes līdz Atlantijas okeānam; piemēram, Silikona ieleja, Sandjāgo rūpnieciskie klasteri un Route 128. Šādi rajoni ir arī **Latīņamerikā**, taču jāatzīmē, ka to attīstības līmenis ir ļoti atšķirīgs: Meksikā (*Guadalaraja Cluster*), Brazīlijā (*Sinos Valley*) un Urugvajā (*the Meat cluster*). Āzijā kā nozīmīgus piemērus var minēt Indijā (*the Agra Cluster, the Tiruppur Cluster un Ludhiana Cluster*), Pakistānā (*the Sialkot Cluster*), Dienvidkorejā (*the Consumer Microelectronics Assembly Cluster*) un Indonēzijā (*Central Java Cluster*). Rajonu fenomēns ir sasniedzis arī Āfriku: vairāki šādi rajoni sastopami pat uz dienvidiem no Sahāras.

1.22 **Eiropā** papildus neskaitāmiem piemēriem Itālijā, visnozīmīgākie rodami Francijā, kur 1998. gadā tika dibināts Francijas Rūpniecisko rajonu klubs, un Vācijā, kur atrodas vairāk kā 50 *Raumordnungsregionen* un īpaši nozīmīga iniciatīva Bādenes-Virtembergas reģionā. Arī Lielbritānijā sastopami vairāki ievērojami rajoni (piemēram, *Cambridge High-Tech Cluster, the Motor Sport Cluster* Birmingemā, kā arī vairāki klasteri Skotijā un citos reģionos). Pozitīvi piemēri izveidojušies arī Skandināvijā, kur liela nozīme tiek piešķirta apmācībai kā attīstības pamatam, un šo procesu ko veicina nelieli attālumi. Jaunajās dalībvalstīs ievērojamus piemērus var minēt dažādu valstu reģionos, piemēram, Čehijā, Ungārijā, Polijā, Slovēnijā, Maltā un Baltijas valstīs.

2. Definīcijas un neatrisināti jautājumi

2.1 Nav viegli formulēt **vienotu definīciju** rajonu fenomenam, jo dažādās pasaules valstīs tas ir tik atšķirīgs, dinamisks un daudzveidīgs.

2.2 Kopumā rūpnieciskos rajonus var definēt kā vietējas, viendabīgas ražošanas sistēmas, kurām raksturīga liela

ražošanas uzņēmumu — galvenokārt mazu un vidēju uzņēmumu — koncentrācija un augsta līmeņa ražošanas specializācija.

2.3 Eiropas Komisijas Uzņēmumu ģenerāldirektorāta ekspertu galīgajā ziņojumā par uzņēmumu klasteriem un tīkliem ⁽¹²⁾ **rajoni** definēti kā

“neatkarīgu uzņēmumu grupas un ar tām saistītās iestādes, kuri:

- **sadarbojas un konkurē,**
- **ir ģeogrāfiski ir koncentrēti vienā vai vairākos reģionos pat tad, ja klasterim ir paplašināta darbība arī citās pasaules valstīs,**
- **specializējas konkrētā jomā, ko vieno kopējas tehnoloģijas un profesionālās prasmes,,**
- **ir ar zinātnisko darbību saistīti vai tradicionāli,**
- **klasteri var būt vai nu institucionalizēti (tiem ir noteikts klastera vadītājs), vai neinstitutionalizēti,**
- **klasteris pozitīvi ietekmē inovāciju un konkurētspēju, profesionālo iemaņu veidošanu un informāciju izaugsmi un ilgtermiņa saimniecisko dinamiku”.**

2.3.1 Pēdējo gadu desmitu laikā rajoni, kuri uzsāka savu pastāvēšanu, veicinot ražošanas izveidi un attīstību rūpniecības un pakalpojumu sektorā rajonos ar īpašām ekonomikas iezīmēm, **ir attīstījušies autonomi**, koncentrējot to darbību uz konkrētiem sektoriem, kuros tie ir ieguvuši un attīstījuši ievērojamas konkurētspējīgas priekšrocības. Nepieciešamība nodrošināt atbilstību vēl augstākiem kvalitātes un drošības standartiem ir likusi rajonu uzņēmumiem pievērsties specializētām tirgus nišām, ko apliecina šo uzņēmumu produkcijas augstā kvalitāte.

2.4 **Rajoni** nav tikai uzņēmumu grupas, kas specializējas un atrodas noteiktā rajonā: tās ir **grupas, kas darbojas saskaņā ar komandas noteikumiem**. Katra grupa sadarbojas projektu īstenošanā un konkurē, savukārt, vietējā teritorijā, kas nebūt nav tikai fons, uz kura minētie uzņēmumi veic savu darbību un ražošanu, ir reāls līdzeklis ražošanas cikla sociālās un ekonomiskās integrācijas veicināšanai. Pēc būtības vietējā teritorija ir ražošanas tradīciju un praktisko zināšanu krātuve.

⁽¹²⁾ Skat. Ekspertu galīgais ziņojums par uzņēmumu klasteriem un tīkliem, 9. lpp. – Eiropas Komisijas Uzņēmumu ģenerāldirektorāts, 2002.

2.5 Informācijas apmaiņas **paātrināšana** un iespēja iegūt informāciju par visu piedāvājuma spektru īsā laika periodā ir gan atvieglājusi uzņēmumu darbu, gan radījusi nepieciešamību pielāgoties. **Rajonu ietvaros ir mainījies darbības sadalījums. Jaunu tehnoloģisko modeļu** ieviešana un apvienošana skar visu ražošanas ķēdi, īpaši ietekmējot profesionālās darbības profilu, darba organizāciju, strādājošo profesionālo attīstību un izaugsmes jomas.

2.6 Pieaug rajonu saikne ar un integrācija **specializētos pakalpojumu centros, arodapmācības centros, universitātēs, tehnoloģiskajos parkos un pētniecības centriem** attiecīgajā teritorijā. Produkcijas kvalitāte, kas ir būtisks faktors rajona uzņēmumu stabilitātes nodrošināšanai, ir balstīta uz šo uzņēmumu spēju savienot esošās ražošanas tradīcijas ar tirgus noteikto nepieciešamību pēc jauninājumiem un specializācijas.

2.7 **Ražošanas internacionalizācijas** rezultātā arvien biežāk uzņēmumiem ir jāveic investīcijas starptautiskajā tīklā. Gadījumos, kad tīkls, kurā uzņēmumi vēlas veidot savas konkurētspējīgās priekšrocības, pārsniedz vietējo jomu, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, gluži tāpat kā lielajiem starptautiskajiem uzņēmumiem ir jāspēj paļauties uz adekvātām tehnoloģiskām iespējām, kas nodrošina tiem iespēju apstrādāt profesionālās zināšanas un izveidot to fondu, kā arī uz atbildīgu un motivētu darbaspēku.

2.8 **Pieaugoša integrācija tirgū** neveicina ierobežotos tirgos darbojošos uzņēmumus, taču vienlaicīgi sniedz citiem uzņēmumiem, it īpaši dinamiskākiem MVU, lielākas iespējas piekļūt noieta tirgiem. **Lielas tehnoloģiskas pārmaiņas** ne vienmēr nāk par labu lielajiem uzņēmumiem. Bieži vien ekonomika neitralizē virkni faktoru, piemēram ģeogrāfiskie attālumi un neatkarīga izplatīšanas tīkla pieejamība, tādējādi novēršot vairākus MVU tradicionāli raksturīgus trūkumus. Taču tiem ar palīdzības un pakalpojumu centru atbalstu ir jāspēj pilnībā izmantot visas iespējas, ko piedāvā tehnoloģiju attīstība.

2.9 Interneta sniegtās iespējas daļēji ir spējušas pārvarēt ģeogrāfiskos ierobežojumus. Šobrīd IT sakari nodrošina **pamatvajadzības, piemēram, ātru informācijas apmaiņu un uzraudzības iespējas**, kas agrāk bija atkarīgas no pārsūtīšanas vai ceļā pavadītā laika.

2.10 Lai gan šobrīd ir nesalīdzināmi vairāk iespēju nekā agrāk, internets joprojām nespēj sacensties ar personīgu kontaktu sniegtajām iespējām. Vēl aizvien neaizstājami ir personīgie kontakti, kas balstīti uz zināšanām un pieredzi. Kaut arī interneta sniegtās iespējas daļēji ir pārvarējušas ģeogrāfiskās robežas un mainījušas rajonu struktūru, veicinot uzņēmumu sadarbību ar tirgus dalībniekiem **ārpus attiecīgās teritorijas (un bieži vien arī valsts) robežām**, joprojām ļoti būtiskas ir

attiecības starp partneriem, ko raksturo savstarpēja **uzticēšanās**.

3. No rajoniem līdz Eiropas uz zināšanām balstītiem metarajoniem

3.1 Arvien biežāk tradicionālie rūpnieciskie rajoni tiek apvienoti ar un atsevišķos gadījumos pārveidoti par **metarajoniem**. Pretēji tradicionālajiem rajoniem, tos var definēt kā integrētas rūpnieciskas platformas, **kuru ietvaros tehnoloģiju nozares dalībnieki paplašina darbību, lai izmantotu jaunu zināšanu un lietišķās pētniecības centru sniegtās iespējas, un savas ražošanas un izplatīšanas sistēmas attīstībai, kas virzītas uz kopējam vērtībām un stratēģijām, neizmanto tikai tuvējo apkārtni.**

3.2 **Metarajoni** dod iespēju dažādus ražošanas posmus īstenot ģeogrāfiski attālos rajonos, kas izvēlēti, pamatojoties uz ekonomiskajiem faktoriem un vietējām iespējām, vienlaicīgi saglabājot produktivitātes līmeni un, it īpaši ražošanā, garantējot kvalitāti ar procesa "**zināšanu apguve mijiedarbībā**" palīdzību, kas ļauj pāriet no galvenokārt *reaktīvas* pieejas uz *proaktīvu* pieeju.

3.3 Līdz ar pāreju uz metarajona izveidošanu, rajonam jāsak darboties kā zināšanu laboratorijai. Valsts pārvaldes iestādēm, īpaši vietējām un reģionālajām varas iestādēm un, vispirmkārt, uzņēmumiem ir jāīsteno politikas, kas nepieciešamas, lai atbalstītu rajona **modeļa un stāvokļa maiņu pasaules kontekstā**, un šīm politikām jābūt saistītām ar cilvēkresursu un inovāciju attīstību procesā, kura attīstību var nodrošināt iesaistīto vietējo un teritoriālo kopienu amatpersonas.

3.4 Metarajoni paplašina sadarbības tīklu starp mazajiem, vidējiem un lielajiem uzņēmumiem, kas nostiprina sadarbību un saiknes ar attīstītākajiem zinātniskās pētniecības un tehnoloģiju centriem. Šī procesa virzītājspēki ir:

- vadošie tirgus dalībnieki, t.i., uzņēmumi, kas spēj virzīt nozares attīstību;
- investīcijas augstu tehnoloģisko standartu nodrošināšanai;
- uzņēmumu savstarpējā sadarbība, kā arī sadarbība starp uzņēmumiem un pētniecības sistēmām;

— visu līmeņu darbinieku motivēšana un apmācība;

3.5 Parasti metarajonu raksturo četri elementi:

- **daudznozaru rūpniecība**: tās pamatā ir uz ražošanas ķēdi balstīta pieeja, kas ietver visu pakalpojumu, pētniecības vai attīstības darbību,

- **atrašanās vieta:** ģeogrāfiskā tuvuma koncepciju aizstāj tīkla saites un partneru atšķirīgās kultūras identitātes iespēju izmantošana,
- **nozīmīgums:** metarajonos pārstāvētajām nozarēm ir liela nozīme tautsaimniecībā un tiem ir raksturīga ievērojams zināšanu attīstības centru skaits,
- **vadība:** ir izveidojušies vadoši uzņēmumi, kas spēj vadīt metarajona attīstību vidē, kam raksturīga ievērojama MVU klātbūtne.

3.6 Šī fenomena izpratne, kas nepieciešama, lai plānotu metarajoniem sniedzamo atbalstu, neapšaubāmi ir daudz sarežģītāks un daudzškaitņaināks process, vēl jo vairāk tādēļ, (kā iepriekš minēts attiecībā uz metarajonu definīciju), ka tā mērķis ir, balstoties uz eksperimentiem, noteikt tās izcilības jomas ražošanā, kurās ir izveidotas vai ir potenciālas stabilas saiknes ar pētniecības, ražošanas un inovāciju pasauli. Šo parādību izpratni sarežģīt fakts, ka par šo tēmu ir maz empirisku pētījumu un statistikas dokumentu.

3.7 Plānošanas procesā ir jāietver visus elementus, kas nepieciešami **metarajoniem raksturīgo īpašību** analīzes pilnveidošanai:

- **tradicionālo dalībnieku:** uzņēmumu, kas darbojas specializētos rūpniecības sektoros, ražo neapstrādātus vai daļēji apstrādātus produktus, darbaldus vai sniedz ražošanas pakalpojumus un to skaita apzināšana; nozares komponenti; precīza vadošo specializāciju norāde katrā nozarē, tehnoloģiju apmaiņas modelis starp uzņēmumiem;
- **jaunu sistēmas dalībnieku** un to skaita apzināšana: universitātes; zinātniskās pētniecības centri; tehnoloģiskie pakalpojumi uzņēmumiem; saziņa un marketings; vadošo dalībnieku apzināšana; attiecības un mijiedarbība ar ražošanas ķēdi; tehnoloģiju pārejas un sadarbības modelis;
- **salīdzinošās novērtēšanas analīze valstu un starptautiskā līmenī**, lai: apzinātu līdzīgas ražošanas sistēmas; novērtētu makrodinamiku konkrētajos apstākļos; novērtētu valsts iestāžu īstenotās attīstības stratēģijas īpašos kontekstos un novērtētu valsts un privātā sektora attiecības, kā arī universitāšu — pētniecības uzņēmumu attiecības;
- **metarajonos darbojošos nozaru konkurētspējas un sistēmas potenciāla** novērtēšana; metarajonu SWOT analīze, īpašu uzmanību pievēršot trūkumiem un riskiem;

- **intervences vadlīniju** apzināšana: politikas un pasākumi pētniecības, investīciju, internacionalizācijas un konkurētspējas ārējos tirgos jomā;
- rajonos strādājošo darbinieku apmācības un iesaistes līmeņa noteikšana.

3.8 Virzība uz zināšanās balstītu sistēmu rada nopietnas pārvaldības problēmas.

- rajona pārveide par atvērtu tīklu, vai vietējo tīklu, kas iekļauts pasaules mēroga ražošanas, izplatīšanas un zināšanu pielietojuma tīklos prasa rajona uzņēmumiem pāreju no vecās sistēmas, kur **darba sadale** tika veikta, **pamatojoties uz ražošanu**, un kura ir bijusi tiem piemērota, uz **jaunu sistēmu, kas koncentrēta uz zināšanām, kas tiek izplatītas visiem darbiniekiem valsts un privātajā sektorā un visos līmeņos**. Pirmā sistēma ir virzīta uz iespējām vadīt praktisko ražošanas darbību, savukārt, otras sistēmas būtiskākais resurss ir spēja pārvaldīt pasaules mēroga informācijas plūsmas, sazināties, izmantojot zinātnisku un tehnoloģisku valodu, vadīt sarežģītus organizācijas modeļus apstākļos, kad rajonos ir izveidojusies nepieciešamība reinvestēt arodapmācībā un strukturētu zināšanu nodrošināšanā;
- galvenie interaktīvie procesi **ir sadarbība un uz savstarpēju uzticēšanos balstītas attiecības starp rajona uzņēmējiem, kā arī starp uzņēmējiem un darbiniekiem**, ražošanas procesa plurālistiska organizācija un uz sadarbību virzītas attiecības starp uzņēmumiem un starp tiem un vietējām un reģionālajām varas iestādēm. Pamatelements ir **sociālā kapitāla vērtība rajonu sistēmas ietvaros** ⁽¹³⁾, un politiku spēja reaģēt uz pakāpenisku sociālā kapitāla izšķērdēšanu un dinamiskas vietējā mēroga mijiedarbības sistēmas deģenerāciju;
- rajons raksturīga virkne parādību un īpašību: ambīcijas, zaudējumi, konkurence, sacensība un sadarbība, kas definē visu **sabiedrību** kopumā. Tas ir veidots tā, lai paustu nosodījumu nevēlamai praksei un izceltu tos, kas darbojas rajonu attīstības labā, piešķirot **atzinības zīmi (zīmogu)**.

3.9 Beidzot ir piešķirta atbilstoša nozīme **jaunām pakalpojumu strukturām, kas darbojas kā izziņas saskarne starp vietējo vidi un pasaules mēroga tīkliem**. Darbu sāk jaunas aģentūras, kas izveidotas atbilstoši vietējo uzņēmumu vajadzībām un sākotnējiem konkurences un sadarbības mehānismiem, un ir paredzētas ražošanas vides attīstības veicināšanai.

⁽¹³⁾ Pētījums par rajona strādājošiem parāda spēcīgu līdzdalības motivācijas apziņu darbinieku vidū, pat zemākajā līmenī. (Lombardijas reģions, Likuma par metarajoniem preambula, 2004).

4. Rajoni ASV un starptautiskā mērogā

4.1 Saskaņā ar aplēsēm, deviņdesmito gadu vidū ASV jau bija izveidojušies 380 rajoni/ klasteri, dažādās ražošanas un pakalpojumu nozarēs, tie nodarbināja 67 % strādājošo iedzīvotāju un veidoja 61 % no ASV ražošanas apjoma⁽¹⁴⁾. Vairākas no minētajām nozarēm tika izveidotas reģionālās rūpniecības krīzes rezultātā, piemēram Kalifornijas Sandjēgo klasteris, kas tika izveidots aizsardzības nozares pārstrukturēšanas rezultātā. Šie rajoni ir guvuši ievērojamu labumu no valsts un vietējo varas iestāžu nozīmīgā ieguldījuma procesā, ko vēlāk pārņēma privātais sektors. Piemēram, Arizonā, valdības komisija uzsāka iniciatīvu vietējās universitātēs ar mērķi apzināt vietējos rajonus, sagrupējot nozīmīgākos privātā sektora uzņēmumus un tādējādi veicinot rajonu organizāciju izveidi, kas novērtētu un risinātu atsevišķu rajonu grūtības un iespējas. Līdzīgas iniciatīvas tika uzsāktas citos ASV štatos, piemēram Ņujorkā, Minesotā, Oklahomā un Oregonā.

4.2 Kanādas federālā valdība tās "inovāciju stratēģijas" centrā ir izvirzījusi uz zināšanām balstītu, starptautiski atzītu rūpniecisko rajonu attīstību. Šajā procesā ir iesaistītas galvenās federālās aģentūras, kas nosaka pētījumiem paredzēto investīciju apjomu 27 valsts reģionos un pilsētās. Kanādas inovāciju stratēģijas ietvaros viens no galvenajiem federālās inovāciju politikas mērķiem ir līdz 2010. gadam attīstīt vismaz 10 starptautiski atzītus "tehnoloģiju klasterus". Kanādā parasti rūpnieciskā rajona centrā darbojas nozīmīga pētniecības iestāde, bieži vien universitāte⁽¹⁵⁾.

4.3 Āzijas un Latīņamerikas piemēri ir ļoti atšķirīgi. Indijā un arī Ķīnā pastāv šādi rajoni. Pakistānā tirgus liberalizācijas un globalizācijas izraisītā konkurences spiediena rezultātā ir radusies tendence strādāt ar rūpnieciskajām asociācijām un pakalpojumiem, kurus tās sniedz, lai nodrošinātu atbilstību starptautiski atzītiem kvalitātes nodrošināšanas standartiem. Brazīlijā un Meksikā rajoniem ir nācies saskarties ar starptautiska mēroga cenu konkurenci, ko izraisīja ievērojamā Ķīnas uzņēmumu iespēšanās Ziemeļamerikas tirgū. No vienas puses šī konkurence ir izraisījusi lielāku vertikālu integrāciju, bet no otras puses — rajonu diferenciaciju.

4.4 Jaunzēlandē vietējās varas iestādes ir uzsākušas dažādas iniciatīvas rūpniecisko rajonu veicināšanas jomā. Savukārt Austrālijā ir īstenotas vairākas iniciatīvas, piemēram Adelaidē, Kairnā un *Hunter Valley*, kuru ietvaros tika apzinātas uzņēmumu grupas, attīstīta to savstarpējā dinamika atbilstīgi attiecīgo uzņēmumu vajadzībām, un atsevišķos gadījumos tika

⁽¹⁴⁾ Skat. ESAO "Uzņēmējdarbības un inovatīvu MVU veicināšana pasaules ekonomikā" 2004 – Otrā ESAO ministru konference par MVU, Stambulā no 2004. gada 3. jūnija līdz 5. jūnijam.

⁽¹⁵⁾ Skat. Kanādas inovāciju fonds – J. Adam, "Research funding: key to clusters", 2003.

nodrošināts valdības finansējums pētījumiem, konsultāciju un sekretariāta pakalpojumiem.

5. Patreizējā situācija un esošie Eiropas Savienības instrumenti

5.1 Daudzās Eiropas valstīs rūpniecības politika, kas līdz šim kopumā bija virzīta uz sektorālajām politikām un iniciatīvām, ir sākusi pievērsties arī vietējām teritorijām, lai saglabātu apstākļus, kuri ir veicinājuši **marķējuma "Izgatavots...."** panākumus **visā pasaulē**. Tomēr bieži vien vietējās ražošanas sistēmas sastopas ar grūtībām rast piemērotu šī jautājuma risinājumu no organizatoriskā un pārvaldes viedokļa. Tas ir pavēris iespēju ieviest jaunus atbalsta veidus, kas vairs nav paredzēti konkrētiem uzņēmumiem, bet gan vietējām sistēmām to kopumā.

5.2 **Vietējās varas iestādes kopā ar augstskolām, pētniecības institūtiem, uzņēmēju asociācijām un kredītiestādēm** ir izteikušas apņēmību veikt atbalsta pasākumus plašākai inovāciju ieviešanai, kvalitātes veicināšanai, vietējās produkcijas tirdzniecības veicināšanai un, visbeidzot, sistēmu projektu izstrādāšanai biznesa attiecību attīstībai, paredzētu iniciatīvu palīdzību.

5.3 Pašlaik **vairākās Eiropas valstīs rūpnieciskie rajoni ir oficiāli atzīti tiesību aktos** (piemēram, Itālijā saskaņā ar likumu 317/1991) un tiek vienbalsīgi atzīti par valstu tautsaimniecības panākumu pamatu. It īpaši tas attiecināms uz Itāliju. Taču neskatoties uz to, nav viegli tos precīzi nosaukt, turklāt oficiālie dati nesniedz pietiekamu informāciju par nozaru skaitu vai specializāciju.

5.4 Vairākas reģionāla mēroga iniciatīvas rajonu attīstības veicināšanai ir īstenotas Itālijā (Pjemontā, Lombardijā, Veneto, Emīlija-Romanja un Toskānā), Spānijā (Katalonijā un Valencijā) un Vācijā (piemēram, *BioRegio*, *Exist* un *InnoRegio* iniciatīvas). Francijas starpministriju departaments DATAR⁽¹⁶⁾, kas atrodas tiešā premjerministra pārziņā, ir izstrādājis un formulējis konkrētas politikas Francijas Rūpniecisko rajonu klubā ietilpstošo vietējo ražošanas sistēmu (VRS) atbalstam. Daudzus līdzīgus piemērus var minēt arī Skotijā, Velsā un Ziemeļīrijā.

5.5 Arī Ziemeļvalstis ir izstrādājušas savu pieeju rajonu politikai. Rajonu metode ir būtiski ietekmējusi valsts ekonomisko politiku Dānijā, bet Somijā rajonu veicināšanas process ir ietekmējis ne vien ekonomisko politiku, bet arī politiku zinātniskās pētniecības, tehnoloģiju un izglītības jomā.

⁽¹⁶⁾ DATAR: *Délégation q l'aménagement du territoire et q l'action régionale*.

5.6 Jaunajās dalībvalstīs kopš 2000./ 2001. gada ir uzsāktas dažādas rajonu attīstības programmas, tajā skaitā “sadarbības” programma Čehijā un NFT GVOP programma Ungārijā, kas aptver industriālo parku attīstību⁽¹⁷⁾ un kuru ir NVO⁽¹⁸⁾ Industriālo parku asociācija. Šobrīd Ungārijā darbojas 165 industriālie parki, tie nodarbina 18 % rūpniecībā strādājošo un veido 28 % no rūpniecības eksporta. Laikā no 1997. gada līdz 2003. gadam industriālajos parkos investēti 46 182 000 euro⁽¹⁹⁾. Polijā ir uzsākta PGK⁽²⁰⁾ programma rietumu Donavas reģionā un MVU klasteru/ informācijas tīklu programma. Slovēnijā 2000. gadā tika uzsākta trīs gadu programma rajonu attīstībai, kas aptver vairāk kā 500 uzņēmumu un 50 iestāžu. Vairāk kā 130 pilotprojektu šobrīd tiek īstenoti Baltijas valstīs. Maltā vietējās varas iestādes ir īstenojušas stratēģiju lielāko rajonu atbalstam vairākās nozarēs, piemēram, veselības aprūpes, okeanogrāfijas, informācijas tehnoloģiju, aviācijas un pakalpojumu nozarēs. Nozīmīgus piemērus var minēt arī kandidātvalstīs, piemēram, *Timisoara* rajonu Rumānijā. Bulgārijā Phare programmas *Kapacitātes veidošana paātrinātai MVU sektora izaugsmei Bulgārijā* ietvaros tika apzināti pieci potenciālie rajoni. Lai nodrošinātu to tālāku attīstību, Ekonomikas ministrija nolēma izveidot valsts aģentūru, kuras uzdevums ir vadīt minēto rajonu attīstību.

5.7 Nīderlandē rajonu metode ir tieši ietverta valsts politikā un programmās, savukārt Austrijā ir izstrādātas īpašas politikas, kuru mērķis ir stiprināt saikni starp pētniecības iestādēm un privāto sektoru, samazināt tiesiskā regulējuma un administratīvos šķēršļus jauninājumu ieviešanai, veicināt konkrētu rajonu attīstību un veidojot kompetences centrus.

5.8 Rajonu attīstību veicinošās politikas aicina ieviest sistematisku un integrētu pieeju, ņemot vērā saiknes starp uzņēmumiem, rūpniecības nozarēm, un visbeidzot — starp uzņēmumiem, iestādēm un vietējām varas iestādēm. Atbilstoši minētajai pieejai, **privātajam sektoram būtu jāklūst par iniciatīvu virzītājspēku, savukārt valsts sektora uzdevums būtu veicinoša un stimulējoša darbība.**

5.9 “Rajonu sistēma” ir dažādu **uzņēmumu horizontālās integrācijas** formu, sākot ar saikni starp primārajiem un papilduzņēmumiem, nozares ietvaros, līdz pat ārpalpojumu izmantošanai, pamats. Minētā integrācija paver iespēju saglabāt **ievērojamu elastību**, kā arī nodrošināt lielu uzņēmumu darbībai raksturīgus apjomradītus ietaupījumus ar integrētas ražošanas palīdzību. Sadalot dažādus apstrādes posmus, rajons ir spējīgs patstāvīgi nodrošināt visus ražošanas ķēdes posmus tā darbības un nozares ietvaros. Tādējādi ir iespējams nodrošināt ražošanas izmaksu pārvaldību un vieglāk pielāgoties tirgus prasībām.

⁽¹⁷⁾ Parka teritorijai ir jābūt vismaz 25 000 m². Konkrēts uzņēmums nodarbojas ar parka infrastruktūras pārvaldi. Konkrēts uzņēmums nodarbojas ar parka un uzņēmējdarbības vienību pārvaldi. Diemžēl bankas un finanšu institūcijās šajā darbā nepiedalās.

⁽¹⁸⁾ NVO: nevalstiska organizācija

⁽¹⁹⁾ Avots: EESK loceklis *Janos Toth*;

⁽²⁰⁾ PGK: *Pannon Gazdasagi Kezdemenyezes*.

5.10 Rajonos saražotās produkcijas panākumi starptautiskajā tirgū iespējami, pateicoties minēto rajonu **iespējam ieviest jauninājumus un nepārtrauktam pētniecības darbam, kura mērķis ir produkcijas pilnveidošana**. Šo procesu veicina konkurence starp rajona uzņēmumiem un **sadarbība ar vietējām universitātēm un/ vai akadēmiskajām iestādēm**. Šādu sinerģiju rezultātā pat tās nozares, kas parasti tiek uzskatītas par tehnoloģiju ziņā mazāk attīstītām, piemēram tekstilrūpniecība un apģērbu ražošana, kļūst konkurētspējīgas starptautiskā mērogā.

5.11 Līdz šim, lai noteiktu iespējamo rajona esamību, tika ņemti vērā tādi faktori kā saimnieciskās darbības blīvums, nozaru specializācija un rūpniecības nozarē nodarbināto procentuālais skaits. Tādēļ objektīvs vērtējums šajā jautājumā vienmēr ir bijis balstīts uz kvantitatīvām vērtībām. Taču ir jāņem vērā arī citi faktori, piemēram, saimnieciskās darbības profils, uzņēmuma vispārējā stratēģija un — vissvarīgāk — “tīkla” elements. Pēdējais faktors ir būtiski nozīmīgs gan, lai noteiktu rajona struktūras izcelsmi, gan lai precīzi apzinātu metarajona priekšrocības un stiprās puses nākotnē, ņemot vērā tam raksturīgo ciešo saikni starp saimniecisko darbību un pētniecību.

5.12 **ES līmenī** Eiropas tehnoloģisko rajonu attīstību varētu veicināt dažādas iniciatīvas. Tomēr, ir nepieciešams attīstīt integrētu politiku, kas veicinātu inovatīvu rajonu tīklu attīstību atbilstīgi Lisabonas stratēģijas atjaunošanai, ko pieprasījusi 2004. gada 4. un 5. novembra Eiropadome, un izteiktajai apņēmībai iespējami īsā laikā iekļaut veco un jauno dalībvalstu MVU struktūru paplašinātā vienotajā tirgū.

5.13 Agrākajā ES, kuras sastāvā ietilpa 15 valstis, bija izstrādāta **virktne Kopienas instrumentu** uz zināšanām balstītu rajonu tīklu izveidei un attīstībai. Lielākoties šie instrumenti tika izveidoti reģionālās politikas, pētniecības un attīstības politikas, uzņēmējdarbības un inovāciju politikas, informācijas saniedrības politikas un apmācību politikas ietvaros.

5.13.1 **Reģionālā politika** — Ievērojams finansējums ir nodrošinājis iespēju struktūrfondu pētniecības un inovāciju politikas īstenošanas rezultātā sniegt reālu atbalstu un veicināt reģionālo attīstību ar inovāciju pasākumu, šim nolūkam īstenojot ERAF 10. pantā, RIS (Reģionālās inovāciju stratēģijas) programmā un Kopienas iniciatīvās, piemēram, Interreg III-C, paredzētos pasākumus. Vienlaicīgi Eiropas Investīciju fonds un Eiropas Investīciju banka piedāvā “izaugsmes iniciatīvu” kā līdzekli, ar kura palīdzību MVU varētu izveidot inovatīvus tīklus.

5.13.2 Eiropas pētniecības un tehnoloģiju attīstības politika — Sestā pētniecības un attīstības pamatprogramma laika periodam no 2002. līdz 2006. gadam ir nozīmīgs uz zināšanām balstītu rajonu potenciālā atbalsta avots, it īpaši šādās nozarēs:

- jauni instrumenti, integrēti projekti un izcilības tīkli, kas izveidoti ar mērķi izpildīt horizontālajā tematiskajā prioritātē MVU paredzētos uzdevumus;
- “pētniecības un inovāciju” virzība;
- Marijas Kirī stipendijas uzņēmumiem, kas ietilpst otrajā īpašajā programmā;
- ERA-NET koordinācijas shēma;
- zinātnes un pārvaldības pasākumi paredzamajām tehnoloģijām.

5.13.3 Rīcības plāns “Vairāk pētniecības Eiropai: ceļā uz 3 % no IKP” paredz virkni jaunu pasākumu valstu un Eiropas līmenī. Turklāt būs iespējams izstrādāt atbalsta iniciatīvas Eiropas uz zināšanām balstītiem rajoniem ar Galileo radionavigācijas un satelītu izvietšanas programmas sniegto pakalpojumu palīdzību.

Taču, kā norādīts pēdējā laika ziņojumos, it īpaši ziņojumā par mazo uzņēmumu iekļaušanu programmā, mazo uzņēmumu piekļuve šiem pakalpojumiem var būt apgrūtināta, īpaši jaunajās dalībvalstīs ⁽²¹⁾.

5.13.4 Uzņēmumu politika — attiecībā uz uzņēmumu un inovāciju politiku ir jāatzīmē sekojošais:

- Inovāciju un MVU programma;
- RITTS (Reģionālās inovācijas un tehnoloģiju apmaiņas stratēģijas) programma;
- TRIP (transreģionālie inovāciju projekti);
- PAXIS pilotpasākumi inovatīvu uzņēmumu tīklu izveidei un attīstībai, kā arī pilotprojekti rūpniecisko rajonu sektorālo tīklu attīstības atbalstam;
- Eiropas Infocentru tīkls.

5.13.5 Uzņēmumu ģenerāldirektorāta uzstrādātās iniciatīvas ietver pasākumus rajonu tīklu attīstībai un IDABC programmas ietvaros veikto darbu uzņēmumu un uzņēmumu tīklu atbalstam. Iniciatīvas sadarbībai starp rūpnieciskajiem rajoniem

⁽²¹⁾ Skat. *Corādis* paziņojumu presei, “ES projekta mērķis – palielināt MVU līdzdalību 6. pamatprogrammas īstenošanā” (14.01.2005); skat. Arī Eiropas Komisijas piecu gadu IST pētniecības un attīstības pasākumu novērtējumu (17.01.2005).

EMS-EMAS (Eko pārvaldības un audita shēmu) sertifikācijas jomā, kas tiek finansētas reģionālā līmenī, ir īpaši nozīmīgas Uzņēmumu ģenerāldirektorāta vadīto kopēju noturīgas attīstības pasākumu kontekstā.

5.13.6 Informācijas sabiedrības politika — Saskaņā ar programmu “e-Eiropa 2005”, proti iniciatīvas “e-pārvaldība”, “e-komercija”, “e-valsts pasūtījums”, “Plastjoslas tīkli”, “e-iesaiste” un *Go digital* ietver plašu potenciālu rajonu tīklu atbalstam paredzēto projektu īstenošanai.

5.13.7 Izglītības un apmācību politika — Lai veicinātu apmācību uz zināšanām balstītu tīklu ietvaros, var izmantot dažādus pasākumus un darbības, kas paredzētas *Socrates* un *Leonardo* programmās. Iniciatīvas var plānot arī programmu “e-mācības” un “e-Eiropa 2005” ietvaros.

6. Ceļā uz jaunu stratēģisku ES politikas pieeju uz zināšanām balstītiem rajoniem

6.1 Eiropadome 2004. gada pavasara samītā uzsvēra, ka “Eiropas līmenī veicamie pasākumi ir tikai daļa no formulas, kas ievirzīs Lisabonas stratēģiju vēlamajās slīdēs; vēl ir nepieciešama virkne reformu un investīciju, kas ir pašu dalībvalstu pārziņā”. ⁽²²⁾ Šo nostāju apliecināja arī 2004. gada 4. un 5. novembra Eiropadome, kurai savu ziņojumu iesniedza Vims Koks. ⁽²³⁾

6.2 Lielākais izaicinājums saistīts ar trim stratēģiskajām izaugsmes pamatjomām:

6.2.1 Uz zināšanām balstītu starptautisku tīklu attīstība: to iespējams panākt, piemēram, īstenojot Kopienas Izaugsmes iniciatīvu un piešķirot prioritāti investīcijām pētniecībā, inovācijās un mūža izglītības nodrošināšanā. Būtisks elements ir arī jaunu profesionālās darbības jomu un tajās nepieciešamo prasmju apzināšana, paplašinot sestajā pamatprogrammā paredzēto tīkla sadarbības instrumentu pielietojumu.

6.2.2 Uzņēmumu konkurētspējas veicināšana pasaules tirgū un vides noturība: daļēji šis process ir saistīts ar platjoslas saziņas līdzekļu attīstību un ātras darbības informācijas tīkliem, kas nepieciešami pētniecībai un inovācijām (GEANT), Galileo programmas lietojumu izmantošanu un iniciatīvu attīstību programmas “e-Eiropa 2005” ietvaros.

⁽²²⁾ Komisijas ziņojums pavasara Eiropadomei “Lisabonas stratēģijas īstenošana – reformas paplašinātai Eiropas savienībai” - COM(2004) 29 final, 20.02.2004.

⁽²³⁾ Skat 2. piezīmi.

6.2.3 “Kaimiņattiecību politikas”⁽²⁴⁾ izveide paplašinātā Eiropā: tās mērķis ir izveidot stabilākas un konsekventākas sinerģijas ar jaunās Eiropas kaimiņvalstīm, lai izveidotu labklājības un drošības telpu, ieviestu sadarbības mehānismus dažādu jūtīgu jautājumu, kā, piemēram, kopējo robežu pārvaldība, migrācijas plūsmu kontrole un cīņa pret organizēto noziedzību, risināšanai.

6.3 Visās ES valstīs, un īpaši jaunajās dalībvalstīs, pieaug izpratne par rajonu tīklu un rūpniecības klasteru kā konkurētspējas un produktivitātes stiprināšanas līdzekļu nozīmi, kas nostiprina nodarbinātības politiku, veicina darba kvalitātes celšanu un rosina mazo un vidējo uzņēmumu attīstību.

6.4 EESK uzskata, ka ir nepieciešama integrēta ES līmeņa politika, saskaņā ar kuru tīklu izveidota **Eiropas platforma**, kas nodrošinās atbalstu jaunu uz zināšanām balstītu metarajonu tīklu izveidei Eiropā.

6.5 EESK ir pārliecināta, ka metarajoni ir ceļš uz turpmākajiem panākumiem pasaules tirgū, jo tie var nodrošināt MVU labāku pieeju augsta līmeņa iemaņām un zināšanām, moderniem kopējiem pakalpojumiem un jaunai uz zināšanām balstītai materiāli tehniskajai bāzei, vienlaicīgi uzlabojot arī uzņēmumu pārvaldi un veicinot informētākā un nobriedušāka darbaspēka attīstību.

6.6 EESK uzsver, ka **Eiropas platformas rajoniem** izveide varētu nodrošināt rajoniem tik ļoti nepieciešamo vienotu, pārredzamu un MVU darbībai, kā arī vecajām, jaunajām ES dalībvalstīm, kandidātvalstīm un ES kaimiņvalstīm Eiropā viegli pieejamu pamatsistēmu.

6.7 Minētajai **Eiropas platformai rajoniem** būtu jānodrošina iespēja saskaņot daudzās politikas, kas šobrīd nodotas dažādu ģenerāldirektorātu pārziņā, pašlaik pieejamos instrumentus un Kopienas darbības.

6.8 Minētajai platformai piešķirtajam finansējumam ir jābūt pietiekamam, lai tā spētu nodrošināt atbalstu ES darbībām. Pasākumi, kas tiek saskaņoti minētās platformas ietvaros un īstenoti saskaņā ar Lisabonas stratēģiju, neapšaubāmi būs ieguldījums to MVU attīstībā, kuriem ir īpaši bagātīgas un stabilas formāli neapkopotas zināšanas. Ar Kopienas iniciatīvu šīs zināšanas varētu kodificēt un pārvērst par kopēju zināšanu fondu, kā arī nodot tās Eiropas tīkliem.

⁽²⁴⁾ Barselonas process Vidusjūras reģionam (kopš 1995. gada); Rietumbalkānu asociācijas un stabilizācijas process; sadarbības un partnerības līgumi ar NVS (bijušās PSRS) valstīm.

6.9 Eiropas platformai rajoniem būtu jānodrošina programmas pamats sekojošām darbībām:

- nepieciešamības gadījumos — jaunām Eiropas metarajonu iniciatīvām, kas paredzētas konkrētām rūpniecības nozarēm; piemēram, tehnoloģisko platformu izveide bioķīmijas, aérokosmonautikas rūpniecībā, tekstilrūpniecībā, informācijas un saziņas tehnoloģiju sektorā;
- jaunām iniciatīvām, kas paredzētas kopēja stratēģiskā redzējuma izstrādei, lai pētītu Eiropas nākotnes iespējas tajās jomās, kurās tiek izmēģināti un testēti produkti un procesu jauninājumi, paredzot iespējamo attīstības gaitu;
- *stratēģisko resursu izveidei* rajonu tīkliem vecajās un jaunajās dalībvalstīs, kandidātvalstīs un kaimiņvalstīs;
- saiknes starp metarajoniem un nodarbinātības politiku apstiprināšanai;
- pasākumiem rajona strādājošo darba kultūras izaugsmes veicināšanai rajona organizācijās;
- labākās prakses apmaiņai tīkla ietvaros, pamatojoties uz saskaņotiem novērtējuma kritērijiem un procedūru; šajā gadījumā mērķis ir izveidot stabilu pamatu paplašinātās Eiropas pētniecības un inovāciju jomā, veicot ietekmes novērtējumu, kā arī sniedzot skaidras un salīdzināmas atsauksmes, lai apkopotu nepieciešamo kodificētu un tālāk nododamu zināšanu apjomu;
- kopējiem apmācību pasākumiem rajonu, uzņēmumu, finanšu un kredīta sistēmu vadītājiem, kas īstenojami kopīgi ar politisko lēmumu pieņēmējiem un valsts sektora ierēdņiem t.i., vietējo un teritoriālo kopienu amatpersonām, kas atbild par šo apmācību;
- *Jean Monnet katedru*⁽²⁵⁾ izveidei attiecībā uz jaunajiem uz zināšanām balstītajiem rajonu tīkliem, kā arī Eiropas atzinības apbalvojumiem, kas piešķirami visveiksmīgākajiem un pārņemamiem Eiropas rajonu piemēriem;
- stipendiju piešķiršanas sistēmas izveidei rajonu tehnoloģiju jomā strādājošo studijām, tādējādi finansējot zinātnieku un tehnoloģiju tirdzniecības un auditēšanas speciālistu klātbūtni minētajos tīklos;
- stabilas komunikāciju un informācijas apmaiņas funkcijas attīstībai, balstoties uz interaktīvu portālu par uz zināšanām balstītajiem rajoniem;

⁽²⁵⁾ Laikā no 1990. gada sākuma līdz 2003. gada oktobrim Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts apstiprināja aptuveni 2,500 apmācību projektus par Eiropas tēmām, tajā skaitā 82 *European Poles*, 601 katedru un 1560 pastāvīgos kursus un apmācību moduļus.. Katru gadu sekojošā tīkla vietnē tiek publicēti paziņojumi par iespējām pieteikties finansējuma saņemšanai: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/ajm/index_en.html

- stimulējošiem pasākumiem, kuru mērķis ir veicināt pieeju speciālām zināšanām un projektiem un kuri ir īstenojami ar Kopējā pētniecības centra institūtu, īpaši Seviljas Nākotnes tehnoloģiju institūta palīdzību;
- speciāla budžeta posteņa iekļaušanai septītajā pētniecības un tehnoloģiju attīstības pamatprogrammā, kas paredzēta uz zināšanām balstītu rajonu tīklu attīstībai.
- rajonu attīstības atbalsta pasākumu programmas iekļaušanai jaunajā kohēzijas politikā laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam.

7. Noslēguma ieteikumi

7.1 Visās attīstītākajās valstīs notiek deindustrializācijas process. ES pakalpojumu sfēras radītā papildu vērtība ir pieaugusi līdz 70 % no kopējā IKP (22 % rūpniecībai, 5 % būvniecībai un 3 % lauksaimniecībai) ⁽²⁶⁾. Tomēr šo procesu nebūtu ieteicams rosināt, jo liela daļa pievienotās vērtības tiek novirzīta uzņēmējdarbībai vai ir radusies tās rezultātā ⁽²⁷⁾: tirdzniecībai un transportam 21,6 %, finanšu un uzņēmējdarbības pakalpojumiem 27,2 %; publiskai administrācijai — 21,6 % ⁽²⁸⁾.

7.1.1 Politikas, kas spēj atbalstīt tādu darba attiecību kultūru, kura nostiprina rajonu pieredzi, neapšaubāmi dos nozīmīgu ieguldījumu, lai paplašinātās ES rajoni spētu konkurēt ar tām valstīm, kurās zemās darbaspēka izmaksas nav nošķiramas no sociālo partneru dialoga neesamības un veselības un drošības prasību neievērošanas darba vietās.

7.1.2 EESK uzskata, ka par jaunās politikas mērķi ir jāizvirza plašāks konkurences priekšrocību pielietojums, kas izriet no pozitīvu, sociāli atbildīgu prakšu ieviešanas uzņēmējdarbībā ⁽²⁹⁾. Tā rezultātā visi attiecīgajā jomā iesaistītās puses apzinīgu un ar atbildības sajūtu sniegtu savu ieguldījumu ražošanā, ievērotu piegādes termiņus, noteiktu "pamatotu un godīgu cenu" ⁽³⁰⁾ un nodrošinātu kompetentu, savlaicīgu un precīzu pēcpārdošanas apkalpošanu.

⁽²⁶⁾ Avots: Eurostat, bruto pievienotās vērtības struktūra, 2002.gads.

⁽²⁷⁾ Saskaņā ar Ekonomisko analīžu biroja datiem, katrs galīgā pieprasījuma dolārs, kas tiek tērēts vienai saražotās preces vienībai, rada \$0.55 IKP rūpniecības sektorā un \$0.45 IKP citos sektoros. *Manufacturing in America: A Comprehensive Strategy to Address the Challenges to U.S. Manufacturers*; Department of Commerce, 2004. gada janvāris (http://www.commerce.gov/DOC_MFG_Report_Complete.pdf) November 2004-MANUFUTURE. EIROPAS KOMISĪJA

⁽²⁸⁾ Avots: Eurostat, ibidem.

⁽²⁹⁾ Skat. Zaļo grāmatu par uzņēmumu sociālo atbildību, COM(2001) 366 final, 18.7.2001.

⁽³⁰⁾ "Godprātīgas cenas" principu oficiāli apstiprināja valstu un valdību vadītāji Kārdifas Eiropadomē 1998. gadā. "Ar vidi saistītajām izmaksām jābūt atspoguļotām produkta cenā, un par tām nav jāuzliek atbildība nākamajam paaudzēm!". Viens no ātrākajiem vides problēmu risinājuma veidiem ir noteikt cenas, kas ietver ar vidi saistītās preču ražošanas un pakalpojumu izmaksas un izmantot tirgus līdzekļus, lai sasniegtu vēlamos mērķus vides saglabāšanā.

7.2 EESK aicina ieviest pieeju, kas nostiprina jaunus rajonu tīklus, it īpaši jaunajās dalībvalstīs, lai veicinātu apzinātu, tirgus virzītu pieprasījumu.

7.3 Trīs vai četru gadu laika posmā ir jāpiešķir pakāpeniski samazināma palīdzība, kas segs priekšizpēti analīzi, tīkla starpniecības, noturīgas attīstības un laboratorijas pētījumu izmaksas sertifikācijas procesa vajadzībām.

7.4 Tehnoloģiju vide un sociālās attiecības strauji mainās, līdz ar to radot nepieciešamību ātras jaunu profesionālās darbības virzienu izveides. Līdz ar to ir nepieciešami ir nepārtraukti apmācību pasākumi un īstenotāji ⁽³¹⁾.

— tīkla starpniecība;

— tehnoloģiju tirgvedības speciālisti;

— inovāciju un tehnoloģiju nodošanas veicinātāji un

— metarajonu vadītāji.

7.5 Pamatojoties uz līdzšinējo pieredzi, EESK cer, ka, ņemot vērā tehnoloģiju jauninājumus, būs iespējams organizēt kursus metarajonu jomā ieinteresētajām personām, kas pārstāv valsts un privāto sektoru, ražošanas nozares, augstskolas un bankas. Šo procesu var papildināt ar apmācībām paredzētām stipendijām, kuru mērķis būs atbalstīt apmaiņu starp valsts un privāto sektoru, komerciālām un akadēmiskām iestādēm.

7.6 Inovāciju ģenerāldirektorātam, kurš iegulda lielu darbu Eiropas pieredzes atbalstam pasaules kontekstā, ir jāpalielina atbalsts dažādām darbībām, kas saistītas ar tālredzīgas starprajonu un starptautiskās tehnoloģiju pārvaldības ieviešanu, uzraudzību un novērtēšanu, kā arī salīdzinošās novērtēšanas veikšanai ar mērķi pastāvīgi papildināt informācijas datubāzi atbilstoši izmaiņām un to novērtēšanai izmantojamajos līdzekļus.

7.7 Lai nodrošinātu atbalstu kredīšanas jautājumam, kas vienmēr ir bijis "sāpīga" tēma visās dalībvalstīs, bet jo īpaši jaunajās dalībvalstīs, būtu jāizveido kontaktcentrs EIF ⁽³²⁾ ietvaros, kurš ar tā garantiju instrumentiem būtu atbildīgs par garantiju izsniegšanu banku, finanšu iestāžu, konsorcijs un kooperatīvu, kas sniedz pakalpojumus metarajonu uzņēmumiem, piešķirtajiem kredītiem un kredītlīnijām.

⁽³¹⁾ Skat 11. piezīmi.

⁽³²⁾ EIF (Eiropas Investīciju fonds) tika izveidots 1994. gadā. Tā galvenie mērķi – nodrošināt atbalstu tīkliem un veicināt MVU kredīšanu. EIF dibinātāji ir EIB, Eiropas Komisija un daudzas Eiropas bankas. Pēdējo gadu laikā ir ievērojami palielinājies EIF atbalsta apjoms mazajiem un mikro uzņēmumiem.

7.8 EESK uzskata, ka jauns uz zināšanām balstīts rajons ir arī ideāla vide visattīstītāko uzņēmumu sociālās atbildības formu, kas ir būtiskas rajonu tīklu starptautiskajai attīstībai, izmēģināšanai ar e-Pārvaldības, e-Komercijas un jaunās eBusiness2 business programmu palīdzību, kopējo IDABC⁽³³⁾ sadarbības tīklu atbalstu un ciešu uzmanību e-Eiropa 2005 programmai⁽³⁴⁾.

7.9 EESK uzskata, ka Komisijai būtu jāizveido visos Kopienas programmās iesaistītajos rajonos izmantojamās terminoloģijas apkopojums, Eiropas interaktīvā bāze, kas aptvertu visus rajonus atbilstoši nozarēm un darbības jomām.

7.10 Uzņēmumu ģenerāldirektorāta ietvaros varētu izveidot Kopienas centru koordinācijai un sadarbībai starp izveidotajiem rajoniem un dažādām šajā procesā iesaistītajām institūcijām. Šis centrs cita starpā varētu izstrādāt un papildināt labas prakses vadlīnijas, kas izplatāmas reģionālā līmenī.

7.11 Kultūra, kas ir korporatīvās sociālās atbildības pamatā, uzskata uzņēmējdarbību par plašākas sabiedrības resursu, un ar neiecietību izturas pret birokrātiju un ar to saistītajām izmaksām, kuru rezultātā zūd pasākumu efektivitāte. *Slid* iniciatīva nodrošinās nodrošinātu instrumentu, lai paplašinātu *SLIM* programmas rajoniem⁽³⁵⁾ ietvaros gūto pieredzi

⁽³³⁾ EESK atzinums CESE 1610/2003, 10.12.2003, (referents: Pezzini kgs (OV C 80, 30.03.2004.)). Pārrobežu tīklu izveide, izmantojot informācijas tehnoloģijas (IT), ir kļuvusi par galveno līdzekli valsts administrācijas tuvināšanai un tās centieni izveidot modernu, paplašinātu un drošu Eiropu atbalstam. Turklāt Komisijas veiktie pētījumi konsekventi pierāda, ka investīcijas šajā nozarē veicina ekonomikas attīstību (nodrošinot augstus kapitāla atdeves rādītājus). Kopienas iniciatīvu "Administrāciju datu savstarpējā apmaiņa" (IDA) Komisija īstenoja laika posmā no 1993. līdz 1995. gadam ar IDA I (1995-1999). Laikā no 1999. līdz 2004. gadam IDA II tika piešķirti Kopienas līdzekļi 127 miljonu euro apmērā. No tiem aptuveni 60 % tika izmantoti kopējas nozīmes sektorālajiem projektiem, bet atlikusī daļa – horizontālajiem pasākumiem, kuru mērķis ir nodrošināt sadarbību un pilnīgu piekļuvi trans-Eiropas tīkliem.

⁽³⁴⁾ eEurope 2005: informācijas sabiedrība visiem. Rīcības plāns, Seviljas Eiropadome 2002. gada 21. un 22. jūnijā, kopsavilkums: Rīcības plāna mērķis ir nodrošināt privātā sektora investīcijām un jaunu darbavietu izveidei labvēlīgu vidi ar mērķi paaugstināt produktivitāti, modernizēt sabiedriskos pakalpojumus un nodrošināt iespēju ikvienam kļūt par pasaules informācijas sabiedrības locekli. Tādēļ eEurope 2005 ir paredzēta drošu pakalpojumu, lietojuma un satura veicināšanai, balstoties uz plaši pieejamu platjoslas infrastruktūru.

⁽³⁵⁾ *SLIM* programma tika uzsākta deviņdesmito gadu sākumā, pamatojoties uz Ģenerāldirektorāta XXIII iniciatīvu, ar mazo uzņēmumu darbību saistīto birokrātisko procedūru samazināšanai, kuru tajā laikā bija ievērojami vairāk nekā tagad. *SLIM* programmas rezultātā tika izveidota programma BEST.

7.12 EESK uzskata, ka būtu ieteicams izveidot palīdzības dienestu, kas sniegtu konsultācijas un palīdzību ar intelektuālo īpašumu saistītos jautājumos, kā arī citus pakalpojumus izveidotajiem rajoniem, kas strauji kļūst par Eiropas tīklu un pasaules tirgus neatņemamu sastāvdaļu.

7.13 Tāpat ir nepieciešams veicināt rajona organizāciju līdzdalību pirmsnormatīvajos un ko-normatīvajos izstrādes projektos, kas tiek īstenoti CEN, Cenelec un NORMAPME⁽³⁶⁾ ietvaros un veicina tehnoloģiju attīstību.

7.14 Piektās daudzgadu programmas uzņēmējdarbībai un konkurētspējai (7007. — 2013. gadam)⁽³⁷⁾ kontekstā EESK uzskata, ka ir svarīgi pievērst uzmanību rūpniecisko rajonu situācijai un to vajadzībām.

7.15 Atbilstoši EESK viedoklim, kas balstīts uz pēdējos gados gūto pieredzi, it īpaši saistībā ar Lisabonas, Barselonas un Seviljas Eiropadomēm, būtu lietderīgi izveidot Eiropas platformu nepārtrauktam dialogam, kas sīkāk iedalāms pēc nozarēm un darbības jomām. Minētā platforma apvienotu rajona vadītājus, valsts iestādes, sociālos partnerus, kā arī finanšu iestāžu, pētniecības centru un NVO pārstāvjus.

7.15.1 EESK uzskata, ka Kopienas līmenī nepieciešams oficiāli atzīt Eiropas uz zināšanām balstītus metarajonus, lai:

- veicinātu apmaiņu gan vienotā tirgus ietvaros, gan ārpus tā;
- nodrošinātu iespēju dažādu valstu uzņēmumiem apvienot to resursus kopējā fondā;

- piešķirt rajonu projektiem patiesu Eiropas veidolu, nodrošinot tiem tiešu pieeju Eiropas shēmām un programmām.

7.15.2 Šajā kontekstā EESK uzskata, ka būtu lietderīgi organizēt atklātu jautājuma izskatīšanu, pamatojoties uz šo atzinumu, tajā pieaicinot rajonu institūcijas un citas ieinteresētās organizācijas no dažādiem reģioniem. Mērķis ir rosināt pārrobežu sadarbību un apzināt tās priekšrocības:

- no politiskā viedokļa: pārrobežu ekonomiskā sadarbība veicina ES integrāciju un darbības rezultātus pasaules tirgos;

⁽³⁶⁾ CEN: Eiropas Standartizācijas komiteja Cenelec: Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komiteja; ETSI: Eiropas Telekomunikāciju standartizācijas institūts NORMAPME: Eiropas Amatniecības, tirdzniecības, mazo un vidējo uzņēmumu standartizācijas birojs.

⁽³⁷⁾ Skat COM(2004) 781 final 07.12.2004 un CESE 245/2005

- procedūru vienkāršošanas jomā: tā var nodrošināt jaunas piekļuves formas izziņas, finanšu un ražošanas resursiem;
- no ekonomikas un konkurētspējas nodrošināšanas viedokļa: Eiropas uz zināšanām balstīti rajoni varētu veidot Eiropas konsorciju, kas varētu apstiprināt ES kvalitātes zīmi;
- valsts un privātā sektora partnerattiecību jomā: jauni rajonu grupējumi varētu ietvert gan privātus uzņēmumus, gan vietējās varas iestādes, jo pēdējiem varētu būt nozīmīga “katalizatora” loma jaunu priekšlikumu pieņemšanā;
- apvienot uzņēmumu, augstskolu un pētniecības iestāžu darbu, tādejādi sistemātiski izmantojot jaunās tehnoloģijas un jauninājumus.

7.15.3 Eiropas uz zināšanām balstītu rajonu konsorcijs varētu veicināt uzņēmējdarbības garu, sociālo atbildību, jaunu darbības veidu uzsākšanu un tālākpmacības attīstību un rosināt pārrobežu partnerattiecību dibināšanu. Tam jābūt:

- brīvi un viegli pieejamam gan privātpersonām, gan valsts/privātām organizācijām;
- vienkāršam, elastīgam un viegli pielāgojamam tā dalībnieku dažādajām vajadzībām;
- spējīgam pielāgoties tirgus tendencēm;
- izveidotam ES līmenī, ar daudzu dalībvalstu un partnervalstu līdzdalību ⁽³⁸⁾.

7.15.4 Būtība — Eiropas uz zināšanām balstītiem rajoniem jābūt privātai organizācijai, kas tādejādi nepretendē uz valsts līdzekļu izmantošanu.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

7.15.5 Pieeja — Eiropas uz zināšanām balstītiem rajoniem piemērojami tie paši kritēriji, kas regulē konsorciju izveidi sestās pētniecības un tehnoloģijas attīstības pamatprogrammas ietvaros. Tam jābūt izveidotam uz pieciem gadiem (atjaunojams termiņš) ⁽³⁹⁾ un tas reģistrējams īpašā reģistrā Komisijas izveidotās Eiropas uz zināšanām balstītu rajonu platformas ietvaros.

7.15.6 Juridiskais statuss — konsorcija sadarbību ar Kopienas institūcijām būtu jāvada noteiktam, oficiāli apstiprinātam Eiropas uz zināšanām balstītu rajonu koordinātoram, kā tas praksē tiek īstenots attiecībā uz pētniecības un tehnoloģijas attīstības pamatprogrammas integrētajiem projektiem un izcilības tīkliem.

7.16 Noslēgumā EESK uzskata, ka rajonos izveidojusies pieredze, kas tagad tiek koncentrēta uz zināšanām balstītiem metarajoniem, nodrošina lielisku iespēju:

- palielināt nodarbinātības līmeni;
- uzlabot sociālās attiecības darba tirgū;
- paplašināt un pilnveidot strādājošo profesionālās iemaņas visos līmeņos;
- nodrošināt drošas un veselībai nekaitīgas darbavietas
- izstrādāt un paplašināt ētikas un vides sertifikāciju (ISO14000 un EMAS);
- rast labākus risinājumus ar kredītiem un *Bāzeles II* vienošanās ietekmi saistītos jautājumos;
- uzlabot Eiropā ražoto produktu kvalitāti un konkurētspēju;
- atbalstīt un paplašināt eksporta iespējas;
- vēlreiz uzsvērt darba, strādājošo un uzņēmumu iespējas ietekmēt birokrātiju;

7.17 Tādēļ, ņemot vērā visus minētos iemeslus, metarajonu attīstība ir atbalstāma visos līmeņos — gan vietējā, gan valstu, gan Eiropas līmenī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁸⁾ Skat. Kopienas pētniecības un tehnoloģijas attīstības pamatprogrammu

⁽³⁹⁾ Lai nodrošinātu nepārtrauktu rajonu attīstību un izvairītos no stagnācijas, nepieciešams ierobežots akreditācijas periods.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Tūrisma politika paplašinātajā ES

(2005/C 255/02)

2004. gada 1. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tēmu: *Tūrisma politika paplašinātajā ES*

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, atbildīga par komitejas darbu šai jomā, 2005. gada 16. martā pieņēma atzinumu (ziņotājs: MENDOZA kgs).

416. plenārajā sesijā, kas notiks 2005. gada 6. un 7. aprīlī (6. aprīļa sanāksmē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma sekojošo atzinumu ar 83 balsīm par, 4 balsīm pret un 5 atturoties.

1. Ievads

1.1 Pašreiz EESK gatavo atzinumu, kas atspoguļotu jauno situāciju paplašinātajā Eiropā gan tādu, kāda tā ir šobrīd, gan tās iespējamo attīstību nākamajos gados, un šis atzinums ir daļa no EESK pastāvīgajiem centieniem definēt savu attieksmi un izvirzīt priekšlikumus tūrisma sektorā.

1.2 EESK jau izstrādājusi atzinumus par vairākiem ar tūrisma saistītiem jautājumiem, bet šī ir pirmā reize, kad tiek analizēta jaunās Eiropas situācijas ietekme uz tūrisma sektoru. Vissvarīgākais ir tas, ka šī būs pirmā reize, kad darbā iesaistīti jauno dalībvalstu locekļi.

1.3 Nebūt neapšaubot vai neatstājot neievērotus iepriekšējos atzinumus, tomēr nav skaidrs, kādu apdraudējumu vai iespējas visai Eiropai, atsevišķām valstīm, kandidātvalstīm vai jaunajām dalībvalstīm pavērs šis jaunās perspektīvas.

1.4 Šī atzinuma sagatavošanas laikā mēs ceram uz pilnīgu atvērtību, lai no jaunajām dalībvalstīm saņemtu informāciju, viedokļus un ierosinājumus, ņemot vērā Komitejas jau formulētos viedokļus. Uzklaušanās laikā Katovicē, Polijā, Komiteja uzklaušoja ļoti būtiskas gan veco, gan jauno dalībvalstu pārstāvju uzstāšanās. Abas valstu grupas uzskata tūrisma par tādu ekonomisko un kultūras ieguvumu avotu, kas dod ieguldījumu pilsoniskas Eiropas veidošanā un līdz ar to Eiropas integrācijā. Tas ir vēl jo nozīmīgāk un svarīgāk laikā, kad turpinās paplašināšanas process, kas padara tuvināšanos un savstarpējo kultūru un tautību saprašanos vēl sarežģītāku. Tuvākajā nākotnē darbs, kas jāiegulda, lai sasniegtu labākus rezultātus Eiropas integrācijā, būs jauno ES dalībvalstu nepieciešamība. Bez šaubām, cilvēki, kuri ceļo kā tūristi, ir tie, kas piedalās Eiropas integrācijā.

1.5 Šī atzinuma mērķis nav iedziļināties pašreizējā situācijā vai tūrisma nozares perspektīvās katrā valstī, bet gan aplūkot

kopīgos elementus, ko varētu ietvert perspektīvā Eiropas tūrisma politika, kā arī izpētīt un piedāvāt līdzekļus, lai nodrošinātu to, ka tūrisms ir ievērojams ekonomikas un sociālās attīstības virzītājspēks visās valstīs, un tas arī atbilst noturīguma kritērijiem.

1.6 Eiropas Konstitūcija ir jauns aspekts, kas vienmēr jāņem vērā, analizējot pašu dalībvalstu attiecības un šo valstu un Eiropas iestāžu attiecības. Atzinumā atspoguļoti centieni izprast to, kā paplašināšanās ietekmē tūrisma kopumā, un kā Līguma par Konstitūciju Eiropai jaunie nosacījumi varētu dot pozitīvu ieguldījumu vai likt šķēršļus, virzot Eiropas un visas pasaules tūrisma attīstības milzīgo potenciālu. Šeit derīgi analizēt iemeslus, kas varētu veidot Eiropas tūrisma politiku.

1.7 Dažādu Eiropas tautu attiecībās, ņemot vērā Eiropas politisko, ekonomisko un sociālo realitāti, mēs atrodam vislabākos veidus, kā tūrisms var dot ieguldījumu, lai radītu visu tautu dziļāku savstarpējo saprašanos, un secīgi arī jaunās Eiropas veidošanā, kohēzijā un konsolidācijā.

1.8 Jāatceras, ka šobrīd tūrisma nozare vairāku iemeslu dēļ pārdzīvo grūtus laikus: starptautiskais terorisms, kas pieprasa drošības pasākumus, kurus nepieciešams savietot ar brīvības izpratni, tāpat pasaules ekonomikas krīze un tās radītie ierobežojumi cilvēku vēlmei ceļot, it īpaši tālajos maršrutos. Tūrisms ir līdzeklis miera nostiprināšanai pasaulē, un tāds tas varētu būt arī turpmāk.

1.9 Tūrisma visā pasaulē un it īpaši Eiropā jāatbalsta un arī jāsadarbības īstu kultūras vērtību attīstībā valstīs, kas gan uzņem, gan nosūta tūristus. Tradīciju un kultūru savstarpējā mijiedarbība, vietējo vides, kultūras mantojuma un sociālo aspektu dažādības novērtēšana var dot un tai jānodod ieguldījums tādas vienotas Eiropas un pasaules veidošanā, kur tiktu cienītas citas valstis.

2. Tūrisma politika Eiropas Savienībā

2.1 Jautājumi vispārējai apspriešanai par perspektīvo tūrisma politiku paplašinātajā ES.

2.1.1 Tūrisma politika Eiropas Savienībā un Eiropas Konstitūcijā: Lai gan tūrisms pats par sevi neveido daļu no ES kopējās politikas, tomēr dažās Eiropas iestādēs izvirza līdzekļus un pasākumus, kas ietekmē tūrisma tālrunošanu rakstura dēļ vai ļauj uz to kā uz līdzekli, lai sasniegtu dažus no galvenajiem ES mērķiem, piem., noturīgu attīstību, nodarbinātību, ekonomisko un sociālo kohēziju; īsi sakot, lai nodrošinātu Eiropas pilsoņiem labāku dzīves kvalitāti.

2.1.2 Līguma par Konstitūciju Eiropai 4. iedaļas III-281. pantā ar nosaukumu "Tūrisms" izklāstīts viedoklis par tūrisma:

"1. Savienība papildina dalībvalstu darbības tūrisma nozarē, jo īpaši, lai veicinātu Savienības uzņēmumu konkurētspēju šajā jomā.

Lai to panāktu, Savienības rīcības mērķis ir:

a) Veicināt labvēlīgas vides radīšanu uzņēmumu attīstībai šai nozarē;

b) attīstīt dalībvalstu sadarbību, jo īpaši, apmainoties ar labāko pieredzi.

2. Eirolukumos vai eiroietvarlikumos nosaka īpašus pasākumus, lai papildinātu dalībvalstu rīcību šajā punktā izklāstīto mērķu sasniegšanai, neparedzot dalībvalstu normatīvo aktu saskaņošanu"

2.1.2.1 Savukārt I-17. punktā tūrisms iekļauts atbalsta, saskaņošanas vai papildu darbības jomās:

"Savienības kompetencē ir veikt atbalsta, saskaņošanas vai papildu darbības. Eiropas līmenī šādas darbības attiecas uz:

a) cilvēku veselības aizsardzību un uzlabošanu;

b) rūpniecību;

c) kultūru;

d) tūrisma;

e) izglītību, jaunatni, sportu un arodniecībām;

f) civilo aizsardzību;

g) *administratīvo sadarbību*".

2.1.3 Šai līguma pantā teikts, ka, lai gan tiek atzīts tūrisma ekonomiskais raksturs, tāpat arī tā potenciālā iespēja radīt peļņu, tomēr nav priekšlikuma veidot Eiropas politiku šai jomā. Mērķis ir vienkārši atzīt to, ka tūrisma ir īpaša nozīme valstu politiku papildināšanā un koordinēšanā. Bez tam ir skaidri

definēts nolūks izslēgt jebkādas reglamentējošas darbības, ko varētu izmantot šo politiku saskaņošanā. Pēc EESK domām, tas neizslēdz, bet varētu atvieglot kopīgas vienošanās, lai noteiktu Eiropas tūrisma modeļa vērtības.

2.1.3.1 Iespējams, ka Līgumā būtu varēts iekļaut stingrākus tūrisma intervences modeļus, bet, izlasot un izanalizējot piedāvāto tekstu Līgumam par Konstitūciju Eiropai, nenonoliedzami kopumā ievērota pozitīva tendence, saskaņā ar pārējo Konstitūcijas tekstu. Iedaļa par tūrisma dod iespēju mēģināt sasniegt galvenos mērķus, kas noteikti dokumentā, un uzlabot tūrisma. Nākotnē EESK turpinās sadarboties ar citām iestādēm un uzņēmumiem šai jomā.

2.1.4 Šī atzinuma mērķis nav noteikt un analizēt katras dalībvalsts tūrisma politiku vai salīdzināt šos vairāk vai mazāk valstiskos modeļus un to savstarpējās atšķirības. Kā jau Komitejas atzinumā minēts, tūrisms veidojas vietējā un reģionālajā līmenī, no kurienes izplatās valstiskā un starptautiskā līmenī. Noderīgajā un vērtīgajā Katovices uzklaušanās sanāksmē bija iespējams gūt apstiprinājumu ne vien katras dalībvalsts tūrisma aktivitātēm, bet arī dažādām stratēģijām, ko gan katra valsts, gan reģionālā un vietējā struktūrvienība varētu izmantot, lai veicinātu savu tūrisma modeli kā šobrīd, tā nākotnē.

2.1.5 Atzinuma mērķis nav arī izdarīt secinājumus par šo pasākumu izpaušmes veidu, lai gan ir skaidrs, ka dažādība aptver gan lielākas, gan mazākas iespējas sadarbībai ikvienā līmenī, kamēr citas iespējas pamatojas vienīgi uz konkurenci tirgū.

2.2 "Tūrisma paplašināšanās": Eiropas Savienības paplašināšanas ietekme uz tūrisma nozari.

2.2.1 Eiropas Savienības paplašināšana ir jauns notikums, kas noteikti radīs jaunas iespējas visai Eiropai un arī katrai kandidātvalstij, jaunajai dalībvalstij vai nākamajai dalībvalstij.

Šo iespēju var aplūkot no vairākiem viedokļiem:

2.2.1.1 Piedāvājums: Ir skaidrs, ka ES paplašināšana ievērojami palielina jau tā plašo Eiropas tūrisma produktu piedāvājumu ne vien attiecībā uz tūristu atrašanās vietu skaitu, bet arī varbūt vēl svarīgāk — papildina kultūru, kultūras mantojumu un vidi. Vēlreiz nepieciešams minēt uzklaušanās sanāksmi Katovicē, kur tūrisma produktu piedāvājuma pieaugums skaidri atklājās dažādās dabas, kultūras un pat rūpnieciskā tūrisma iniciatīvās. Neapšaubāmi šī izaugsme padarīs Eiropas tūrisma industriju konkurētspējīgāku gan pašā Eiropā, gan salīdzinājumā ar Ameriku, Āziju un citām pasaules valstīm. Jaunās

dalībvalstis arī cenšas paplašināt savu tūrisma produktu piedāvājumu kā galveno faktoru tūrisma un ekonomikas attīstībai kopumā. Lai gan tieksme pēc izaugsmes ir pilnīgi likumīga un ieteicama, nevajadzētu aizmirst, ka izaugsmei ir robežas, un tās tempam jābūt noturīgam, lai aizsargātu turpmākās sociālās, ekonomikas un vides vērtības. Citu dalībvalstu pieredzei tūrisma attīstībā ar to neveiksmēm un panākumiem vajadzētu kalpot kā piesardzības un panākumu piemēram jaunu tūrisma maršrutu attīstības modeļiem.

2.2.1.2 Pieprasījums: Trīs galvenie nosacījumi veicinās pieprasījumu pēc tūrisma pakalpojumiem saistībā ar ES paplašināšanu. Pirmkārt, aizvien vairāk ES pilsoņu vēlēšies jeb viņiem būs nepieciešamība ceļot uz citām vietām un citām valstīm ES, kur bija grūtības ieceļot tādēļ, ka cilvēks nebija no Kopenhāgas, un līdz ar to ceļošana bija apgrūtināta, vai arī tāpēc, ka viņi bija ES pilsoņi, un viņiem bija problēmas ceļot uz valstīm ārpus ES. Otrkārt, augstāks dzīves līmenis, kas noteikti tiks sasniegts jaunajās dalībvalstīs, palielinās cilvēku vēlmi ceļot. Visbeidzot, cerams, ka tūrisma un ceļošanu veicinās jaunās un uzlabotās transporta un sakaru infrastruktūras, pārceļoties uz dzīvi citur karjeras vai personīgu iemeslu dēļ; respektīvi, ceļošana un ar to saistītais tūrisms attīstīsies.

2.2.1.3 Tirgus: Pateicoties ES paplašināšanās procesam, piedāvājuma un pieprasījuma rezultātā tūrisma tirgus augs un nostiprināsies. Tas neapšaubāmi pozitīvi ietekmēs visu saimniecisko darbību ES, kur tūrisms ir ļoti ietekmīga nozare. Grūti prognozēt, kādu ietekmi tirgus paplašināšanās atstās uz tūrisma produktu cenām, pašiem produktiem vai firmu peļņu, bet viss liecina par to, ka pozitīvo rezultātu būs vairāk nekā negatīvo. Paplašinātais tirgus noteikti palielinās konkurenci, bet, lai pozitīvo rezultātu būtu aizvien vairāk, pieaugumam jābalstās uz labākās konkurences piemēriem tūrisma uzņēmumu un Eiropas tūrisma maršrutu vidū.

2.2.2 Tomēr, lai radītu spēcīgu nozari, izmantojot jauno un lielisko iespēju, ko sniedz ES paplašināšana, stingri jāievēro dažādi principi, nosacījumi un kopīgi noteikumi, kas nodrošina nozares dzīvotspēju, kā arī sociāli vēlamu nākotni. Šie kritēriji tika noteikti Lisabonas sammitā, kur tika izveidota stratēģija, nosakot sekojošus mērķus: noturīgumu, izglītotu sabiedrību, nodarbinātību un sociālo kohēziju.

2.2.2.1 Noturīgums: Jau iepriekšējā atzinumā "Par sociāli noturīga tūrisma pieejamību ikvienam" ⁽¹⁾ EESK, tapat kā citas starptautiskas un Eiropas iestādes: Komisija, Parlaments, u.c., definēja vispārējos noturīga Eiropas tūrisma nosacījumus kā

(1) OV C 32 , 05.02.2004.

nenovērtējamu papildinājumu tā līdzsvarotai un ražīgai ilgtermiņa ekonomiskajai attīstībai. Šajā dokumentā minētās 100 iniciatīvas ir īpašu nosacījumu kopums, kas palīdz sasniegt noturīgumu.

Ir jāizmanto jauno valstu centieni palielināt tūrisma darbību, kas pamatojas uz neierobežotu izaugsmes tempu, lai padarītu tās ekonomiski, sociāli un vides ziņā pieņemamas. Nav viegli panākt noturīgumu tūrismā, jo pastāvīgi rodas pretrunas un kritēriji noturīguma piemērošanai atšķiras atkarībā no tūrisma industrijas dalībniekiem.

2.2.2.2 Izglītotā sabiedrība: Tūrisms var ļoti labvēlīgi ietekmēt šī Lisabonas stratēģijas mērķa sasniegšanu, ņemot vērā tā darbības būtību, kas balstās uz kultūras apmaiņu, ceļošanu uz citām zemēm, ciešāk satuvinot dažādas sociālās un kultūras tradīcijas. Jauniešiem šis zināšanu apguves process ir īpaši veicinošs, kad, ceļojot un dzīvojot kopā ar cilvēkiem no citas vides, viņi kļūst atklātāki, iecietīgāki un iejūtīgāki. Zināšanu apguve nav tikai un vienīgi akadēmiskās studijas, bet arī pieredzes gūšana, ko var darīt jebkuros apstākļos, jebkurā vecumā, un tūrisms tam dod lielisku iespēju.

Informācijas un sakaru tehnoloģijas dod galveno ieguldījumu gan tūrisma produktu radīšanā, gan to patēriņā, un ar to palīdzību tūrisms noteikti kļūs par konkurētspējīgu, visiem pieejamu nozari.

2.2.2.3 Nodarbinātība: Lisabonas stratēģija noteica to, ka nākamo gadu laikā Eiropai jābūt līderi kvantitatīvas un kvalitatīvas nodarbinātības izaugsmes jomā. Nav nekādu šaubu par to, ka tūrisms, kas dod 5 % no Eiropas IKP un darba vietām, un dažās dalībvalstīs pat līdz 10 %, var būt kvantitatīvas un kvalitatīvas nodarbinātības avots paplašinātajā Eiropā. Lai tas būtu sociāli noturīgi, tūrisma nozarē radītajām jaunajām un vecajām darba vietām jāatbilst kvalitātes, arodapmācību, stabilitātes un nodarbinātības pamatprasībām neatkarīgi no tūrisma sezonālā rakstura, un it īpaši jāievēro to darbinieku tiesības, kuri strādā uz pusslodzi vai ar pagaidu darba līgumiem.

2.2.2.4 Sociālā kohēzija: Tūrisms ir lielisks kohēzijas līdzeklis, kas dod iespēju atklāt atšķirīgas situācijas, un līdz ar to radīt paplašinātās Eiropas pilsonības jēdziena izpratni un izjūti. Lai visi kopā īstenotu kopīgus mērķus, ir būtiski zināt vienu par otru, un tūrisms to atvieglo. Ar tūrisma palīdzību paplašinātajā Eiropā tiks veicināts sociālais progress kohēzijas uzlabošanā starp visām Eiropas tautām.

3. Vispārējās tūrisma politikas analīze paplašinātajā Eiropā

3.1 Galvenais jautājums, ko mēs varam uzdot, un kas jāuzdod, ir sekojošs: vai tūrisma politiku var iekļaut vispārējā un visaptverošā Eiropas Savienības rūpniecības un ekonomikas politikā? Mēs zinām, ka atbilde ir, un tai jābūt pozitīvai, ja ar tūrisma politiku mēs saprotam visus kritērijus, mērķus un līdzekļus, ar kuru palīdzību pacelt Eiropas tūrisma līdz pieņemamam konkurētspējas, peļņas un noturīgas attīstības līmenim. Līgums par Konstitūciju Eiropai tādējādi nosaka šos līdzekļus kā papildinājumu, atbalstu un koordināciju ar citām Eiropas politikām.

3.2 Tūrisma sektorā piemērojamie rūpniecības politikas elementi: Tūrisma politikā var izmantot dažas no rūpniecības un ekonomikas politiku vispārējām vadlīnijām:

3.2.1 Nodarbinātības un sociālā politika. Neatkarīgi no īpašā nodarbinātības veida, kas sastopams tūrismā sezonālā rakstura dēļ, nodarbinātībai tūrisma nozarē piemērojamas visas ES nodarbinātības politikas. Tādēļ var sacīt, ka visas papildinātīvās ar centieniem samazināt sezonālo izplatību ir ne vien pozitīvi jānovērtē, bet arī jāveicina no ES iestāžu puses. Šai jomā vēl daudz darāmā, jo lielākajās tūrisma jomās sezonālā nodarbinātība vēl aizvien tiek uzskatīta par parastu parādību. Atvaļinājumu izmantošana pa daļām varētu dot pozitīvu ieguldījumu tūrisma sezonas pagarināšanā, līdz ar to nodrošinot labāku tūrisma infrastruktūras kapacitātes izmantošanu.

3.2.2 Kvalitāte. Tādā pašā veidā Kopienas politika, kas veicina kvalitāti un tās ieviešanu uzņēmējdarbībā, ir jāpiemēro tūrisma nozarē, kas jūtīgi reaģē uz pārmaiņām, un jāizmanto tūrisma nozares priekšrocības, ņemot vērā pakalpojumu būtību un pamatprincipus, kas vērsti uz individuālajiem pakalpojumiem. Jāatbalsta, jākoordinē un jāpapildina visu Eiropas tūrisma nozarē iesaistīto centieni pakalpojumu kvalitātes veicināšanā, kā to nosaka Līgums par Konstitūciju Eiropai.

3.2.3 Pētniecība un attīstība: Jo īpaši tūrisms pārdzīvo vienas no visievērojamākajām strukturālajām pārmaiņām, kas attiecas uz reklāmu un pakalpojumu iegādi internetā; jāizpēta un jāveicina pozitīvā ietekme, ko šīs pārmaiņas atstās uz tūrisma. Pētniecības un attīstības darbam tūrisma jomā jābūt visu līmeņu iestāžu un visu uzņēmējdarbības veidu atbildībai.

3.2.4 Patērētāju aizsardzība. Ņemot vērā tūrisma saimniecisko darbību, pastāv stingra saikne starp pakalpojumu piedāvātājiem un patērētājiem. Tūrisma nozarei jāpiemēro visi

vispārīgie ES patērētāju aizsardzības politikas noteikumi, paliecinot nozares un patērētāju atbildību. Jāveicina un jāatbalsta kvalitāti un vides draudzīgumu apliecināšana marķējuma popularizēšana un izplatīšana.

3.2.5 Vides aizsardzība. Tūrisma nozarei ir piemērojamas visas Eiropas vides aizsardzības politikas, to pozitīvi ietekmējot. Ja tūrisms ir nozare, kas pilnībā pamatojas uz saprātīgu dabas resursu izmantošanu, visas iniciatīvas, pasākumi vai noteikumi var vienīgi veicināt tūrisma darbību šodien un nākotnē.

3.2.6 Citas ES politikas. Tūrisma nozari gan kopumā, gan ņemot vērā tās starpnozaru raksturu, ietekmē visas ES ekonomiskās un rūpniecības politikas. Tomēr tūrisma stratēģiskā nozīme nodarbinātībā un sociālajā kohēzijā būtu jāatzīst Eiropas iestādēs, un ir jāpiemēro īpaša tūrisma politika, izmantojot pētījumus vai pilotprojektus.

3.2.6.1 Kopumā jāteic, ka paplašinātās ES tūrisma politikai saistībā ar Eiropas Konstitūciju jābūt atbalsta un koordinācijas politikai, un jāpapildina visas citas ES politikas, kas attiecas uz tūrisma. Uzņēmējdarbības konkurētspēja, noturīgums vārda plašākajā nozīmē, augstas kvalitātes darba vietu radīšana, infrastruktūras politika — tām visām jākoncentrējas uz tūrisma kā pamatpasākumu visas Eiropas attīstībai.

3.2.7 Saistība ar citām darbības jomām. Tūrisms palīdz ietekmēt citas darbības, piem., sportu, kā analizēts EESK atzinumā par tēmu "Tūrisms un sports: nākotnes jautājums Eiropai". (2)

3.3 *Tūrisma politikas statuss ES*: Pirms atbildēt uz jautājumu par to, vai Eiropā un ES politikā apzināts tūrisma nozīmīgums un stratēģiskā pozīcija, kas tam pienākas kā cilvēciskai, ekonomiskai un sociālai darbībai, mums jāņem vērā vairāki viedokļi.

3.3.1 ES, tās valstis, reģioni un pilsētas ir pasaules tūrisma galapunkti: jaunā Eiropas situācija kopā ar jauno dalībvalstu iestāšanos šodien nozīmē plašu un dažādu tūrisma produktu apjomu, kas pilns ar kontrastiem, un varētu spēcīgi attīstīties, kļūstot par populāru pasaules tūrisma maršrutu. Paredzams, ka nākotnē nozare turpinās attīstīties pastāvīgi, bet lēnāk, tomēr straujāk nekā nekā citas nozares. Kvalitātes politika, kas balstās uz konkurenci un noturīgumu, būs produktu apjoma pamatā un Eiropas kvalitātes tūrisma standarta vai standartu izstrādē un ieviešanā.

(2) OV C 157, 28.6.2005.

3.3.2 Organizatoriskie pasākumi, kas būtu jāveic, lai attīstītu tūrisma politiku Eiropā kopumā.

3.3.2.1 Tiek atzīts tas, ka Eiropas iestādes, tai skaitā Komisija un Parlaments, turpina darbu pie tūrisma pasākumu koordinācijas. Jāatzīmē iniciatīva "EIROPAS TŪRISMA FORUMS", kas jau realizēta. Šajā ikgadējā sanāksmē pulcējas visi tūrisma nozares dalībnieki un tai ir nozīmīga loma tūrisma uzlabošanā Eiropā gan no zinātniskā, gan plānošanas un sadarbības politikas aspekta

3.3.2.2 Šis darbs un citi pasākumi, piedaloties visiem nozarē iesaistītajiem ar mērķi veicināt izpratni par Eiropas tūrismu, ir ļoti atzīstams. Ar 2004. gada Budapeštas foruma secinājumiem var iepazīties 1. pielikumā.

3.3.2.3 Šeit būtu lietderīgi vēlreiz minēt EESK iniciatīvu atzinumā par tēmu "Tūrisma politika un partnerattiecības starp valsts un privāto sektoru" ⁽³⁾, kurā izteikts priekšlikums izanalizēt Eiropas Tūrisma padomes izveides iespēju vidējā vai ilgā termiņā.

3.3.2.4 Šo padomi veidotu dažādu nozaru ES iestāžu darbinieki un privātuzņēmumu pārstāvji, īpaši sociālās sfēras pārstāvji un pilsoniskās sabiedrības darbībā iesaistīto organizāciju pārstāvji; padomē analizētu tūrisma informāciju, piedāvātu vadlīnijas un sekotu tam, kā tiek pildīti Eiropas tūrisma foruma vienošanos noteikumi. EESK ļoti labprāt sadarbosies un piedalīsies šādas padomes veidošanā.

3.3.2.5 EESK labprāt vienotos par darba turpināšanu šai jautājumā, un sadarbībā ar Komisiju, Eiropas Parlamentu, Reģionu komiteju un citām iestādēm veicinātu Eiropas tūrisma pastāvēšanu un attīstību.

3.3.2.6 Lai veicinātu progresu šai jomā, tiek piedāvāts organizēt iestāžu sanāksmi par tūrismu, lai analizētu, koordinētu un veicinātu Budapeštas EIROPAS TŪRISMA FORUMĀ pieņemto rezolūciju izpildi.

3.4 Tūrisma politikas iezīmes paplašinātajā ES

3.4.1 Šis atzinums ir uzskatāms par saskaņotu ar EESK iepriekšējo atzinumu par tēmu "Sociāli noturīgs tūrisms visiem" ⁽⁴⁾, piemērojot tūrisma politikas pilnveidošanas principus jaunajai Eiropas situācijai. Šai gadījumā tūrisma politika netiek apskatīta kā regulējošu pilnvaru kopums Eiropas Savienībā, bet gan kā principi un vērtības, kas jāpatur prātā un jāpilda tūrisma pasākumos, kas tiek pieņemti visu līmeņu

sabiedriskajās iestādēs, kā arī uzņēmējdarbības pasākumos privātajā jomā. Seko saraksts, kur atsevišķi apskatītas galvenās vērtības, kas var dot ieguldījumu tūrisma uzlabošanā un tā noturīguma nodrošināšanā.

3.4.2 Tūrisma definīcija paplašinātajā Eiropā un pašreizējais Eiropas tūrisms jābalsta uz tām vērtībām, kas noteiktas Eiropas tradīcijās un kultūrā, paturot prātā tūristu kā galveno. Nedrīkst aizmirst, ka tūrists ir to pakalpojumu patērētājs, kas ir kompleksi, atšķirīgi un pēc būtības un sastāva dziļi personiski. Nedrīkst aizmirst arī par tūrisma principiāli ekonomisko un komerciālo raksturu, kas rada nepieciešamību piemērot rentabilitātes un konkurētspējas principus šai ekonomiski ietekmīgajai nozarē, kas dod ievērojamu ieguldījumu Eiropas IKP.

3.4.3 Tūrisma politikai paplašinātajā Eiropā jābalstās uz noturīgumu gan plašākā šī vārda nozīmē, gan kā uz ekonomiskās, sociālās un vides attīstības līdzekli, tai pašā laikā ietverot stingrākus attīstības noteikumus. Viens no vissvarīgākajiem apspriežamajiem jautājumiem šai jomā ietver augšanas ierobežošanu. Vai tūrisma nozarē noteikti objektīvi un apjomu raksturojoši limiti? Vai tūrisma maršrutu attīstībā visā pasaulē noteikti ekonomiskie limiti?

3.4.3.1 Atbildēt uz šiem jautājumiem nav vienkārši, bet aizvien biežāk parādās doma par limitiem attiecībā uz augšanu, nevis attīstību, ja tā iekļaujas noturīgas attīstības ietvaros. Kā piemēru var minēt Vidusjūras valstis, kur palielinās tūristu apmeklēto vietu skaits, kas vidējā termiņā rada nopietnu risku tūrisma industrijai kopumā un tās rentabilitātei. Sadarbībā ar Vidusjūras dienvidu reģiona valstīm jāatbalsta iniciatīvas par investīcijām tūrisma reģionos, kas nesasniedz noturīgas attīstības nosacījumus, un tās atzinīgi jānovērtē kā ekonomiskās un sociālās attīstības līdzeklis plašā ģeogrāfiskā apgabalā, kas šobrīd ir mazattīstīts.

3.4.4 Notiek tūrisma industrijas pielāgošanās mainīgajai situācijai, lai uzlabotu konkurētspēju: pētniecība un attīstība, jaunās tehnoloģijas, investīcijas, reklāma, dizains, tirdzniecība, sakaru tīkli, uzņēmējdarbības asociācijas, utt., un tā ir prasība visiem Eiropas uzņēmējdarbības veidiem, īpaši tiem, kas vēlas atrast nišu jaunajā, paplašinātajā Eiropā. Internetam šobrīd un tā nākotnē paredzamajai nozīmei pārliecinoši jāietekmē visas nozares, lai iesaistītos tā attīstībā, izmantojot internetu ražīguma uzlabošanai, pētnieciskajai darbībai, un, visbeidzot, lai nodrošinātu sabalansētāku tūrisma attīstību.

⁽³⁾ OV C 74, 23.03.2005.

⁽⁴⁾ OV C 32, 05.02.2004.

3.4.5 Tūrisms un nodarbinātība: darba attiecības, arodapmācība, profesionālā izaugsme, specializācija, sociālā aizsardzība, strādājošo brīva pārvietošanās, utt., ir galvenie nosacījumi tūrisma politikas pilnveidošanā paplašinātajā Eiropā. Jāvēltni īpaša uzmanība jaunu profesiju izveidei tūrisma jomā un apmācībai šajās profesijās, kur jāiesaistās iestādēm, lai nodrošinātu to, ka tiek ievērota atbilstība augstas kvalitātes darba vietu radīšanas kritērijiem. Bez tam jāpaplašina un jāuzlabo tūrisma darbinieku kvalifikācija.

3.4.6 Tūrisms saistībā ar Eiropas kultūras un kultūras mantojuma veicināšanu: tradīcijām, mākslai, arhitektūrai, vēsturei, folklorai, gastronomijai jābūt ļoti nozīmīgām Eiropas pareizas tūrisma politikas sastāvdaļām. Jaunajām valstīm ar bagātu kultūras mantojumu, ko iekļaut tūrisma piedāvājumos, tūrisma attīstība būs jābalsta uz šīm vērtībām. Līdzīga pieredze, kā, piem., *paradores* Spānijā, *pousadas* Portugālē un *ville e castelli* Itālijā var noderēt par labiem piemēriem, lai sasniegtu kultūras mantojuma un uz komerciāliem pamatiem veidotu tūrisma pakalpojumu integrāciju.

3.4.7 Nedrīkst aizmirst jautājumu par tūrisma pieejamību visiem. Tūrisms ir katra indivīda tiesības, visu cilvēku tiesības, arī tad, ja cilvēks cieš no invaliditātes: tiks piedāvāta kampaņa, lai veicinātu tūrisma paplašinātajā Eiropā, kas būs īpaši vērsta uz skolēniem, pusaudžiem, vecākiem cilvēkiem un pensionāriem.

3.4.8 Tūrisma tirgus pieaugumam ES paplašināšanas rezultātā jābūt Eiropas iekšējā tūrisma virzītājspēkam un tādā globālās veicināšanas politikas pamatā.

3.4.8.1 Ņemot vērā iekšējā tūrisma īpašo nozīmi un tā ietekmi uz iekšējo pieprasījumu un patēriņu ES, īpaši pašreizējā un potenciālajā sociālā tūrisma jomā, EESK sagatavos atzinumu par tēmu "**Sociālā tūrisma politika Eiropai**".

3.4.9 Tūrisma nozares pārstāvjiem jāuzņemas vadība tūrisma politikas analizē, izveidē, uzraudzībā un novērtēšanā dažādās nozarēs. Tam jābūt darbības veidam jebkurā laikā, principam, kas jāievēro jebkurā tūrisma politikā. Organizācijām jāvienojas par sadarbības stratēģijām un līdzdalības metodēm.

3.4.10 Iespējams, ka tūrisma nozarē tās sezonālais raksturs ir lielākais trūkums; paplašinātās Eiropas tūrisma politikas pamatā jābūt centieniem nodrošināt noturīgu nodarbinātību un darbību. Izmantojot pilotprojektus, jācenšas noskaidrot veidus,

kā kompensēt cilvēkresursu un kapitāla nepietiekamu izmantošanu sezonālā rakstura dēļ. Šie pētījumi dažādotu tūrisma modeļus; un tūrisms vienmēr būtu lielisks attīstības līdzeklis.

3.4.11 Īpaša uzmanība jāvēltni reālajai situācijai Eiropas salās; tā ir atšķirīga un ievērojami ietekmē tūrisma attīstību. Sakaru politika, transporta politika un reģionālās attīstības politika salās un kalnu apvidos ir stratēģiski nozīmīga to specifisko īpašību dēļ, kas var ietekmēt tūrisma.

3.4.12 Vēlreiz nepieciešams uzsvērt to, ka mūsdienu pasaulē drošības un piesardzības politikai jābūt tūrisma attīstības pamatā. Kā dabas katastrofu gadījumos, tā arī tad, ja katastrofas izraisījuši cilvēki, piesardzības normām jābūt būtiskam elementam tūrisma politikas attīstībā.

3.4.13 Nedrīkst aizmirst to, ka tūrisma politikai paplašinātajā Eiropā jādod nozīmīgs ieguldījums tūrisma, lai varētu izpildīt paredzētos ES sociālās, ekonomiskās un politiskās kohēzijas uzdevumus, izmantojot vairākus pasākumus:

- padziļinot zināšanas par valstīm, tautām un kultūrām,
- dodot ieguldījumu Eiropas līdzaspastāvēšanas, miera un progresa modeļa radīšanā,
- veicinot pozitīvu Eiropas tēlu pasaulē.

3.5. Partnerattiecību starp valsts un privāto sektoru nozīme tūrisma attīstībā

Šis atzinums uzskatāms par saskaņotu ar EESK iepriekšējo atzinumu par tēmu "Tūrisma politika un valsts un privātā sektora sadarbība" ⁽⁵⁾, apskatot efektīvus sadarbības veidus.

3.5.1 Ja runājam par paplašinātās Eiropas un tūrisma analīzi, jāņem vērā attiecīgā koordinācija un sadarbība starp valsts un privātajiem sektoriem ne tikai vietējā un nacionālā līmenī. Šie risinājumi var, un varbūt tiem vajadzētu nojaukt šīs barjeras, un sadarbībai jābūt arī līdzeklim, lai ieviestu noturīgas politikas un pasākumus investīciju un konkurences uzlabošanai starp valstīm. Valstis un sociālie sektori ar ilgākām tradīcijām tūrisma jomā var piedāvāt savas pieredzes ieguvumus valstīm, kas veido paplašināto Eiropu, palīdzot izvairīties no kļūdām tūrisma modeļu veidošanā, sniedzot konkrētu pieredzi par panākumiem un neveiksmēm; īsi sakot, kopīgi strādājot pie šī jaunā tūrisma modeļa, kas būs noturīgs gan ekonomiski, gan sociāli, gan arī attiecībā uz vidi.

⁽⁵⁾ OV C 74, 23.03.2005

3.5.2 Apmācība jābūt vienam no tūrisma kvalitātes uzlabošanas pamatnosacījumiem, bet ieteicams, lai apmācības saturs atbilstu reālajam dažādo tūrisma operatoru pieprasījumam, padarot iestāžu centienus efektīvākus. Valsts un privātā sektora sadarbība var būt, un tai jābūt īpaši nozīmīgai šai jomā.

3.5.2.1 EESK vēlētos pilnībā atbalstīt Komisijas iniciatīvu izveidot Eiropas māģistra grādu tūrismā; tas palīdzētu pilnveidot, attīstīt un piemērot Eiropas tūrisma modeli, kas pamatojas uz Eiropas Savienības līdzaspastāvēšanas un ekonomiskās attīstības telpas vērtībām.

3.5.3 Eiropas tūrisma politikai jānodrošina tūrisma operatoru tīkla, kā arī visu līmeņu uzņēmējdarbības asociāciju veicināšana: gan vietējā, gan reģionālajā, gan valstiskā, gan Eiropas līmenī.

3.5.4 Transporta struktūrai paplašinātajā Eiropā ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu to, ka visās valstīs tūrisma attīstība notiek, balstoties uz konkurenci. Savienībai jācenšas šai jomā garantēt drošu, ātru un kvalitatīvu visu reģionu pieejamību, apzinoties to, ka infrastruktūru izmantošanai tūrismā ir lielāka ekonomiskā un sociālā ietekme. Politikās ar mērķi uzlabot iekšējos un ārējos sakarus īpaša prioritāte jāveltī ES salu sasniedzamībai.

3.6. Eiropas iestāžu sadarbība

3.6.1. Eiropas iestāžu sadarbība var izpausties dažādi:

3.6.1.1. *Izmēģinājuma projekti:* piemēram, Eiropas sociālā tūrisma projekts varētu dot ievērojamu ieguldījumu iekšējā tūrisma izaugsmē un nodrošināt tūrisma pieejamību visiem, kā arī palīdzēt pārvarēt tūrisma sezonālo izplatību. Iespējams, ka projektu vajadzētu reklamēt dažādās valstīs ar līdzīgu veiksmīgu pieredzi, iesaistot arī Komisiju, un būtu nepieciešams pētīt globālā Eiropas sociālā tūrisma projekta ilgtermiņa dzīvotspēju. Eiropas Komisijai vajadzētu sagatavot analīzi par plānotās Eiropas sociālā tūrisma programmas iespējamo ietekmi uz Eiropas tūrisma industriju.

3.6.1.2 *Pētnieciskā sadarbība,* piemēram, par jauniem tūrisma veidiem, kad ES paplašināšanas rezultātā pieaug to tūrisma veidu skaits, kas ir savienojami ar noturīgumu. Komisijai tiek piedāvāts veikt pētījumus par šo tēmu, ko atbalstītu EESK.

3.6.1.3 Sadarbība un apmaiņa ar citiem Eiropas reģioniem un pasaules valstīm

Šai atzinumā apskatītas Eiropas tūrisma modeļa galvenās iezīmes un nosacījumi, un tiem jāietekmē to tūrisma produktu definīcijas, kas tiek piedāvāti ārpus Eiropas, pirmām kārtām, lai aizkavētu netaisnīgu konkurenci un tūrisma pakalpojumu standartu neievērošanu. Jāievēro starptautiskie standarti, finansiālās darbības kritēriji, cilvēktiesības, īpaši darba un sociālās tiesības un vides noturīgums. EESK piedāvā ES izstrādāt Eiropas tūrisma modeli sadarbībā ar dažādām starptautiskām iestādēm, piemēram, ar PTO un SSTB.

3.6.2 Struktūrfondu un citu sadarbības formu nozīme tūrismā paplašinātajā Eiropā

3.6.2.1 Vislabākā ES ekonomiskās vienotības izpausme ir ekonomiskā un sociālā kohēzija, kas tiek ieviesta, izmantojot struktūrfondus. Šī politika, kas izrādījies efektīvs līdzeklis valstu attīstībā, būs īpaši nozīmīga saistībā ar ES paplašināšanu. Tādēļ tūrisma politikas attīstības periodā jāatbalsta pasākumi, kas pozitīvi ietekmē kohēzijas politiku; savukārt kohēzijas politika dotu impulsu tūrisma darbībai visā pasaulē un līdz ar to veicinātu tūrisma attīstību. Pārrobežu pasākumi var palīdzēt tādu tūrisma piedāvājumu izstrādē, ko iespējams kopīgi izmantot dažādās valstīs.

3.6.2.2 Lai dziļāk izpētītu šo jautājumu, Komiteja piedāvā veikt pētījumu par struktūrfondu ietekmi uz tūrisma nozari.

4. Secinājumi

4.1 Tūrisms ir ļoti nozīmīga ekonomikas un rūpniecības nozare veiksmīgā paplašinātas Eiropas veidošanā, kas jāattīsta saskaņā ar noturīguma nosacījumiem vārda plašākajā nozīmē, un paredzams, ka tas dos veiksmīgu ieguldījumu Eiropas sociālajā kohēzijā.

4.2 Jaunās Eiropas valstis redz tūrisma kā lielisku ekonomiskās attīstības iespēju, kas var izlīdzināt atšķirības ienākumu ziņā starp jaunajām un vecajām Eiropas Savienības dalībvalstīm. Lielā kultūras dažādība, kultūras mantojums un daba, kas tiek piedāvāta, nozīmēs gan tūrisma produktu apjoma palielināšanos, gan iekšējā un ārējā tūrisma pieprasījumu.

4.3 Citu valstu pievienošanās saistībā ar paplašināšanu ļoti pozitīvi ietekmēs tūrisma nozares nākotni, īpaši, ja Eiropas tūrisma modelis tiek piemērots, ievērojot noturīguma nosacījumus.

4.4 Viens no piedāvājumiem, ko Komiteja izvirzījusi pieņemšanai un ieviešanai visās dalībvalstīs, attiecas uz plaša apjoma **izglītības un motivēšanas kampaņas** realizāciju, kas pamatojas uz tūrisma kā Eiropai stratēģiski nozīmīgas nozares jēdzienu. Šīs kampaņas mērķauditorija galvenokārt būtu skolēni, un tās mērķis — iemācīt viņiem novērtēt tūrisma kā cilvēcisku pasākumu, kas nozīmē cilvēku, vietu un kultūru iepazīšanu, kas varētu izrādīties ārkārtīgi svarīgi viņu personīgajā izaugsmē un bagātināšanās. Eiropas, valstu, reģionu un vietējām organizācijām, kā arī visu nozaru uzņēmējdarbības organizācijām un apvienībām būtu jāiesaistās šai kampaņā, veicinot to, lai skolu jaunieši uzzinātu par tuvākajiem interesantākajiem tūrisma objektiem (pilsētā, provincē, reģionā), tādējādi motivējot viņus apceļot dzimto zemi un atklāt lielos tūrisma piedāvājumus pārējās Eiropas valstīs.

4.5 Labas prakses datu bāzes radīšana tūrisma nozarē, kas iekļautu gan tūrisma maršrutus, gan arī privātos tūrisma operatorus, kā, piemēram, viesnīcu īpašniekus, tūroperatorus, papildus pakalpojumus, utt., varētu palīdzēt pozitīvās pieredzes apmaiņā, no kuras ļoti daudz varētu gūt jaunās dalībvalstis un tās valstis, kas vēl pievienosies ES.

4.6 Līdzīgā veidā dažādu tūrisma maršrutu tīklu izveide ar mērķi veicināt labākas noturīguma vērtības un kvalitāti ir garantija tūrisma attīstības nodrošināšanai, pamatojoties uz jauno Eiropas tūrisma modeli, kas nodrošinās lielākas iespējas nepārtrauktībai.

4.7 Eiropas tūrisma modeļa pamatā jābūt patērētāju aizsardzībai, kas veicinātu noturīgas ekonomikas veidošanu. Tūrisma politikā jāpiemēro visas vispārējās politikas, kas saistītas ar šo

jautājumu, jo īpaši tādēļ, ka tūrismā patērētāja un pakalpojuma piegādātāja intereses ir cieši saistītas.

4.8 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu izstrādāt pētījumu par sporta pasākumu ietekmi uz tūrisma, ņemot vērā EESK atzinumu par tēmu "**Tūrisms un sports: nākotnes jautājums Eiropai**".

4.9 Lai varētu veidot attiecības un pamatus perspektīvajiem Eiropas tūrisma atbalsta pasākumiem, EESK iesaka Komisijai veikt pētījumus par tūrisma un sociālā tūrisma situāciju, kā arī pētīt tūrisma iespējas invalīdiem, kas būtu sociāli nozīmīgi un labvēlīgi ietekmētu tūrisma darbību.

4.10 EESK vēlētos nākt klajā ar diviem priekšlikumiem, kas jau izteikti šai atzinumā:

— Pirmkārt, atbalstīt Komisijas Tūrisma un Ilgtspējības grupas izveidi, kurā EESK būs pārstāvēta, turpināt darbu, lai izveidotu Eiropas Tūrisma padomi un atbalstītu sanāksmi par tūrisma, kurā piedalītos Eiropas iestāžu pārstāvji. Cerams, ka abas iniciatīvas palīdzēs sasniegt mērķus, kas noteikti Līgumā par Konstitūciju Eiropai.

— Otrkārt, izteikt EESK vēlmi sadarboties ar citām starptautiskām organizācijām, kas saistītas ar tūrisma nozari, kā, piemēram, PTO un SSTB.

5. EESK vienojas nosaukt šo atzinumu sekojoši: "KATOVICES DEKLARĀCIJA PAR TŪRISMA POLITIKU PAPLAŠINĀTAJĀ EIROPAS SAVIENĪBĀ", un tas būtu Eiropas Ekonomikas un sociālās komitejas ieguldījums Pasaules Tūrisma Dienā 2005, ko organizē Pasaules Tūrisma organizācija.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Vienotā tirgus prioritātēm 2005.-2010. gadam

(2005/C 255/03)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar reglamenta 29. panta otro daļu 2004. gada 29. jūnijā nolēma izstrādāt atzinumu par šādu tēmu: *Vienotā tirgus prioritātes 2005.-2010. gadam*

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 16. martā. Ziņojumu sniedza **Cassidy kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 416. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 6. un 7. aprīlī, (2005. gada 7. aprīļa sēdē) ar 97 balsīm "par", 58 balsīm "pret" un 15 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Attiecībā uz Vienotā tirgus novērošanas centra (VTNC⁽¹⁾) darbības plānu Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa ierosina papildu atzinumu par "Vienotā tirgus prioritātēm laika posmā no 2005. gada līdz 2010. gadam". Tāpat kā iepriekš VTNC veicina mērķu un paņēmieni pārskatīšanu, lai atspoguļotu virzību uz vienoto tirgu.

1.2 Nevar novērtēt pārāk zemu Eiropas Savienības sasniegumus 2004. gadā. Tūlīt pēc vēsturiskās paplašināšanas, ar ko pievienojās desmit jaunas dalībvalstis, tagad jau 25 dalībvalstu pilsoņi ievēlēja jaunu Eiropas Parlamentu, un 2004. gada beigās savu piecu gadu pilnvaras sāka pildīt 25 jaunās Eiropas Komisijas locekļi.

1.3 Šobrīd pēc Eiropadomes 2004. gada martā izteiktā lūguma ir publicēts Kok kga ziņojums⁽²⁾, kā arī Komitejas atzinums⁽³⁾ par Lisabonas stratēģijas īstenošanu. Būtu ideāli, ja Komitejas pašiniciatīvas atzinums par vienotā tirgus prioritātēm tieši jaunā Parlamenta un jaunās Komisijas darbības posmam iekļautos minētajā dokumentā un dotu pilsoniskās sabiedrības praktisku ieguldījumu.

1.4 Tādēļ ir svarīgi sagatavot pamatojumu EESK iesaistei jaunās Komisijas plānotajās apspriedēs.

1.5 Šis atzinums ir papildinājums Komitejas atzinumam par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Iekšējā tirgus stratēģija — prioritātes 2003.-2006. gadam COM(2003)238 final. Minētajā atzinumā⁽⁴⁾, par kuru ziņoja Cassidy kgs, Komiteja koncentrēja uzmanību uz vairākiem prioritāriem aspektiem vienotā tirgus vienmērīgai darbībai, fiskālo barjeru ietekmes mazināšanu, uzņēmējdarbības nosacījumu pilnveidošanu, pārdomātu tiesību sistēmu, augstiem un pārredzamiem kvalitātes standartiem, jo īpaši arī vispārējās intereses

⁽¹⁾ Vienotā tirgus novērošanas centra ir Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētās nodaļas (INT) struktūrvienība. Tajā ir 30 locekļi, viens priekšsēdētājs un divi priekšsēdētāja vietnieki (ar 2 gadu pilnvaru laiku).

⁽²⁾ 2004. gada pavasarī Padome izveidoja darba grupu Wim Kok kga vadībā, kurai bija jāveic Lisabonas stratēģijas termiņa vidus novērtējums un līdz 2004. gada 1. novembrim jāsniedz par to ziņojums.

⁽³⁾ OV C 120, 20.5.2005., ziņotājs Bruno Vever kgs.

⁽⁴⁾ OV C 234/55, 30.09.2003.

pakalpojumu jomā, labākai un plašākai pilsoņu informēšanai utt.

1.5.1 Vienlaicīgi Komiteja šajā atzinumā arī uzsvēra, ka lielākus ieguvumus labklājības jomā nevar panākt tikai ar konkurences liberalizācijas un veicināšanas pasākumiem, bet uz ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību vērsta papildinošā makroekonomiskā politika lielā mērā ietekmēs to, cik veiksmīgi tiks pabeigta iekšējā tirgus veidošana. Arī diskusijās par sociālo sistēmu turpmāko veidošanu jāņem vērā ne tikai iekšējā tirgus aspekti un budžeta prasības, bet sistēmas jāaplūko kā vienots veselums un jāņem vērā to mērķi.

1.6 Šis atzinums pamatojas arī uz "25 atzinumiem", ko Vienotā tirgus novērošanas centrs publicēja sakarā ar minētā centra izveides 10. gadadienu (brošūra ir izdota 2004. gada oktobrī un tās nosaukums ir "Kāds ir paplašināta vienotā tirgus stāvoklis? Vienotā tirgus novērošanas centra 25 atzinumi"). Ar minētajiem dažādajiem atzinumiem VTNC uzsvēra, ka, neraugoties uz ļoti nozīmīgajiem sasniegumiem pēdējos gados, ir ļoti daudz novilcinājumu, kā arī vienotā tirgus darbības traucējumu, kas nodara kaitējumu Eiropas lietotājiem un ietekmē ES konkurētspējas, izaugsmes, inovāciju un nodarbinātības rezultātus attiecībā pret mūsu galvenajiem partneriem pasaulē.

1.7 Daudz gadu stratēģiskā programma, ko sagatavojušas sešas prezidentūras⁽⁵⁾ laika posmā no 2004. gada līdz 2006. gadam ir pamatā minētā jautājuma izpētei un ieteikumu izstrādei izšķirošajam laika posmam no 2005. gada līdz 2010. gadam, kurā papildus jauno dalībvalstu integrācijas procesam notiks arī jaunas Komisijas un jauna Eiropas Parlamenta izveide. Tādēļ ir nodoms paplašināt ES prioritātes, pievēršoties darbības problēmām, kas jau sen nobīdītas fonā. Sešu prezidentūru programma ietver vēlamu politikas nepārtrauktību. Pārāk bieži iepriekšējās jaunās prezidentūras ir centušās noteikt katra savu darbības programmu, radot pārpratumus un uzskatu, ka ES nav skaidru politisku mērķu.

⁽⁵⁾ Īrija, Nīderlande, Luksemburga, Apvienotā Karaliste, Austrija un Somija

2. Ilgi aizkavējusies regulu vienkāršošana

2.1 Attiecībā uz vienoto tirgu sešu prezidentūru prioritātes pamatojas uz Lisabonas stratēģiju. Tās mērķis ir "izveidot Eiropu par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstīto ekonomisko telpu pasaulē, kas spēj panākt ilgspēju izaugsmi, radot vairāk un labākas darba vietas, un nodrošināt lielāku sociālo kohēziju. Komisija ir izstrādājusi rīcības plānu Normatīvās vides vienkāršošana un pilnveidošana⁽⁶⁾". No 2004. gada 1. maija minētajā darbībā ir iesaistīts liels tirgus, ko veido 25 valstis. Lisabonas stratēģijas izpratnē Komiteja atkārtoti norāda uz to, ka saistībā ar ES kopējo mērķu īstenošanu liela uzmanība jāpievērš atšķirībai starp nevajadzīgu tiesisko un administratīvā slogu un standartiem un noteikumiem, kas nepieciešami dzīves un darba apstākļu nodrošināšanai un uzlabošanai

2.2 Ievērojamas bažas rada veids, kādā atsevišķas dalībvalstis nevajadzīgi sarežģī ES direktīvas, transponējot tās savos tiesību aktos. Ieinteresētās personas ir neapmierinātas ar nepārredzamo komitoloģijas procedūru, kurā sīki izstrādātos noteikumus par pamatdirektīvu īstenošanu apspriež aiz slēgtām durvīm pat bez Eiropas Parlamenta vai attiecīgās valsts parlamenta veiktas rūpīgas pārbaudes.

2.3 Viens no visnopietnākajiem sarežģījumiem, ir termiņš no brīža, kad direktīva saņem Padomes un Parlamenta apstiprinājumu, līdz tās transponēšanai attiecīgās valsts tiesību aktos.

2.4 Dalībvalstis bieži neveic Kopienas direktīvu transponēšanu savas valsts tiesību aktos, tādējādi radot šķēršļu kopumu, kas izraisa saimnieciskas grūtības. Šādu šķēršļu likvidēšanai ir nepieciešams rūpīgi apsvērts saskaņošanas, savstarpējas atziņas un vienkāršošanas procedūru kompleks.

2.5 Tirgus dalībnieki īpaši ir atzīmējuši vienotā tirgus darbību reglamentējošo nosacījumu sarežģītības radīto apgrūtinājumu. Kaut arī vienkāršošanu lielā mērā nosaka laba prakse un īstenošana, joprojām nav vienkāršošanas pamatnoteikumu, jo īpaši attiecībā uz Kopienas patentu, nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, MVU pieejamiem statūtiem Eiropas tiesībās, Eiropas standartnoteikumiem par uzņēmumu apvienošanu un vienkāršotiem Kopienas iekšējiem PVN noteikumiem.

2.6 Tomēr arī Komisija ir pelnījusi kritiku. Dažas iniciatīvas saistībā ar Kopienas tiesību aktiem ne vienmēr ir pietiekami pamatotas ar provizorisku ietekmes analīzi, kam dažreiz trūkst precizitātes un pārredzamības, kā, piemēram, priekšlikums par Ostu pakalpojumu otro direktīvu⁽⁷⁾. Eirodirektīvas bieži ir dalībvalstu un Padomes un Eiropas Parlamenta sarežģītu politisku kompromisu rezultāts, kas nebūt neatvieglo šādu noteikumu lietotāju dzīvi.

⁽⁶⁾ COM(2002)278 final

⁽⁷⁾ COM(2004)654 final

3. Līdzdalības vienotā tirgus pašregulācija un kopregulācija

3.1 Tieši tādēļ, lai vienkāršotu normatīvo vidi, vienotā tirgus dalībniekiem jāļauj izteikt savu viedokli. Pašregulācija un kopregulācija Eiropas vienotajā tirgū tādēļ sākotnēji ir attīstījusies divās jomās: norāde uz standartiem, lai precizētu direktīvas par tehniskajiem šķēršļiem, un Māstrihtas Līgumā atzītā sociālā dialoga autonomija.

3.2 Šādu pieeju ar rīcības kodeksu un brīvprātīgu vienošanos starpniecību pakāpeniski attiecināja arī uz citām jomām: patērētāju tiesībām, īpaši elektroniskajā tirdzniecībā (piem., informācija, marķēšana, etiķetes, maksājumu drošība), pakalpojumiem, ieskaitot finanšu pakalpojumus (piem., kvalifikācijas savstarpēja atzišana) un vides aizsardzību (piem., atbilstība standartiem).

3.3 Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas 2003. gada 16. decembrī noslēgtajā iestāžu nolīgumā⁽⁸⁾ pirmo reizi ir noteikta un organizēta pašregulācija un kopregulācija vienotajā tirgū. Šajā sakarā Komiteja ar neizpratni norāda, ka nav notikušas konsultācijas ar sociālajiem partneriem, kam ir liela nozīme tiesību aktu izstrādāšanā.

3.4 Saskaņā ar EESK PRISM⁽⁹⁾ datu bāzes informāciju pēdējos desmit līdz piecpadsmit gados spēcīgi pieaugusi attiecīgo pušu izmantotā pašregulācija un kopregulācija Eiropas mērogā. VTNC ir atzīmējis šādas iniciatīvas:

- pašregulācija reklāmas, restorānu un tūrisma nozarē,
- profesionālās ētikas kodeksi inženieriem, juristiem, konsultantiem, advokātiem, aktīvu pārvaldītājiem un nekustamā īpašuma aģentiem,
- starpnozaru darba līgumi par bērna kopšanas atvaļinājumu, nepilna darba laika darbu, pagaidu darbu un tāldarbu,
- darba ierosmes un vienošanās būvniecības, viesnīcu, frizētavu, lauksaimniecības, cukura un civilās aviācijas sektorā,
- pensiju fondu pārvaldība sociālajā ekonomikā,
- patērētāju kodeksi par elektroniskās tirdzniecības drošību, interneta pakalpojumu sniedzējiem, elektronisko apdrošināšanu, pārrobežu tirdzniecību pa pastu un aizdevumiem mājokļu iegādei,
- vienošanās vides jomā par emisiju samazināšanu un enerģijas patēriņu,
- alternatīvas metodes domstarpību izšķiršanai, īpaši saistībā ar patērētājiem.

3.5 Pašregulācijas un kopregulācijas panākumi jo īpaši ir atkarīgi no šādiem faktoriem:

- pietiekama uzņēmējdarbības un pilsoniskās sabiedrības aprindu brīvība,
- valsts iestāžu pieejamība un pat partnerība,
- pašregulācijā iesaistīto dalībnieku pietiekama pārstāvība,

⁽⁸⁾ OV C 321, 31.12.2003

⁽⁹⁾ PRISM (Progresā ziņojums par iniciatīvām vienotajā tirgū)

- pārredzamas procedūras un to efektīva īstenošana,
- ietekmes stingras pārbaudes un pārraudzība, vajadzības gadījumā nosakot sankcijas.

3.6 Pašregulācija un kopregulācija var sniegt tikai individuālu gadījumu risinājumus, lai papildinātu likumdevējas iestādes darbu, kura joprojām pārstāvēs sabiedrības interešu pamata prerogatīvas. Nolikā atsevišķās jomās sekmēt regulatīvās vides vienkāršošanu ir vēlams, lai pašregulācija Eiropas profesionālajās organizācijās būtu plašāk izplatīta.

3.7 EESK 2005. gada 10. februārī pieņemtajā informatīvajā ziņojumā par pašregulācijas un kopregulācijas pašreizējo stāvokli vienotajā tirgū ir izvērtēta minēto jautājumu analīze un secinājumi (CESE 1182/2004) ⁽¹⁰⁾.

4. Muitas režīms paplašinātai Eiropai

4.1 Komisijas ierosinājuma grozīt Kopienas Muitas kodeksu mērķis ir vienkāršot esošos tiesību aktus un panākt lielāku saskaņošanu un integrāciju. Paplašināšana radīs izmaiņas gan ES tiesību aktos, gan muitas praksē. Dalībvalstu muitas administrācija pie ES ārējām robežām patiesi ir ļoti atšķirīga, jo īpaši attiecībā uz personālsastāvu un līdzekļiem, nemaz nerunājot par prasībām. Tādēļ izvirzās problēma, ko paplašināšana vēl vairāk saasina, par to, cik efektīvas ir muitas pārbaudes Eiropas līmenī un, līdz ar to, arī par vienotā tirgus aizsargātību pret negodīgu konkurenci, nelegālu tirdzniecību un viltojumiem. Būtu vērts izpētīt OLAF muitas ekvivalentu, lai aizsargātu ieņēmumus pret ārējiem tarifiem un lauksaimniecības maksājumiem. Pastāv risks, ka dažādo dalībvalstu muitas iestāžu savstarpējas uzticības zaudēšana varētu izraisīt Kopienas iekšējo pārbaudītu atkārtotu ieviešanu, kas apdraudētu vienotā iekšējā tirgus vienotību un brīvību.

4.2 Lai nodrošinātu vienotā tirgus pareizu darbību, ES muitas dienestu darbībai jābūt efektīvākai un viendabīgākai. Ideāls variants varētu būt ES Muitas dienesta izveidošana, bet dalībvalstu valdības minētajam pasākumam līdz šim ir izrādījušas nelielu ieinteresētību tādēļ, ka tām nav pietiekamas uzticēšanās citu valstu muitas dienestu efektivitātei. Tālā EESK vēlas pakāpeniski ieviest 25 valstu iestāžu pastiprinātu sadarbību. Lai virzītos uz minēto mērķi, jāpalielina muitas ierēdņu kopīgu mācību sistēmu un apmaiņu skaits, tomēr dalībvalstu politiskās gribas pierādījumu ir nedaudz.

5. Šķēršļi vienotajam tirgum

5.1 Skaidri jānosaka šķēršļi, kas pārkāpj vienota tirgus principu un tādēļ ir likvidējami pirmām kārtām (piem., Kopienas patenta bloķēšana, nodokļu dubultā uzlikšana, publiskā iepirkuma līgumi, kas sastādīti tā, lai būtu izdevīgi valsts vadošajiem uzņēmumiem, vai intelektuālajam īpašumam piemērojamo noteikumu sadrumstalošana), un šķēršļi, kuri saglabāsies dažādo dalībvalstu īpatnību dēļ un kas tirgus dalībniekiem būs vien-

kārši jāpielāgo (kultūras daudzveidība, valodu īpatnības un diferencēti nodokļi). Komisijas SOLVIT tīkls vēl nav pietiekami plaši pazīstams, bet tam jau ir rezultāti; tādēļ minētais tīkls pilnveidojams tālāk.

6. Uzņēmēj sabiedrības un vienotais tirgus

6.1 Birokrātija un pastāvīgi tirdzniecības šķēršļi jo īpaši apgrūtina mazo uzņēmumu darbu. Daudzi šādi uzņēmumi vēlas atvieglot pieeju vienotajam tirgum, īpaši pierobežas apgabalos. Tiem nav Eiropas mēroga vienkāršota juridiskā statusa pieejamības iespēju.

6.2 EESK ir pieprasījusi, ka vienkāršotajiem Eiropas uzņēmumu statūtiem ⁽¹¹⁾ ir jābūt brīvi pieejamiem visa lieluma uzņēmumiem, lai veicinātu to darbību vienotajā tirgū. Pašlaik tiek veikta priekšizpēte, pamatojoties uz ko Komisija nolems, vai vispār būtu vajadzīgs atzinums un kāda veida tam jābūt, lai sasniegtu iepriekš minēto mērķi (Komisija paredz pabeigt izpēti līdz 2005. gada jūnijam).

6.3 EESK gaida arī Komisijas veiktās izmeklēšanas rezultātus attiecībā uz daudziem dalībvalstu savstarpējiem un dalībvalstu un trešo valstu nolīgumiem par nodokļu dubulto uzlikšanu ⁽¹²⁾. Šobrīd izmeklēšana ir uzsākta, tās rezultātus līdz ar iespējamām risinājumiem darīs zināmus šā gada turpmākajos mēnešos.

7. Patērētāji un darba ņēmēji — vienotā tirgus labuma guvēji.

7.1 Visās ES valstīs ir atzīts, ka vienota tirgus attīstība ir nodrošinājusi patērētājiem daudz plašāku izvēli, jo īpaši saistībā ar precēm (piedāvātais preču klāsts, cenas un kvalitātes attiecība). Pēdējos gados līdz ar dažādiem ES noteikumiem patērētāju interešu aizsardzībai ir attīstījusies brīvpārēta vai līgumiska pašregulācija, jo īpaši saistībā ar elektronisko tirdzniecību, ietverot maksājumu drošību, garantijas, garantijas remontus un alternatīvas domstarpību izšķiršanas metodes. Attiecībā uz pilnveidošanas prioritātēm īpaši jāuzsver plānoto regulu ietekmes analīze, piesardzības principa reāla, bet ne apgrūtināšana īstenošana, patērētāju tiesību efektīva aizsardzība pārrobežu mērogā un efektīvs alternatīvs mehānisms domstarpību izšķiršanai.

7.2 Jāatceras, ka vienotajam tirgum ir vēl viens nolūks — darbavietu radīšana. Tas būs iespējams tikai tad, ja veiks izšķirošus pasākumus esošo šķēršļu likvidēšanai. Šobrīd, kad tikko ir notikusi paplašināšana, EESK uzskata, ka, lai panāktu patiesi daudzkārtas sekas, svarīgāk nekā jebkad agrāk ir izstrādāt visaptverošu informācijas politiku, kurā nepieciešama dalībvalstu valsts varas iestāžu pārstāvju līdzdalība, un nodrošināt dalībvalstu pārskatatbildību. Informācijas tīkli (jo īpaši EURES un SOLVIT (problēmu risinājumu pakalpojumi) ir izveidoti, bet atbalsta un informācijas trūkuma dēļ tos neizmanto pilnībā.

⁽¹⁰⁾ Ziņotājs: Bruno Vever kgs.

⁽¹¹⁾ OV C 125/100, 27.05.2002. Atzinums par "Eiropas uzņēmuma statūti MVU vajadzībām", ziņotājs Henri Malosse kgs.

⁽¹²⁾ OV C 117/10, 30.04.2004

7.3 Darbavietu radīšana un strādājošo mobilitāte arī ir vienotā tirgus mērķi, un mācību un izglītības programmas vairāk jāorientē uz to, lai sagatavotu "uz zinātnes atzinām balstītu ekonomiku". Komiteja, tāpat kā 1.5. punktā minētajā atzinumā, vēlreiz vērš uzmanību uz to, ka tikai iekšējā tirgus izveidošana vien neatrisinās Eiropas darba tirgus problēmas, bet būs nepieciešami arī papildu aktīvi pasākumi.

7.4 EESK pilnībā atbalstīs Komisiju, lai gūtu panākumus minētajās svarīgajās politiskajās jomās, un izsaka cerību, ka valstu valdības sadarbosies, darot visu vajadzīgo, lai paātrinātu savu solījumu pieņemšanu un īstenošanu. EESK pauž nožēlu par dažu "vecu" dalībvalstu noteiktajiem ierobežojumiem attiecībā uz "jauno" dalībvalstu darba ņēmēju brīvu pārvietošanos un mudina pārskatīt "pārejas periodus".

8. Attīstībā atpaliekošais pakalpojumu tirgus

8.1 Šķēršļu likvidēšanai nepieciešams tirgus ietekmes, savstarpējas atzīšanas un saskaņošanas dinamisks līdzsvars. Tas nozīmē ES iestāžu, dalībvalstu, pakalpojumu sniedzēju un izmantotāju jaunas partnerattiecības, lai labāk izvērtētu esošos šķēršļus, nepieļautu jaunus, saskaņotu pieejas, vienkāršotu noteikumus, paredzētu iespējamus pārejas posmus un ņemtu vērā tirdzniecības globalizāciju.

8.2 Pakalpojumu tirgus potenciāls joprojām ir lielā mērā neizmantots tādu attiecīgo valstu prasību dēļ, kas nav savienojamas ar pakalpojumu brīvu sniegšanu. Pakalpojumu vienotā tirgus izveide ir kļuvusi būtiska šādu iemeslu dēļ: a) tirdzniecības internacionalizācija PTO pašreizējo sarunu par pakalpojumiem rezultātā, b) *euro*, kas ir palielinājis konkurenci un pakalpojumu vienotā tirgus nepieciešamību.

8.3 Attiecībā konkrēti uz tādiem finanšu pakalpojumiem kā apdrošināšana un banku darbība rīcības plāna finanšu pakalpojumu sniegšanai izpratnes lēnā virzība un lēnā īstenošana, lai sasniegtu Lisabonas programmā noteiktos mērķus, ir dažu dalībvalstu kavēšanās dēļ. Pārāk bieži daži valdības vadītāji Eiropadomē piekrīt politiskām deklarācijām, kurās norāda Komisijai veikt pasākumus, un pēc atgriešanās savā attiecīgajā galvaspilsētā par tām pilnīgi aizmirst.

8.4 Attiecībā uz finanšu pakalpojumiem rīcības plāna finanšu pakalpojumu sniegšanai tiesību aktu pieņemšanas stadija šobrīd tuvojas nobeigumam. Tagad izšķirošais faktors ir tiesību aktu konsekventa ieviešana valsts līmenī.

8.5 Komisijai ir jāierosina stimulējoša stratēģija. Tā tomēr ir saistīta ar attiecīgo nozaru dažādības ievērošanu. Viens veids, kā pielāgoties minētajai dažādībai, ir profesionālas kopregulācijas un pašregulācijas plašāka izmantošana Eiropas līmenī. Attiecīgajām sociālekonomiskajām organizācijām jāizvirza jaunas iniciatīvas, tā lai tās varētu piltiesīgi piedalīties minētajā procesā.

8.6 Komitejas 2005. gada 10. februārī pieņemtajā atzinumā ir izklāstītas tās piezīmes attiecībā uz priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pakalpojumiem iekšējā tirgū (CESE 137/2005) ⁽¹³⁾.

9. Secinājumi

9.1 Vienotais tirgus un līdz ar to arī darba tirgus nemitīgi attīstās. Izmaiņu pārvaldība rada svarīgu problēmu Eiropas Komisijai un jo īpaši sociālajiem partneriem.

9.1.1 Komisijai ir jākoncentrē darbs uz esošo Eiropas tiesību normu vienkāršošanu, konsolidāciju un to saskaņotības uzlabošanu, lai vienotā tirgus potenciālu varētu izsmelt gan piedāvātāju, gan patērētāju puse.

9.2 EESK mudina arī dalībvalstu valdības demonstrēt politisko gribu, izveidojot mehānismus ciešākai muitas sadarbībai.

9.3 EESK uzskata, ka galvenais šķērslis vienotā tirgus izveidei ir dalībvalstis. Dažas no tām kavējas ar attiecīgo pasākumu īstenošanu, dažas īsteno tos pārlietu detalizēti, noskaņojot pret vienoto tirgu un ES. Citas dalībvalstis rada šķēršļus, piemēram, pieņemot valsts tiesību aktus, ar kuriem aizliedz tādu finanšu iestāžu kā bankas pārrobežu pārņemšanu. Vēl citas atļauj savām nacionalizētajām nozarēm veikt pārrobežu pārņemšanu, bet nepieļauj īstenot savstarpīguma principu. Neierobežotu līdzekļu pieejamība dažu dalībvalstu nacionalizētajām nozarēm rada konkurences izkropļojumus, un tā ir problēma, ko Komisija līdz šim nav vēlējies risināt.

Briselē, 2005. gada 7. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Ziņotāji: Arno Metzler kgs un Ernst Erik Ehnmark kgs.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

- A. Sekojoši izmaiņu pieteikumi tika noraidīti plenārajā sesijā, bet ieguva vismaz vienu ceturto daļu no nodotajām balsim:

Jauns 7.4. punkts

Pievienot jauno punktu un vienlaicīgi svītrot pēdējo teikumu iepriekšējā 7.4. punktā (tagad 7.5. punktā):

“Saistībā ar darba ņēmēju pārvietošanās brīvību Komiteja atkārtoti norāda, ka vienlaicīgi ar pārejas noteikumiem, par kuriem panākta vienošanās, jāveic aktīvi pasākumi, lai uzlabotu sociālos un ekonomiskos standartus jaunajās dalībvalstīs, tādējādi izveidojot kopēju darba tirgu, kas darbojas visās dalībvalstīs. Visām Savienības politikām jābūt vērstām uz to, lai ar progresa palīdzību likvidētu pastāvošās atšķirības un nekavējoties radītu priekšnoteikumus, kas nodrošinātu darba ņēmēju brīvu pārvietošanos.”

Pamatojums

Ekonomisko un sociālo atšķirību likvidēšanai ir jābūt prioritārai, lai vienotā tirgus attīstība var dot labumu pilsoņiem, tātad arī darba ņēmējiem, un lai ir iespējams novērst sociālo dempingu.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 67

Balsis pret: 68

Atturas: 9

8.2 punkts

Grozīt sekojoši:

“Pakalpojumu tirgus potenciāls joprojām ir lielā mērā neizmantojams tādu attiecīgo valstu prasību dēļ, kas nav savienojamas ar pakalpojumu brīvu sniegšanu. Pakalpojumu vienotā tirgus izveide var šo potenciālu palielināt. Tomēr atzinumā (!) par Pakalpojumu direktīvu Komiteja aicina būtiski pārstrādāt šobrīd izskatīšanai iesniegto priekšlikumu un neatbalsta izcelsmes valsts principa vispārēju ieviešanu, jo no tās izrietošā sistēmu konkurence izraisītu patērētāju, darba ņēmēju un vides standartu pazemināšanos, ir kļuvusi būtiska šādu iemeslu dēļ: a) tirdzniecības internacionalizācija PTO pasācējo sarunu par pakalpojumiem rezultātā, b) euro, kas ir palielinājusi konkurenci un pakalpojumu vienotā tirgus nepieciešamību.”

Pamatojums

Šeit minētais vienotā tirgus izveidošanas pamatojums (internationalizācija, eiro ieviešanas un paplašināšanās izraisītā konkurence) nav loģisks, un tādā formā, kā tas šeit minēts, par to netika runāts arī diskusijās, sagatavojot EESK atzinumu par priekšlikumu Direktīvai par pakalpojumiem vienotajā tirgū. 8.2. punkts tā sākotnējā redakcijā “radītu” aplamu priekšstatu par plašajām diskusijām EESK par pakalpojumiem ES. Standartu pazemināšanās neatbilst arī Līgumos un Konstitūcijas Eiropai projektā izvirzītajiem ES mērķiem.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 76

Balsis pret: 77

Atturas: 9

(!) EESK 137/2005.

8.7 punkts

Grozīt sekojoši:

“Komitejas 2005. gada 10. februārī pieņemtajā atzinumā ir izklāstītas tās piezīmes attiecībā uz priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pakalpojumiem iekšējā tirgū (CESE 137/2005). Minētā atzinuma I pielikumā ir iekļauti daudzi iesniegtie grozījumi, kas ir saņēmuši vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, tomēr ir tikuši noraidīti.”

Pamatojums

Atzinums par tik sarežģītu un pretrunīgi vērtētu direktīvu nevar būt vienprātīgs, kā tas izriet no 8.7.punkta. Tādēļ būtu pareizi pieminēt, ka tam ir arī pielikums ar iesniegtajiem grozījumiem, kas gan bija saņēmuši vairāk nekā 25 % balsu, tomēr netika pieņemti.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 58

Balsis pret: 114

Atturas: 4

Jauns 9.4. punkts

“Tā kā ir jāievēro un pilnībā jāatbalsta patiesas ekoloģiskās vai patērētāju aizsardzības intereses, Komiteja vēlētos pievērst uzmanību veidam, kādā dažas dalībvalstis varētu nepamatoti izvirzīt minētos apsvērumus, lai izvairītos no Kopienas tiesību aktu ieviešanas vai turpinātu piemērot attiecīgās valsts tiesību aktus, kuri ir pretrunā vienotā tirgus principiem.”

Pamatojums

Dalībvalstis ir tiesīgas noraidīt priekšlikumus, kam ir nelabvēlīga ietekme uz vides vai patērētāju aizsardzības jautājumiem. Minētie apsvērumi tomēr ir izmantoti arī ļaunprātīgi, lai pretotos izmaiņām, kaut arī opozīcijas faktiskais pamats ir attiecīgās valsts interešu aizsardzība.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 80

Balsis pret: 83

Atturas: 10

- B. Šekojoši nodaļas atzinuma punkti tika svītroti par labu asamblejā pieņemtajiem grozījumiem, bet ieguva vismaz vienu ceturto daļu no nodotajām balsīm:

- 2.1 Attiecībā uz vienoto tirgu sešu prezidentūru prioritātes pamatojas uz Lisabonas stratēģiju. Lai atvieglotu Lisabonas mērķu sasniegšanu un vispārēji paātrinātu Eiropas ekonomikas attīstību, Komisija ir izstrādājusi rīcības plānu “Normatīvās vides vienkāršošana un pilnveidošana (3)”. No 2004. gada 1. maija minētajā darbībā ir iesaistīts liels tirgus, ko veido 25 valstis.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 53

Balsis pret: 72

Atturas: 3

(3) KOM(2002) 278 final.

- 3.3 Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas 2003. gada 16. decembrī noslēgtajā (*) iestāžu nolīgumā pirmo reizi ir noteikta un organizēta pašregulācija un kopregulācija vienotajā tirgū.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 50

Balsis pret: 83

Atturas: 3

- 8.6 Vienotā tirgus izveide saglabājas kā primārais mērķis, vēlams, pievienojot tam pasākumus, lai saskaņā ar PTO sarunu Dohas kārtu atvērtu ES tirgu starptautiskajai konkurencei. Lai ES sasniegtu pilnu savu potenciālu, būs nepieciešama lielāka elastība un uzlabota konkurētspēja. Desmit jaunās dalībvalstis ļoti gribēs pārliecināties par rezultātu, jo tās būs lielākās ieguvējas no šādas liberalizācijas.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 68

Balsis pret: 85

Atturas: 10

- 9.1.1 Pēc EESK ieskata Eiropas Komisijai ir jāietur likumdošanas pārtraukums, lai dalībvalstīm piešķirtu pietiekami daudz laika galvenokārt, lai ieviestu valstu tiesībās finanšu pakalpojumu rīcības plāna pasākumus un pārbaudītu to efektivitāti. Šo pārtraukumu Komisija varētu izmantot esošo Eiropas tiesību normu vienkāršošanai, konsolidācijai un to saskaņotības uzlabošanai, lai vienotā tirgus potenciālu varētu izsmelt gan piedāvātāju, gan patērētāju puse. Jaunas iniciatīvas jāuzsāk tikai izņēmuma gadījumos un pēc stingras izmaksu un guvumu analīzes, kurā pierādīta jaunu tiesību aktu nepieciešamība.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 76

Balsis pret: 94

Atturas: 5

(*) OV C 321, 31.12.2003.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Vairot uzticību uzņēmumu tiešajiem elektroniskajiem tirgiem

(COM(2004) 479 final)

(2005/C 255/04)

Komisija 2004. gada 14. jūlijā nolēma saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Vairot uzticību uzņēmumu tiešajiem elektroniskajiem tirgiem.

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kam bija uzticēts Komitejas atzinuma sagatavošanas darbs, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 16. martā. Ziņotājs bija **Lagerholm kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 416. plenārajā sesijā (2005. gada 6. aprīļa sēdē) pieņēma šo atzinumu ar 131 balsīm "par" un 4 atturoties.

1. Apkopojums

1.1 Komisija ir sniegusi paziņojumu par uzticības uzņēmumu tiešajiem elektroniskajiem tirgiem (*Business to Business (B2B) markets*) vairošanu. Komiteja uzskata, ka

— Ziņojumā visumā objektīvi izskatīti svarīgi ar e-tirgu izplatīšanos saistīti jautājumi.

— Komiteja tomēr vēlas uzsvērt, ka tas nav vienīgais veicamais uzdevums. Zināmā mērā var arī saprast, kādēļ tirgus attieksme ir nedaudz atturīga. Īpaši attīstītākās e-tirgus formas atšķiras no ierastajiem uzņēmējdarbības modeļiem.

— Pārrobežu tirdzniecībā ir arī citi, daudz svarīgāki šķēršļi.

2. Komisijas paziņojums

2.1 Komisijas paziņojums ir lielā mērā veidots no ekspertu grupas darba, kurā ir nozares pārstāvji un elektornisko tirgu izpildītāji ("ekspertu grupa")⁽¹⁾. Paziņojumā tiek izskatīta nepieciešamība vairot uzticību uzņēmumu tiešajiem e-tirgiem, lai mazinātu tautsaimnieciskos riskus, kas izriet no negodīgas vai nelegālas uzņēmējdarbības šādos tirgos. Uzņēmumu tiešajiem e-tirgiem ir iespēja palielināt efektivitāti, samazinot darījumu izmaksas un nostiprinot konkurenci, tomēr šādas efektivitātes ieguvumi lielā mērā ir atkarīgi no uzņēmumu vēlēšanās tajos piedalīties. Lai atbrīvotos no tādām potenciālām barjerām uzņēmumu tiešo e-tirgu izmantošanā, ko izraisa uzticības un paļāvības trūkums, Komisija paredz šādus soļus:

⁽¹⁾ Ekspertu grupas gala ziņojums par uzņēmumu tirdzniecības platformām internetā
<http://europa.eu.int/comm/enterprise/ict/policy/b2b/wshop/fin-report.pdf>

— Cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm, veikt ar negodīgu komercdarbību uzņēmumu tiešajos e-tirgos saistītās esošās valstu likumdošanas analīzi.

— Iedrošināt ieinteresētās aprindas vienoties par rīcības kodeksu vai to pārskatīt ar mērķi veicināt godīgas tirdzniecības principus uzņēmumu tiešajos e-tirgos, kā tas aprakstīts Paziņojumā.

— Uzsākt pētījumu par uzņēmumu tiešo e-tirgu ekonomisko ietekmi uz ES uzņēmumu konkurētspēju un ražīgumu, jo īpaši izanalizējot tiešās un netiešās izmaksas un ieguvumus, kas rodas e-tirgus dalībniekiem. Šā pētījuma rezultāti tiks apspriesti ar ieinteresētajām pusēm.

— Nodrošināt saskaņotu informāciju par esošo uzņēmumu tiešo e-tirgu konkurences likumu piemērošanu, lai sniegtu konkurenci veicinošas uzņēmuma rīcības pamatnostādnes.

2.2 Paziņojums veicinās intensīvāku dialogu uzņēmumu tiešajos e-tirgos ieinteresēto pušu starpā saistībā ar godīgas tirdzniecības principu un drošības nosacījumu ievērošanu. Tādējādi būtu jāizzūd barjerām dalībai šāda veida elektroniskajā tirdzniecībā. Komisijas dienesti regulāri ziņos par sasniegto, izmantojot Eiropas elektronisko tirgu portālu.

3. Uzņēmumu tiešo elektronisko tirgu definīcija

3.1 Uzņēmumu tiešos elektroniskos tirgus var definēt kā internetā izveidotas tirdzniecības platformas, kur uzņēmumi apmainās ar precēm un pakalpojumiem. Šī diezgan plašā definīcija atkarībā no dažādajiem darījumu veidiem ļauj sagrupēt uzņēmumu tiešos e-tirgus šādās kategorijās:

— ziņojumu dēļi (kas ir vienkāršākais tirgus paveids, piedāvājot tikai ierobežotu darījumu loku). Darījumu var sagatavot, piedāvājot iespēju paziņot par konkrētu vēlmi kaut ko pirkt vai pārdot;

- apmaiņas darījumi, kas ir vairāk kā tikai “ziņojumu dēļi”. Parasti tiek piedāvāti mehānismi, kas pārdevējiem un pircējiem ļauj vienam otru atrast, savstarpēji kontrolēt darījuma noris, kā arī vest pārrunas, izmantojot e-platformu;
- Uz katalogu balstīti e-tirgi, kas piedāvā kombinētu, no dažādu pārdevēju katalogiem sastādītu produktu katalogu;
- izsoles pakalpojumi, kas ir formālas interneta tirdzniecības platformas atbalstītas cenas noteikšanas procedūras, kur pārdošanas izsoles uzsāk pārdevējs ar mērķi pārdot produktus vai pakalpojumus par visaugstāko iespējamo cenu. Apgrieztās izsoles jeb “iepirkuma izsoles” uzsāk pircējs ar mērķi iegūt produktus vai pakalpojumus par viszemāko iespējamo cenu;

Aktīvo e-tirgu skaits laika gaitā ir bijis mainīgs un vēl nav nostabilizējies. Tiek lēsts, ka pašreiz visā pasaulē aktīvi darbojas apmēram 1 000 e-tirgu, kas ir ap 20 % mazāk nekā pirms diviem gadiem [SEC(2004) 930].

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Komisijas paziņojumā izskatītā tēma ir “Vairogt uzticību uzņēmumu tiešajiem elektroniskajiem tirgiem”. Elektroniskie tirgi ir svarīga plašākas e-uzņēmējdarbības daļa. Par šo e-uzņēmējdarbības jomu var izteikt dažas vispārīgas piezīmes.

4.1.1 Būtībā labi darbojošies elektroniskie tirgi veicina efektīvāku uzņēmējdarbības vidi. Ar laiku tas nesīs labumu uzņēmējdarbības un nodarbinātības jomā Eiropā. Pieauguši konkurence liks Eiropas uzņēmumiem uzlabot efektivitāti. Tādēļ EESK atbalsta darbības, kas veicina elektroniskās komercijas attīstību. Tas ir pateikts arī agrāk izteiktajās piezīmēs.

4.1.2 Savā atzinumā par ierosināto direktīvu Komiteja saistībā ar atsevišķiem elektroniskās komercijas tiesiskajiem aspektiem ⁽²⁾ atzīmēja, ka nenoteikts tiesiskais regulējums elektroniskajai komercijai ir ārkārtīgi traucējošs. Paziņojuma mērķis ir mazināt nenoteiktību, un EESK to vērtē atzinīgi.

4.1.3 Atzinumos par Komisijas paziņojumiem “Palīdzība MVU digitalizācijai” ⁽³⁾ un “E-uzņēmējdarbības politiku pielāgošana mainīgos apstākļos: Digitalizācijas iniciatīvas pieredze un nākotnes izaicinājumi” ⁽⁴⁾ EESK ir izteikusi piezīmes par Komisijas centieniem veicināt e-uzņēmējdarbību.

4.1.4 Uzņēmējdarbībā un valsts sektorā elektroniskajai uzņēmējdarbībai ir liela nozīme. Tā paver jaunas iespējas palielināt konkurētspēju, iespējas tirdzniecībai visā iekšējā tirgū, kā arī vienlīdzīgas iespējas MVU. Ir svarīgi atbalstīt šīs jaunās tehnoloģijas izmantošanu, jo īpaši MVU. Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta Komisijas darbu šajā jomā.

4.1.5 Komiteja arī atzinīgi vērtē Ekspertu grupas atziņas par uzņēmumu tiešās e-tirdzniecības platformām internetā. Grupa ir veikusi nopietnu darbu, nosakot problēmas. Ekspertu grupa tomēr nesniedz pietiekoši skaidras atziņas par to, vai MVU apzinās ieguvumus. 10. lappusē ir teikts, ka “Visumā MVU apzinās e-uzņēmējdarbības priekšrocības un ir pārliecināti par tām. 11. lappusē teikts, ka “MVU joprojām vilcinās pilnībā iekļauties elektroniskajā tirdzniecībā”, un tas ir tādēļ, ka trūkst apziņas par riskiem un ieguvumiem”. Ir svarīgi tomēr atzīmēt atšķirību starp e-uzņēmējdarbību un elektronisko tirdzniecību. Var izdarīt slēdzienu, ka MVU apzinās IT izmantošanas vispārējās iespējas, tomēr elektroniskā tirdzniecība kā atsevišķa iespēja vēl šķiet tālāka.

4.1.6 Lai gan ir izpratne par e-uzņēmējdarbības iespējām un daudzi MVU izmanto e-komerciju, pastāv problēmas, kas joprojām neļauj vairumam MVU pilnīgu iekļaušanos “e-uzņēmējdarbības sabiedrībā”. Tās ir vispārējā rakstura un neierobežojas tikai ar elektronisko tirdzniecību. Neskatoties uz to, šīs problēmas attiecas arī uz šo jomu.

- MVU ir tendence uzmanības fokusā turēt neatliekamas problēmas. Tie vilcinās investēt tehnoloģijā un procedūrās, kas neatmaksājas ļoti īsā laikā.

- Tādu risinājumu trūkums, kas izstrādāti un attīstīti īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem. MVU vajadzības nav tādas pašas kā lielākiem uzņēmumiem, turklāt MVU bieži vien nevar atļauties apmaksāt konsultantus, tādēļ mazajiem uzņēmumiem nav viegli izmantot esošās iespējas.

- MVU bieži vien nav speciālistu, kas nepieciešami daudzām programmatūras pakotnēm vai pašiem savu interfeisu izstrādei lietošanai ar standarta programmatūrām.

- Daudzi lieli uzņēmumi prasa saviem piegādātājiem ieviest īpašas programmatūras kā nosacījumu preču piegādes uzsākšanai vai turpināšanai. Tas izraisa bezizejas situāciju, jo MVU nevar ne atļauties ieviest, ne tikt galā ar sarežģīto tehnisko situāciju, kad vairāki klienti katrs pieprasa citu risinājumu. Arī to var uzskatīt par problēmu, kas izriet no vispārēju standartu trūkuma.

- E-uzņēmējdarbība rada apjomradītu ietaupījumu faktoru lielāko uzņēmumu labā vai pat regresijas efektu, kā norādīts iepriekš. MVU nevar noteikt savus likumus; atbalsta uzstādīšanas izmaksas pārsvarā nav atkarīgas no tā lieluma. Tādējādi MVU varētu būt nepieciešams ieviest vairākus atsevišķus risinājumus, kad lielākajam uzņēmumam ir tikai viens.

⁽²⁾ OV C 169, 1999. gada 16. jūnijā

⁽³⁾ OV C 80, 03.04.2002.

⁽⁴⁾ OV C 108, 30.04.2004.

4.1.6.1 Komisijai ir vairākas MVU atbalsta iniciatīvas saistībā ar e-uzņēmējdarbību. Komiteja tās atbalsta un vēlas iedrošināt Komisiju papildināt un veicināt iniciatīvas, kas ņem vērā īpašās MVU vajadzības pēc pielāgotām programmatūrām un standartiem.

4.1.7 EESK arī vēlas īpaši atzīmēt vajadzību veicināt MVU vēlmi mācīties par dalību elektroniskajā uzņēmējdarbībā. Elektroniskā komercija un elektroniskā uzņēmējdarbība ātri attīstās. MVU rosināšana mūža izglītībai ir jāizskata kā iespēja.

4.1.7.1 Tas ir saskaņā ar rekomendācijām, ko Komiteja izteikusi savā nesen pieņemtajā atzinumā par mūža izglītību⁽⁹⁾. Šajā atzinumā EESK iesaka nostiprināt mūža izglītības programmas, kas paredzētas iedzīvotājiem, kas pašreiz veido darbaspēku, tai pašā laikā veidojot tūlītēju saikni starp šīm programmām un uz zinātnes atzinumiem balstītas ekonomikas sasniegumiem. EESK uzskata par īpaši svarīgu MVU iespēju piekļūt šai programmai.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Uzņēmumu tiešās tirdzniecības platformas internetā.

5.1.1 Ekspertu grupa savā noslēguma ziņojumā norāda uz atšķirību starp dažādiem tirdzniecības platformu veidiem. Komiteja atbalsta ekspertu piezīmi, ka nebūtu pareizi koncentrēties tikai uz e-tirgus vietām. E-uzņēmējdarbības sabiedrībā var piedalīties daudzos un dažādos veidos. Dažādiem uzņēmumiem ir dažādas vajadzības un dažādi uzņēmējdarbības principi. Kā atzīmē ekspertu grupa, "tā kā vairums MVU problēmu ir saistītas ar e-tirgus vietām un jo īpaši apvērstajām izsolēm, šim īpašajam uzņēmumu tiešās tirdzniecības interneta platformu veidam....ir veltīta vislielākā vērība"

5.1.2 Komiteja šobrīd tomēr vēlas pievērst uzmanību arī pašreiz notiekošajai divu publiskā iepirkuma direktīvu ieviešanai nacionālajā līmenī. Abas direktīvas paver jaunu elektroniskā iepirkuma veidu iespēju un, lai gan dažādās valstīs ieviešana nenotiek vienādi, uzņēmumiem, protams, ir ļoti svarīgi, ka publiskais iepirkums var rosināt jauno elektronisko līdzekļu izmantošanu. Komisija ir arī uzsākusi "rīcības plānu elektroniskā publiskā iepirkuma tiesiskā regulējuma ieviešanai", kam ir svarīga loma MVU pievēršanai elektroniskajai uzņēmējdarbībai.

5.1.3 Komiteja piekrīt domai, ka e-tirgus vietām ir īpašas iespējas un nebūtu gudri tās neatbalstīt. Paziņojums tiek vērtēts atzinīgi. Komiteja tomēr uzskata, ka uzticības un pašārvības trūkums, lai gan tas ir ievērojams, nav vienīgais iemesls atturīgajai MVU attieksmei pret e-tirgus vietnēm vai arī pret koncepciju par uzņēmumu tiešās tirdzniecības platformām internetā vispār.

5.1.3.1 Saskaņā ar ekspertu grupas teikto, uzņēmumu politikai veicinot tirgus pārlūkojamību, savietojamību un godīgumu, tai var būt nopietna loma, palīdzot MVU pielāgoties jaunajiem interneta tirdzniecības platformu izaicinājumiem. ....valsts varas iestādēm nav jāatbalsta atsevišķas e-komercijas formas, bet tām ir jāsauglabā neitralitāte attiecībā uz dažādiem tirdzniecības kanāliem un dažādām interneta tirdzniecības platformu funkcijām. Ir noteikta turpmākās rīcības nepieciešamība, jo īpaši tādās jomās kā izpratnes veidošana, tirgus pārlūkojamība, standartizācija un uzticība.

5.1.3.2 Uzņēmumu tirdzniecības platformas internetā jāuztur, ievadot informāciju no MVU. Jo attīstītākas tās ir, jo nepieciešamāka ir standartizācija. Šie standarti vēl nebūt nav pilnīgi, bet, kad tie būs pilnīgi, to izmantošanai būs nepieciešama MVU pielāgota programmatūra.

5.1.3.3 Pastāv ne vien tehnisku standartu trūkums, bet arī cilvēka-mašīnas interfeisa trūkums. Ņemot vērā tirdzniecības platformu daudzumu, kā arī daudzvalodības radītos sarežģījumus, var saprast, kādēļ MVU ir atturīgi. Šī joma standartizācijas iestādēm, kā arī Komisijai jāizskata dziļāk, jo īpaši, ja ir vēlēšanās veicināt pārrobežu tirdzniecību. Tas attiecināms arī uz produktu vai pakalpojumu klasifikācijas un formulējumu standartizāciju, kur sasniegumus CEN/ISSS atbalsta EESK.

5.1.3.4 Zināmā mērā MVU ir grūti piedalīties elektroniskajās izsolēs un citu elektronisko tirgu vietās pieprasītā piedāvājuma apjoma dēļ. MVU ir ierobežotas iespējas apmierināt liela apjoma pasūtījumus. Šim jautājumam jo īpaši jāpievērš uzmanība publiskā pasūtījuma sakarā.

5.1.3.5 Interneta tirdzniecības platformu izmantošanu var neļaut arī dažādā nacionālā likumdošana un atšķirības ES direktīvu ieviešanā. Diemžēl — saistībā ar saskaņošanu — daudzas direktīvas pieļauj nacionālās atšķirības, pie tam galvenā problēma šajā ziņā ir e-paraksts. Komiteja atzinīgi vērtē un stingri atbalsta Komisijas iniciatīvu, kas saistīta ar esošās likumdošanas izvērtēšanu.

5.2 Elektroniskie tirgi, ieskaitot elektroniskās izsoles.

5.2.1 Dažādās uzņēmumu tirdzniecības platformas internetā ir piemērotas dažādiem mērķiem. Elektroniskajiem tirgiem ir tendence veicināt "vizuālo cenu". Daudzos gadījumos tas nav vissvarīgākais faktors. Piegāde tieši laikā, apkalpes izmaksas un individuāla pieeja ir tikpat svarīga vai pat svarīgāka. Šos faktorus ir grūti iekļaut samērā automatizētos e-tirgos, un tas varētu daļēji izskaidrot e-tirgu automatizētāko versiju diezgan lēno attīstību.

⁽⁹⁾ OV C 133, 06.06.2003.

5.2.2 MVU bieži vien konkurē nevis galvenokārt ar zemāko cenu, bet arī ar elastību un individuālu pieeju. MVU ir svarīgas personiskas attiecības. E-tirgu izmantošana nozīmē jaunu uzņēmējdarbības kultūru, kam MVU ne vienmēr ir pielāgojušies. MVU var atbaidīt interneta anonimitāte. Atturīgumam attīstītāko elektronisko tirgu izmantošanā svarīgi var būt arī psiholoģiski iemesli. Šie apstākļi jāņem vērā rīcības kodeksā.

5.2.3 Debatēs par uzņēmumu tiešo e-tirgu konkurences noteikumiem ir atsauce uz bažām par to, ka tā sauktie "tīkla efekti" kādu tīkla operatoru var novest dominējošā stāvoklī. Nav skaidrs, cik lielā mērā tas ir iemesls bažām. Šķiet, ka šāda dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana vairumā gadījumu ir ierobežota. Komiteja tomēr atbalsta to, ka Komisija seko šim jautājumam, lai pamanītu iespējamās ievērojamas ietekmes izraisītus ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus, bet tā stingri aizstāv viedokli, ka šajā sakarā nav jāievieš īpašas elektronisko tirgu regulas. E-tirgu regulai pēc iespējas jābūt tādai pašai kā likumiem, kas paredzēti parastajiem tirgiem. Attiecībā uz tehnoloģiju un pakalpojumu sniegšanas mehānismiem noteikumiem un direktīvām jābūt neitrāliem.

5.3 Uzticība

5.3.1 Komiteja atbalsta to, ka Komisija veicina ieinteresētas puses vienoties par vai pārskatīt rīcības kodeksus. Tā arī vēlas atbalstīt ekspertu grupas izvirzīto ideju par pārbaudes sarakstu.

5.3.2 Komisija savā paziņojumā atzīmē (4. lpp.), ka daudziem uzņēmumiem varētu būt "grūti atšķirt izmaiņas tirgus spēkos, kas jāpieņem ekonomisku iemeslu dēļ, no negodīgas prakses, kas neatbilst rīcības kodeksā iekļautajām tiesību normām". Kad tiek ieviesti jauni uzņēmējdarbības modeļi, bieži vien ir vajadzīgs laiks, lai tirgus varētu tiem pielāgoties. Komisijas piezīme noteikti ir pamatota, un vajadzētu vairāk censties izskaidrot jaunus tirgus mehānismus.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

5.3.3 Lai gan atsevišķi piegādātāji var noraidoši izturēties pret apvērstajām izsolēm, tas ir instruments ar lielām iespējām preču jomā (ļoti labi definēti produkti, kam nepieciešams zems apkalpošanas līmenis un zema markas piešķiršanas iespēja). Komiteja piekrīt Komisijai, ka šāda veida izsolēs — vai tās notiek elektroniski vai citādi — jābūt stingrākiem noteikumiem.

5.3.4 Uzticība ir saistīta ar vairākiem elementiem:

- uzticība tirgus vietu koncepcijai — tas nes labumu manam uzņēmumam;
- konkrētā tirgus vieta, kas ir "labākā" tirgus vieta manam mērķim;
- uzticība tam, ka nav "maziem burtiem rakstītā teksta" (slēptu nosacījumu);
- uzticība tirgus vietas noteikumiem un tam, ka tos ievēro visi dalībnieki;
- uzticība atbalsta tehnoloģijai, tai skaitā drošībai;
- uzticība pieejai attiecīgajai informācijai par pārdevēju vai pircēju;
- uzticība tam, ka attiecīgie elementi ir elementi, kas nosaka iznākumu.

Šie un citi uzticības elementi ir jāņem vērā.

5.4 Apkopojot iepriekšminēto, Komitejai nevienā no galvenajiem jautājumiem nav iebildumu pret Paziņojumā izteiktajiem secinājumiem. Tā tomēr uzskata par svarīgu apzināties, ka šis varētu būt svarīgs vai pat nepieciešams solis uzņēmumu tiešās tirdzniecības interneta platformu un jo īpaši e-tirgu izmantošanas veicināšanā, bet tas nav vienīgais nepieciešamais solis. Citas jomas ir standarti, piemērota programmatūra, izpratnes veidošana, nacionālā un ES likumdošana.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par ierosinājumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko divdesmit devīto reizi groza Padomes Direktīvu 76/769/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (vielas, kas klasificētas kā kancerogēnas, mutagēnas vai reproduktīvajai funkcijai toksiskas — *c/m/r*)

(COM(2004) 638 final — 2004/0225 (COD))

(2005/C 255/05)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2004. gada 28. oktobrī Padome nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par ierosinājumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko divdesmit devīto reizi groza Padomes Direktīvu 76/769/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (vielas, kas klasificētas kā kancerogēnas, mutagēnas vai reproduktīvajai funkcijai toksiskas — *c/m/r*).

Iekšējā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 16. martā. Ziņotājs bija **Sears** kgs.

Savā 416. plenārajā sesijā (2005. gada 6. aprīļa sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 126 balsīm “par”, “pret” — 2, atturoties — 6, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Eiropas Kopienas priekšlikumi aizsargāt sabiedrības veselību un vidi šobrīd koncentrējas uz trim ilggadējiem juridiskiem dokumentiem: par *bīstamo vielu* klasifikāciju, iepakojumu un marķēšanu (Padomes 1967. gada 27. jūnija Direktīva 67/548/EEK); par *bīstamo preparātu* klasifikāciju, iepakojumu un marķēšanu (Padomes 1988. gada 7. jūnija Direktīva 88/379/EEK, kas aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 31. maija Direktīvu 99/45/EEK); un par dažu *bīstamo vielu un preparātu* tirdzniecību un lietošanu (Padomes 1976. gada 27. jūlija Direktīva 76/769/EEK).

1.2 Katrs no minētajiem dokumentiem šajā laika posmā ir bijis spēkā un papildināts ar EEK un EK direktīvām, grozot dokumentu normatīvo saturu un *pielāgojot atbilstoši tehnikas attīstībai* vairākus pielikumus, kuros bez tehniskajiem punktiem aprakstītas arī veicamās laboratoriskās pārbaudes, norādīts iespējamais risks un pielietojamās drošības frāzes, un attiecīgo vielu ķīmiskais sastāvs, CAS (¹), EK, indeksu numuri un pielietojums.

1.3 Grozītās direktīvas cenšas arī saglabāt minēto vielu un preparātu iekšējo tirgu un tādēļ direktīvām jābūt savstarpēji saskaņotām, kā arī saskaņotām ar citiem juridiskiem dokumentiem, kas attiecas uz atsevišķām nozarēm (piemēram, pesticīdiem vai kosmētiku) vai atbalsta konkrētas rīcības programmas (piemēram, ES rīcības plāns vēža apkarošanai).

1.4 Pašreizējais ieteikums ir divdesmit devītais *grozījums* Padomes Direktīvai 76/769/EEK. Ar minēto priekšlikumu ievieš un tajā pašā laikā tas ir loģisks iznākums ar Komisijas 2004. gada 29. aprīļa Direktīvu 2004/73/EK veiktajai Padomes Direk-

tīvas 67/548/EEK divdesmit devītajai (gadījuma rakstura sakrītība) *pielāgošanai tehnikas attīstībai*.

1.5 *Pielāgošana tehnikas attīstībai*, kas noteikta Komisijas Direktīvā 2004/73/EK, ietver Padomes Direktīvas 67/548/EEK 1. pielikuma izmaiņas attiecībā uz konkrētu vielu klasifikāciju, iepakojumu un marķējumu, atspoguļojot jaunākos zinātniskos datus, un tās pašas direktīvas 5. pielikuma precizējumus attiecībā uz vielu un preparātu fizioloģisko īpašību, toksiskuma un ekotoksiskuma noteikšanas metodēm, lai līdz minumam samazinātu eksperimentos izmantoto dzīvnieku skaitu.

1.6 Komisijas Direktīva 2004/73/EK, ar ko noteiktas šīs izmaiņas, bija publicēta 2004. gada aprīlī (OV L152 1-311). Vairums vielu tika klasificētas vai pārklasificētas kā kancerogēnas, mutagēnas vai reproduktīvajai funkcijai toksiskas (CMR vai *c/m/r* vielas). Komisija konstatēja, ka šajā direktīvā paredzētie pasākumi atbilst Komitejas atzinumam par “Direktīvu par tehnisko barjeru likvidēšanu, tirgojoties ar bīstamām vielām un preparātiem, pielāgošanu tehnikas attīstībai”. Šādos gadījumos par Komisijas priekšlikumu nav nepieciešams iepriekšējs atzinums ne no Eiropas Parlamenta, ne Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas.

1.7 Saskaņā ar citu Padomes Direktīvu 94/60/EK (iepriekšējs četrpadsmitais grozījums Padomes Direktīvai 76/769/EEK) *c/m/r* vielas nedrīkst izmantot vielās vai preparātos, kurus pārdod plašai sabiedrībai. Tas nozīmē, ka ir nepieciešami izpildes pasākumi, t.i., apspriežamais ierosinājums pievienot šīs vielas Padomes Direktīvas 76/769/EEK 1. pielikumam. Saskaņā ar Līguma 95. pantu šajā gadījumā ir jāievēro koplēmuma procedūra ar Eiropas Parlamentu un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju.

(¹) Ķīmijas analītisko apskatu indekss

1.8 Komisija 2004. gadā kopā ar dalībvalstu ekspertiem konsultējās ar vairākām organizācijām, kas pārstāv ieinteresētās puses, tajā skaitā CEFIC⁽³⁾, CONCAWE, Eurometaux un BLIC (kas pārstāv ķīmijas, naftas, metāla un kaučuka rūpniecību Eiropā) un BEUC (kas pārstāv Eiropas pircējus).

2. Komisijas ierosinājuma kopsavilkums

2.1 Ar ierosinājumu Padomes Direktīvas 76/769/EEK. 1. pielikumam pievienos 346 saskaņā ar Komisijas Direktīvu 2004/73/EK no jauna klasificētas vai pārklasificētas vielas. Tomēr attiecībā uz 304 no minētajām vielām jau pastāv ierobežojumi pārdot tās plašai sabiedrībai saskaņā ar iepriekšēju klasifikāciju kā 1. vai 2. kategorijas *c/m/r vielas*. Tādējādi tikai 42 vielu pārdošana plašai sabiedrībai tiks ierobežota pirmo reizi.

2.2 No 42 vielām, kuru pārdošana tiek ierobežota pirmo reizi, lielāko daļu izmanto kā izejvielas vai starpproduktus organiskajā sintēzē vai īpašā profesionālā pielietojumā. Konsultāciju laikā netika iegūti pierādījumi, ka minētās vielas izmanto vielās vai preparātos, ko pārdod plašai sabiedrībai vai ka ir nepieciešami izņēmuma nosacījumi.

2.3 No 304 pārklasificētajām vielām, 145 tiks pārvietotas no 2. kancerogēnās kategorijas uz 1. kategoriju. Tam būs nepieciešamas divas izmaiņas katrai vielai — pievienot vielu jaunajai kategorijai un izņemt to no esošās. Vairākas izmaiņas jāizdara arī pie attiecīgā ieraksta "Piezīmēm".

2.4 Ierosinājums ir paredzēts, lai saglabātu pasargātu iekšējo tirgu un vienlaicīgi nodrošinātu augsta līmeņa aizsardzību pircēju veselībai un videi. Kalkulētās izmaksas ir mazas, jo minētās vielas plaša sabiedrība izmanto ierobežoti. Tā kā *c/m/r vielu* lietošanu plašā sabiedrībā nevar atbilstoši kontrolēt ar citiem paņēmieniem, ierosinātais pārdošanas ierobežojums ir vienīgā pieeja.

2.5 Dalībvalstīm 12 mēnešu laikā no direktīvas stāšanās spēkā jāpieņem un jāpublicē likumi, noteikumi un administratīvie akti, kas nepieciešami direktīvas prasību izpildei.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Tāpat kā iepriekšējos Padomes Direktīvas 76/769/EEK grozījumos, šis ierosinājums ir par lielu skaitu savstarpēji

nesaistītu vielu, piemēram, naftas ogļūdenraža savienojumiem, pesticīdiem un fungicīdiem, vispārējām rūpnieciskajām ķimikālijām un neorganiskajām un organiskajām izejvielām un starpproduktiem.

3.2 Atšķirībā no citiem nesēn izdarītiem grozījumiem, Komisijas ierosinājumā nav ieteikti primāro tiesību normu grozījumi saistībā ar šīm vielām. Šis ierosinājums ir tikai pašsprotams rezultāts izmaiņām klasifikācijā un marķēšanā, kas jau ieteiktas un ieviestas ar Padomes Direktīvu 2004/73/EK. Jebkuras šaubas par klasifikācijas pamatotību bija jāatrisina iepriekš un tās vairs nevar ņemt vērā šajā posmā.

3.3 Komisija tomēr iespēju robežās ir pārbaudījusi, ka ierobežojumi pārdot plašai sabiedrībai vielas, kas klasificētas vai pārklasificētas *c/m/r vielas*, būtiski nepalielinās ražotāju izmaksas. Šo secinājumu pamato CONCAWE kā naftas rūpniecības pārstāvja aptauja saistībā ar sarakstā iekļautajiem naftas ogļūdenraža savienojumiem un CEFIC kā ķīmijas rūpniecības pārstāvja aptauja saistībā ar sarakstā iekļautajiem diviem ftalātiem (*BBP* un *DIPP*).

3.4 Attiecībā uz esticīdiem un fungicīdiem ar nosaukumu benomils, *Azafenidin*, dinokaps, linurons zināmiem arī kā neorganiskajām ķimikālijām (kadmija hlorīds) ir grūtāk iegūt apstiprinājumu par ietekmes neesamību sakarā ar informācijas trūkumu no esošajiem ražotājiem Eiropā, ja tādi ir. Interneta meklētāji norāda, ka lielākajā daļā gadījumu riski ir jau zināmi, un atkal jāpieņem, ka produktus var izņemt no aprites plašā sabiedrībā, neatstājot negatīvu ietekmi uz patērētāju, jo tirdzniecībā ir pieejami atbilstoši aizstājēji.

3.5 Ierosinājums arī uzsver dažas vispārējas neprecizitātes esošajā ES likumā par vārda "vielas" izpratni. Daudzas no šeit minētajām "vielām", kuras sastopamas oriģinālajā EINECS⁽³⁾ "esošu ķīmisku vielu" sarakstā, pareizi tika klasificētas kā "UVCB vielas", t.i., kompleksi maisījumi no zināmām un nezināmām sastāvdaļām, kā definēts 1999. gadā izdotajā akadēmiskajā dokumentā un vēlāk atrodams "Lēmumu rokasgrāmatā Direktīvas 67/548/EEK Sestā un Septītā grozījuma ieviešanai" atsaucē 18. lpp., ko 2002. gadā izdevis Eiropas Ķīmijas Birojs. Protams, tās nav vienkāršas vielas vispārpieņemtā nozīmē, turklāt šajā gadījumā dažas no tām ir tirgošanā. Tas apstiprina Komisijas pieņemumu par to, ka, tad, kad EINECS⁽⁴⁾ saraksts tika publicēts pirmo reizi, "EINECS četras reizes pārspilēja komerciāli nozīmīgo vielu skaitu", t.i., tajā laikā nozīmīgā apjomā tirdzniecībā bija ap 25 000 "vielu". Iespējams, ka dažas no tām

(3) Eiropas Ķīmijas rūpniecības padome

(3) Eiropas ķīmisko komercvielu saraksts

(4) Eiropā reģistrēto ķīmisko vielu saraksts

ir aizvietotas ar apmēram 5 000 "jaunām vielām" *ELINCS* sarakstā— ar līdzīgām definīcijas un identifikācijas problēmām — kas nozīmē apmēram 30 000 vielas tirgū 2005. gadā. Tas varētu vairāk atbilst īstenībai nekā biežāk minētais citētais skaitlis 100 000, bet joprojām izraisa jautājumus par plašas sabiedrības un profesionāļu pieeju jau savāktajiem (bet neregulāri atjaunotiem) datiem par vismaz pusi šo vielu, un dalībvalstu kompetentajām iestādēm joprojām ir problemātiski noteikt, vai viela ir "esoša" vai "jauna" un kuru regulējošo procedūru piemērot.

3.6 Ņemot vērā, ka šis ierosinājums, ko pazīst ar nosaukumu *REACH*, tika izstrādāts, pamatojoties uz augstāk minētajiem esošajiem likumiem, kas daļēji ir iekļauti šajā dokumentā, tādējādi savstarpēji mijiedarbojoties, šie jautājumi ir jānoskaidro pēc iespējas ātrāk. Paredzams, ka šajā nolūkā būs nepieciešami papildu līdzekļi, un tie jāpiešķir pēc iespējas ātrāk.

4. Sevišķas piezīmes

4.1 EESK atbalsta ierosinājumā ietvertos tirdzniecības un lietošanas ierobežojumus. Tie izriet no lēmumiem par klasifikāciju, iepakojumu un marķēšanu, ko jau pieņēmuši Komisijas dienesti sadarbībā ar dalībvalstu ekspertiem un pēc sarunām ar

piegādātājiem un citām ieinteresētajām personām, tādēļ tie ir vajadzīgi un vēlami.

4.2 EESK tomēr izsaka nožēlu, ka tāpat kā iepriekšējos Padomes Direktīvas 76/769/EEK grozījumos savstarpēji nesaisīti produkti ir ietverti vienā tekstā, kam varētu būt nepieciešami specifiski un turpmāki grozījumi, lai pieskaņotos faktiskajai situācijai. Tas neveicina labu, savlaicīgu, efektīvu un pirmām kārtām pārredzamu direktīvas piemērošanu.

4.3 Kompleksais un šķietami nejausais vielu saraksts šī ierosinājuma un Padomes Direktīvas 2004/73/EK pielikumā iesaka, ka pirms jaunas informācijas pievienošanas ir jāuzlabo esošo datu kvalitāte un pieejamība. Ja izdosies demonstrēt uzlabotu sistēmu, izmantojot vislabākās modernās datu izplatīšanas tehnoloģijas un tehnikas, tad ieguvums no *REACH* saistībā ar datu uzkrāšanu un koplietošanu cilvēku veselības un vides aizsardzības nolūkā, būs skaidrāk redzams.

4.4 *REACH* ir arī paredzēta esošās sistēmas vienkāršošanai, kas dotu labumu visām ieinteresētajām pusēm. Šajā jomā neapšaubāmi pastāv zināma rīcības brīvība. Neatkarīgi no formulējuma *REACH* nedrīkst vēl vairāk sarežģīt jau tāpat daudzslāņaino un pat nepārredzamo procesu.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka fasēto produktu nominālos daudzumus un ar kuru atceļ Padomes Direktīvas 75/106/EEK un 80/232/EEK, kā arī groza Padomes Direktīvu 76/211/EEK

(COM(2004) 708 final — 2004/0248 (COD))

(2005/C 255/06)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2004. gada 20. decembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka fasēto produktu nominālos daudzumus un ar kuru atceļ Padomes Direktīvas 75/106/EEK un 80/232/EEK, kā arī groza Padomes Direktīvu 76/211/EEK

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kam bija uzticēts Komitejas atzinuma sagatavošanas darbs, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 16. martā. Ziņotāja bija Sharma kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 416. plenārajā sesijā (2005. gada 6. aprīļa sēdē) ar 104 balsīm "par", 1 "pret" un 5 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

produktu ieviešana un to klasifikācija esošajās kategorijās jau tā neskaidro situāciju tiecās sarežģīt vēl vairāk."

1.1 Pirmie Kopienas tiesību akti attiecībā uz fasēto produktu (*) pieļaujamo daudzumu diapazonu tika pieņemti 1975. gadā. Tajos ir iekļauts gan metroloģisko prasību (**), gan šķidrumu fasējuma izmēru diapazona regulējums. Divdesmit gadus vēlāk iekšējā tirgus likumdošanas vienkāršošanas, SLIM-IV (*Simpler Legislation for Internal Market*) ietvaros dalībvalstu nozīmētu locekļu un Komisijas noteiktu ieinteresēto pušu pārstāvju darba grupa izstrādāja rekomendācijas par fasējumu izmēru normām (**):

"ņemot vērā to sarežģītību (ap 40 mērķproduktu, atsevišķu vērtību diapazonu komplicētība utt) patērētāju struktūras un viņu vēlmju attīstību pārejas periodā, kā arī nenoteiktību par šāda veida likumdošanas piemērotību. Turklāt vairāki viens otram sekojoši direktīvu grozījumi un 1975. gada fasējuma direktīvas darbības jomas paplašināšana ir apgrūtinājusi minēto tiesību aktu piemērošanu... Ir pierādījies, ka direktīvu piemērošana ir apgrūtināta, jo īpaši tādēļ, ka dažādām kategorijām jāpiemēro atšķirīgi noteikumi un kārtība: atsevišķas kategorijas ir kļuvušas obligātas (piemēram, vīns), bet citas palikušas fakultatīvas. Turklāt dalībvalstis ir paturējušas tiesības noteikt kategorijas valsts līmenī, jo Kopienas noteikumi nav obligāti. Noteikumu dažādības dēļ Kopienas tirgus ir sadrumstalojies dažādos nacionālajos tirgos. Bez tam jaunu fasējumu formātu un jaunu

2. Pamatojums

2.1 Eiropas Kopienas dibināšanas laikā 1960. gadā valstu atšķirīgos noteikumus par fasēto produktu nominālajiem daudzumiem (**) (paku/pudeļu izmēri) uzskatīja par galveno šķērslī brīvai preču aprītei starp dalībvalstīm. Tādēļ minētos izmērus saskaņoja, piemērojot Kopienas noteikumus.

2.2 Tajā pašā laikā bija bažas par to, lai šādus jaunus Kopienas noteikumus nepiemērotu uzņēmumiem, kas darbojas tikai nacionālajā tirgū un kuri nevēlas eksportēt uz citam dalībvalstīm. Tādēļ harmonizējošās regulas pildīšana nebija obligāta. Dalībvalstis pieņēma Kopienas noteikumus, bet iekšēja tirgū tām bija atļauts saglabāt esošos attiecīgās valsts noteikumus Brīvā preču aprīte varēja laist tikai Kopienas noteikumiem atbilstošus produktus.

2.3 Dažiem produktiem (piemēram, vīnam, stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem) tomēr tika ieviesta pilnīga saskaņošana. Kopienas noteiktie izmēri šajās produktu grupās kļuva obligāti visiem uzņēmējiem, un visi valsts standarta iepakojumu izmēri tika atcelti.

2.4 Pēdējās desmitgadēs iepakojumā ir notikušas lielas pārmaiņas — demogrāfiskas izmaiņas, māsaimniecību skaits ir samazinājies, individuālais patēriņš ir pieaudzis, un lielāka labklājība un patērētāju izsmalcinātība ir radījusi paaugstinātas prasības attiecībā uz iepakojumu un produktu milzīgo daudzveidību. Bez tam lielie veikali un supermārketi ir izveidojušies par vissvarīgākajām patērētāju iepirkšanās vietām, un patērētāju prasības pēc pārmaiņām liek rūpniecībai meklēt inovatīvus un konkurētspējīgus risinājumus pasaules tirgū.

(*) Fasēti produkti - fasējums izplatīšanai galapatērētājam.

(**) Metroloģiskās prasības skar fasētā produkta svara vai tilpuma daudzuma kontroli, lai nodrošinātu, ka patērētājs tiešām saņem uz fasējuma norādīto daudzumu.

(**) COM(2004) 56 final, 9.-11. lpp. un 21.-22. lpp.

(*) Fasējamā produkta satura nominālais daudzums (nominālais svars vai tilpums) ir svars vai tilpums, kas norādīts uz iepakojuma, t.i., produktu daudzums, kuru iepakojumam jāsaturs. Fasējamā produkta faktiskais daudzums ir produkta svars vai tilpums, kuru tas faktiski satur (Padomes direktīva 76/211/EEK; OV L 46, 21.02.1976.).

2.5 Elementi, uz ko attiecas tiesību akti fasēto produktu jomā, tagad ir apvienoti jaunajos patērētāju aizsardzības juridiskajos instrumentos. Tiesību akti patērētāju aizsardzības jomā ir paredzēti, lai aizliegtu uzņēmumu negodīgu rīcību attiecībā pret patērētājiem, un tajos galvenokārt ir izstrādāta saskaņota un pietiekama sistēma patērētāju informēšanai, izmantojot etiķetēšanu un salīdzināšanu ar svara vienības cenu, tādēļ pašreizējie tiesību akti fasējuma izmēru jomā tiek uzskatīti par neatbilstošiem.

2.6 Saskaņā ar *SLIM-IV* iniciatīvu dalībvalstu nozīmētos locekļus un Komisijas noteikto ieinteresēto pušu pārstāvju lūdzta pārskatīt tiesību aktus fasējuma jomā un sniegt attiecīgus ieteikumus. Nepieciešamība pārskatīt minētos tiesību aktus apstiprinājās vēlāk, kad Tiesa *Cidrerie-Ruwet* lietā⁽⁷⁾ lēma, ka piemērojama *Cassis de Dijon* tiesas prakse, paziņojot, ka dalībvalstīm savā tirgū jāpieņem citā dalībvalstī legāli ražoti un tirgoti produkti, ja vien tie nav pretrunā ar sabiedriskas nozīmes prasībām. Tiesa lika saprast, ka to nevar attiecināt uz iepakojumu izmēriem.

2.7 Pārskatā sniegtās rekomendācijas tika iekļautas darba dokumentā, un 2002. gada 8. novembrī un 2003. gada 31. janvārī Uzņēmumu ģenerāldirektorāts par to internetā 11 valodās noturēja publisku apspriedi ar patērētājiem, ražotājiem un mazumtirgotājiem. Tika izstrādāts ietekmes novērtējums, un ir ieviesta jauna direktīva, ar ko nosaka fasēto produktu nominālos daudzumus un ar kuru atceļ Padomes Direktīvas 75/106/EEK⁽⁶⁾ un 80/232/EEK⁽⁷⁾, kā arī groza Padomes Direktīvu 76/211/EEK⁽⁸⁾.

2.8 Galvenie patērētāju aizsardzības instrumenti ir šādi:

Direktīva 2000/13 par pārtikas produktu etiķetēšanu un noformējumu (2. pants), Direktīva 84/450/EEK par maldinošu reklāmu (kas grozīta ar Direktīvu 97/55/EK, iekļaujot noteikumus par salīdzinošu reklāmu) tiks grozīta ar 2003. gada 18. jūnija COM(2003) 356 *final*: priekšlikumu EP un Padomes Direktīvai par negodīgu uzņēmuma tiešās komercdarbības praksi attiecībā pret patērētāju iekšējā tirgū, Direktīva 98/6/EK par patērētāju aizsardzību sakarā ar patērētājiem piedāvāto produktu cenu norādi (cena par kilogramu/litru): vienības cenas, kas ir obligātas visiem produktiem lielveikalos.

⁽⁷⁾ Lieta C-3/99, 2000. gada 12. oktobrī, *Cidrerie Ruwet AS v Cidre Stassen AS un HP Bukmer Ltd*

⁽⁶⁾ Padomes 1974. gada 19. decembra Direktīva 75/106/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz dažu fasētu šķidrumu pildīšanu pēc tilpuma

⁽⁷⁾ Padomes 1980. gada 15. janvāra Direktīva 80/232/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz atsevišķu fasēto produktu atļautajiem nominālo daudzumu un nominālo ietilpību diapazoniem

⁽⁸⁾ Padomes 1976. gada 20. janvāra Direktīva 75/106/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz atsevišķu fasētu produktu pildīšanu pēc svara vai pēc tilpuma.

3. Mērķi

3.1 Ar jauno direktīvu ir atcelta iepakojumu izmēru regulēšana un dalībvalstīm nav atļauts savos iekšējos tirgos, kuri atšķiras no Kopienas noteikumiem, noteikt pašām savas normas. Vienīgie izņēmumi (neskaitot ļoti nelielus un lielus daudzumus) ir pašreizējie Kopienas noteikumi attiecībā uz vīniem un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem, balto cukuru un šķīstošo kafiju. Aerosoli ir papildu izņēmums un pašreizējā patērētāju aizsardzības likumdošanā tie paliek iekļauti veselības un drošības noteikumos. Aerosolus tomēr reglamentēs jaunā, pašreiz skatāmā direktīva, un pēc tam tie tiks izņemti no nominālā fasējuma direktīvas darbības jomas.

3.2 Šis dokuments attiecas tikai uz tiesību aktiem par "izmēru/daudzumu diapazoniem", bet ne uz metroloģiskajām prasībām, kas tiks skatītas vēlākā priekšlikumā.

3.3 Priekšlikuma mērķis ir:

- saskaņā ar uzņēmumu politiku veicinās konkurētspēju, atbalstot uzņēmējdarbību, produktu un procesu inovāciju;
- atvieglos pieeju tirgiem, novēršot iespējamus šķēršļus konkurētspējai iekšējā tirgū;
- atceļ diskrimināciju pret nacionālajiem izmēriem, ko izmanto vietējie fasētāji, kuriem vietējā tirgū jākonkurē ar dažādiem izmēriem, ko vīniem nav atļauts izmantot;
- būs izdevīgas maziem un vidējiem uzņēmumiem — izmaksu samazināšanās, pateicoties apjomradītiem ietaupījumiem ražošanai kā vietējam patēriņam, tā arī eksportam;
- turpinās patērētāju aizsardzības tiesību aktu augsto līmeni, kas aizliedz uzņēmumu negodīgu rīcību attiecībā pret patērētāju;
- nodrošinās patērētājiem labāku izvēli, jo ražotāji nekavējoties varēs reaģēt uz izmaiņām patērētāju gaumē un prasībās, kā arī vienlaicīgi apmierināt mazumtirgotāju prasības optimālai uzglabāšanas platību izmantošanai;
- izmantojot etiķetēšanu, nodrošinās saskaņotu un apmierinošu patērētāju informācijas sistēmu; Cenas par kilogramu vai par litru uzrādīšana ļauj patērētājiem ātri salīdzināt produktus dažādu izmēru fasējumos. Šī pieeja ir saskaņā ar Eiropas Kopienas Tiesas uzskatiem, kas atsaucas uz tādu vidējo patērētāju, kas ir "samērā labi informēti un samērā vērtīgi un piesardzīgi".

3.4 Pašreizējā vides aizsardzības regula fasējumu izmērus neietekmē, un arī izmēriem nav ietekmes uz minēto regulu. Esošajai vides regulai jāpaliek spēkā, un priekšlikums nedrīkst kavēt vides tiesību aktu pilnīgu un pareizu ieviešanu, jo īpaši attiecībā uz tādu atkritumu veidošanās novēršanu, kas prasa iepakojumu daudzumu samazināt līdz minimumam.

3.5 Lai rūpniecība varētu piemēroties ierobežojumu atcelšanai, kā arī ņemot vērā iepakojuma iekārtām nepieciešamo investīciju vidējos ciklus, ierobežojumu atcelšanai ir noteikts 20 gadu termiņš.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Fasēto produktu nominālie daudzumi -ja "nomināls" attiecas uz konkrēto deklarēto tilpumu un "daudzums" attiecas uz faktiski iepildītā satura daudzumu — ir daudzumi, ko nosaka tikai iepakojuma/taras satura daudzums. Komiteja atzīnīgi vērtē tūlītēju metroloģiskā daudzuma pārskatīšanu (iepildītā satura kontrole), jo uzskata to par patērētāju un Eiropas rūpniecības aizsardzības galveno prioritāti.

4.2 EESK uzslavē Komisiju par publisko apspriedi un dialogu ar ieinteresētajām pusēm un atzīmē, ka ir ņemtas vērā dažādas nozares, tai skaitā vīni un stiprie alkoholiskie dzērieni, cukurs, kafija. Konkurētspējas paaugstināšana un inovācija Eiropas rūpniecībā ir būtiska izaugsmei, un SLIM-IV iniciatīva atbalsta minēto prioritāti.

4.2.1 CEPS (Eiropas Stipro alkoholisko dzērienu organizācija) ir izteikusi Komisijai atsevišķu piezīmi un papildus uzsver patērētāju aizsardzības problēmas, vienības cenas noteikšanu un juridiski saistošo tiesību aktu alkoholisko dzērienu jomā iespējamo atcelšanu 20 gadu laika posmā, pareizi uzsverot, ka minētie tiesību akti jāpārskata agrāk nekā noteiktajā 20 gadu termiņā.

4.3 Direktīvā skaidri jānorāda, ka minerālūdens maksimāli pieļaujama tilpums ir 10 litri. Ir pierādījumi tam, ka pārsniedzot minēto tilpumu, minerālūdens varētu sākt bojāties un var apdraudēt patērētāju veselību.

4.4 Jaunā direktīva sniedz lielāku iespēju inovācijai, kā arī tirgus izpēti un attīstības iespējas, piedāvājot patērētājiem daudzveidību un plašāku izvēli.

4.5 Jāatzīmē, ka vienības cenas uzrādīšana Eiropā tomēr ne visur ir vienlīdz pieņemta, un bieži veikalos plauktos to var atrast rakstītu tikai mazā drukā. Vienības cenas iespaidzīmju lieluma deklarācija ir noteikta valsts līmenī un daudzos gadījumos tā patērētājiem vēl nav izprotama. Tā neatvieglos neredzīgo, mazredzīgo, lasītnepratēju, pilsoņu, kam valsts valoda nav dzimtā valoda, problēmas, it īpaši, ja viņi ir pieraduši iegādāties viena lieluma standartproduktus.

4.6 Patērētāju organizācijas ir norādījušas, ka dažus patērētājus var mulsināt fasējumu pārāk lielā dažādība, un tādi fasējumi, ko nevar uzskatīt par maldinošiem, bet kuri tomēr atstāj iespaidu par lielāku satura daudzumu. Skaidrs un labi salasāms iepakojuma marķējums, iekļaujot pārdomāmās preces vienības cenu un fasējuma lielumu, kopā ar tiesību aktiem par maldinošu iepakojumu pastāvīgu kontroli atrisinās šo jautājumu. Vairāk jāuzsver arī tūlītēja rīcība gadījumā, ja ir pārkāpti likumi patērētāju aizsardzības jomā vai šādu likumu vispār nav. Minētie jautājumi direktīvā jāuzsver skaidrāk, un tā risināšana jāturpina metroloģiskajā pārskatā.

4.7 Patērētāju organizācijas pauž nopietnas bažas par to, ka fasējuma izmēru brīva izvēle dos iespēju vieglāk paaugstināt produktu cenas, izmantojot jaunus izmērus, līdzīgi kā tas notika, ieviešot *euro* (eiro zonā) un pārejot uz metrisko sistēmu (AK). Tādēļ Komiteja vēlas lūgt, lai iekšējās kontroles procedūrās paredzētu, ka, vācot statistikas datus, tiktu izdarīta atsauce uz jebkāda produkta vienības cenas izmaiņām, ja tiek mainīti produktu fasējumu izmēri.

4.8 Lai gan direktīvu neietekmē pašreizējā tiesību akti vides jomā, ir iespējams, ka līdz ar neliela izmēra iepakojumu skaita pieaugumu pieaugs iepakojumu daudzums, radot vairāk iepakojuma atkritumu.

4.9 Iepakojuma/iekājuma atkritumu direktīvas mērķi ir obligāti jāsasniedz neatkarīgi no tā, vai fasējumu izmēri ir reglamentēti vai nav. Tas atkārtoti jāatgādina visām dalībvalstīm un rūpniecībai, kā arī jādara zināms patērētājiem, lai viņi pieprasu no mazumtirgotājiem mazāk iepakojuma.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par atbalsta programmas īstenošanu audiovizuālajā sektorā (MEDIA 2007)

(COM(2004) 470 final — 2004/0151 (COD))

(2005/C 255/07)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 157. panta 3. punktu un 150. panta 4. punktu Eiropas Savienības Padome 2004. gada 9. septembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par atbalsta programmas īstenošanu audiovizuālajā sektorā (MEDIA 2007)

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas dokumenta sagatavošanu minētajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 21. martā. Ziņojumu sniedza Pegado Liz kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 416. plenārajā sesijā 2005. gada 6. un 7. aprīlī (6. aprīļa sanāksmē) ar 133 balsīm "par" un 7 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Priekšlikuma būtība

1.1 Izvirzot šo priekšlikumu (COM (2004) 470 final, 2004. gada 14. jūlijā), Komisija vēlas veikt programmu *Media Plus* ⁽¹⁾ un *Media –Training* ⁽²⁾ īstenošanas pārbaudi, ņemot vērā minēto programmu īstenošanas starpposma novērtējuma rezultātus saistībā ar sagatavošanas iniciatīvu *i2i Audiovisual: Growth and Audiovisual* ⁽³⁾, no 2003. gada maija līdz augustam notikušās plašās sabiedriskās apspriešanas rezultātus un ietekmes analīzi, kurā iekļauts 2004. gada jūlijā ⁽⁴⁾ notikusī iepriekšējā vērtēšana.

1.2 Komisija uzskata audiovizuālo nozari par Eiropas pilsoniskās sabiedrības un kultūras attīstības stūrakmeni, kam ir unikāla nozīme Eiropas kultūras identitātes veidošanā. Komisija tomēr atzīmē, ka minētā nozare ir sadrumstalota; kaut arī tas atspoguļo nozīmīgu kultūras daudzveidību, minētais faktors ir traucējis Eiropas audiovizuālajai nozarei kļūt patiesi konkurētspējīgai attiecībā uz valstu, kas neatrodas Eiropā, importu ES tirgū un visā pasaulē.

1.3 Komisijas mērķis ir, pamatojoties uz iepriekšējās programmās gūto pieredzi, ar programmas *Media 2007* starpniecību stimulēt privātos ieguldījumus audiovizuālajā nozarē, lai dotu iespēju uzņēmējsabiedrībām, kas darbojas minētajā nozarē, jo īpaši MVU, paaugstināt konkurētspēju un finansiālo noturību.

1.4 Lai attīstītu sinerģiju un izvairītos no birokrātiskas dublēšanās un šķēršļiem, Komisija vēlas izveidot vienu programmu, kas attiecas uz priekšražošanas un pēcražošanas posmu un īpai koncentrējas uz izplatīšanu Eiropas mērogā.

⁽¹⁾ Padomes 2000. gada 20. decembra Lēmums 2000/821/EK, OV L 13, 13.1.2001.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 19. janvāra Lēmums 163/2001/EK, OV L 26, 27.1.2001.

⁽³⁾ COM(2003) 725 final, 24.11.2003 un COM(2003) 802 final, 18.12.2003.

⁽⁴⁾ SEC(2004) 955 final, 14.07.2004.

1.5 Programmas konkrētie mērķi īsumā ir šādi:

A) Priekšražošanas posmā

I — kvalifikācijas iegūšana un paaugstināšana audiovizuālajā jomā:

- a) profesionālo iemaņu veicināšana Eiropas audiovizuālo programmu nozarē,
- b) Eiropas dimensijas uzlabošana attiecībā uz speciālistu apmācību audiovizuālajā jomā.

II — Attīstības jomā:

- a) atbalsts neatkarīgu radošo apvienību projektiem,
- b) palīdzība finanšu plānu sagatavošanā Eiropas radošajām apvienībām un projektiem.

B) Pēcražošanas posmā

I — Izplatīšanas jomā:

- a) Eiropas mēroga izplatīšanas sektora konsolidācija, rosinot izplatītājus i) investēt kopražošanā, citu Eiropas valstu filmu iegādē un popularizēšanā savā valstī, un ii) izstrādāt saskaņotas realizācijas stratēģijas,
- b) Eiropas citu valstu filmu aprites uzlabošana Eiropas un starptautiskajā tirgū,
- c) neatkarīgu radošo apvienību radītu Eiropas audiovizuālo darbu starptautiskās apraides veicināšana,
- d) Eiropas audiovizuālo darbu digitalizēšanas veicināšana,
- e) kinoteātru rosināšana izmantot izplatīšanas ciparu formātā piedāvātās iespējas.

II — Reklāmas jomā:

- a) Eiropas audiovizuālo darbu aprites pilnveidošana,
- b) Eiropas audiovizuālo darbu pieejamības Eiropas un starptautiskajai sabiedrībai uzlabošana,
- c) valstu filmu un audiovizuālo programmu popularizēšanas organizāciju kopīgu pasākumu rosināšana,
- d) Eiropas kinematogrāfiskā un audiovizuālā mantojuma popularizēšanas atbalsts.

C) Eksperimentālu projektu atbalstīšana jomās, ko ietekmēs jaunu informācijas un sakaru tehnoloģiju ieviešana un izmantošana.

1.6 Priekšlikuma pielikumā Komisija ļoti sīki izskata katru darbības mērķi, sadalot tos un nosakot katram mērķim veicamos pasākumus, īstenošanas kārtību, izmantojamus līdzekļus un katram mērķim piešķirtos finanšu līdzekļus. No dažādajiem īstenošanas pasākumiem jāuzsver *MEDIA desks* un *MEDIA antennae* tīkla, kam noteikts liels pienākumu un uzdevumu saraksts, izveide ar jaunu virzību.

1.7 Priekšlikuma noslēgumā norādīts programmas 7 gadu sīki izstrādāts budžets, kurā iekļauts budžets programmas izpildes īstenošanai 1055 miljonu *euro* apmērā un visu katrai plānotajai iniciatīvai un pasākumam iedalīto finanšu līdzekļu precizējums.

2. Vispārīga informācija

2.1 Kā jau minēts iepriekš, šajā priekšlikumā ir ievērota pieeja, kas vispirms bija pieņemta *Media* (1991./1995.)⁽⁵⁾, *Media II* — attīstība un izplatīšana (1996./2000.)⁽⁶⁾, *Media Plus* (7), *Media Training* (8) un *Media Training* (2001.-2005.)⁽⁹⁾ programmās, kas tagad ir integrētas vienā programmā.

2.2 Šajā sakarā jāatgādina to atzinumu galvenie secinājumi, ko EESK pieņēmusi par minētajām programmām.

2.2.1 EESK noslēdza atzinumu attiecībā uz priekšlikumu par *MEDIA II* — *apmācība* (1996./2000.) un *Media II* — *attīstība un izplatīšana* (1996./2000.)⁽¹⁰⁾ (COM(94) 523 *final*), pievēršot uzmanību nepieciešamībai “samazināt līdzekļu izšķiešanas risku” un iepriekš noteikt kritērijus, kas “nodrošina programmu un to finansējuma maksimālu efektivitāti”, kā arī nepieciešamībai precizāk definēt “kritērijus un līdzekļus, kuri var palīdzēt

noteikt puses, kas ir tiesīgas piedalīties programmā, kā arī nodrošina maksimālu caurredzamību”.

2.2.2 Atzinumā par priekšlikumiem *Media Training* (2001./2005.) un *MEDIA PLUS* — attīstība, izplatīšana un popularizēšana (2001./2005.)⁽¹¹⁾ (COM(1999./658 *final*), atbalstot Komisijas priekšlikumus, EESK tomēr pauda nožēlu par to, ka minētajos priekšlikumos “nav ņemts vērā tas, ka Eiropas audiovizuālās nozares nozīmīgums izriet ne tikai no tās uzņēmējdarbības dimensijas, bet arī no nozares kā kultūras un demokrātisko vērtību popularizēšanas izpausmes līdzekļa funkcijām”.

2.2.3 Komiteja uzsvēra arī nepieciešamību “izvērtēt darbvietas, ko varētu radīt ar [ierosināto pasākumu] piemērošanas starpniecību un ieteica, ka šādiem pasākumiem aktīvi jāveicina” sieviešu līdzdalība, [...], nodrošinot sieviešu plašāku pārstāvību minētajā nozarē”.

2.2.4 EESK atzina arī stimulu trūkumu attiecībā uz “neatkarīgu [Eiropas] uzņēmumu pieeju tirgum “un” Eiropas audiovizuālā mantojuma publisku pieejamību”, izmantojot digitalizāciju, ierosināja, ka būtu lietderīgi izveidot “eksperimentālus projektus [...] e-Eiropas ietvaros”, izrādāt atbalstu subtitrēšanai, un, paužot nožēlu par piešķirto līdzekļu niecīgumu, atkārtoja priekšlikumu izveidot Eiropas Informācijas sabiedrības aģentūru, kas palīdzētu koordinēt dažādos pasākumus multivides konverģences jomā”. Komiteja atzinīgi novērtēja arī Garantiju fonda izveidi, lai popularizētu audiovizuālo nozari.⁽¹²⁾

2.2.5 Visbeidzot, atzinumā attiecībā uz priekšlikumiem par regulu un lēmumu *Media Training* un *Media Plus* programmu pagarināšanai līdz 2006. gadam⁽¹³⁾ (COM(2003) 188 *final*) un COM(2003) 191 *final*) EESK, kritizējot to, ka Komisija nav spējusi savlaicīgi iesniegt jaunās daudzgadu programmas audiovizuālajā nozarē,

- i) uzsvēra ierosinātajiem mērķiem piešķirtā finansējuma acīmredzamo nepietiekamību, jo īpaši ņemot vērā paplašināšanu,
- ii) ieteica, ka saskaņā ar programmu paredzētais atbalsts efektīvāk jānovirza MVU atbalstam, jo īpaši daudzajiem mikro-uzņēmumiem minētajā nozarē, ieskaitot privātā finansējuma mehānismus un Eiropas Investīciju bankas piešķirtos līdzekļus, piemēram, *Growth and audiovisual: i2i audiovisual* plāna ietvaros,
- iii) uzsvēra *Media Desks* kā valstu saskarnes ar programmas atbalsta saņēmējiem nozīmīgumu, un
- iv) atkārtoti apstiprināja vairākus 2000. gada 27. aprīļa atzinumā iekļautos stratēģiskos jautājumus.

(5) Sal. Padomes 1990. gada 21. decembra Lēmums 90/685/EK, OV L 380, 13.12.1990.

(6) Padomes 1995. gada 10. jūlija Lēmums 95/563/EK, OV L 321, 30.12.1995.

(7) Padomes 2000. gada 20. decembra Lēmums 2000/821/EK, OV L 13, 17.1.2001.

(8) Padomes 1995. gada 22. decembra Lēmums 95/564/EK, OV L 321, 30.12.1995.

(9) Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 19. janvāra Lēmums 163/2001/EK, OV L 26, 27.1.2001.

(10) OV C 256, 2.10.1995.

(11) OV C 168, 16.06.2000.

(12) OV C 204, 15.07.1996.

(13) OV C 10, 14.01.2004.

2.3 Apsverot šobrīd izskatāmo priekšlikumu, Komiteja ņems vērā izdarīto apsvērumu un ieteikumu būtību, lai noskaidrotu, kādā mērā tie ir ievēroti un vai tie paliek spēkā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, kurā lielā mērā ir ņemti vērā dažādi EESK iepriekšējos atzinumos izklāstītie ierosinājumi un ieteikumi.

3.2 Konkrēts piemērs iepriekš minētajam ir tas, ka jaunā MEDIA programma ir paredzēta, lai vienkāršotu Kopienas rīcības struktūru audiovizuālajā nozarē, izveidojot vienu integrētu programmu, kas darbosies pirmsražošanas un pērcražošanas posmā (MEDIA 2007), aizstājot abas pašreizējās programmas (MEDIA Plus un MEDIA-Training).

3.3 Vēl viens piemērs ir tāds, ka jaunajā programmā ir ņemtas vērā EESK iepriekš uzsvērtās horizontālās prioritātes, kā, piemēram:

- i) Eiropas kinematogrāfiskā un audiovizuālā mantojuma ievērošana ierosinātajos pasākumos;
- ii) MVU ražošanas struktūru stiprināšana;
- iii) valstu ar lielu ražošanas jaudu un valstu ar mazu ražošanas jaudu vai ierobežotu valodas lietojumu atšķirību samazināšana; un, visbeidzot,
- iv) tirgus norišu ievērošana attiecībā uz digitālo tehnoloģiju izmantošanu;
- v) dublēšanas un subtitrēšanas veicināšana Eiropas audiovizuālo darbu izplatīšanā.

3.4 EESK atzīmē un atzinīgi vērtē arī racionālo un labi izkārtoto programmas projektu, jo īpaši veidu, kādā ir izstrādāts pielikums par budžetu un finansiālo ietekmi.

3.5 Bez tam EESK atzīmē, ka paskaidrojuma rakstā Komisija nav spējusi sniegt paredzētos sīkākos apsvērumus par nozares kā Eiropas pilsoniskuma un kultūras uzskatu nozīmīgas paudējas iespējamo lomu Eiropas audiovizuālās un kinematogrāfijas nozares noturīgā attīstībā. EESK uzskata, ka izšķiroša nozīme tomēr ir Eiropas kultūras vērtību pastāvīgai aizsardzībai un daudzveidības un plurālisma garantēšanai visos audiovizuālajos informācijas nesējos: minētajam uzskatam jābūt Komisijas visu saskaņā ar šo programmu uzsākto iniciatīvu neatņemamai sastāvdaļai.

3.5.1 Šajā sakarā EESK jo īpaši vēlas pievērst Komisijas uzmanību nepieciešamībai stiprināt iniciatīvas, lai nozarē nepieļautu pārāk lielu koncentrāciju, kas varētu kaitēt plurālismam un daudzveidībai un varētu izrādīties vēl bīstamāka saistībā ar jaunu tehnoloģiju ieviešanu tādēļ, ka tas varētu kaitēt ražošanai un izplatīšanai. EESK vēlas arī uzsvērt autortiesību aizsardzības un pirātisma apkarošanas nepieciešamību, vienlaikus konsolidējot līdzekļus atsevišķu pret konkurenci vērstu darbību apkaurošanai.

3.5.2 Tā paša iemesla dēļ EESK var tikai apsveikt Komisijas paziņojumu par turpmākiem pasākumiem attiecībā uz atsevišķiem juridiskiem aspektiem saistībā ar kinematogrāfijas un audiovizuālajiem darbiem⁽¹⁴⁾, un atbalsta Eiropas Parlamenta un Padomes pieņemto priekšlikumā ietverto ieteikumu, kā norādīts agrāk sniegtajā atzinumā⁽¹⁵⁾.

3.6 EESK uzskata, ka programmas galveno koncepciju iekļaušana lēmumā — sevišķi tad, ja minētās koncepcijas programmai ir īpaši svarīgas, kā, piemēram, neatkarīgā producenta koncepcija — atvieglo MEDIA 2007 programmas izpratni, kaut arī komiteja atzīst, ka šādas koncepcijas ir citos Kopienas dokumentos un ka attiecīgās definīcijas parasti ir paskaidrotas programmas īstenošanas pamatnostādņēs.

3.7 Tā kā Komisijas iesniegtā lēmuma priekšlikuma variantos dažādās valodās ir atšķirības, EESK stingri iesaka identificēt minētās nesakrītības un galīgajos dokumentos tās novērst.

3.8 Visbeidzot, atzīstot, ka ierosinātajiem pasākumiem piešķirtais finansējums un minēto līdzekļu sadalījums jau gadiem parasti neizraisa nekādas turpmākas piezīmes, EESK tomēr uzskata, ka jāņem vērā visi faktori, kas izriet no piezīmēm zem virsraksta "Īpašas piezīmes", un iesaka termiņa vidusposma novērtējumā pienācīgi apsvērt, vai iedalītie līdzekļi ir pietiekami programmas mērķu pilnīgai izpildei.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK vēlreiz atgādina un atkārtoti apstiprina tās 2003. gada 24. septembra atzinumā⁽¹⁶⁾ izklāstītos stratēģiskos apsvērumus, tādēļ ka tā uzskata, ka Komisijas priekšlikumā par lēmumu joprojām nav pietiekami ņemti vērā daži aspekti attiecībā uz nepieciešamību jaunajā programmā

— nodrošināt komplementaritāti un konsekveni ar citiem Kopienas pasākumiem kopīgas stratēģijas izveidei,

⁽¹⁴⁾ COM(2004) 171 final, 16.3.2004, OV C 123, 30.4.2004.

⁽¹⁵⁾ OV C 74, 23.3.2005. Referents: **McDonogh** kgs

⁽¹⁶⁾ Jau minēts 2.2.5. punktā.

- piešķirt īpašu prioritāti tehnoloģijas attīstībai, inovācijai un pārrobežu aprītei,
- pārliecinoši atbalstīt tādas sistēmas izveidi un attīstību, kas nodrošina informāciju un jauno vajadzību un norišu pārraudzību audiovizuālajā tirgū,
- panākt Eiropas audiovizuālā mantojuma pieejamības sabiedrībai pastāvīgu paplašināšanos ar minētā mantojuma digitalizācijas starpniecību un izveidojot Eiropas tīklu, jo īpaši izglītības un mācību mērķiem,
- garantēt programmas īstenošanas regulāru un sistemātisku novērtējumu, lai nodrošinātu pieejamo finanšu līdzekļu maksimāli efektīvu izmantošanu un atbilstību audiovizuālās nozares prasībām,
- pastāvīgi atbalstīt tādu eksperimentālu projektu izstrādi, kas pievēršas ne tikai tehnoloģiskajam aspektam, bet arī satura jautājumiem,
- un efektīvi popularizēt Eiropas filmas Eiropā un visā pasaulē, sistemātiski sniedzot par tām informāciju dažādos festivālos.

4.2 EESK atkārtoti iesaka, kā norādīts tās 2004. gada 15. septembra atzinumā ⁽¹⁷⁾, ka vairāk jāuzsver arī apmācība jauno tehnoloģiju jomā, kā arī jaunās prasības attiecībā uz kinofilmu un televīzijas darbu uzkrāšanu, katalogizēšanu, saglabāšanu un restaurēšanu, datu bāzes pārvaldību un standartizētām metodēm darbu ierakstīšanai un uzglabāšanai augstas kvalitātes digitālā formātā.

4.3 EESK uzskata, ka, neraugoties uz to, ka programmas mērķos ir ietverti īpaši stimuli MVU, tie labāk jāatspoguļo piešķirtajos līdzekļos, lai varētu nodrošināt efektīvāku un konsekventāku atbalstu; tāpat arī atbalsts jauno digitālo tehnoloģiju ieviešanai kinoteātros un tiešsaistē un tehnoloģiskiem jauninājumiem attaisno ievērojami lielāku finansējumu.

4.4 Attiecībā uz programmas *MEDIA 2007* pārvaldību EESK atzīmē, ka Komisija tikko kā ir izveidojusi izpildaģentūru Kopienas rīcības vadībai izglītības, audiovizuālajā un kultūras jomā ⁽¹⁸⁾ laika posmā no 2005. gada 1. janvāra līdz 2008. gada 31. decembrim, paredzot iespēju pārskatīt vai paplašināt minētās aģentūras uzdevumus saistībā ar programmu jauno paudzi, tādējādi iekļaujot arī programmas *MEDIA 2007* pārvaldību.

⁽¹⁷⁾ Jau minēts 3.5.2. punktā.

⁽¹⁸⁾ Komisijas 2005. gada 14. janvāra lēmums, ar ko, piemērojot Padomes Regulu (EK) Nr. 58/2003, izveido izpildaģentūru izglītības, audiovizuālajā un kultūras jomā Kopienas rīcības vadībai izglītības, audiovizuālajā un kultūras jomā, OV L 24, 27.1.2005. 35-38. lpp

4.4.1 Ņemot vērā, ka saskaņā ar paskaidrojuma raksta 7. punkta noteikumiem Komisija tomēr" deleģēs programmas vadību izpildaģentūrai", kas atkārtots arī pielikuma 5.3. punktā un 6.1.1. punktā — finanšu intervence -, kurā noteiktas arī izpildaģentūrai piešķirtās apropriācijas, EESK, izskatījusi minētās aģentūras mērķus un uzdevumus, kas noteikti iepriekš minētā lēmuma 4. pantā, pieprasa no Komisijas sīki izstrādātu, skaidru norādi par šādiem jautājumiem: i) kādi būs aģentūras konkrētie pienākumi programmas *MEDIA 2007* vadībai atbilstoši jau minētā lēmuma 4. panta 2., 3. un 4. punktam, un ii) kā sadalīsies aģentūras un citu Kopienas institūciju, kuras atbild par programmas *MEDIA 2007* īstenošanu, konsultēšanu vai novērtēšanu, kompetence, vai arī aģentūra pārņems minētās atbildības jomas.

4.4.2 Jo īpaši jāapsver nepieciešamība nodrošināt izpildaģentūrai darbiniekus, kas ir speciālisti audiovizuālās nozares konkrētajā jomā; lēmumā šāds aspekts nav pieminēts.

4.4.3 Uzmanība jāpievērš arī tam, cik svarīgi ir nodrošināt, ka izpildaģentūra pienācīgi garantē programmas integrēto vadību, tādējādi īpaši izvairoties no programmas stratēģisko mērķu noteikšanā un tās vadībā iesaistīto institūciju labvēlīgiem vai nelabvēlīgiem atbildības konfliktiem.

4.4.4 Skaidri jānosaka arī tas, kura institūcija vai institūcijas pārņems aģentūras pienākumus, ja programmas īstenošanas vidus posmā nebūs pārliecības, ka aģentūra spēj turpmāk nodrošināt vienmērīgu un efektīvu programmas vadību bez alternatīvu risinājumu ierosināšanas.

4.5 Attiecībā uz finanšu noteikumiem un tādēļ, ka Eiropas audiovizuālais tirgus joprojām ir sadrumstalots un tā kultūras neviendabīgums atspoguļojas dalījumā, kurā pretstatītas a) valstis ar mazu audiovizuālās produkcijas ražošanas jaudu un/ vai ierobežotu valodas lietojuma vai ģeogrāfisko teritoriju, un b) valstis ar lielāku ražošanas jaudu ⁽¹⁹⁾, EESK uzskata, ka, neraugoties uz konkurences tiesībās noteiktajiem ierobežojumiem, Komisija, nosakot programmas pamatnostādnes, varētu ņemt vērā patieso stāvokli dažās dalībvalstīs un reģionos, kuri uzskatāmi nav spējuši attīstīt audiovizuālo nozari pilnā apjomā.

⁽¹⁹⁾ Kā uzsvērts Komisijas ziņojumā par *Media Plus* un *MEDIA Training* programmas (2001.-2005.) īstenošanu un rezultātiem termiņa vidusposmā un papildināts secinājumos termiņa vidusposma novērtējuma ziņojumā, kas iesniegts Eiropas Komisijai (Komisijas ziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par *MEDIA* un *MEDIA Training* programmu (2001.-2005.) īstenošanu un rezultātiem termiņa vidusposmā un par sagatavošanas darbības" Izaugsme un audiovizuālā joma: i2i *audiovisual* "rezultātiem COM(2003) 725 final, 24.11.2003: ziņojumu ar nosaukumu" *MEDIA Plus* un *MEDIA Training* programmu novērtējums termiņa vidusposmā sagatavojušas sabiedrības *APRIL/Media Consulting Group/SECOR*. Attiecībā uz pozitīvo diskrimināciju skat. 4.7. punktu izpildes kopsavilkumā: *MEDIA* Eiropas pievienotā vērtība valstīm ar mazu ražošanas jaudu un ierobežotu valodas lietojuma teritoriju.

4.6 Attiecībā uz saziņu EESK pilnība atbalsta Komisijas stratēģijas variantu stiprināt *Media Desks* un *Antennae* pamatpilnvaras, kā noteikts lēmuma pielikuma 2. nodaļas 2.2. punktā *MEDIA desks and MEDIA antennae*. EESK tādēļ ierosina, ka Komisijai jānodrošina 12. panta formulējuma atbilstība uzdevumu plašākajam lokam, kas uzskaitīts pielikuma iepriekš minētajā punktā ⁽²⁰⁾, kā arī jānodrošina atbilstošs finansējums *MEDIA desks*, lai tie pienācīgi varētu izpildīt savus uzdevumus.

4.7 Komiteja vēlas arī uzsvērt nepieciešamību priekšlikuma 13. panta 2. punktā skaidri noteikt Komisijas pienākumu nodrošināt *MEDIA 2007* programmas un to programmu un pasākumu, kas uzsākti audiovizuālajā nozarē kā daļa Kopienas sadarbībā ar trešām valstīm un kompetentām starptautiskajām

organizācijām, konsekvenci un komplementaritāti, kā paredzēts Padomes 2000. gada 20. decembra Lēmuma par *MEDIA Plus* programmu 9. panta 2. punktā ⁽²¹⁾.

4.8 EESK arī uzskata, ka, ņemot vērā programmas paredzamo ilgumu (7 gadi) un tirgu un tehnoloģiju parastās attīstības veidu, būtu ieteicams izmainīt lēmuma 14. panta 3. punktā noteikto vērtēšanas grafiku, cita starpā izvirzot pirmo termiņa vidusposma novērtējuma ziņojumu par programmas īstenošanas rezultātiem un kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem aspektiem. Tas nozīmētu, ka šāda novērtējuma secinājumus varētu izmantot arī darbības mērķu un veicamo pasākumu iespējamai pārskatīšanai.

Brisele, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ Komiteja uzskata, ka līdz ar šo grozījuma priekšlikumu lēmuma priekšlikums iegūs lielāku caurredzamību un juridisku noteiktību.

⁽²¹⁾ OV L 13, 17.1.2001; 34 lpp et seq.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Lielās mazumtirdzniecības nozari — tendencēm un ietekmi uz lauksaimniekiem un patērētājiem

(2005/C 255/08)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 1. jūlijā saskaņā ar sava Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par *Lielās mazumtirdzniecības nozari — tendencēm un ietekmi uz lauksaimniekiem un patērētājiem*.

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kurai bija uzdots sagatavot Komitejas darbu par minēto tēmu, pieņēma atzinumu 2005. gada 17. martā. Ziņotājs bija **Allen kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 416. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 6. un 7. aprīlī, (2005.gada 7. aprīļa sēdē) ar 115 balsīm "par", 71 balsīm "pret" un 10 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads

1.1 Eiropas mazumtirgotāji kā atbildi uz pēdējo 20 gadu sociālajām un ekonomiskajām pārmaiņām, īpaši patērētāju pieprasījuma jomā, izveidoja lielo kombinēta sortimenta mazumtirgotāju sistēmu. Pamatkonceptija bija padarīt patērētājam ērtāku iepirkšanos, piedāvājot plaša sortimenta pārtikas un citas preces vienā tirdzniecības vietā. Izsakoties tirgzinības valodā, lielo kombinēta sortimenta mazumtirgotāju mērķis ir piesaistīt aizvien vairāk patērētāju, pievilcīgā veidā piedāvājot preces par konkurētspējīgām cenām. Vislielākās pārmaiņas apjoma un nozīmīguma ziņā notika pārtikas mazumtirdzniecībā; šis pārmaiņas patērētājus ietekmēja visvairāk. Apvienotajā Karalistē 80 % pārtikas produktu tiek pirkti pie lielajiem kombinēta sortimenta mazumtirgotājiem. Šis rādītājs ir viens no augstākajiem ES. Lielveikalos un supermārketos patērētājiem var piedāvāt līdz 20 000 produkcijas veidu.

1.2 Laika gaitā lielle kombinēta sortimenta mazumtirgotāji pircējiem ir piedāvājuši nozīmīgas priekšrocības produktu klāsta un konkurētspējīgu cenu ziņā. Lielle kombinēta sortimenta mazumtirgotāji patērētājus pārsvarā ir nodrošinājuši ar plaša sortimenta daudzveidīgiem pārtikas produktiem vienā tirdzniecības vietā, apvienojot to ar bezmaksas un pietiekami lielām autostāvvietām. Šīs tirdzniecības vietas ir viegli pieejamas arī bērniem un personām ar invaliditāti. Dažās no tām ir pieejami banku pakalpojumi, atspirdzinājumi, kā arī atkritumu šķirošanas konteineri. Daudzi mazumtirgotāji piedāvā iepirkties tiešsaistē un nodrošina piegādi vietējā līmenī. Patērētājiem iespēja veikt iknedēļas iepirkšanos vienā vietā par izdevīgām cenām šķiet pievilcīga, un tas izskaidro pārtikas preču tirgus daļas pieaugumu lielajā mazumtirdzniecībā.

1.3 Lielākajā daļā jauno dalībvalstu lielle kombinēta sortimenta mazumtirgotāji ieņem mazāku tirgus daļu nekā 15 valstu ES, tomēr to tirgus daļa strauji pieaug.

Lielo kombinēta sortimenta mazumtirgotāju uzņēmējdarbības struktūra ir dažāda:

— supermārketi: lieli mazumtirdzniecības veikali ar tirdzniecības platību līdz 10 000 m², kuros pārdod arī nozīmīgu nepārtikas preču apjomu, galvenokārt tajos ir pašapkalpošanās;

— lielveikali: pašapkalpošanās pārtikas preču veikali ar tirdzniecības platību līdz 3500 m², kuros pārdodamo nepārtikas preču apjoms ir mazāks par 25 % no kopējā apjoma;

— diskontētāji: vienkārši pašapkalpošanās pārtikas veikali, kuros piedāvā ierobežotu produktu klāstu, ar augstu apgrozījumu — galvenais pievilcīgums ir zemās cenas. Šajā nozarē norisinās strauja izaugsme

1.4 Lielo izplatītāju tirgus daļa dažādās dalībvalstīs tomēr ir ļoti atšķirīga. Ungārijā trīs lielākie mazumtirgotāji pārstāv 29 % no pārtikas preču tirgus. Apvienotajā Karalistē trīs lielākie mazumtirgotāji kontrolē 60 % no pārtikas preču tirgus, bet Īrijā trīs lielākie mazumtirgotāji kontrolē 66 % no pārtikas preču tirgus. Trīs lielāko mazumtirgotāju aizņemtā pārtikas preču tirgus daļa šeit minētajās dalībvalstīs ir šāda: Polijā — 14,2 %, Čehijas Republikā — 25,4 %, Slovēnijā — 42,6 %, Slovēnijā — 77,3 %. Novērojama tendence, ka pēdējo 10 gadu laikā mazumtirdzniecības pārtikas preču tirgū dominē neliels skaits ļoti lielu mazumtirgotāju. Vidēji pārtikas tirdzniecība ieņem 70 % no pārtikas preču tirgus. (Avots: GfK patērētāju aptaujas/mājsaimniecības darba grupa).

2. Pārtikas produktu mazumtirdzniecības cenas un iekšējais tirgus

2.1 Iekšējā tirgus ģenerāldirektorāts, izmantojot AC Nielsen savāktos datus, izpētīja Viseiropas⁽¹⁾ zīmolphreču grozu ar precēm, kas pieejamas 14 valstu ES laikā no 2002. gada septembra līdz 2003. gada oktobrim, un salīdzināja cenas. Šīs cenu indekss parāda, ka 14 ES valstīs cenas ievērojami atšķīrās. Izmantojot ES vidējo koeficientu = 100, tabulā norādītas zemākās un augstākās cenas minētajās dalībvalstīs:

⁽¹⁾ Viseiropas zīmoli ir zīmoli, kurus var iegādāties četrās no piecām lielajām valstīm un piecās citās valstīs; vispārīgie zīmoli ir zīmoli, kas neatbilst šim kritērijam. Šeit sniegtā analīze pamatojas tikai uz cenām eiro bez PVN.

Produkts	Valsts	Zemākā	Valsts	Augstākā
Kerrygold Butter	Īrija	90	Vācija	150
Red Bull	Austrija	79	Somija	134
Fanta	Spānija	70	Somija	148
Evian	Francija	62	Somija	204
Twix	Beļģija	74	Dānija	131
Haagen Dazs	Itālija	60	Grieķija	117
Nescafe instant coffee	Grieķija	64	Austrija	137
Kelloggs' Cornflakes	Apvienotā Kara- liste	75	Francija	144
Uncle Ben's Rice	Somija	81	Apvienotā Kara- liste	161
Barilla Dry Pasta	Itālija	55	Īrija	114

2.2 Viseiropas zīmolpreces kā, piemēram, augstāk minētās, patērētāji ir plaši atzinuši visā ES.

Cenu atšķirības vispārīgajām zīmolprečēm un precēm ar balto etiķeti ir lielākas. Arī šajā jomā nepastāv redzama shēma, kas izskaidrotu cenu atšķirības dalībvalstīs:

Produkts	Valsts	Zemākā cena	Valsts	Augstākā cena
Rīsi	Portugāle	45	Zviedrija	182
Milti	Portugāle	45	Zviedrija	182
Maltā kafija	Somija	71	Īrija	298
Šķīstošā kafija	Beļģija	40	Īrija	127
Pasterizēts piens ar pazeminātu tauku saturu	Vācija	71	Somija	140
Sausās zupas	Spānija	43	Beļģija	256
Saldētas zivis	Somija	65	Francija	118
Saldējums	Somija	40	Apvienotā Kara- liste	214
Gāzēts minerālūdens	Itālija	47	Somija	168
Zīdaiņu barība	Spānija	66	Itālija	173
Konservēti ananāsi	Nīderlande	53	Somija	181
Cukurs	Portugāle	93	Zviedrija	286

2.3 Šīs cenu atšķirības precēm ar firmas zīmi un bez tās sniedz priekšstatu par pašreizējo situāciju, un biežā novērošana var arī palīdzēt noteikt, vai šo preču cenas laika gaitā pakāpeniski izlīdzinās, kā varētu gaidīt pilnībā funkcionējošā iekšējā tirgū. Iekšējā tirgus ģenerāldirektorāts uzskata, ka efektīvi funkcionējošā iekšējā tirgū cenu atšķirībām nevajadzētu būt tik lielām, kā parādīts tabulās. Līdzīgā pārskatā par ASV tika konstatēts, ka cenu atšķirības ir mazākas nekā 14 valstu ES.

2.4 Cenu atšķirību iemesli ir dažādi — atšķirīgas saimnieciskās darbības izmaksas, piemēram, darbaspēka izmaksas, transporta izmaksas, atkritumu apsaimniekošanas izmaksas, veikala apmērs un apgrozījuma apjoms, vietējie nodokļi un cenu konkurences līmenis gan pircēja, gan pārdevēja pusē. Liela nozīme var būt arī dažāda pircēju dotajai priekšrokaī un gaumei, kas lielā mērā atkarīga no kultūras ierāžām. Tāpat jāņem vērā tādi vietējā tirgus apstākļi, kā iedzīvotāju blīvums, klimats un produktu piegādes ķēdes gaita.

3. Lielo kombinēta sortimenta mazumtirgotāju cenu politika

3.1 Pēdējo piecu gadu laikā lielākā daļa pārtikas produktu mazumtirgotāju ir izplatījuši tādas reklāmas lozungus kā "zemas cenas katru dienu", "labāka kvalitāte par zemāku cenu", "palīdzam taupīt naudu katru dienu". Lielie kombinēta sortimenta mazumtirgotāji nemitīgi apgalvo, ka viņi aizstāv patērētāju, pazeminot nepamatoti augstās cenas. Tas acīmredzami ir tādēļ, ka patērētājiem "cena" ir ļoti svarīgs elements. Teorētiski patērētājiem tā ir laba ziņa, sevišķi īstermiņā, tomēr ir jāņem vērā sekas ilgtermiņā. Pietiekami augsta samaksa jāsaņem lauksaimniekiem, lai garantētu pastāvīgu labas kvalitātes un labos ekoloģiskajos apstākļos ražotu pārtikas produktu piegādi. Visiem, kas iesaistīti ražošanā un izplatīšanā, arī ir jāsaņem pienācīga peļņa.

3.2 Apvienotās Karalistes lielveikals ASDA (kas pieder ASV "milzīm" Wal-Mart), ir pārvērtis cenu pazemināšanu par filantropisku misiju, paziņojot, ka "mūsu mērķis ir padarīt preces un pakalpojumus pieejamākus ikvienam". Šķiet, ka jaunā filozofija nozīmē tērēt par pārtiku pēc iespējas mazāk. Daudzos gadījumos kombinēta sortimenta mazumtirgotāji reklamās grib panākt, lai mēs domātu, ka vissvarīgākā pārtikas produkta sastāvdaļa ir tā cena. Mājsaimniecības ienākumu daļa, kas tiek tērēta par pārtiku, visā Eiropā turpina samazināties (skat. 1. pielikumu).

3.3 Kombinētā sortimenta mazumtirgotāji parasti izvērš visagresīvāko reklāmu par pamatproduktiem, kas darbojas kā "satiksmes ģeneratori", jo tie ir jāpērk bieži, vienlaicīgi paceļot cenu robežas citām precēm, kuras pircēji tik labi nepazīst. Dažās dalībvalstīs "satiksmes ģeneratorus" bieži pārdod zem to pašizmaksas. Pārtikas produktu tirgošana zem to pašizmaksas dažās dalībvalstīs ir aizliegta: tas ir Beļģijā, Francijā, Īrijā, Itālijā, Luksemburgā, Portugālē, kā arī Spānijā un noteiktos apstākļos arī Grieķijā.

3.4 Pārdošana zem pašizmaksas un cenu agresivitāte var novest pie darbībām, kas vērstas pret konkurenci.

4. Lielveikalu darbaspēks

4.1 Augošais lielo kombinēta sortimenta mazumtirgotāju sektors ir radījis vairākus tūkstošus darbavietu, daudzas no tām ar zemu atalgojumu (bieži nepilnas slodzes) visā ES. Nesen veiktā pētījumā, kas publicēts Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda tīmekļa vietnē (*Darba attiecības mazumtirdzniecības nozarē, 2004. gada oktobris, salīdzinošais pētījums*), ir secināts, ka apmēram 60 % no mazumtirdzniecībā strādājošajiem ir sievietes, un liels ir arī jaunu un zemas kvalifikācijas darbinieku īpatsvars. Samaksa ir relatīvi zema, un nepilnas slodzes darba laika un brīvdienu darba līmenis ir augsts. Rūpniecībā norisinās lielas strukturālās izmaiņas ar koncentrācijas un diversifikācijas procesiem, ar nepieciešamību pārstrukturēt darbaspēju, atcelt tam ierobežojumus un samazināt darbinieku skaitu. Cita raksturīga iezīme parasti ir lielā algu atšķirība sievietēm un vīriešiem,

kas saistīta ar lielo sieviešu īpatsvaru nepilnas slodzes darbā un viņu koncentrāciju zemākā līmeņa darbavietās.

4.2 Lielie kombinēta sortimenta mazumtirgotāji nodarbina cilvēkus plaša spektra darbavietās, bet kases operatori un personas, kas izvieto preces plauktos, bieži atrodas algu saraksta lejasdaļā un atkarībā no nodarbinātības situācijas attiecīgajā dalībvalstī saņem minimālo algu vai tikai nedaudz vairāk.

4.3 Elastīgs darbalaiks var būt izdevīgs studentiem un nepilnas slodzes darbiniekiem, pagaidu strādniekiem un personām, kurām ir ģimene vai vēl cits darbs. Ir svarīgi, lai nepilnas slodzes darbinieki netiktu diskriminēti.

4.4 Eiropas kombinētā sortimenta mazumtirgotājiem ir jāatbilst virzienā uz kvalitatīviem pakalpojumiem, kurus patērētājiem sniedz kompetents personāls, kas strādā drošos un labos darba apstākļos. Nemitīgā lielo kombinēta sortimenta mazumtirdzniecības sektora koncentrācija liek izstrādāt jaunas konkurences stratēģijas (piemēram, "cenu kari"), izraisa spēcīgu spiedienu uz izmaksu, tajā skaitā darbaspēka izmaksu kontroli, darba laika ierobežojumu atcelšanu un darbu vakara stundās un nedēļas nogalēs.

4.5 Kaut arī pārtikas cenas ir tikušas pazeminātas, pateicoties konkurētspējīgai cenu veidošanai, paaugstinātai pārtikas produktu iepirkšanas, administrācijas, uzglabāšanas procedūru, realizācijas un labas kvalitātes efektivitātei, tomēr "realitātē lēta pārtika drīz nozīmēs to pašu, ko lēts darbaspēks, un mums par to ir vairāk jādomā, kad mēs mudinām lielveikalus savstarpēji konkurēt ar cenu kariem" Proferors *Tim Long, Thames Valley universitāte*.

4.6 Vēl — importējot preces no trešās pasaules valstīm, nevajadzētu aizmirst tajās pastāvošos darba samaksas noteikumus.

5. Kombinētā sortimenta mazumtirgotāju koncentrācija

5.1 Koncentrācija pārtikas mazumtirdzniecībā visā Eiropā ir krasi pieaugusi. Laikā no 1993. līdz 2002. gadam piecu lielāko pārtikas produktu mazumtirgotāju tirgus daļa 15 valstu ES ir palielinājusies vidēji par 21,7 %, sasniedzot vidēji 69,2 %. 2002. gadā tā svārstījās no 37 % Itālijā un 52,7 % Grieķijā līdz 94,7 % Zviedrijā (Avots: 2003. gada *London Economics* ziņojums Apvienotās Karalistes Vides ministrijai).

5.2 Dažu dalībvalstu tirgū gan pārdevēja, gan pircēja puse tiecas uz vienlīdzīgu koncentrāciju. Citās dalībvalstīs ir pircēju grupas, kas pārstāv (tehniski) neatkarīgus mazumtirgotājus (piemēram, brīvprātīgās ķēdes), tātad, valsts līmenī tirgū pircēja puse ir vairāk koncentrēta nekā pārdevēja puse.

5.3 Supermārketi paplašina pakalpojumu un produkcijas klāstu, turpretī diskontētāji turpinās paplašināties jo īpaši pārtikas produktu sektorā, koncentrējoties uz zemām cenām, un tie varētu sākt piedāvāt augstākas kvalitātes produktus par zemākajām iespējamām cenām.

5.4 Nesenā tendence augļu un dārzeņu sektorā ir bijusi atšķirīga no preču tirgus pieejas. Mazumtirgotāji vēlas koncentrēt savu pirkumu iegādi no neliela skaita lielajiem privileģētajiem piegādātājiem, kas var būt to partneri visa gada garumā. ESK vienā no iepriekšējiem atzinumiem (?) konstatēja, ka: "Plašā piedāvāto svaigu augļu un dārzeņu izvēle tiek uzskatīta par supermārketu galveno priekšrocību. No otras puses, iknedēļas tirgus bieži ir sinonīms labākai kvalitātei, svaigiem produktiem, plašai izvēlei, uzticamībai un cilvēciskajām attiecībām".

5.5 Mazumtirgotāji ir veicinājuši produktu piegādātāju, sevišķi pārtikas produktu piegādātāju konsolidāciju. Viena no šīm jomām ir maizes piegāde. Īrijā un īpaši Apvienotajā Karalistē maizes pārdošanas cenu konkurences dēļ tika slēgtas daudzas maizes ceptuves, un tagad tirgū dominē nedaudzas ļoti lielas ceptuves. Tas ir ļāvis lielveikalos piedāvāt patērētājiem maizi par zemu cenu ar pazeminātu uzturvērtību. Maizi ar augstāku uzturvērtību joprojām var iegādāties tikai par augstāku cenu.

5.6 Daudzi lielveikali ir ieviesuši arī maizes ceptuves uz vietas. Tiek iepirkti rūpnīcā sagatavoti saldētas mīklas produkti, kurus pabeidz gatavot veikalā.

6. Saimniecības cena un patēriņa cena

6.1 *London Economics* savā 2003. gada ziņojumā konstatēja, ka 2001. gadā neviena dalībvalsts nav sistemātiski reģistrējusi lielāko saimniecības cenas un mazumtirdzniecības cenas starpību. Vispārīgi cenu starpība ir no 1 līdz 5 reizēm augstāka nekā saimniecības cena. Saistībā ar maizi, kuras galvenā sastāvdaļa ir kvieši, saimniecības un mazumtirdzniecības cena var atšķirties līdz 30 reizēm, kas atspoguļo lielo, ar saimniecību nesaistīto izmaksu daļu maizes ražošanā.

6.2 2001. gadā saimniecības un mazumtirdzniecības cenas starpība jēra gaļai palielinājās Apvienotajā Karalistē un Īrijā un samazinājās Francijā un Vācijā. Augļiem un dārzeņiem saimniecības un mazumtirdzniecības cenu starpība vai nu nav vērojama nozīmīgas izmaiņas, vai arī tā nedaudz samazinās. Augļu un dārzeņu vairumtirdzniecības tirgus kādu laiku piedzīvoja lejupslīdi, turpretī tūlītējās piegādes svaigu produktu tirgus saglabāja nozīmīgumu, kā rezultātā cenas svārstījās lielā amplitūdā atkarībā no laika apstākļiem un situācijas piegādes jomā. Lielie kombinētā sortimenta pircēji ir sākuši slēgt sezonas vai gada līgumus ar nelielu skaitu piegādātāju, lai stabilizētu svaigo produktu sektoru un samazinātu cenas. Tas stabilizēs saimniecības un mazumtirdzniecības cenas starpību. Izceļoties "cenu kariem", tas var nozīmēt, ka pirmapstrādes produktu ražotāji saņems mazāku peļņu un būs pakļauti izmaksu palielināšanai.

6.3 Ja lielo kombinētā sortimenta mazumtirgotāju pirkstspēja izraisa cenu pazemināšanos to piegādātājiem un ja šīs pazeminātās cenas pēc tam tiek piedāvātas arī patērētājiem, tad procentuālā peļņa lauksaimniekam ne vienmēr samazināsies, tomēr faktiskā saimniecības cena būs zemāka, tādējādi lauksaimniekam var būt neliela peļņa, vai tās var nebūt vispār.

6.4 Apvienotās Karalistes Valsts lauksaimnieku apvienības (*National Farmers Union*) 2002. gadā izstrādātajā apskatā norā-

dīts, ka pārtikas grozs ar liellopu gaļu, olām, pienu, maizi, tomātiem un āboliem lielveikalā maksā vidēji EUR 55, no kā lauksaimnieks saņēma apmēram EUR 16, kas ir mazāk nekā viena trešā daļa no tā mazumtirdzniecības cenas. Atsevišķu produktu gadījumā lauksaimnieki saņēma 26 % no liellopu gaļas galīgās mazumtirdzniecības cenas, 8 % no maizes galīgās cenas un 14 % no bekona cenas.

6.5 Visu lauksaimniecības produktu ražotāju cenu indekss (reāli) 15 valstu ES laikā no 1990. līdz 2002. gadam nokritās par 27 %. Nomināli lauksaimnieciskās produkcijas cenas tajā pašā periodā kopumā saglabāja stabilitāti. Saimniecības un patēriņa pārtikas cenu krasā atšķirība ir piesaistījusi ievērojamu uzmanību, tomēr nav panākta vispārīga vienprātība par šo atšķirīgo cenu tendenču iemesliem (*London Economics* 2003. gada ziņojums).

6.6 Ir jākonstatē, ka lielie izplatītāji arvien vairāk piedāvā produktus ar marķējumu "fair trade" (godīga tirdzniecība), un tā ir pozitīva attīstība. *Steve Steckton* un *Erin White* savā rakstā *Wall Street Journal* 2004. gada 8. jūnijā par Godīgas tirdzniecības produktu pārdošanu lielveikalos saka: "Sainsburys (britu lielveikals) godīgā tirdzniecībā pārdeva banānus par vairāk nekā četras reizes augstāku cenu salīdzinājumā ar parastajiem banāniem — un par vairāk nekā 16 reizes augstāku cenu nekā tā, ko saņem audzētāji. *Tesco* godīgā tirdzniecībā nesen pārdeva kafiju par USD 3.46 mārciņā, kamēr audzētājs saņem apmēram 44 centus virs cenas pasaules tirgū." "Lielveikali izmanto etiķetes priekšrocības, lai iegūtu lielāku peļņu, jo tie zina, ka patērētāji par "godīgu tirdzniecību" ir gatavi maksāt nedaudz vairāk", apgalvo *Emily Dardaine*, augļu pārstrādes produktu nodaļas vadītāja starptautiskajā Godīgas tirdzniecības marķējuma organizācijā (*FLO*), kas ir Godīgas tirdzniecības grupu federācija ar galveno mītni Vācijā.

7. Noteikumi lielveikalu piegādātājiem

7.1 Tirgus koncentrācijas atšķirīgā pakāpe un raksturs dažādajās dalībvalstīs ir faktors, kas jāņem vērā, izskatot lielo mazumtirgotāju praksi attiecībā uz piegādātājiem. Kā iepriekš norādīts, tā kā patērētāji pievērš lielu uzmanību cenai un, ņemot vērā to, ka patērētāju izteiktais pieprasījums ietekmē arī piedāvājumu, jāatzīst, ka uz mazumtirgotājiem tiek izdarīts ievērojams spiediens attiecībā uz cenu pazemināšanu. Lai varētu nodrošināt zemas cenas patērētājam, lielie kombinētā sortimenta mazumtirgotāji izdara spiedienu uz piegādātājiem, lai tie pazeminātu cenas. Tas attiecas uz pārtikas sektoru un galvenokārt uz tirgiem, kuros ir ļoti augsta koncentrācijas pakāpe. Mazumtirgotāji kā ieroci nemitīgi izmanto draudus svītrot kādu produktu no saraksta, lai panāktu no piegādātāja izdevīgākus nosacījumus. Turklāt daudzi ļoti lieli mazumtirgotāji bieži maina savus iepircējus no vienas nodaļas uz citu, lai novērstu personīgu attiecību veidošanos starp iepircējiem un piegādātājiem. Iepircēju loma ir mēģināt nopirkt no piegādātāja aizvien lētāku pārtiku. Viņi var izlemt kāda piegādes uzņēmuma likteni, izsvītrojot tā produktus no sava iepirkumu klāsta un pārejot uz citu uzņēmumu, īpaši gadījumā, kad piegādātājs ir izdarījis lielus kapitālieguldījumus, lai piegādātu kādu konkrētu produkcijas veidu vienam lielajam mazumtirgotājam.

(?) OV C 95, 30.3.98, 36. lpp.

Piegādātājiem, sevišķi mazajiem piegādātājiem, bieži nav finanšu līdzekļu, lai izpildītu lielo mazumtirgotāju prasības. Kādas izredzes ir lauksaimniekam panākt izdevīgu cenu tirgos, kuros lielajiem kombinētā sortimenta mazumtirgotājiem ir tik liela pirkstspēja?

7.2 Papildus iespējai panākt atlaides darījumiem ar piegādātājiem pirkstspēja var izpausties arī līgumsaistībās, kuras mazumtirgotāji var uzlikt piegādātājiem, piemēram, maksa par iekļaušanu sarakstā, maksa par vietas piešķiršanu plauktos, retroaktīvas atlaides precēm, kuras jau ir pārdotas, nepamatoti augsta maksa par mazumtirgotāja reklāmas izdevumiem un iepriekšējais pēc papildu piegādes.

7.3 Kombinētā sortimenta mazumtirgotāju pārtikas piegādātājiem bieži rodas finansiālas grūtības saistībā ar ilgo samaksas kavēšanos — dažreiz līdz 120 dienām (retos gadījumos līdz 180 dienām) pēc pārtikas produktu piegādes. Turpretī patērētājs par produktu samaksā uzreiz, izdarot pirkumu. Ilga samaksas kavēšanās nozīmē lielo mazumtirgotāju peļņas palielināšanos, jo piegādātāji nodrošina bezprocentu kreditus.

7.4 Dažreiz lielleli mazumtirgotāji spiež piegādātājus kādu laiku piegādāt pārtiku zem pašizmaksas, lai turpinātu nodrošināt to krājumus veikalā. Tas var izraisīt piegādātājiem un lauksaimniekiem lielus finansiālos zaudējumus.

7.4.1 Tiešsaistes izsoles sistēmas ieviešana tūmeklī arī ir stiprinājusi lielo mazumtirgotāju pozīcijas, lai atrastu lētu produkciju tirgošanai ar veikala firmas zīmi. Saskaņā ar šo sistēmu lielleli mazumtirgotāji tūmeklī meklē izsoles par produktu piegādi (galvenokārt tirdzniecībai ar veikala firmas zīmi/izplatītāja marķējumu). Piegādātāji savā starpā sacenšas par piegādi par zemāko cenu.

7.5 Visi lielākie mazumtirgotāji aizvien biežāk piedāvā precī ar savu firmas zīmi (izplatītāja marķējumu). Šī tendence visvairāk ir izteikta Īrijā un Lielbritānijā, kā arī jaunattīstības tirgos. "Lielais izplatītāja marķējuma pieaugums jaunattīstības tirgos ir tieši saistīts ar globālo mazumtirgotāju paplašināšanos pāri tradicionālajām ģeogrāfiskajām robežām" (*Jane Perrin, ACNielsen*). Tā kā dažu veikalu firmas zīmju kvalitātes līmenis ir paaugstinājies, mazumtirgotāji par zemām reklāmas izmaksām ir varējuši strauji paaugstināt ienākumu līmeni.

7.6 Izplatītāja marķējuma sistēma nozīmē lielveikaliem lielāku varu attiecībā ar to piegādātājiem.

7.7 Vidē, kurā sekmīgas mazumtirdzniecības koncepcijas var ātri nokopēt, mazumtirgotāja veikala firmas zīmes (privātā marķējuma) stratēģija kļūst aizvien nozīmīgāka, palīdzot atšķirt katru mazumtirgotāju no tā konkurentiem.

7.8 Šī varas pārbīde no piegādātāja uz mazumtirgotāju nozīmē daudz vairāk nekā tikai īpašumtiesības uz vietu veikala plauktos un veikala firmas zīmes (izplatītāja marķējuma) priekšrocības. Ar veikala uzticības karšu palīdzību mazumtirgotāji mūsdienās gūst vairāk informācijas par patērētāja identitāti, profilu un tērīņu shēmām nekā jebkurš piegādātājs. Šo informā-

ciju vēl vairāk papildina mazumtirgotāja iknedēļas piekļuve patērētājam.

7.9 Kamēr lielleli mazumtirgotāji reklamē produktus ar veikala firmas zīmi (izplatītāja marķējumu), patērētāja pieprasījums nozīmē, ka plauktos jābūt arī produktiem ar labi zināmu zīmolu. Mazumtirgotāji tomēr vēlas samazināt zīmolu preču piegādātāju skaitu un ir ieviesuši Kategoriju vadības sistēmu. Kategoriju vadība ir līdzeklis, ko mazumtirgotāji izmanto, lai samazinātu to individuālo piegādātāju skaitu, no kuriem viņi iepērk preces, tādējādi samazinot savas izmaksas un palielinot starpību starp vairumtirdzniecības un pārdošanas cenu. Katrā produkcijas veida kategorijā mazumtirgotājs izvēlas vienu vadošo piegādātāju, lai tas sagādātu un piegādātu visus šajā kategorijā nepieciešamos produkcijas veidus. Uzņēmumu ar vadošu zīmolu parasti izvēlas arī citu saistīto preču klāsta piegādei, lai saglabātu tā produkciju katalogā. Piemēram, uzņēmumam, kas piegādā Čedaras sieru ar noteiktu zīmolu, var lūgt piegādāt visus mazumtirgotāja pieprasītos cita veida siera, ko tam būtu jāsaģādā no citiem piegādātājiem. Šī sistēma ir izdevīga lielākajiem piegādes uzņēmumiem, kas ierobežo iespējas ienākt tirgū maziem un vietējiem piegādātājiem. Tā var arī sašaurināt patērētāja izvēli.

7.10 Daudzi mazie un vidējie pārtikas uzņēmumi ir ārkārtīgi neaizsargāti, īpaši tad, ja tie ir lielā mērā atkarīgi no viena lielā mazumtirgotāja. Mazumtirgotāji var pieprasīt atlaidi 2 % gadā nākamos trīs gadus. Ja šī prasība netiek pildīta, mazumtirgotājs nomaina piegādātāju. Lai paliktu tirgū, MVU ir jāsamazina izmaksas un vairumtirdzniecības cena, kas nozīmē zemāku samaksu lauksaimniekiem, mazāk darbinieku un patērētājs saņem zemākas kvalitātes produktu.

8. Ar patērētājiem saistīti jautājumi

8.1 Patērētāji turpinās pieprasīt no lielveikaliem konkurētspējīgas cenas, pastāvīgu labas kvalitātes nekaitīgas pārtikas piegādi, labas kvalitātes apkalpošanu un patīkamu iepirkšanās vidi.

8.2 Patērētājiem vajadzētu iesaistīties dialogā ar pirmapstrādes produktu ražotājiem un pārtikas produktu piegādātājiem, lai gūtu vispusīgāku ieskatu mazumtirdzniecības līmeņa politikā.

8.3 Patērētājiem jāsaņem informācija par to, kad piegādātāji piedāvā īpašas atlaides vai zemas cenas.

8.4 Patērētājiem jāsniedz labāka informācija par visiem pārtikas tirgus aspektiem un viņu prasību ilgtermiņa sekām. Ģimenes ar zemiem ienākumiem bieži nemaz neinteresējas par ārpus pilsētas esošām lieltirgotavām, kas reklamē zemas pārtikas cenas, jo minētajām ģimenēm nav piemērota transporta līdz veikalam, lai nopirktu pārtikas produktus par zemu cenu.

8.5 Patērētājiem ir būtiski svarīgi tādi jautājumi kā aptaukošanās un saimnieciska patērēšana. Mazumtirgotājiem ir jāieņem stratēģiska nostāja šajos jautājumos.

9. Ar lauksaimniekiem saistīti jautājumi

9.1 Saistībā ar KLP reformu (atsaiste) lauksaimnieku lēmumus par to, kas jaražo, vairāk ietekmēs no mazumtirdzniecības sektora saņemtie signāli par cenām un pieprasījumu. Atbalsta sistēma, kas bija KLP daļa, vairs nenodrošinās tādu pašu minimālo cenu lauksaimniecības produktiem. Tas nozīmē, ka pārtikas ķēdē mazumtirgotāji cenu noteiks vēl lielākā mērā nekā iepriekš. Lielāks pārtikas importa apjoms Kopienā arī sliecas pazemināt saimniecības cenas, ja cenas pasaulē ir zemas. Galarezultātā pārtikas produktu cenu svārstības pieprasījuma un piedāvājuma ietvaros būs lielākas.

9.2 Ja kādu laika posmu lauksaimniekiem samazinās ienākumi un palielinās izmaksas, daudzi lauksaimnieki izstājas no tirgus. Šāda attīstība Eiropā var izraisīt pārtikas ražošanas samazināšanos, kas kavētu daudzfunkcionālas lauksaimniecības attīstību ES. Tas kavētu arī virzību uz mērķi saglabāt un attīstīt dzīvu lauku ainavu. Lai nepieļautu šādu attīstību, arī lauksaimniekiem ir jāpārskata savu ražojumu audzēšanas metodes un izvēle. Viena no alternatīvām ir atrast jaunas nišas un pievērsties, piemēram, augstvērtīgāku pārtikas produktu audzēšanai vai pilnīgi jaunu izstrādājumu ražošanai, jauniem tirdzniecības veidiem un attīstīt jaunas sadarbības formas (piemēram, iepirkuma uzņēmumu grupas, zemnieku veikali pilsētās), piedāvāt atvaļinājumu zemnieku saimniecībā u.c., lai nostiprinātu savas pozīcijas.

9.3 Saimniecības un mazumtirdzniecības cenu starpības salīdzināšana visā ES tirgū ir sarežģīta, jo nav iespējams noskaidrot pārstrādes un mazumtirdzniecības sektoriem piekrītošās izmaksas un cenu starpību. Tomēr ir skaidri redzams, ka gadījumā, ja lielleli mazumtirgotāji iesaistās lauksaimniecības produktu pārdošanā zem pašizmaksas, tad lauksaimnieks kā pēdējā persona pārtikas ķēdē saņems mazāku samaksu, jo pārstrādātājs un lielveikali turpinās iekasēt starpību, lai paliktu tirgū.

10. Citi jautājumi

Kaut arī cenas ir ļoti svarīgs pārtikas mazumtirdzniecības nozares elements, ir jāņem vērā arī citi jautājumi:

- a) Lielajiem mazumtirgotājiem ir nekaitīgas pārtikas piedāvātāja reputācija.
- b) Lielie mazumtirgotāji regulāri kontaktējas ar patērētājiem, kad tie izdara iknedēļas iepirkumus.

c) Uzticības kartes sniedz detalizētu informāciju par patērētāja iepirkšanās paradumiem, tādējādi nodrošinot lielos mazumtirgotājus ar svarīgu patērētāju datubāzi un tirgus izpētes avotu.

d) Tie nosaka patērētāju vajadzības ar tirgus izpētes palīdzību.

e) Tie ietekmē pircēju uzvedību ar reklāmas cenām, atlaidēm, klientu apkalpošanu, veikala iekārtojumu un plānojumu. Šajā kontekstā lielleli mazumtirgotāji spēj ietekmēt tirgus virzienu.

11. Secinājumi

11.1 Par cenu struktūru un mazumtirgotāju, piegādātāju (pārtikas pārstrādātāju) un sākotnējo ražotāju peļņas robežām ir nepieciešama plašāka informācija un lielāka pārredzamība.

11.2 Dalībvalstīm ir jānodrošina dalībvalstu reģionos atbilstoša konkurence un jāatbalsta mazo lauksaimniecības ražotāju, pārstrādātāju un tirgotāju kooperācijas, tādējādi saglabājot konkurenci ar lielajiem lauksaimniecības ražotājiem, pārstrādātājiem un tirgotāju tīkliem. Bez tam dalībvalstīm un ES iestādēm ir jānodrošina dažādi tirdzniecības veidi un jāizvairās no pilnīgas tirgus liberalizācijas, kas izraisītu tirgus papildu koncentrāciju.

11.3 Iekšējā tirgus ģenerāldirektorātam ir nemitīgi jāpēta un jāvērtē patēriņa cenas visā ES, lai nodrošinātu pietiekamu konkurenci visā Kopienas teritorijā.

11.4 Viena no konkurences tiesību aktu jomām, kas jāprecizē, ir sabiedrības interešu definīcija. Tās nevajadzētu reducēt tikai uz cenām un tirgus konjunktūru.

11.5 Konkurences institūcijām arī turpmāk jāpievērš pastiprināta uzmanība lielo mazumtirgotāju pirk spējai pārtikas produktu tirgū.

11.6 Pastāv iespēja, ka nākotnē pārtikas mazumtirdzniecība būs ļoti neliela dalībnieku skaita pārziņā, kas var ierobežot patērētāja izvēli un paaugstināt cenas. Komisijai un dalībvalstu valdībām ir jāapzinās šāda iespēja.

11.7 ES ir jānodrošina pārtikas ražošana pietiekamā apmērā, lai apgādātu ar to savus pilsoņus. Mums nav jākļūst atkarīgiem no pārtikas piegādātājiem ārpus ES.

11.8 Cenu netiešās ietekmes un starpības starp saimniecības cenu un cenu, par kādu patērētājs pērk preci no lielā kombinētā sortimenta mazumtirgotāja, detalizēta izpēte un analīze.

Briselē, 2005. gada 7. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu kooģitejas atzinumam

Sekojošie izmaiņu pieteikumu priekšlikumi, kuri ieguva vairāk nekā vienu ceturtdaļu no kopējā balsu skaita, plenārajā sesijā tika noraidīti:

3.1. punkts

grozīt sekojoši:

“Pēdējo piecu gadu laikā lielākā daļa pārtikas produktu mazumtirgotāju ir izplatījuši tādas reklāmas lozungus kā “zemas cenas katru dienu”, “labāka kvalitāte par zemāku cenu”, “palīdzam taupīt naudu katru dienu”. Lielie kombinētā sortimenta mazumtirgotāji nemitīgi apgalvo, ka viņi aizstāv patērētāju, pazeminot nepamatoti augstās cenas. Tas acīmredzami ir tādēļ, ka patērētājiem “cena” ir ļoti svarīgs elements. Teorētiski patērētājiem tā ir laba ziņa, sevišķi īstermiņā, tomēr ir jāņem vērā sekas ilgtermiņā. Pietiekami augsta samaksa jāsaņem lauksaimniekiem, lai garantētu pastāvīgu labas kvalitātes un labos ekoloģiskajos apstākļos ražotu pārtikas produktu piegādi. Visiem, kas iesaistīti ražošanā un izplatīšanā, arī ir jāsaņem pienācīga peļņa.”

Pamatojums

Šis vispārējais konstatējums nenosaka, kas ir pietiekami augsta samaksa. Tekstā nav definēts termins, nav analizēti lauksaimnieku peļņas rādītāji, nav pēģita dotāciju par zemes apstrādi iespaidu uz lauksaimnieku ieņēmumiem, nav pamatota nepieciešamība saglabāt lauksaimnieciskos ražotājus, kuri nespēj konkurēt ar citiem lauksaimnieciskiem ražotājiem (vai visiem lauksaimniekiem jānodrošina augsta peļņa uz patērētāju rēķina).

Balsošanas rezultāti:

Par: 38

Pret: 75

Atturējās: 17

4.5. punkts

svītrot:

“Kaut arī pārtikas cenas ir tikušas pazeminātas, pateicoties konkurētspējīgai cenu veidošanai, paaugstinātai pārtikas produktu iepirkšanas, administrācijas, uzglabāšanas procedūru, realizācijas un labas kvalitātes efektivitātei, tomēr realitātē lēta pārtika drīz nozīmēs to pašu, ko lēts darbaspēks, un mums par to ir vairāk jādomā, kad mēs mudinām lielveikalus savstarpēģi konkurēt ar cenu kariem” Proferors Tim Long, Thames Valley universitāte.”

Pamatojums

Lasītāģjam nav skaidrs, ko izsaka šis teikums. Vai tas nozīmē, ka nepirksim, piemēram, poļu ābolus, jo tie ir lētāģki par Latvijā vai Somijā audzēģtiem?!

Balsošanas rezultāti:

Par: 56

Pret: 92

Atturējās: 12

4.6. punkts

svītrot:

“Vēģl importēģot preces no trešās pasaules valstīm, nevajadzētu aizmirst tajās pastāvošos darģa samaksas noteikumus.”

Pamatojums

Lasītāģjam nav skaidrs, ko izsaka šis teikums. Vai tas nozīmē, ka jāievēģro noteģkta minimālā darģa samaksa trešās pasaules valstīs? Kas un kā noteģks, no kurām valstīm iepirkģtie produkti ir saraģģoti ar “apmierinoģu” darģa samaksu strādāģģoģiem? Vai tieģģam uzskatām, ka ES patērētāģģiem jānodroģģina regulēģti ieģģņēmumi trešās pasaules darģaģģaudģģim?

Balsošanas rezultāti:

Par: 49

Pret: 104

Atturējās: 7

7.1. punkts

svītrot pēdējo teikumu:

“Lai varētu nodrošināt zemas cenas patērētājam, lielle kombinētā sortimenta mazumtirgotāji izdara ievērojamu spiedienu uz piegādātājiem, lai tie pazeminātu cenas. Tas īpaši attiecas uz pārtikas sektoru. Mazumtirgotāji kā ieroci nemitīgi izmanto draudus svītrot kādu produktu no saraksta, lai panāktu no piegādātāja izdevīgākus nosacījumus. Turklāt daudzi ļoti lielle mazumtirgotāji bieži maina savus iepircējus no vienas nodaļas uz citu, lai novērstu personīgu attiecību veidošanos starp iepircējiem un piegādātājiem. Iepircēju loma ir mēģināt nopirkt no piegādātāja aizvien lētāku pārtiku. Viņi var izlemt kāda piegādes uzņēmuma likteni, izsvītrojot tā produktus no sava iepirkumu klāsta un pārejot uz citu uzņēmumu, īpaši gadījumā, kad piegādātājs ir izdarījis lielus kapitālieguldījumus, lai piegādātu kādu konkrētu produkcijas veidu vienam lielajam mazumtirgotājam. Piegādātājiem, sevišķi mazajiem piegādātājiem, bieži nav finanšu līdzekļu, lai izpildītu liello mazumtirgotāju prasības. ~~Kādas izredzes ir lauksaimniekam panākt izdevīgu cenu, ja lielajiem kombinētā sortimenta mazumtirgotājiem ir tik liela pirktspeja?~~”

Pamatojums

Šis vispārējais konstatējums nenosaka, kas ir lauksaimniekam izdevīga cena un kā tā nosakāma. Tikpat labi varam prasīt, lai lauksaimnieks nodrošina patērētājam izdevīgu cenu. ES lauksaimniecībā darbojas dotāciju mehānisms. Nevar ieviest vēl fiksētas (kas un kā nosaka?) lauksaimnieciskās produkcijas pārdošanas cenas, tātad nevar būt runa par brīvā tirgus regulēšanu.

Balsošanas rezultāti:

Par: 42

Pret: 114

Atturējās: 7

8.2. punkts

grozīt sekojoši:

“Patērētājiem vajadzētu iesaistīties dialogā ar pirmapstrādes produktu ražotājiem un pārtikas produktu piegādātājiem, lai gūtu vispusīgāku ieskatu mazumtirdzniecības līmeņa politikā. Jāatbalsta patērētāji, lai tie varētu gūt vispusīgāku ieskatu pārtikas ražotāju piedāvāto produktu klāstā un saņemtu objektīvu informāciju par pārtikas produktu kvalitātes atšķirībām.”

Pamatojums

Patērētājiem šobrīd ir ierobežotas iespējas uzzināt par pārtikas produktu kvalitātes atšķirībām. Lielā mērā patērētāju izvēli nosaka reklāma, kas tādējādi ierobežo patērētāju vēlmi pirkt citus, mazāk reklamētus, galvenokārt, mazo un vidējo ražotāju piedāvātus, kvalitatīvus pārtikas produktus.

Balsošanas rezultāti:

Par: 43

Pret: 112

Atturējās: 14

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vides finanšu instrumentu (LIFE+)”

(COM(2004) 621final — 2004/0218 (COD))

(2005/C 255/09)

Padome 2004. gada 16. novembrī nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar EK Līguma 175. pantu sniegt atzinumu par sekojošu dokumentu: “Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vides finanšu instrumentu (LIFE+)”

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, 2005. gada 17. martā pieņēma savu atzinumu. Ziņotājs bija RIBBE kgs.

Komiteja savā 416. plenārajā sesijā 2005. gada 6. un 7. aprīlī (2005. gada 7. aprīļa sēdē) ar 128 balsīm “par”, 1 balsi “pret” un 2 “atturoties” pieņēma šo atzinumu:

1. Ievadpiezīmes

1.1 ES finanšu plāns 2007. — 2013. gadam, kas šobrīd tiek gatavots, paredz izmaiņas apkārtējās vides atbalsta pasākumu finansēšanā.

1.2 Līdz šim svarīgākais ES vides finanšu instruments viennozīmīgi bija tā sauktā LIFE programma, kas tika uzsākta ar 1992. gada maija Regulu (EEK) Nr. 1973/92 “Finanšu instruments videi (LIFE)”. LIFE mērķis bija un ir dot ieguldījumu Kopienas vides politikas un vides tiesību piemērošanā un attīstīšanā.

1.3 LIFE I ilga no 1992. līdz 1995. gadam un tās budžets bija EUR 400 miljoni (EUR 100 miljoni gadā). Ņemot vērā tās sekmes, ar Regulu (EK) Nr. 1404/96 pieņemšanu tika sākts šīs programmas otrais posms (LIFE II), kas ilga no 1996. līdz 1999. gadam un kura budžets bija kopumā EUR 450 miljoni (EUR 112,5 miljoni gadā). Šobrīd darbojas LIFE III, kas saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1655/2000 ilga līdz 2004. gadam (EUR 128 miljoni gadā) un kuras darbības laiks tika pagarināts līdz 2006. gada beigām ar Regulu (EK) Nr. 1682/2004.

1.4 Līdz šim LIFE bija trīs daļas: LIFE — Vide, LIFE — Daba un LIFE — Trešās valstis. Tā atbalstīja gan inovatīvus investīciju projektus, gan arī ES vides politikas un vides tiesību realizēšanu. No LIFE-Daba budžeta lielā mērā tika finansēta NATURA 2000 tīkla izveidošana.

1.5 Iepriekš no Komisijas vides budžeta (budžeta pozīcija B 4-3, kopš 2004. gada — pozīcija 07) tika finansētas arī citas videi nozīmīgas programmas, piemēram, Pilsētu noturīgas attīstības programma, NVO programma, *Forest Focus*, vispārējs fonds politikas attīstīšanai un īstenošanai (ar iekšēju un ārēju dimensiju), kā arī tika piešķirti budžeta līdzekļi Eiropas vides aģentūrai.

1.6 Līdz ar jaunā vides finanšu instrumenta LIFE+ izveidošanu paredzēts pilnībā pārstrukturēt līdzšinējo finansēšanas kārtību: no vienas puses, tajā tiks apvienota daļa līdzšinējo atbalsta programmu no budžeta pozīcijas 07 (*Forest Focus*,

atbalsts NVO, URBAN, jaunu politikas iniciatīvu izstrādāšana, daļas no “Vides politikas īstenošana”, daļas no LIFE-Vide un LIFE-Daba), no otras puses, vairs netiks atbalstīti tradicionālie, taustāmie vides investīciju projekti; turpmāk LIFE-Vide tiks finansēta no budžeta 1A pozīcijas, LIFE-Daba no 1B pozīcijas un daļēji no 2. pozīcijas. Līdzšinējā starptautisko darbību finansēšana turpmāk notiks no 4. budžeta pozīcijas, civilās aizsardzības finansēšana notiks no 3. un 4. pozīcijas un pasākumi jūras vides aizsardzībā no 3. pozīcijas.

1.7 LIFE+ tāpat finansēs pasākumus (tikai ar Eiropas dimensiju), kas kalpo kā atbalsts vides politikai, piemēram, paraugprakses apmaiņa, vietējo un reģionālo iestāžu resursu palielināšana un atbalsts NVO, kas darbojas Eiropas līmenī.

1.8 Komisija ir paredzējusi, ka investīciju projektus turpmāk finansēs galvenokārt no jaunajām budžeta pozīcijām — 1A, 1B, 2 un 4. Komisija to pamato ar pieņemto lēmumu vides aizsardzību integrēt visās politikas jomās, no kura izriet, ka ar vides aizsardzību saistīti vai saskaņoti investīciju projekti tiek finansēti no iepriekš minētajām finansiālajā ziņā spēcīgajām budžeta pozīcijām, īstenojot Noturīgas attīstības stratēģiju un Lisabonas stratēģiju, kuras gaitā ir jāņem vērā vides intereses.

1.9 LIFE + turpmāk būs divas galvenās daļas, proti,

a) **LIFE+ īstenošana un pārvalde**, kam būs šādi mērķi

— dot ieguldījumu inovatīvu politikas pieeju un instrumentu attīstībā un demonstrēšanā, tajā skaitā sekmīgu pētījumu rezultātu veicināšanā,

— dot ieguldījumu zināšanu par attīstību, vērtēšanu, pārraudzību un novērtēšanu, tajā skaitā arī par vides politikas un vides tiesību aktu novērtēšanu apkopošanā (piemēram, ar pētījumiem, modelēšanu un scenāriju izstrādi);

— atbalstīt tādu pieeju izstrādi un īstenošanu, kas ļaus pārraudzīt un novērtēt vides stāvokli, kā arī spēkus, kas tajā darbojas, tās nosloojumu un reakciju uz vides ietekmi.

- atvieglot Kopienas vides politikas īstenošanu, īpaši atbalstot tās īstenošanu vietējā un reģionālajā līmenī, piemēram, ar resursu palielināšanu, paraugprakses apmaiņu un tīklu veidošanu, apmācības moduļu un/vai programmu izstrādi,
- atbalstīt labu administratīvo praksi, plašāk iesaistīt interešu grupas, tostarp nevalstiskās organizācijas, politikas apspriešanā un īstenošanā.

un

b) LIFE+ informācija un komunikācija, kam būs šādi mērķi

- izplatīt informāciju un veidot izpratni par vides jautājumiem;
- atbalstīt papildu pasākumus (piemēram, publikācijas, pasākumi, kampaņas, konferences, utt.).

1.10 Pirmajai daļai “LIFE+ īstenošana un pārvalde” tiks izmantoti 75 — 80 % un otrajai daļai “Informācija un komunikācija” 20 — 25 % no paredzētajiem līdzekļiem.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Līdzšinējo LIFE programmu finansējums nebūt nebija ļoti liels. Programmas nozīme vides situācijas uzlabošanā un vides politikas izstrādāšanā jāaplūko, ņemot vērā šo salīdzinoši pieticīgo programmai piešķirto finansējumu; to tādēļ nedrīkst novērtēt pārāk augstu, bet arī ne pārāk zemu. Pateicoties EUR 150 miljoniem gadā, šobrīd jau kopumā 25 dalībvalstīm (attiecīgi nedaudz vairāk kā EUR 71 miljoniem 2005. gada programmas sadaļām “Vide” un “Daba”, kā arī apmēram EUR 7,5 miljoniem “LIFE- Trešās valstis”) bija iespējams finansēt vismaz dažus svarīgus Eiropas paraugprojektus, kas bija nozīmīgi videi un dabas aizsardzībai ES un kas uzlaboja tās stāvokli. Turklāt īpaši jāatzīmē LIFE-Daba ieguldījums “NATURA 2000” tīkla izveidošanā, kuras pabeigšanas termiņš, kas tika apstiprināts 1992. gadā, bez LIFE atbalsta netiktu ievērots vēl ilgāk, tādēļ jāpatur iespēja Natura 2000 tīkla darbības finansēšanai LIFE+ ietvaros. Šajā sakarā jāmin arī resursu attīstības pasākumi kā vides, tā arī dabas aizsardzības jomā.

2.2 Līdzšinējās LIFE programmas var vērtēt kā ļoti sekmīgas, politiku virzošas Komisijas instrumentus. Par iemeslu tam, ka ar nelieliem līdzekļiem tika sasniegti patiešām labi rezultāti, bija fakts, ka dalībvalstu vidū radās zināma “konkurence” LIFE līdzekļu saņemšanā: dalībvalstīm (pareizāk, valsts iestādēm un privātajām iestādēm dalībvalstīs) bija jāizdomā un jāīsteno inovatīvi projekti, kas atbilda LIFE programmatiskajiem mērķiem. Šie projekti tad tika kritiski izvērtēti iepriekš noteiktā atlases procesā, pirms tos apstiprināja vai arī noraidīja to sliktās kvalitātes dēļ vai nepietiekamo budžeta līdzekļu dēļ. Tas nozīmēja, ka līdzekļu piešķiršanā bija nodrošināta Eiropā pieņemtā pārredzamība.

2.3 Šajā projektā Komisija iecerējusi lielā mērā atteikties no šīs pārbaudītās procedūras. Tas paredz, ka turpmāk Komisijas kompetencē būs tikai nelielas daļas paredzēto līdzekļu piešķi-

ršana (jo īpaši finansējums mežiem, URBAN, NVO finansēšana), bet īpaši 6.Vides rīcības programmā minētu tēmu (klimate, bioloģiskā daudzveidība, vide, veselība, kā arī atkritumi) budžeta līdzekļus ir paredzēts piešķirt dalībvalstīm, kas tad arī būs galvenokārt atbildīgas par atlasī un LIFE+ programmas īstenošanu. Līdz šim vēl nav izstrādāti kritēriji, pēc kuriem līdzekļus piešķirs dalībvalstīm un sadalīs atsevišķajām programmas daļām.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Būtībā Komisijas priekšlikums pirmajā mirklī šķiet loģisks un saskaņots: vides politikas integrācija visās politikas jomās nozīmē, ka, piemēram, līdzekļi ieguldījumiem vides jomā jāparedz arī vispārējās atbalsta programmās, izpētes budžetā un pozīcijā “ES — globāls partneris”. EESK atzinīgi vērtē šo pieeju, jo tikai ar pieticīgajiem LIFE programmas līdzekļiem vien nevarētu uzlabot vides aizsardzību ES.

3.2 Taču Komisijas projektā un vispār šobrīd notiekošajās diskusijās par finanšu perspektīvu 2007. — 2013. gadam, saistībā ar kuriem šis Komisijas priekšlikums ir jāaplūko, EESK saskata lielu potenciālo risku attiecībā uz LIFE programmas turpmākajiem panākumiem.

3.2.1 No vienas puses, nav nekādas jebkāda veida “garantijas”, ka pasākumiem, ko, piemēram, līdz šim finansēja LIFE-Vide, tagad atradīsies finansējums 1A pozīcijā. Tur lēmumu par finansējuma veidu un apjomu pieņem citas iestādes, un politiskā skatījumā to motivācija, pieņemot lēmumu, var būt pavisam cita. Kā zināms, diezgan ietekmīgas amatpersonas un iestādes laiku pa laikam pauž viedokli, ka vispirms jā rūpējas par ekonomisko izaugsmi un tad var atkal vairāk pievērsties vides aizsardzībai; šie uzskati ir atspoguļojušies arī diskusijās par Lisabonas stratēģijas līdz šim pieticīgajiem rezultātiem. Visi līdz šim izskanējušie aicinājumi, lai Komisijas iestādes pietiekami ņemtu vērā vides aizsardzības aspektus, ir bijuši ļoti domāti, bet tiem līdz šim ir bijuši mazi panākumi. Tātad Vides ģenerāldirektorāta, kas, pateicoties savām profesionālajām zināšanām un savam budžetam, līdz šim varēja piešķirt finansējumu Eiropas mēroga paraugprojektiem, kompetencē vairs nebūs lēmumu pieņemšana par to, vai inovatīvi paraugprojekti vides jomā vispār tiks atbalstīti.

3.2.2 Tas pats sakāms arī par LIFE-Daba, kaut gan EESK, protams, atzīst nepieciešamību panākt, ka liela daļa finanšu līdzekļu, kas nepieciešami visu svarīgo ES dabas aizsardzības direktīvu īstenošanai, tiek saņemta no dalībvalstīm pašām un citiem ES finanšu avotiem, kā, piemēram, KLP 2. pīlāra un struktūrfondi. EESK ir dziļi norūpējies par to, ka jauno struktūrfondu projektos pat nav iekļautas nepieciešamās norādes uz iespējām saņemt NATURA-2000 atbalstu. Tomēr noteikti pasākumi, ko iepriekš finansēja LIFE-Daba, piemēram, tādi, ko neīsteno zemnieki, turpmāk vairs netiks finansēti. EESK to nevar atbalstīt.

3.2.3 Atzinīgi vērtējams tas, ka Regulas par “lauku attīstību” projektā ir tieša norāde uz iespējām atbalstīt NATURA-2000. Šādu pieeju EESK viennozīmīgi atbalsta. Šeit, protams, pastāv risks, ka diskusiju gaitā par finanšu augšējo robežu — 1,24 % — tieši šajā dabas aizsardzībai tik ārkārtīgi svarīgajā politikas instrumentā mēģinās ietaupīt līdzekļus; un ja nav naudas, tad nepalīdzēs arī visskaistākie politiskie norādījumi (1).

3.2.4 Ir paredzams, ka pasākumi, ko turpmāk dalībvalstis finansēs no lauku attīstības līdzekļiem, izpaudīsies kā tekošie izdevumi (piemēram, kompensācijas pasākumi). EESK uzskata, ka ne tikai lauku attīstība vispār un zemnieku ienākumi, bet arī NATURA 2000 tīkla panākumi nav iedomājami bez šiem maksājumiem (2). Līdztekus tam LIFE-Daba dabas aizsardzības politikas jomā atbalstīja ļoti inovatīvus projektus un, piemēram, īpašos projektos vienlaicīgi iesaistīja zemniekus un dabas aizsardzības aktīvistus. Šie LIFE-Daba elementi tagad draud izzust.

3.2.5 Citas problēmas, kas var būt saistītas ar projektu veidošanas un lēmumu pieņemšanas uzticēšanu dalībvalstīm, slēpjas attiecīgās dalībvalsts ieinteresētībā vai neieinteresētībā īstenot vides politiku. Piemēram, ES interesēs var būt, ka dalībvalstī X pastiprināti tiek finansēti noteikti dabas aizsardzības projekti (piemēram, NATURA 2000), tāpēc ka tur, piemēram, ir jāsauglabā lielas dabas bagātības. Vienlaicīgi var gadīties, ka šai dalībvalstij ir pavisam citas prioritātes (vides) politikā un tā uzstāj, ka tai svarīgāka ir citu politikas jomu prioritāra attīstība vai arī ka tā dabas aizsardzības jomā grib vēltīt lielāku uzmanību ar klimata izmaiņām vai atkritumu apsaimniekošanu saistītiem jautājumiem un ka tā grib saņemt finansējumu šiem mērķiem no LIFE+.

3.2.6 Ņemot vērā budžeta problēmas daudzās dalībvalstīs, nevar nenovērtēt risku, ka dalībvalstis, kuru kompetencē ir pieņemt lēmumus un lietot LIFE+ līdzekļus, turpmāk tos izmantos savu, līdz šim pašu finansēto vides aizsardzības izdevumu segšanai.

3.3 Tieši pašreizējā vides politikas ziņā diezgan sarežģītajā posmā ES (notikusī un gaidāmā paplašināšanās, problēmas ekonomikas politikā un Lisabonas stratēģijas īstenošanā, NATURA-2000 tīkla galīgā nodibināšana), kad, no vienas puses, ir svarīgi — arī un jo īpaši jaunajās dalībvalstīs — ieviest visus vides standartus un kad, no otras puses, jāveic organizatoriski pasākumi, lai ekonomikas pieaugums nebūtu atkarīgs no resursu patēriņa un vides piesārņošanas, Komisijai savā rīcībā

jāsauglabā pietiekami daudz politiku veidojoši finanšu instrumenti.

3.4 Īstenojot plānoto atbildības uzticēšanu dalībvalstīm, ES atsakās no līdz šim gan pieticīga, bet savā ziņā efektīva vadības instrumenta. Politikas instruments tiek pārveidots par budžeta pozīciju, kas ir dalībvalstu rīcībā. EESK tā arī līdz šim nav sapratusi, kā Komisija, tā rīkojoties, spēj aizstāvēt Eiropas intereses, kuru esamība ir obligāts priekšnoteikums, lai nodrošinātu naudas plūsmu no ES budžeta. Citiem vārdiem sakot, jāaizkavē, ka Eiropas pievienotā vērtība un LIFE programmas līdz šim skaidri izteiktā inovatīvā būtība iet zudumā. EESK pēc iepazīšanās ar izvērtējamo dokumentu nesaprot, kā Komisija to grib panākt. Tāpēc Komiteja aicina arī turpmāk saglabāt LIFE — Vide un LIFE-Daba inovatīvos elementus kādā no Komisijas pārvaldītajiem atbalsta fondiem; šajā sakarā tā atbalsta attiecīgās pa to laiku dažu dalībvalstu Padomē izvirzītās prasības.

3.5 LIFE+ sniegtais atbalsts Eiropas vides un noturīgas attīstības politikas popularizēšanai, īstenošanai un tālāki izstrādāšanai — kā ES mēroga izaugsmes un sociāli un ekoloģiski orientētas kohēzijas daļai — ir ļoti svarīgs un EESK to vērtē atzinīgi. Šis atbalsts sniedzams — un tas skaidrāk jāformulē Komisijas dokumentā — arī NVO, kas darbojas vides jomā Eiropas mērogā un kas risina Eiropas nozīmes jautājumus. Cik vien iespējams atbalsts sniedzams īpašiem projektiem.

4. Kopsavilkums

4.1 EESK principā atbalsta nodomu integrēt vides politiku visās pārējās politikas jomās, tāpēc ka ar pieticīgajiem LIFE programmas līdzekļiem vien nevarētu uzlabot vides aizsardzību ES.

4.2 Taču Komisijas projektā un vispār šobrīd notiekošajās diskusijās par finanšu perspektīvu 2007. — 2013. gadam, saistībā ar kuriem šis Komisijas priekšlikums ir jāaplūko, EESK saskata lielu potenciālo risku attiecībā uz LIFE programmas turpmākajiem panākumiem. No vienas puses, nav nekādas jebkāda veida “garantijas”, ka apkartējās vides aizsardzības pasākumiem patiešām atradīsies finansējums citās budžeta pozīcijās un, no otras puses, īstenojot plānoto atbildības uzticēšanu dalībvalstīm, ES atsakās no līdz šim gan pieticīga, bet savā ziņā efektīva vadības instrumenta. Tāpēc EESK aicina arī turpmāk saglabāt LIFE — Vide un LIFE-Daba inovatīvos elementus kādā no Komisijas pārvaldītajiem atbalsta fondiem.

Briselē, 2005. gada 7. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

(1) Salīdzinājumam skatīt EESK atzinumu par Komisijas paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam: NATURA 2000 finansēšana.

(2) Salīdzinājumam skatīt EESK atzinumu par “Lauku attīstību – ELFLA (Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai)”.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Piesārņojošo vielu izplūdes un pārnese reģistra ieviešanu un Padomes Direktīvu 91/689/EEK un 96/61/EK grozīšanu

(COM(2004) 634 final — 2004/0231(COD))

(2005/C 255/10)

2005. gada 4. februārī Padome nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu jautājumā par *Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Piesārņojošo vielu izplūdes un pārnese reģistra ieviešanu un Padomes Direktīvu 91/689/EEK un 96/61/EK*

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darbu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 17. martā. Ziņotāja bija *Sánchez Miguel* kdze.

Savā 416. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 6. un 7. aprīlī (6. aprīļa sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 131 balsīm "par" un 11 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Orhūsas Konvencija⁽¹⁾ par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem iezīmē jaunu posmu ES, cenšoties izveidot pasākumus, kas dotu iespēju pilsoņiem un citiem apkārtējās vides jautājumos ieinteresētajiem ar nepieciešamo līdzekļu palīdzību iegūt drošu informāciju, kas ļautu veikt aizsargpasākumus un, kas ir vissvarīgākais, palīdzētu sasniegt pozitīvus rezultātus, mazinot vides piesārņojumu.

1.2 Orhūsas Konvencijas 5. panta 9. punkts un 10. panta 2. punkts paredz tādu pasākumu izveidi, kas atvieglotu sabiedrības pieeju informācijai un sabiedrības dalību; reģistri ir vieni no visnoderīgākajiem, jo tajos ir ticami un salīdzināmi dati ar tiem, ko iesniedz gan uzņēmējdarbības pārstāvji, gan kompetentas iestādes. Jāteic, ka citās Kopienas politikās datu reģistru izmantošana palīdzējusi uzlabot pieeju informācijai un reģistru datu tiesisko drošību.

1.3 Īpaši attiecībā uz piesārņojošo vielu noplūdi un pārvietošanu pastāv arī citi starptautiski pasākumi, sevišķi Bahijas starpvaldību forums par ķīmiskās drošības jautājumiem, kas notika 2000. gadā un ietvēra prioritātes pasākumus, kas bija jāievieš no 2000. gada, lai sasniegtu forumā noteiktos mērķus; Stokholmas konvencija par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem, pārrobežu bīstamo atkritumu pārvadāšanu un

⁽¹⁾ Orhūsas Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju vērsties tiesu iestādēs jautājumos par vidi, ko lielākā daļa ES dalībvalstu parakstījušas 1998. gada 25. jūnijā, un direktīvu priekšlikumi (OV C 117, 30.4.2004).

iznīcināšanu; Ekonomikas un sadarbības organizācijas (OECD) darbs pie piesārņojošo vielu izplūdes un pārnese reģistra izmaksu un ieguvumu analīzes 2002. gadā.

1.4 Tomēr vissvarīgākais starptautiskais dokuments starp piesārņojošo atkritumu un pārnese reģistriem ir ANO/EEK Kijevas protokols, kas parakstīts 2003. (2) gadā. Tā galvenais mērķis ir izplatīt informāciju par šiem jautājumiem ar valstu reģistru starpniecību, kuru iesniegušas iesaistītās puses, un kas arī palīdz aizkavēt un samazināt vides piesārņošanu; tiek ieteikts veidot šādus reģistus arī starptautiskā līmenī, lai būtu vieglāk salīdzināt datus pārvalstiskā līmenī.

1.5 Kijevas protokolu var uzskatīt par piedāvātās regulas modeli, īpaši ņemot vērā pielikumu saturu, kas palīdz sasniegt vēlamo mērķi: saskaņot reģistru datus neatkarīgi no tā, vai tie ir valstu, Eiropas vai starptautiskie dati. Tomēr divi aspekti piedāvātajā regulā ir atšķirīgi: pirmais attiecas uz vielu sarakstu, kas iekļautas Ūdens pamatdirektīvā (WFD), papildinot to ar jaunām vielām (3), un otrs aspekts ir ieteikums par tās stāšanās spēkā no 2007. gada, lai ziņojuma iesniegšana atbilstoši jaunajai kārtībai notiktu vienlaicīgi ar galīgo EPER ziņojumu..

1.6 Papildus šiem starptautiskajiem līgumiem ir arī šobrīd spēkā esošie Eiropas noteikumi, kuros jau iekļauta prasība attiecībā uz Eiropas piesārņojošo vielu reģistru (EPER) (4), kā noteikts Direktīvā 96/61/EK (5) par tēmu "Piesārņojuma

⁽²⁾ Konvencijas protokols par piesārņojošo vielu un izmešu pārnese reģistriem, par informācijas pieejamību, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju vērsties tiesu iestādēs par vides jautājumiem (Kijevas, 2003. gada 21. maijs) tika parakstīts 5. Ministru konferencē par tēmu "Vide Eiropai"

⁽³⁾ Ūdens pamatdirektīvas (WFD)(direktīva Nr. 2000/60/EK) IX un X pielikumā minēts prioritāro vielu saraksts, bet PRTR ANO/EEK protokolā pievienotas trīs jaunas vielas un tiek arī lūgta informācija par piecām citām vielām.

⁽⁴⁾ Komisijas lēmums Nr. 2000/479/EK, 17.07.2000., OV L 192, 28. 07.2000.

⁽⁵⁾ OV C 80, 30.03. 2004.

integrēta novēršana un kontrole” 15. panta 3. punktā, kas ir spēkā kopš 2004. gada 23. februāra. Šobrīd dalībvalstis ir iesniegušas pirmos pārskatus par 2001. gada datiem, ziņojumi par otro pārskata gadu (2004.g.) dalībvalstīm jāiesniedz līdz 2006. gada jūnijam, bet 2007. gads ir plānots kā trešais pārskata gads, ko publiskos 2008. gadā. Jāpiebilst, ka EPER, kura saturs tiks papildināts, lai tas atbilstu Kijevas protokolam, ir labs pamats ierosinātajai E-PRTR regulai.

2. Būtība priekšlikumam par regulas grozījumu

2.1 Regulas mērķis ir izveidot Kopienas piesārņojošo vielu izplūdes un pārneses reģistru, kas veicinās Eiropas atbilstību Kijevas protokola nosacījumiem. Šajā nolūkā tiek piedāvāts visaptverošs to terminu definīciju saraksts, kas var atšķirties no IPPC direktīvā iekļautajiem terminiem un kuri attiecas uz piesārņotājiem (vielām) un darbību (iekārtām), kam piemērojama minētā regula neatkarīgi no tā, vai pārstāvēts valsts vai privātais sektors, un informācija, kurai jābūt iekļautai Piesārņojošo vielu izplūdes un pārneses reģistrā (PRTR) (3. pants) ir klasificēta trīs šādās kategorijās:

- piesārņojošu vielu izplūde saistībā ar I pielikumā minētajām darbībām, kā noteikts 5. panta a) apakšpunktā;
- atkritumu un neattīrītu notekūdeņu pārnese ārpus teritorijas saistībā ar I pielikumā minētajām darbībām, kā noteikts 5. panta 1. punkta b) un c) apakšpunktos;
- piesārņotāju izplūde no difūzajiem (piesārņojuma) avotiem.

2.2 E-PRTR struktūra (4. panta 1. punkts) pamatojas uz obligātiem datu pārskatiem, ko iesniedz to attīrīšanas iekārtu operatori, kuru darbības jomu (I pielikums) ietvaros radītās vielas un atkritumi tiek kontrolēti atbilstoši spēkā esošajiem Eiropas normatīvajiem aktiem. Ja šīs vielas tiek mērītas, aprēķinātas vai novērtētas, lai sniegtu pārskatu, jānorāda analīzes vai aprēķina metode, atsaucoties uz II pielikumā minētajiem rādītājiem.

2.3 Dalībvalstīm būs jā sagatavo pārskats par datiem un elektroniskā veidā jānosūta Komisijai, ievērojot grafikus, kas minēti 7. pantā (2007. gads būs pirmais pārskata gads). Informācija par datiem būs jāsniedz divās sadaļās; pirmajā sadaļā — dati par augsni (6. pants) un otrajā — dati par difūzajiem (piesārņojuma) avotiem (8.pants).

2.4 Nepieciešamie noteikumi ir izstrādātas ļoti rūpīgi, lai nodrošinātu to, ka reģistra saturs atbilst visām sabiedrības informācijas sistēmu prasībām par:

- to datu kvalitāti, ko apliecinās operators un novērtēs kompetentas iestādes: cik jauni ir šie dati, cik tie ir pilnīgi, ticami, salīdzināmi un pārredzami;
- Komisijas apstiprinātu reģistru informācijas publisku pieejamību, izmanojot Eiropas Vides aģentūras palīdzību šai jomā;
- konfidencialitātes nosacījumu piemērošanu datiem, ko uzņēmumi būs klasificējuši kā konfidencialus, šim nolūkam ņemot vērā Direktīvas 2003/4/EK nosacījumus.

2.5 E-PRTR regulas pārējie nosacījumi attiecas uz sabiedrības dalību (12. pants) un iespēju vērsties tiesu iestādēs (13. pants), kā noteikts Orhūsas konvencijā un Direktīvā 2003/4/EK. Komisijai jāizstrādā attiecīgā kārtībā šajos jautājumos un jāsniedz periodiski ziņojumi ar informāciju par šādu sabiedrības līdzdalību. (12.panta 2. punkts).

2.6 Kad šī regula būs stājusies spēkā, dalībvalstīm pēc katriem trim gadiem būs jāsniedz papildinformācija (16. pants), novērtējot pieredzi savās valstīs un attiecīgo uzņēmumu atbilstību obligāto datu pārskatu iesniegšanas nosacījumiem. Bez tam dalībvalstīm būs jāizstrādā efektīvas, proporcionālas un preventīvas sankcijas, kas attieksies uz gadījumiem, kad parādīsies neatbilstība prasībām (20. pants).

2.7 Visbeidzot, Komisijai palīdzēs komiteja, kā noteikts Lēmumā 1999/468/EK (19. pants).

3. Vispārīgās piezīmes

3.1 EESK pēc būtības var akceptēt Eiropas piesārņojošo vielu izplūdes un pārneses reģistra mērķi, kas atbilst Eiropas Kopienas parakstītajiem starptautiskajiem līgumiem, un tādējādi aizvieto pašreizējo EPER, īpaši, ja tas neietver papildsaistības iesaistītajām pusēm saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem. Datu vākšanas saskaņošana un informācijas ziņošana nodrošinās šīs informācijas kvalitāti un salīdzināmību, un, kas vēl svarīgāk, padarīs to pieejamāku.

3.2 EK Līguma 174. panta 1. punkts saistībā ar 300. pantu ir juridiskais pamats, ko izmantojusi Komisija, lai izstrādātu šo priekšlikumu regulai, un kas to pilnvaro piedāvāt noteikumus, ar kuru palīdzību tiktu nodrošināta atbilstība EK un starptautisko organizāciju parakstītajiem starptautiskajiem līgumiem. Šai gadījumā minētie līgumi ir ne vien tādēļ, lai aizsargātu vidi pret piesārņojumu, bet arī, lai atvieglotu informācijas iegūšanu, sabiedrisko līdzdalību un piekļuvi tiesu iestādēm.

3.2.1 Komisija izskatījusi vairākas iespējas, lai ieviestu ANO/EEK protokola nosacījumus: vispirms tika izpētīta iespēja pārstrādāt esošo *EPER*, nepiedāvājot jaunu regulu, bet, tā kā bija nepieciešams jebkurā gadījumā pārstrādāt arī direktīvu par Starptautisko augu aizsardzības konvenciju (*SAAK*) katru reizi, kad Kijevas protokolā, kas ir šī priekšlikuma pamatā, tad šķita atbilstošāk piedāvāt jaunu likumdošanas līdzekli, lai izvairītos no turpmākas juridiskās neskaidrības. Šī iemesla dēļ un arī, balstoties uz EKDL 175. panta 1. punktu, šis regulas projekts tika iesniegts kā likumdošanas līdzeklis, kas vislabāk piemērots tam, lai apmierinātu starptautisko līgumu saskaņotas ieviešanas prasības.

3.2.2 Rezultātā visas dalībvalstis ieviesīs Kijevas protokola prasības ar Kopienas tiesību palīdzību, kas garantēs arī to, ka protokola saturs atbilst esošajiem Kopienas tiesību aktiem šajā jomā, un tas uzreiz tiks piemērots visās dalībvalstīs, negaidot protokola ratifikāciju vēlākā laika periodā, un atbalstot valstu pārstāvju kopējo nostāju laikā, kad protokols tika apspriests un parakstīts.

3.3 Tomēr jāatceras tas, ka pašreizējā situācija dalībvalstīs, arī tajās, kas nesen pievienojušās ES, ievērojami atšķiras *EPER* noteikumu atbilstības līmeņa ziņā; dažās valstīs, kā, piemēram, Apvienotajā Karalistē, ir plašāks reģistrs, salīdzinot ar citām, piemēram, Ungāriju, kas izteica vēlēšanos brīvprātīgi pievienoties šai sistēmai pat pirms iestāšanās ES. Atšķiras arī iesaistīto pušu atbilstības pakāpe: ja lielās korporācijas, rūpnieciskās apvienības un IPPC direktīvā norādītās iekārtas pilnībā izpilda noteikumu prasības (pat sagatavojot gada pārskatus par vidi), MVU un dažām nelielajiem operatoriem, uz kuriem neattiecas IPPC direktīva un vietējām varas iestādēm trūkst līdzekļu, lai ievērotu visus šo saistību birokrātisko noteikumus.

3.4 EESK uzskata, ka šī jautājuma risināšana gan informācijas pieejamības ziņā, gan attiecībā uz sabiedrības līdzdalību ir pareiza un atbilst Direktīvā 2003/4/EK noteiktajiem mērķiem. Bez tam EESK ir apmierināta ar prasību informēt sabiedrību par līdzdalības rezultātiem tā, lai šo dalību var novērtēt. Tomēr jānorāda arī tas, ka, lai nodrošinātu Internet pieejamību iespējami lielākam cilvēku skaitam, jāpalielina konsultācijās lietojamo valodu skaits, lai aptvertu visas oficiālās valodas.

3.5 Īpaši svarīgs jautājums ir ekonomiskā ietekme, un šķiet, ka Komisija to rūpīgi izvērtējusi⁽⁶⁾, secinot, ka, tā kā dalībvalstīm un iesaistītajām pusēm jau bija jāievieš *EPER* prasības, līdz ar to ziņojot visus pieprasītos datus, izmaksas attiektos vienīgi uz jauno kārtību starp Komisiju un dalībvalstīm par

⁽⁶⁾ Skat. dokumentu par tēmu "PRTR izmaksu un ieguvumu analīze", ko izstrādājusi Ekonomiskās analīzes pārvalde 2002. gadā. CEP/WG.5?AC.2/2002/4.

uzglabāto datu nodošanu; Komisijai nāksies uzņemties galvenos izdevumus, īpaši attiecībā uz tīmekļa vietnes izveidi un uzturēšanu, līdz ar to katrai dalībvalstij būs jāmaksā tikai ļoti neliela daļa. Svarīgi ir arī atzīmēt, ka operatoriem, uz kuriem neattiecas IPPC direktīva, piesārņojošo vielu izplūdes un pārneses kontrole un pārskatu sniegšana veido jaunu izmaksu posteni un administratīvo slogu

4. Īpašās piezīmes

4.1 EESK uzskata, ka *PRTR* regulas rezultātā parādīsies ievērojami uzlabojumi *EPER* uzsāktajā pieejā; pirmkārt, tādēļ, ka tiek nodrošināts lielāks informācijas apjoms par gaisa un ūdens piesārņojumu, ieskaitot augsnes piesārņojumu un difūzos (piesārņojuma) avotus, kā arī tādēļ, ka ES likumdošana tiek pielāgota starptautiskajai likumdošanai, īpaši atsaucoties uz Orhūsas Konvenciju un vēl jo vairāk — uz ANO/EEK Kijevas Konvenciju.

4.2 Tomēr EESK vēlas uzsvērt to, ka pašreizējais *EPER* jānos-tiprina tā, lai iesaistītajām pusēm būtu pēc iespējas vienkāršāk ievērot pienākumu ziņot, kā paredzēts jaunajos noteikumos. Paredzēts, ka *PRTR* stāsies spēkā (2007. gadā, lai gan praktiski nedarbosies līdz 2009. gadam), un tiks dots laiks, lai papildinātu un labotu esošo reģistru un to pakāpeniski papildinātu ar jaunajiem pārskatiem un to jauno organizāciju sarakstu, kam pārskati jāsniedz. *EPER* satura precizēšana un publicēšana tīmekļa vietnē samazinās izmaksas un — pats svarīgākais — novērsīs neskaidrības starp esošo informāciju un jauno informāciju.

4.3 Attiecībā uz vairākām jaunām piesārņojošām vielām, par ko jāziņo (pārējās 36 saskaņā ar ANO/EEK protokolu), ir divas piebildes: a) daudzas no tām ir pesticīdi, ko ES vairs neizmanto un netirgo un b) pienākums sniegt pārskatu ir saistīts ar pārskatu sliekšņiem, kas pasākumiem noteikti I pielikuma, bet kaitīgajām vielām — II pielikumā.

4.4 EESK uzskata, ka būtu ieteicams pēc iespējas vairāk standartizēt pārskatu saturu, kas jāiesniedz iesaistītajām pusēm (III pielikums) un vienkāršot pārskatu sniegšanu MVU un lauksaimniekiem, lai neuzspiestu vēl vairāk birokrātijas un izdevumu. Gan tādēļ, gan arī, lai nodrošinātu reģistru datu salīdzināmību, jāizmanto vislabākās pieejamās tehnoloģijas, lai noteiktu gada apjomus. Atbilstība starp dažādu valstu reģistriem un Eiropas reģistru ir vēl viena prasība, lai nodrošinātu to, ka tie ir standartizēti un viens ar otru salīdzināmi.

4.5 EESK īpaši uzmanīgi attiecas pret datu konfidencialitāti, kas jāiekļauj pušu pārskatos. Kā minēts 11. pantā, dalībvalstīm pēc iesaistīto pušu lūguma būs jālemj par jebkuru datu konfidencialitāti ar nosacījumu, ka tiek ievērota atbilstība izņēmumiem, kā noteikts Direktīvas 2003/4/EK 4. pantā, lai gan pēdējā teikumā minēts, ka jāmin *atteikšanās iemesli*, bet iecerētās regulas 14. apsvērumā minēts: "Informācijai, ko sniedz Eiropas PRTR, jābūt pieejamai bez ierobežojumiem, un izņēmumi attiecībā uz šo likumu var būt iespējami vienīgi tad, ja tie īpaši paredzēti Kopienas tiesību aktos." Jānovērš atšķirības starp abiem noteikumiem, jo, saskaņā ar 11. pantu, pusēm, kas vēlas, lai atsevišķi dati saglabājas konfidenciali, jāpamato savs lūgums, jo pretējā gadījumā tas varētu radīt maldīgu uzskatu, ka šie dati nav iekļauti Direktīvas 2003/4/EK 4. punktā, jo, ja tos regulē tiesību normas, tad nav nepieciešamības minēt iemeslu.

4.6 EESC atzinīgi vērtē *E-PRTR* priekšlikuma centienus nodrošināt paziņoto datu realitāti un pakāpeniski samazināt šādu datu nepareizas interpretācijas risku. Turpmāki uzlabojumi minētajā jomā būtu ļoti vēlami.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

5. Secinājumi

Var sacīt, ka šo paziņojumu par emisijām un piesārņojošo vielu izplūdi pārredzamība, kā to piedāvā *E-PRTR*, lai piemērotu uzņēmējdarbības nozarēm, lauksaimniekiem un valsts iestādēm, var veikt dubultfunkcijas:

- popularizēt iekšējā tirgū visu iesaistīto pušu pieredzi vides jomā un atbilstību attiecīgajai Eiropas likumdošanai, lai konkurenti, patērētāji un pilsoņi var viegli tās novērtēt un attiecīgi rīkoties;
- radīt papildvērtību Eiropas uzņēmumu konkurētspējai neatkarīgi no darbības jomas gan Eiropas, gan starptautiskajos tirgos ar nosacījumu, ka dati saglabājas standartizēti un salīdzināmi, kā minēts sadaļā "Īpašas piezīmes". Specializētā nodaļa uzskata, ka pārredzamā informācija, ko *E-PRTR* var sniegt, palīdzēs nostiprināt kopējo pozīciju par brīvprātīgiem līgumiem ražošanas nozarēs, atvieglos atbilstību tiesību aktiem vides jomā un ar reģistru nodrošinātās publicitātes starpniecību palīdzēs uzlabot sabiedrības informēšanu, izmantojot publisko pieejamību, ko sniedz reģistri, paaugstināt operatoru korporatīvo sociālo atbildību un veicināt uzticības radīšanu pilsoniskajā sabiedrībā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, kas groza Direktīvu Nr. 95/2/EK par pārtikas piedevām, kas nav krāsvielas vai saldinātāji, un Direktīvu Nr. 94/35/EK par saldinātājiem, ko lieto pārtikas produktos

(COM(2004) 650 final — 2004/0237 (COD))

(2005/C 255/11)

2004. gada 16. novembrī Padome nolēma saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, kas groza Direktīvu Nr. 95/2/EK par pārtikas piedevām, kas nav krāsvielas vai saldinātāji, un Direktīvu Nr. 94/35/EK par saldinātājiem, ko lieto pārtikas produktos.

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par šā Komitejas atzinuma sagatavošanu, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 17. martā. Ziņotāja bija Ann Davison kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šo atzinumu savā 416. plenārajā sesijā 2005. gada 6. un 7. aprīlī (6. aprīļa sēdē) ar 136 balsīm par, 2 balsīm pret un 7 atturoties.

1. Pamatojums

1.1 Desmit gadu laikā šis ir sestais grozījums, kas attiecas uz pārtikas piedevām, kas nav krāsvielas vai saldinātāji, un trešais grozījums attiecībā uz saldinātājiem.

1.2 Grozījumi Direktīvā 95/2/EK, kura darbojās pēc pozitīvu sarakstu principa, attiecas uz piedevām, "kas nav krāsvielas vai saldinātāji". Tas nozīmē, ka uzsvars ir galvenokārt uz emulgatoriem un stabilizētājiem, kā arī konservantiem.

1.3 Grozījumu mērķis ir pārtraukt izmantošanu, samazināt, novērtēt, atļaut, paplašināt, precizēt, pārdēvēt atsevišķas minēto kategoriju pārtikas piedevas. Šis izmaiņas ņem vērā Pārtikas zinātniskās komitejas un Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādes viedokli par jaunu piedevu priekšlikumiem un atsevišķu esošo piedevu lietošanas pagarināšanu. Grozījumi ievieš arī saskaņotus piedevu kontroles mehānismus, kas nepieciešami aromatizētāju uzglabāšanā un izmantošanā. (Pašreiz dažādās dalībvalstīs darbojas dažāda likumdošana.)

1.4 Jaunās normas nodrošinās, lai piedevas tiktu atļautas tikai tadā gadījumā, ja ir novērtēts to nekaitīgums, to tehnoloģiskā izmantošana ir pamatota un nav atklāts nekāds veselības risks.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Komiteja ierosināja Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādes dibināšanu un ir gandarīta, ka tādejādi riska novērtēšana ir nošķirta no riska kontroles un ka EPNI, šķiet, ņem vērā jebkādu jaunu produktu nepieciešamību. Tā cer, ka dalībvalstis iegulda pietiekošus līdzekļus, lai nostiprinātu EPNI jauno pieeju. EESK ir gandarīta par to, ka tiek precizēta likumdošana, un vēlas izteikt vairākas detalizētas piezīmes.

3. Īpašas piezīmes

Jautājums būtu skaidrāks, ja Komisija savos dokumentos ietvertu skaitļus par minētajām piedevām tadā veidā, kādā tie ir atzīmēti uz etiķetes.

3.1 Nātrija savienojumi

Tekstā minēta virkne nātrija savienojumu. EESK ir nobažījusies, ka patērētāji pēc marķējuma neatpazīst, ka tie ir sāļi, un tādēļ var ietekmēt maksimālo ieteikto dienas devu — 6g. Tādēļ viņi nevar atbilstoši ieteikumiem samazināt patēriņu.

3.2 Nitrīti un nitrāti

Komisija pēc EPNI ieteikuma vēlas samazināt atļautos līmeņus tik lielā mērā, cik vien tas iespējams, neapdraudot pārtikas drošību. Nitrīti un nitrāti ir noderīgi konservētāji, bet to lietošana lielos daudzumos saistās ar zināmu risku. Tādēļ Komisija ierosina maksimālā līmeņa noteikšanas stratēģiju. Patērētāju drošības interesēs EESK vēlas, lai šī mērķa sasniegšanai tiktu noteikts viszemākais iespējamais līmenis, un, ja nepieciešams, dažādi līmeņi dažādiem produktiem.

3.3 Nošķiršanas no krūts pārtika un pārtikas piedevas un īpaša ārstnieciskā pārtika

EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu koriģēt savu formulējumu un visā likumdošanā aizvietot terminu "nošķiršanas no krūts pārtika" ar "pārstrādāto graudaugu pārtika un pārtika zīdaiņiem", kā arī precizēt pārtikas piedevu un īpašas ārstnieciskās pārtikas formulējumu.

3.4 p-hidroksibenzoāti

3.4.1 Šīs piedevas jau bija laiks pārskatīt, un EPNI ir noteikusi kopīgo drošo ikdienas devu — 0-10 mg/kg svara — metil — un etil-p-hidroksibenzoātu skābes esteriem un to nātrija sāļiem. Tiek tomēr ieteikts atsaukt apstiprinājumu propilparabenam, kam ir bijusi ietekme uz jaunu žurku dzimuma hormoniem un dzimumorgāniem. Tiek ierosināts arī izņemt p-hidroksibenzoātus no lietošanas šķidrās diētiskās pārtikas bagātinātājos.

3.4.2 Komiteja atzīst, ka EPNI PDD (pieļaujamās dienas devas) aprēķini nodrošina atbilstošu drošības rezervi bērniem un citām neaizsargātām grupām. Tā piekrīt, ka apstiprinājums ir jāatceļ, ja nav bijusi noteikta vērā neņemama kaitīgas iedarbības pakāpe.

3.5 Minitrauciņu želejas recinātāji

Ņemot vērā labi dokumentētu nosmakšanas risku, tiek ierosināts izņemt no lietošanas virkni želeju recinošu pārtikas piedevu. EESK tam piekrīt, taču norāda, ka risku rada šādu saldumu forma un konsistence, nevis pašas piedevas. Ir vajadzīgs plašāks aizliegums, kas novērš to nonākšanu tirgū vispār. Tā kā ne vispārējā pārtikas likumā, ne vispārējā produktu drošības direktīvā šis produkts nav aizliegts, tas tiek aizliegts, izmantojot pārtikas piedevas, kas ir tā sastāvā. Komiteja uzskata, ka ES būtu jāatrod iespēja aizliegt nedrošus pārtikas produktus.

3.6 Eritritols

Eritritols ir dabisks saldinātājs, kas atrodams dažos augļos, sēnēs, raudzētos pārtikas produktos un sierā un ir noderīgs arī citur. Tiek ierosināts atļaut tā izmantošanu dažādā veidā. EESK piekrīt šim lēmumam, bet apšaubu formulējumu "slēpj nevēlamas nesvaigas smakas", kas liek domāt, ka var slēpt to, ka pārtika nav pietiekoši svaiga. EESK atzīmē jaunā saldinātāja priekšrocības īpašām biežu lietotāju grupām, tādām kā diabētiķi. Tas ne vien palielina viņu saldinātājus saturošo produktu izvēli, bet tam ir arī mazāka laksatīva darbība, kas šajā gadījumā nav jānorāda.

3.7 4-heksilrezorcīns

3.7.1 Šī piedeva ir ieteikta kā alternatīva, nevis lai izņemtu no lietošanas sulfītus, kas novērš vēžveidīgo brūnēšanu. Pārtikas zinātniskā komiteja ir noteikusi to par pieņemamu ar nosacījumu, ka atliekvielas daudzums vēžveidīgajos nepārsniedz 2mg/kg.

3.7.2 EESK ir bažas par cilvēkiem, kas vēžveidīgos patērē neparasti lielos daudzumos — piemēram, cilvēkiem, kas dzīvo pie jūras. EPNI ir jānovērtē, vai 4-heksilrezorcīns vai sulfīti — vai to maisījums — ir nekaitīgāka patērētājiem.

3.8 Sojas pupu hemiceluloze.

Šo piedevu iegūst no (tradicionālās) sojas šķiedras, un to ir apstiprinājusi Pārtikas zinātniskā komiteja (SCF). Visi sojas

pupu pārstrādes produkti, tai skaitā sojas pupu hemiceluloze, ir jāmarķē, jo tie ir potenciāli alerģijas izraisītāji.

3.8.1 Kopš ir radusies nepieciešamība ieviest lietošanas ierobežojumus, EESK piekrīt izmaiņām sojas pupu hemicelulozes lietošanā.

3.9 Etilceluloze

Šo piedevu gatavo no koksnes celulozes, un tā tiek plaši izmantota kā zāļu tablešu pildviela. EPNI nav uzskatījusi par nepieciešamu noteikt pieļaujamo dienas devu (PDD). EESK piekrīt priekšlikumam turpināt tās izmantošanu tādā pašā veidā kā pārējās celulozes.

3.10 Atļauto pārtikas piedevu izmantošanas pagarināšana.

Komisija ierosina pagarināt šādu trīs piedevu izmantošanu: nātrija hidrogēnkarbonāts, sorbāti un benzoāti un silīcija dioksīds.

— Nātrija hidrogēnkarbonāts

Piedeva sākotnēji tika definēta kā pārstrādes palīg līdzeklis, kas nav Kopienas kompetencē. Šis definējums tagad ir mainīts, taču Komisija neapstrīd tā pielietošanu, jo tas jau ir atļauts organiskajā pārtikā.

— Sorbāti un benzoāti vēžveidīgajos

Tiek ierosināts pagarināt augšminēto piedevu izmantošanu, pamatojoties uz to, ka nav paredzama vēžveidīgo patēriņa palielināšanās. EESK uzskata, ka šo produktu patēriņa vidējais rādītājs slēpj ievērojamas atšķirības un nav pārliecināta, ka bieži to patērētāji ir pietiekami aizsargāti. Tā atzinīgi vērtē faktu, ka Komisija apkopo plašāku informāciju par benzoātiem.

— Silīcija dioksīds

Komisijai ir jāprecizē savs uzskats par to, ka lielāka silīcija dioksīda deva būtu labāka nekā augsts organisko krāsvielu patēriņa līmenis.

3.11 Plānošana

Želeju trauciņu tirdzniecības pārtraukšanai jāpaliek spēkā, ja vien nestājas spēkā jaunā likumdošana ar tādu pašu ietekmi, vai vismaz līdz tās ieviešanai.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par pilsoniskās sabiedrības lomu, palīdzot novērst nedeklarētu darbu

(2005/C 255/12)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 28. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par "Pilsoniskās sabiedrības lomu, palīdzot novērst nedeklarētu darbu".

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības nodaļa, kas bija atbildīga par attiecīgā Komitejas darba sagatavošanu, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 15. martā. Ziņoja **HAHR kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 416. plenārajā sesijā 2005. gada 6. un 7. aprīlī (7. aprīļa sēdē) ar 112 balsīm "par", 1 balsi "pret" un 2 balsīm atturoties, pieņēma šādu atzinumu:

1. Padomes rezolūcijas kopsavilkums

1.1 Padome (nodarbinātība, sociālā politika, veselība un patērētāju aizsardzība) 2003. gada 20. oktobrī pieņēma rezolūciju par nedeklarētu darbu⁽¹⁾. Ar šo deklarāciju Padome vēlas panākt, lai dalībvalstis izskatītu pārdomātas stratēģijas pieņemšanu attiecībā uz nedeklarēta darba apkarošanu Savienībā. Šī stratēģija būtu neatņemama Eiropas Nodarbinātības stratēģijas daļa. Devītā pamatnostādne 2003. gada Nodarbinātības pamatnostādnēs vērsta vienīgi uz nedeklarēto darbu⁽²⁾.

1.2 Savā aicinājumā dalībvalstīm Padome iesaka uzskatīt šo rezolūciju par atskaites sistēmu, lai Eiropas Nodarbinātības stratēģijas kontekstā, ņemot vērā savas nacionālās prioritātes un apstākļus, varētu izstrādāt un veikt pasākumus. Rezolūcija lielā mērā balstās uz Komisijas 1998. gada paziņojumu par šo tēmu⁽³⁾.

1.3 Vēl dalībvalstis, ziņojot par galvenajiem pasākumiem, kas veikti, lai ieviestu savu nodarbinātības politiku, ņemot vērā īpašo pamatnostādni par nedeklarētu darbu to turpmākajos valsts rīcības plānos, tiek aicinātas veikt rezolūcijā minētos pasākumus.

1.4 Ieteicama sadarbība, lai varētu izpētīt nedeklarēta darba kopējās iezīmes visās dalībvalstīs. Vislabāk to varētu risināt ar kopēju koncepciju atbilstoši Eiropas Nodarbinātības stratēģijai.

⁽¹⁾ Padomes dokuments Nr. 13538/1/03.

⁽²⁾ Padomes 2003. gada 22. jūlija lēmuma par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm devītā pamatnostādne: "Dalībvalstīm ir jāizstrādā un jāīsteno plašas darbības un pasākumi, lai likvidētu nedeklarētu darbu, kuros apvienota uzņēmējdarbības vides vienkāršošana, šķēršļu novēršana un attiecīgu stimulu paredzēšana nodokļu un sociālās aizsardzības pakalpojumu sistēmā, tiesību aktu pilnveidošana un sankciju piemērošana. Tām ir jāveic vajadzīgie pasākumi valstu un ES līmenī, lai konstatētu problēmas apjomu un progresu, kas panākts valsts līmenī."

⁽³⁾ Komisijas paziņojums par nedeklarēto darbu, KOM (98) 219.

1.5 Attiecībā uz profilaktiskajiem pasākumiem un sankcijām Padome iesaka izstrādāt visaptverošu koncepciju, kas atbilst Eiropas Nodarbinātības stratēģijai un kura balstās uz profilaktiskiem pasākumiem, rosinot visu darba devējus un darbaņēmējus darboties saskaņā ar oficiālo ekonomiku un legālo nodarbinātību; šajos pasākumos, kuros jāņem vērā valsts finanšu un sociālās aizsardzības sistēmu ilgtspējība, var iekļaut sekojošo:

— ekonomiskās darbības un nodarbinātības deklarēšanai labvēlīgas tiesiskās un administratīvās vides izveidošana, vienkāršojot procedūras un samazinot izmaksas un piespiedu pasākumus, kas ierobežo uzņēmumu, īpaši jaunu uzņēmumu un mazo uzņēmumu dibināšanu un paplašināšanu;

— jāpastiprina stimuli un jānovērš šķēršļi darba legalizācijai gan darba pieprasījuma, gan darba piedāvājuma pusē šādā veidā:

— jāpārskata nodokļu un sociālo pabalstu sistēmas un to mijiedarbība, un vajadzības gadījumā tās jāpārskatī, lai samazinātu augstās spēkā esošās maksimālās nodokļu likmes un attiecīgi zema atalgojuma saņēmēju nodokļu un nodevu nastu;

— jāizstrādā atbilstoši nodarbinātības pasākumi, kas sociālo pabalstu saņēmējiem piedāvā labākas izredzes iesaistīties oficiālajā darba tirgū;

— novēršot nevēlamu mijiedarbību starp nodokļu un sociālo pabalstu sistēmām, jāsamazina bezdarba un nabadzības risks.

1.6 Jāpastiprina likumu ieviešanas uzraudzība un sankcijas sevišķi pret nelegālās nodarbinātības organizācijām vai izmantotajiem, vajadzības gadījumā ar aktīvu sociālo partneru atbalstu. Jāceļ sabiedrības apziņa par nedeklarēta darba negatīvo ietekmi uz sociālo nodrošinātību un sekām, kādas nedeklarēts darbs atstāj uz vienotību un taisnīgumu, lai pastiprinātu šī pasākumu kopuma efektivitāti. Jāuzlabo zināšanas par nedeklarēta darba negatīvajām sekām.

1.7 Lai iegūtu precīzāku pārskatu par nedeklarēta darba apjomu, ir jānovērtē ēnu ekonomikas un nedeklarēta darba apjomus valsts līmenī. Viena no iespējām ir iepazīties ar sociālās apdrošināšanas iestāžu, finanšu iestāžu, ministriju vai dalībvalstu statistikas iestāžu rīcībā esošajiem datiem. Ir arī svarīgi, ka dalībvalstis, izstrādājot metodes nedeklarēta darba noteikšanai ES līmenī, līdzdarbojas ar mērķi novērtēt to progresu, kāds sasniegts ceļā uz mērķi — nedeklarētu darbu pārvērst par likumīgu nodarbinātību. Jācenšas veidot atsevišķu valstu statistikas iestāžu sadarbība saistībā ar metodoloģiju un jāpadara intensīvāka pieredzes un zināšanu apmaiņa šajā jomā.

1.8. Visbeidzot, Padome aicina sociālos partnerus Eiropas līmenī konsekventi attiekties pret nedeklarēta darba problēmu kopīgi pieņemto daudzgažu nodarbinātības programmu kontekstā un turpināt risināt nedeklarēta darba jautājumu nozaru līmenī ar attiecīgajām sociālā dialoga komitejām. Valsts līmenī sociālajiem partneriem jācenšas veicināt saimnieciskās darbības un nodarbinātības deklarēšanu un samazināt nedeklarēto darbu. Tas jāpanāk ar informatīvām akcijām un citiem pasākumiem (piemēram, sarunām par darba koplīgumu slēgšanu saskaņā ar valsts tradīcijām un praksi), lai cita starpā vienkāršotu darījumu vidi īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

2. Ievads

2.1 Nedeklarēts darbs nozīmē, ka sabiedrībai netiek maksāti nodokļi un nodevas. Ienākumus uzņēmuma dokumentos neuzrāda un tādējādi tos arī neapliet ar nodokļiem. PVN netiek ne uzrādīts, ne maksāts. Darbs tiek darīts "nelegāli". No nedeklarētām algām netiek maksāti darba devēja nodokļi. Arī darba ņēmēji nedeklarē šos ienākumus un tādējādi nemaksā ienākuma nodokli.

2.2 Rezultātā sabiedrība negūst līdzekļus, no kuriem cita starpā finansē arī sociālās nodrošināšanas sistēmas. Katru gadu šīs summas sniedzas miljardos.

2.3 Veiksmīgi un godīgi uzņēmumi šādas prakses dēļ tiek vai nu izstumti, vai arī ļoti nomākti, turpretī nodokļu nemaksātāji tirgū noturas vai pat paplašinās. Ekonomikas efektivitātei nelegālā darba dēļ draud zaudējumi, un izpaliek produktivitātes pieaugums, kas ir priekšnoteikums sociālās valsts turpmākai pastāvēšanai.

2.4 Nedeklarēts darbs ir visas sabiedrības problēma, kas sastopama gan darba devēja, gan darba ņēmēja pusē. Pamatā var izdalīt trīs grupas:

2.5 Pirmajā grupā ietilpst uzņēmumi, kas sistemātiski izmanto organizētu nelegālo darbu — bieži tie izmanto šo darbu paralēli deklarētai darbībai. Saviem darbiniekiem tie bieži maksā nedeklarētas algas "aploksnēs".

2.6 Otro grupu veido personas, kurām ir divas vai vairāk nodarbošanās, no kurām viena nav deklarēta. Šajā grupā nereti ietilpst darba ņēmēji ar labu izglītību, kas vēlas papildināt oficiālā darbā gūtos ienākumus ar neoficiāliem ienākumiem.

2.7 Trešā grupa ir darba ņēmēji bez ienākumiem, kuri dažādu iemeslu dēļ ir spiesti strādāt nelegāli, jo oficiālais darba tirgus viņiem nepiedāvā nekādu darbu. Šī grupa ir īpaši neaizsargāta: darba ņēmēji bieži strādā sliktos apstākļos un par zemu samaksu. Parasti viņi atrodas ārpus veselības apdrošināšanas shēmām.

2.8 Papildus šīm trim atpazīstamajām galvenajām grupām nedeklarētais darbs izpaužas arī citās formās:

2.9 Pabalstu saņemšana, piemēram, saskaņā ar bezdarba apdrošināšanas shēmu vai no slimokases, vienlaicīgi saņemot arī nedeklarētus ienākumus.

2.10 Namu vai dzīvokļu īpašnieki uztic veikt nelielus remontdarbus darba ņēmējiem, kuri nedeklarē šādi nopelnītos ieņēmumus. Tas pats attiecas, piemēram, arī uz pārcelšanos. Šāda veida nedeklarēta darba cēlonis, iespējams, ir tas, ka attiecīgie uzņēmumi neuzskata pasūtījumus par pietiekami ienesīgiem. Tā vietā tie norāda uz darba ņēmējiem, kuri ir gatavi veikt darbu nelegāli savā brīvajā laikā.

2.11. Situācija jaunajās ES dalībvalstīs ir līdzīga situācijai 15 valstu ES. 2004. gada maijā publicētajā ziņojumā tomēr tiek vērsta uzmanība uz īpašu parādību: darba devēji iestādēm uzrāda tikai konkrētu izmaksātās algas daļu. Pārējo darba ņēmējs saņem nelegāli, izmaksātu "aploksnē" (*).

2.12 Atliek izdarīt svarīgo secinājumu, ka visos gadījumos runa ir par nedeklarētu darbu, kas ne mazā mērā ir saistīts ar nodokļu un nodevu nemaksāšanu.

2.13 Šāda negodīga rīcība grauj sabiedrības morāli un gatavību atbildēt, kas veido pamatu kopienai, kurā nozīmīga līdzekļu daļa tiek izmantota pārdalei un sociālajiem pabalstiem. Nodokļu nemaksāšana turklāt izraisa spriedzi sabiedrībā. Liela daļa iedzīvotāju maksā nodokļus, kamēr daži piešķir sev tiesības paši lemt par savu nodokļu un nodevu apjomu.

(*) "Undeclared work in an enlarged Union", Eiropas Komisija, Nodarbinātības un sociālo lietu ģenerāldirektorāts (2004. gads). Ziņojums ir tikai angļu valodā (ar kopsavilkumu franču un vācu valodās) un pieejams tīmeklī šādā adresē:
http://eurpoa.eu.int/comm/employment_social/employment/employment_analysis/work/undecl_work_final_en.pdf

2.14 Nedeklarēts darbs nodara sabiedrībai lielu kaitējumu, kas sniedzas tālāk par tīri finansiāliem zaudējumiem: visos līmeņos iestājas uzticības zudums. Plašas aprindas uzskata nedeklarētu darbu par normai atbilstošu un pamato ar to, ka bezdarbnieku pabalsts ir pārāk zems, likumīgie pakalpojumi mājsaimniecības jomā pārāk dārgi utt.

2.15 Ja nav iespējams saglabāt respektu pret likuma un administratīvajiem priekšrakstiem, tiek apdraudēta tiesiska valsts un sociālās drošības sistēmas. Tādēļ šīs problēmas jārisina ar visaptverošiem, mērķtiecīgiem pasākumiem. Sociālie partneri, politiķi un sabiedrība tomēr pakāpeniski sāk atzīt nedeklarētā darba negatīvās sekas un nepieciešamību pārvērst nedeklarēto darbu par likumīgu nodarbinātību.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 1999. gadā sniedza izsmeļošu atzinumu saistībā ar Komisijas paziņojumu par nedeklarētu darbu⁽⁵⁾. Komisijas paziņojuma mērķis bija veicināt vispusīgas pārrunas par šo jautājumu gan Eiropas Savienībā, gan dalībvalstīs. Paziņojumam sekoja pētījumi, kas tika veikti pēc Komisijas iniciatīvas⁽⁶⁾.

3.2 Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē Padomes rezolūciju turpināt risināt šo jautājumu.

3.3 Komiteja vēl atzīmē, ka 2003. gadā Komisija veica plašu pētījumu par nedeklarēto darbu paplašinātajā ES. Pēc Komitejas domām, šī 2004. gada maijā publicētā pētījuma rezultāti⁽⁷⁾ ir nozīmīgs ieguldījums izpratnes veidošanai par nedeklarēto darbu un tā ierobežošanas iespējām. Tādēļ pētījums ir svarīgs lēmuma pieņemšanas pamats dalībvalstu valdībām un iestādēm, noskaidrojot piemērotas metodes nedeklarētā darba pārtraukšanai.

3.4 Nodarbinātības stratēģijas daļa

3.4.1 Padome uzskata, ka nedeklarētā darba apkarošanai jābūt neatņemamai Eiropas Nodarbinātības stratēģijas daļai, jo šīs stratēģijas mērķis ir nodrošināt vairāk un labākas darbvietas. Arī Komisija jau koncentrējās uz šo pieeju, un to apstiprināja Eiropas Savienības nodarbinātības un sociālo lietu ministri neoficiālajā apspriedē Varesē pagājušā gada 2003. gada jūlijā. Viņi atgādināja, ka nedeklarētā darba pārveidošana par oficiālu nodarbinātību sekmēs pilnas nodarbinātības sasniegšanu, uzlabos darba kvalitāti un ražīgumu, stiprinās sociālo kohēziju un sociālo integrāciju, kā arī novērsīs trūkumu un ļaus izvairīties no riziku izkroplošanas.

⁽⁵⁾ COM(1998) 219 final, EESK atzinums OV C 101, 12.4.1999, 30.-37. lpp (ziņotājs Giron kungs)

⁽⁶⁾ Regional Research Advice and Information (Mateman, Sander & Renooy, Piet): "Undeclared labor in Europe- Towards an integrated approach of combating undeclared labor" (angļu valodā ar kopsavilkumu franču un vācu valodās), Amsterdamā, 2001

⁽⁷⁾ Skatīt 4. piezīmi.

3.4.2 Savā 1998. gada atzinumā par Komisijas paziņojumu Komiteja apstiprināja uz nodarbinātību balstītu pieeju nedeklarētam darbam. Komiteja turpina atbalstīt šo viedokli.

3.4.3 Lai īstenotu mērķi pārvērst nedeklarēto darbu par deklarētu jeb nelegālo darbu par legālu likuma izpratnē, ir nepieciešams apjomīgs pasākumu kopums.

3.4.4 Vispirms ir jāizveido iedalījums, kas ļauj izšķirt personas, kurām jābūt nodarbinātām oficiālajā darba tirgū, un personas, kuras ar nolūku nedeklarē savu darbību.

3.4.5 Turklāt ir jābūt skaidri noteiktam, kādas neformālās, nelegālās ekonomikas darbības var pārcelt uz oficiālo, "legālo" sektoru.

3.4.6 Ir jāpieņem, ka pēc noteiktām nelegāli veiktām ekonomikas darbībām vai pakalpojumiem oficiālajā tirgū nav pieprasījuma. Komiteja uzskata, ka šai situācijai ir jāveltī īpaša uzmanība, jo arī šādas darbības ar atbalsta pasākumu palīdzību, iespējams, var pārcelt uz oficiālo sektoru.

3.4.7 Viens no Lisabonas stratēģijas īstenošanas priekšnoteikumiem cita starpā ir jaunu dzīvot- un konkurētspējīgu uzņēmumu nodibināšanās un tālāka attīstība Eiropas Savienībā, ar ko tiek nodrošināts vairāk darbavietu.

3.4.8 Ceļš no uzņēmuma idejas līdz funkcionējošam un ražojošam uzņēmumam ar nokomplektētu personālu ir ārkārtīgi garš un sarežģīts process.

3.4.9 Tādēļ ir noteikti jāizveido izaugsmei un attīstībai labvēlīga vide, kas piedāvā jaundibinātiem uzņēmumiem nepieciešamos priekšnoteikumus.

3.4.10 Darba ņēmējam jābūt iespējai pieprasīt, lai darba devējs zinātu un piemērotu spēkā esošos darba tirgus un nodokļu noteikumus.

3.4.11 Starp abām prasībām ir jāatrod kompromiss, citādi pastāv liels risks, ka daudzus uzņēmumus vispār nenodibinās un daudzas labas idejas nekad neīsteno.

3.4.12 Iespaidis, kādu atstāja nodarbinātības un sociālo lietu ministru izteikumi 2003. gadā Varesē, pārāk viegli rada priekšstatu, ka ēnu ekonomikas pārvēršana par oficiālām darba attiecībām pamatā ir tikai nodarbinātības politikas problēma. Nelegālais darbs, īpaši, ja tas tiek veikts sistemātiski un organizētā formā, bieži ir saistīts ar citiem ekonomisko noziegumu veidiem. Šo noziegumu apkarošanai ir jāpieliek īpašas sabiedrības pūles.

3.5 Nedeklarētā darba definīcija

3.5.1 Lai atšķirtu nedeklarētu darbu no cita veida ekonomiskajiem noziegumiem, Padome izmanto to pašu definīciju, ko savā 1998. gada paziņojumā izmantoja Komisija. Kādreiz Komiteja uzskatīja, ka definīcija par nedeklarētu darbu kā "jebkuru algotu darbību, kura ir likumīga attiecībā uz tā veidu, bet nav deklarēta valsts iestādēm", ir pieņemama, ņemot vērā vajadzību noteikt kopēju definīciju visām dalībvalstīm. Komiteja turpina atbalstīt šo pieeju.

3.6 Nelegālā imigrācija un nedeklarēts darbs

3.6.1 Komiteja jau vairākkārt ir izteikusi savas domas par nelegālās imigrācijas fenomenu un iemesliem un arī analizējusi saistību starp nelegālo imigrāciju un nedeklarētu darbu. Tā kā nelegālajiem imigrantiem nav pieejams ne oficiālais darba tirgus, ne sociālās apdrošināšanas sistēmas, tad viņi ir spiesti pelnīt iztiku citā veidā: parasti viņi ir atkarīgi no nelegālā darba tirgus. Tas ir raksturīgi, piemēram, vairākās celtniecības nozarēs, lauksaimniecībā un dārzkopībā. Daudzos gadījumos var veidoties nedeklarētas darba attiecības, kuras izmanto neatbildīgie darba devēji.

3.6.2 Tādēļ nelegālās imigrācijas apkarošanā ES dalībvalstīm jārīkojas saskaņā ar kopēju imigrācijas politiku⁽⁸⁾. Tas ir jā dara, izmantojot dažādas stratēģijas, kas dalībvalstīs var atšķirties. Viena no stratēģijām, protams, ir nodrošināt, lai nelegālie imigranti atgrieztos savā izcelsmes valstī. Cita stratēģija ir ievērojami pastiprināt robežkontroli.

3.6.3 Personu, kas ir gatava atstāt dzimteni, lai veidotu eksistences pamatu citur, protams, stimulē spēcīgs un grūti apturams dzinulis.

3.6.4 Jāņem vērā apstākļi, ka ir arī tādas personas, kam ir nozagtai vai atņemti dokumenti, lai piespiestu samaksāt par viņu "transportēšanu". Šādā veidā iespējamā paverdzināšana ļauj cilvēku kontrabandistu tīkliem piespiest to upurus nomaksāt savus "parādus". Tas var skart gan cilvēkus, kas strādā kā privātpersonas (mājkāpotāji utt.), gan būvniecībā (parastajos būvlaukumos vai, piemēram, kuģubūves rūpnīcās) vai lauksaimniecībā, viesnīcu un sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu u.c. jomās nodarbinātas personas. Šokējošs ir konstatējums, ka noziedzību dažādos sabiedrības līmeņos ir iespējams organizēt mūsu acu priekšā. Šis fakts ir jāapzinās un jāatzīst, lai apkarotu minēto situāciju un varētu aizsargāt visus upurus, piešķirot viņiem tiesības un nodrošinot šo tiesību ievērošanu.

⁽⁸⁾ Skat. arī "Zaļo grāmatu par ES koncepciju ekonomiskās migrācijas pārvaldībai". COM (2004) 811 final.

3.6.5. Humānu, juridisku vai praktisku apsvērumu dēļ daudzos gadījumos nelegālo imigrantu nav iespējams nosūtīt atpakaļ uz viņa dzimteni. Protams, šādos gadījumos imigrants ar dažādu pasākumu palīdzību jāiekļauj sabiedrībā.

3.6.6. Vērtējot pārejas perioda pasākumus saistībā ar "brīvu darbaspēka apriti" vai, pareizāk sakot, strādājošo pārvietošanās brīvības trūkumu to jauno dalībvalstu pilsoņiem, kas pievienojās pēc 2004. gada 1. maija paplašināšanas, ir jāpievērš uzmanība nevajadzīgajām grūtībām, ar ko bija jāsasostas darba devējiem un darba ņēmējiem, un jāņem vērā attīstības tendences apliecību par iegūto kvalifikāciju jomā, demogrāfiskā situācija un kultūras attīstība, kā arī mobilitātes vajadzības.

3.6.7. Pretējā gadījumā pastāv risks, ka veidosies nelegālā darba strādnieku kopums, atstājot negatīvu ietekmi uz legālā darba tirgu.

3.6.8. Komiteja jau pašiniciatīvas atzinumā par "Imigrāciju, integrāciju un organizētas pilsoniskās sabiedrības lomu" norādīja uz svarīgu papildinājumu: imigrantu integrāciju ar dažādu pasākumu palīdzību. Šī procesa noslēgumā notiek iekļaušana pilsoniskajā sabiedrībā, piešķirot valsts pilsonību⁽⁹⁾.

3.6.9. Iestāžu pienākums ir nepārprotami un skaidri informēt imigrantu par viņa tiesībām un pienākumiem un nodrošināt viņam pieeju oficiālajam darba tirgum un izglītības un kvalifikācijas celšanas pasākumiem. Veselības aprūpes sistēmai un citiem eksistences nodrošināšanas pakalpojumiem jābūt imigrantiem pieejamiem uz tādiem pašiem noteikumiem kā pārējiem iedzīvotājiem. Mikrorajonos jāizvairās no geto veidošanās.

3.7 Profilakses pasākumi

3.7.1 Padome savā rezolūcijā cita starpā aicina dalībvalstis izveidot tādu tiesisku un administratīvu vidi, kura ir labvēlīga saimnieciskās darbības un nodarbinātības deklarēšanai. Būtībā tas nozīmē atņemt nelegālajam darbam pievilcīgumu.

3.7.2 Komiteja vēlas parādīt dažas iespējamās alternatīvas, kuras atsevišķi vai kopā varētu sasniegt mērķi:

3.7.3 Salīdzinošu pētījumu veidā jānoskaidro, kādi ar nodokli apliekami nodarbinātības veidi ir visvairāk sastopami nelegālajā tirgū un kādas ir rīcības iespējas to ierobežošanai.

3.7.4 Dalībvalstīs ir vajadzīga labi funkcionējoša tiesību sistēma, lai atklātu nelegālā darba strādniekus, uzsāktu viņu kriminālvajāšanu un sodītu. Tas īpaši attiecas uz gadījumiem, kad nelegālais darbs notiek sistemātiski, vai kad darba ņēmēji tiek izmantoti.

⁽⁹⁾ OV C 125, 27.05.2002, 112. – 122. lpp. (Ziņotājs: Pariza Castanos kgs, līdzziņotājs: Melicias kgs).

3.7.5 Ir jāveic apjomīgi informatīvi un izglītojoši pasākumi, lai parādītu nedeklarētā darba kaitīgo ietekmi gan uz sabiedrību, gan uz atsevišķu pilsoni.

3.8 Nodokļu aspekti

3.8.1 Pētījumos par nelegālo darbu vispārīgi tiek pieņemts, ka nelegālais darbs ir problēma tādēļ, ka par to netiek maksāti nodokļi.

3.8.2 Dažādās valstīs veiktie pētījumi par nelegālā darba apjomiem tomēr neapstiprina hipotēzi, ka pastāv statistiska saistība starp nedeklarētu darbu un kopējo nodokļu nastu.

3.8.3 Saikne starp nedeklarēto darbu un nodokļu nastu ir sarežģīta. Komiteja uzskata, ka nevar runāt par vienkāršu cēloņsakarību, saskaņā ar kuru zemi nodokļi automātiski nozīmē mazāku izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Nelegālais darbs tiek veikts arī valstīs ar zemu nodokļu un nodevu nastu.

3.8.4 Komiteja atzinīgi vērtētu padziļinātu pētījumu, kurā būtu aplūkota nodokļu un nodevu lieluma attiecības saistība ar nelegālo darbu.

3.8.5 Fakts, ka nedeklarētais darbs, kā liecina pieredze, bieži tiek veikts ļoti mazos uzņēmumos ar ierobežotu vadības spēju, izraisa jautājumu, vai tā cēloņi ir spēkā esošo noteikumu nezināšana, vai noteikumi ir pārāk sarežģīti, vai arī nedeklarētā darba pamatā ir apzināta tiekšanās pēc konkurences priekšrocībām.

3.8.6 Mūsdienās sabiedrībā tiek izvirzītas augstas taisnīguma prasības, kas atspoguļojas detalizētā likumu un noteikumu kopumā. Viens no piemēriem ir nodokļu sistēmas. Augsto taisnīguma prasību dēļ tiek piesaistīti ievērojami līdzekļi arī iestādēm, kuras kontrolē noteikumu ievērošanu.

3.8.7 Ja kādā nozarē, kurā nedeklarēts darbs tiek veikts lielos apjomos, liela daļa uzņēmumu un darba ņēmēju nodokļu dēļ neuzrāda ienākumus un algas, godīgi uzņēmumi uzskatīs nodokļu sistēmu par negodīgu. Dažreiz tie pat ir spiesti pārtraukt savu uzņēmējdarbību negodīgas konkurences dēļ.

3.8.8 Šī iemesla dēļ jāapsver sistēmas vienkāršošana, lai tās piemērošana būtu vieglāka gan individuālam, gan iestādēm. Tādā veidā tiks ierobežotas iespējas manipulēt ar sistēmu. Paralēli iestādēs atbrīvotos personāls, kuru izmantot smagu ekonomisko noziegumu apkarošanai.

3.9 Uzraudzība un kontrole

3.9.1 Padomes rezolūcijas galvenais punkts saistībā nedeklarēta darba pārvēršanu par oficiālu ekonomisko darbību ir plānotā kontroles un sankciju pastiprināšana. Komiteja šajā saistībā arī uzskata, ka nelegālais darbs, protams, jāapkaro arī,

nozīmīgi paaugstinot regulēšanas līmeni un pastiprinot valsts kontroli. Peļņas darba nedeklarēšanu nedrīkst uzskatīt par nenozīmīgu pārkāpumu. Pašreizējās nodarbinātības politikas vadlīnijās ir noteikts, ka tādēļ ir jāpaplašina atbilstošā kriminālvajāšanas spēja, kas jāsaista ar efektīvām sankcijām, lai peļņas nolūkā veiktais nelegālais darbs neatmaksātos. Nedeklarētā darba apkarošanas pasākumiem vienmēr jābalstās uz diviem pilāriem: sankcijām un profilaksi. Tās viena otru neizslēdz, bet tām savstarpēji jāpapildinās. Šī dubultā stratēģija kopā ar kontroles pasākumiem un stimuliem ir ievērota arī Padomes rezolūcijā un pašreizējās nodarbinātības politikas vadlīnijās. Komiteja pievienojas šim uzskatam.

3.9.2 Atsevišķi uzņēmēji bieži izjūt, ka regulēšana un kontrole ir līdzīga aizbildnībai. Maz ticams, ka tikai varas iestāžu ieviesto noteikumu skaita palielināšana uzlabos morālo klimatu. Vairākās nozarēs šobrīd notiek pašiniciatīvas, un ētiski apsvērumi dažādās organizācijās iegūst aizvien lielāku nozīmi. Šādi brīvprātīgi nelegālā darba apkarošanas pasākumi ir vērtējami atzinīgi, tomēr tie nevar aizstāt atbilstošu iestāžu veiktu kontroli.

3.10 Informācijas un izglītības nepieciešamība

3.10.1 Nelegālais darbs strādājošajam bieži nozīmē nedrošas un īslaicīgas darba attiecības bez izaugsmes iespējām. Uzņēmumi, kuros izmanto nedeklarētu darbu, baidoties no nodokļu nemaksāšanas atklāšanas, nevar vērā ņemami paplašināties. Nelegālā darba strādniekiem nav karjeras izaugsmes iespēju. Algas nepaaugstinās atbilstoši legālajam darba tirgum, un netiek veiktas slimību apdrošināšanas iemaksas un iemaksas pensiju kapitālā.

3.10.2 Personai, kas strādā vai organizē nedeklarētu darbu, parasti ir viens mērķis: tā negrib maksāt nodokļus un sociālos maksājumus. Tādēļ noteikti jāpanāk lielāka informētība par sociālo maksājumu veikšanas un turpmāko sociālo pabalstu savstarpēju saistību.

3.10.3 Komiteja uzskata, ka abi šie piemēri parāda vajadzību uzsākt visaptverošu informēšanu un izglītošanu. Ir jāparāda negatīvais iespaids, kādu nedeklarēts darbs atstāj uz individu un sabiedrību gan īsā, gan ilgā laika posmā.

3.10.4 Sociālajiem partneriem un arī uzņēmumus pārstāvošajām organizācijām šeit var būt ārkārtīgi svarīga loma. Nelegālajam darbam tiks atņemta augsne, ja sociālie partneri kontrolēs koplīgumu pareizu ievērošanu un kopīgi ar uzņēmumu interešu apvienībām nodrošinās, lai netiktu nodarbināti nelegālā darba strādnieki. Darba devēju asociācijām un uzņēmumus pārstāvošajām organizācijām jāaicina to locekļi ievērot ētikas kodeksus, turklāt to nepietiekamas piemērošanas gadījumā varētu sekot dažāda veida sankcijas.

3.10.5 Tomēr maksā par godīgumu nedrīkst būt pārāk augsta, citādi pastāv risks, ka nelegālais darbs izplatīsies aizvien vairāk. Atsevišķās nozarēs nelegālais darbs ir vairāk izplatīts. Protams, dažas nozares tiek uzskatītas par "melnajām avīm" tikai tādēļ, ka tajās nelegālo darbu atklāt ir vieglāk nekā citās ekonomikas nozarēs.

3.10.6 Visbeidzot, vienmēr arī pašam indivīdam ir jālemj par morāles, ētikas un tiesiskajiem jautājumiem.

4. Kopsavilkums un secinājumi

4.1 Nedeklarēts darbs tiek veikts visās uzņēmējdarbības jomās. Tomēr ir ļoti grūti noteikt tā vispārējo apjomu; dažos pētījumos tiek lēsts, ka tas varētu būt 7 — 16 % no Eiropas Savienības IKP. Tādēļ ieguvums, apkarojot nedeklarēto darbu un tā cēloņus, var būt liels.

4.2 Šeit Komiteja vēlētos vērst uzmanību uz vairākām jomām, kuras ir sīkāk jāizpēta un jāņem vērā, lai atrastu piemērotu veidu problēmas risināšanai:

- Jāizveido vairāk stimulu deklarēt darba attiecības.
- Nedeklarēts darbs un zems atalgojums ir problēmas, kas īpaši skar sievietes. Tādēļ viņu situācija ir jāizpēta precīzāk, lai varētu veikt mērķtiecīgus pasākumus.
- Jāmaina uzņēmējdarbības noteikumi un nosacījumi, samazinot birokrātiju, īpaši attiecībā uz uzņēmumu dibināšanu. Taču arī jaunu uzņēmumu īpašniekiem jāpārzina uzņēmumu ekonomikas pamati. Ir svarīgi, ka viņi zina, kādas

tiesiskās prasības sabiedrība izvirza uzņēmuma vadībai, tajā skaitā saistībā ar darba ņēmēju darba tiesiskajiem nosacījumiem un sociālo aizsardzību.

- Ir jāorganizē plaša ražotāju un patērētāju informēšanas kampaņa, lai liktu cilvēkiem apzināties nedeklarēta darba negatīvo ietekmi uz valsts ienākumiem, sociālo nodrošināšanu un tās piedāvātajām aizsardzības sistēmām, kā arī uz solidaritāti un taisnīgumu.
- Ir jāuzlabo kompetento iestāžu veikta efektīva kontrole, tajā skaitā arī paplašinot kriminālvajāšanas spēju, kā arī to sadarbība valsts, starptautiskā un pārrobežu līmenī.
- Nelegālo darbu nedrīkst uzskatīt par nenozīmīgu pārkāpumu. Tādēļ sankcijām ir jābūt organizētām tik efektīvi, lai jo īpaši peļņas nolūkā veikts "nelegālais darbs" neatmaksātos.
- Visbeidzot, EESK vērs uzmanību uz to, ka dažas trešās valstis neievēro vispārpieņemtos sociālos standartus, un iesaka minētajās valstīs strādājošajiem Eiropas Savienības dalībvalstu uzņēmējiem ņemt to vērā.

4.3 Noslēgumā Komiteja vēlas uzsvērt, ka vislielākā nozīme ir pēc iespējas lielākai augstā bezdarba līmeņa samazināšanai dalībvalstīs, kas lielā daļā gadījumu rada augsni nelegālajam darbaspēkam un nedeklarētam darbam. Tādēļ ir svarīgi, ka Eiropas Nodarbinātības stratēģija ar valstu rīcības plānu palīdzību patiešām tiek īstenota. Labi funkcionējošs darba tirgus ar pilnu nodarbinātību un kvalitatīvi augstvērtīgām darbavietām ir vislabākā aizsardzība pret nelegālo un nedeklarēto darbu.

Briselē, 2005. gada 7. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, iedibinot Kopienas nodarbinātības un sociālās vienotības programmu — PROGRESS

(COM (2004) 488 *final*)

(2005/C 255/13)

Pamatojoties uz EK Līguma 262. pantu, Padome 2004. gada 9. septembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par: "Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, iedibinot Kopienas nodarbinātības un sociālās vienotības programmu — PROGRESS"

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 15. martā. Ziņotājs bija **Greif kgs**

Komiteja savā 2005. gada 6. un 7. aprīļa 416. plenārajā sesijā (2005. gada 6. aprīļa sēdē) ar 127 balsīm "par", 2 balsīm "pret" un 17 "atturoties" pieņēma šo atzinumu:

1. Kopienas programmas PROGRESS konteksts un galvenie punkti

1.1 Savā paziņojumā ⁽¹⁾ par finanšu perspektīvām 2007. — 2013. gadam Komisija uzsver Sociālo pasākumu programmas izšķirošo nozīmi Lisabonas stratēģijas īstenošanā. Šajā sakarā Komisija 2004. gada jūlijā pieņēma priekšlikumu paketi, kas vērsti uz izdevumu, un jo īpaši finansēšanas noteikumu vienkāršošanu un racionalizāciju ES nodarbinātības un sociālajā sfērā.

1.2 Pēc Komisijas domām, ierosinātā racionalizācija uzlabos instrumentu novērtējumu no to izmantotāju puses, skaidrību un saskaņotību un tādējādi kalpos tiešajiem lietotājiem. Tam galvenokārt jānotiek, vienkāršojot instrumentus tiesiskajā un administratīvajā ziņā un novēršot dubultošanos.

— Tā jaunais Eiropas Sociālais fonds, (ESF) pateicoties mazākiem birokrātiskiem apgrūtinājumiem, vienkāršākiem noteikumiem un lielākai decentralizācijai, būs vienkāršāk administrējams un labāk plānots, lai labāk sasaistītu finansiālo atbalstu un nodarbinātības veicināšanas un sociālās kohēzijas stratēģijas, kas tiek īstenotas Eiropas Nodarbinātības stratēģijas (EBS) ietvaros. ⁽²⁾

— Pamatojot to ar nepieciešamību labāk sadalīt resursus, Komisija ierosina arī uzlabot esošās programmas, veicot to saskaņošanu un paredzot vienotākus īstenošanas noteikumus. Tas jāpanāk, samazinot Komisijas pārziņā esošo nodarbinātības un sociālās jomas budžeta pozīciju skaitu no 28 uz 2.

⁽¹⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Veidojot mūsu kopējo nākotni — 2007. — 2013. gada paplašinātās Savienības politikas izaicinājumi un budžeta līdzekļi" (COM(2004) 1001 *final*).

⁽²⁾ Šajā sakarā skatīt 2005. gada 9. marta plenārajā sesijā pieņemto EESK atzinumu par Eiropas Sociālo fondu un ar to saistītajām programmām (ziņotāja ENGELER-KEFER kdze).

1.3 Viens no šiem jaunajiem instrumentiem ir Paziņojumā COM(2004) 488 *final* ierosinātā Kopienas programma PROGRESS ⁽³⁾ — "Nodarbinātības un sociālās solidaritātes programma" —, kurā tiek koncentrēts finansējums daudzu pasākumu, kas palīdz īstenot Komisijas nodarbinātības un sociālo politiku, īstenošanai. PROGRESS programmā nav paredzēts finansēt tādas jomas kā "Sociālais dialogs" un "Strādājošo brīva pārvietošanās" ⁽⁴⁾, kā arī par darba apstākļiem atbildīgās Kopienas iestādes ⁽⁵⁾ un jaundibināmais Eiropas dzimumu līdztiesības institūts ⁽⁶⁾. PROGRESS tātad būtībā ir īpašo Kopienas rīcības programmu: "Diskriminācijas apkarošana", "Sieviešu un vīriešu līdztiesība" un "Atvieglājumi lielākas nodarbinātības veicināšanai", kā arī veselības virknes budžeta pozīciju, kas attiecas uz darba apstākļu jomu, apvienojums.

1.4 Programmai, kas paredzēta laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam, kuras kopējais finansējums ir gandrīz EUR 629 miljoni un kurai jāpapildina ESF finansētie pasākumi, jāatbalsta — ar dažādām prioritātēm atsevišķajās programmas sadaļās — galvenokārt triju veidu pasākumi:

— analītiski pasākumi, kā, piemēram, datu, izpētes materiālu, analīžu, ietekmes novērtējumu vākšana un izplatīšana, kā arī statistikas metožu un novērtējumu izstrādāšana, kas uzlabotu problēmu izpratni un atbalstītu efektīvu īstenošanu attiecīgajās jomās, kā arī izpratni par to saistību ar citām ES politikas jomām un stratēģijām.

⁽³⁾ PROGRESS = Programma nodarbinātībai un sociālajai solidaritātei

⁽⁴⁾ Priekšlikumi par finansējuma EUR 480 miljonu apmērā piešķiršanu sociālā dialoga, strādājošo pārvietošanās brīvības (jo īpaši EURES tīkla), kā arī izpētei un ziņojumiem sociālajā jomā tiks iesniegti vēlāk.

⁽⁵⁾ Eiropas dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (Dublina) un Eiropas Veselības un drošības darba vietā aģentūra (Bilbao).

⁽⁶⁾ Jaundibināmā Eiropas dzimumu līdztiesības institūta (EGI) mērķis būs sniegt Savienībai un dalībvalstīm salīdzināmu informāciju un datus par dzimumu līdztiesību un kalpot par katalizatoru informācijas apkopošanas, analīzes un sniegšanas paātrināšanā. Komisija ir apsoltījusi sniegt attiecīgu paziņojumu 2005. gada sākumā.

- abpusējas mācīšanās, informācijas apmaiņas, pārbaudītas prakses izziņāšanas, izplatīšanas un apguves pasākumi, kā arī uzraudzības un novērtējuma pasākumi, kā piemēram, neatkarīgo ekspertu novērtējums (*Peer-Review*), kas starp citu palīdz izprast reālo situāciju atsevišķajās dalībvalstīs un kura mērķis ir arī panākt labāku ES tiesību normu piemērošanu;
- atbalsts galvenajiem dalībniekiem, lai veicinātu labas prakses apmaiņu, informācijas izplatīšanu par preventīvajiem un izglītojošajiem pasākumiem, ka arī diskusijām, piemēram, organizējot dalībvalstu ierēdņu darba grupas, tālāk attīstot tīklu darbību ES līmenī vai finansējot ekspertu tīklus atsevišķajās darbības jomās.

1.5 Programmai būs piecas sadaļas:

- **Nodarbinātība:** atbalsts Eiropas nodarbinātības stratēģijas (ENS) īstenošanai, jo īpaši nodarbinātības pamatnostādņu un ieteikumu novērtēšanai un pārraudzībai, ENS un citu politikas jomu mijiedarbības analīzei, izaicinājumu, ar kuriem jāsastopas reģionāliem un vietējiem dalībniekiem nodarbinātības politikas jomā, apzināšanai.
- **Sociālā aizsardzība un sociālā integrācija:** atbalsts atklātās koordinācijas metodes izmantošanai šajā jomā, ka arī izpratnes palielināšana par visiem nabadzības aspektiem un šī mērķa saistības ar citām politikas jomām analīze.
- **Darba apstākļi:** atbalsts darba vides un darba apstākļu, tajā skaitā drošības un veselības aizsardzības, uzlabošanas pasākumiem.
- **Nediskriminācija un diversitāte:** atbalsts ES Līguma 13. panta, kas nosaka diskriminācijas aizliegumu, efektīvai īstenošanai un piemērošanai, ka arī diskriminācijas aizlieguma iekļaušana visās ES stratēģijās.

- **Dzimumu līdztiesība:** Dzimumu līdztiesības principa efektīva īstenošana un integrētas pieejas dzimumu līdztiesības īstenošanai (*Gender Mainstreaming*) sekmēšana ES stratēģijās.

1.6 Programma ir pieejama valsts un privātām organizācijām un dalībniekiem. Tā jo īpaši paredzēta dalībvalstīm, vietējām un reģionālajām pašvaldībām, valstu nodarbinātības dienestiem un valstu statistikas pārvaldēm. Atbilstoši ES tiesību aktiem iesaistīties tajā drīkst arī profesionālās organizācijas, universitātes un pētniecības institūti, kā arī sociālie partneri un nevalstiskās organizācijas.

ES finansējumu būs iespējams saņemt kā pakalpojumu sniegšanas līgumu pēc notikuša konkursa vai kā dotāciju (augstākais 80 procentu apjomā) izmaksu segšanai pēc uzaicinājuma iesniegt projekta priekšlikumus.

PROGRESS programmu koordinēs viena vienīga komiteja, nevis četras, kā līdz šim (atbilstoši četrām specifiskajām rīcības programmām).

1.7 Programmas īstenošanas 7 gadu periodam paredzēts kopējais finansējums EUR 628,8 miljonu apmērā. Programmas atsevišķajām sadaļām paredzēts sekojošs finansējums no kopējā finansējuma apjoma:

- Nodarbinātība: 21 %
- Sociālā aizsardzība un sociālā integrācija: 28 %
- Darba apstākļi: 8 %⁽⁷⁾
- Nediskriminācija un diversitāte: 23 %
- Dzimumu līdztiesība: 8 %⁽⁸⁾

Administrēšanas, jo īpaši PROGRESS programmas vadības komitejas izdevumiem budžetā noteikta maksimālā robeža — 2 % no kopējā finansējuma apjoma. Desmit procenti no kopējā finansējuma apjoma (EUR 62,9 miljoni, apmēram EUR 9,2 miljoni gadā) nav paredzēti kādas atsevišķas programmas sadaļas finansēšanai. Ņemot vērā izmaiņas, kas bieži rodas programmas īstenošanas gaitā, tie būs līdzekļi, kuri dos iespēju programmas vadības komitejai reaģēt uz šīm pārmaiņām un kurus tā piešķirs programmas atsevišķo sadaļu ietvaros.

Pārskats par PROGRESS programmas vispārējiem mērķiem

Zināšanu un izpratnes par dalībvalstīs valdošo situāciju uzlabošana ar analīzes, novērtēšanas un pasākumu pārraudzības palīdzību.	Statistikas instrumentu, metožu un rādītāju attīstības veicināšana.	ES tiesību normu un stratēģisko mērķu īstenošanas atbalstīšana un pārraudzība dalībvalstīs, kā arī to ietekmes novērtējums.	Dažādo tīklu darbības, abpusējas mācīšanās, kā arī pārbaudītas prakses izziņāšanas un popularizēšanas ES līmenī veicināšana.	Interesu grupu un sabiedrības informēšana, īstenojot PROGRESS programmas stratēģiju.	Svarīgāko ES tīklu spējas paātrināt un atbalstīt Kopienas stratēģiju īstenošanu uzlabošana.
---	---	---	--	--	---

⁽⁷⁾ Turklāt darba apstākļu jomā no 2007. līdz 2013. gadam ir paredzēti EUR 266,4 miljoni Eiropas sadzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda (Dublina) un Eiropas Veselības un drošības darba vietā aģentūras (Bilbao) finansēšanai.

⁽⁸⁾ Paralēli tam dzimumu līdztiesības jomā Komisija tuvākajā laikā iesniegs priekšlikumu par Eiropas dzimumu jautājumu institūta (EGI) izveidošanu, kura budžets laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam būs EUR 52,7 miljoni Dzimumu jautājumu institūta izveidošana neietekmēs kopējo budžetu, jo šī summa jau tika atskaitīta no ierosinātās PROGRESS programmas finansējuma.

2. Vispārējās un īpašās piezīmes par šo priekšlikumu.

2.1 Atbilstošu finanšu līdzekļu un instrumentu nodrošināšanai visās PROGRESS programmai nozīmīgās politikas jomās ir izšķiroša nozīme, ja gribam panākt, ka ES — kā to paredz Lisabonas stratēģija — līdz ar konkurētspējas palielināšanu zināšanu sabiedrībā patiešām sākas ilgstoša ekonomiska izaugsme, kas uzlabos nodarbinātību un kuras rezultātā uzlabosies darba kvalitāte un nostiprināsies sociālā kohēzija. Šajā sakarā EESK ļoti atzinīgi vērtē šo Komisijas priekšlikumu par PROGRESS programmu 2007.— 2013. gadam un, ņemot vērā šobrīd notiekošo Lisabonas stratēģijas novērtējumu termiņa vidū, pievērš šai iniciatīvai lielu uzmanību, tāpēc ka šī pamatprogramma paralēli ESF būs viens no galvenajiem atbalsta veicināšanas instrumentiem Sociālo pasākumu programmai 2006.— 2010. gadam, kas šobrīd atrodas lēmuma pieņemšanas fāzē. Neraugoties uz kopumā pozitīvo PROGRESS programmas novērtējumu, paralēli dažām vispārīgām piezīmēm par šo jauno Kopienas finanšu instrumentu Komiteja vēlētos izteikt šaubas par dažiem konkrētiem Komisijas paziņojuma punktiem, kam, pēc tās domām, vēl nepieciešami paskaidrojumi un precizējumi lēmuma pieņemšanas fāzē.

2.2 Programmas vispārējie mērķi:

2.2.1 Lisabonas stratēģijas kontekstā Komiteja pozitīvi vērtē to, ka priekšlikumā (neraugoties uz pašreiz notiekošajām diskusijām par 2007.—2013. gada finanšu perspektīvas sastādīšanu un līdzekļu sadalījumu tajā) pavisam skaidri uzsvērta nepieciešamība turpināt esošo Kopienas finanšu līdzekļu piešķiršanu nodarbinātības un sociālajā jomā.

2.2.2 Bez šaubām, ka visu to Kopienas sociālās un nodarbinātības politikas finanšu instrumentu, kuru administrēšana ir Komitejas kompetencē, ciešāka apvienošana vienā vienīgā ietvaru programmā var tikt vērtēta kā attiecīgo finanšu līdzekļu nodrošināšana Lisabonas stratēģijas sociālās dimensijas stiprināšanai un jo īpaši kā ieguldījums sociālās politikas jomu koordinēšanā Sociālo pasākumu programmas ietvaros.

2.2.3 EESK būtībā piekrit priekšlikuma 2. pantā formulētajiem vispārējiem mērķiem. Katrā ziņā būtu vēlams, ka attiecīgo dalībnieku, kuriem ir liela pieredze pasākumu īstenošanā sociālās politikas jomā, starptautiskās apmaiņas veicināšana tieši tiktu minēta kā viens no mērķiem, jo daudziem potenciālajiem pieteikumu iesniedzējiem tas būtu viens no galvenajiem atskaites punktiem viņu dalībai ES projektos.

2.2.4 Šajā sakarā EESK pauž neizpratni, kāpēc šī lēmuma projekta 2. panta 4. punktā runa ir tikai par "tiklu darbības veicināšanu ES līmenī". Komiteja uzskata, ka PROGRESS vispārējo mērķu uzskaitījums ir jāpapildina, lai panāktu to, ka abpusējā mācīšanās, ko veicinās PROGRESS programma,

neaprobežojas tikai ar dalībniekiem ES līmenī, bet lai tā veicinātu arī attiecīgo dalībnieku starptautisko apmaiņu divpusējā un daudzpusējā līmenī starp atsevišķajām dalībvalstīm. Bez tam EESK uzskata par nepieciešamu to 8. pantā "Labāka informācija par visu veidu diskrimināciju" skaidri minēt kā mērķi.

2.3 Saskaņotība un komplementaritāte ar citām politikām.

2.3.1 Jaunā programma ir jāaplūko saistībā ar "streamlining" pieeju, ko Komisija kopš 2003. gada praktizē ekonomikas un sociālās politikas jomās, un šajā gadījumā jo īpaši nodarbinātības politikā. Ņemot vērā iepriekš teikto, šī lēmuma projekta 15. pants, kurā ir runa par Komisijas un dalībvalstu attiecīgiem mehānismiem un darbībām PROGRESS programmas darbību koordinēšanā ar citām Savienības un Kopienas stratēģijām, instrumentiem un darbībām, šķiet, ir nepilnīgs, tāpēc ka tajā aplūkota tikai šaura politikas joma. Ar pasākumiem zinātniskās izpētes, tieslietu un iekšpolitikas, kultūras, izglītības un jaunatnes jomās, kam neapšaubāmi nepieciešama saskaņošana ar nodarbinātības un sociālā nodrošinājuma politiku, ir gan nosauktas svarīgas politikas, bet citas jomas, kā piemēram, reģionālā un kohēzijas politika, vispār netiek minētas.

2.3.2 No otras puses, Komiteja uzskata, ka PROGRESS programma ir jāsaista arī ar citām politikas jomām, kas vismaz tikpat lielā mērā ietekmē situāciju nodarbinātības jomā, kā arī priekšstatus par situāciju sociālās iekļaušanas, iespēju vienlīdzības u.c. jomās. Šajā sakarā būtu jāparedz koordinēšana ar ekonomikas, finanšu un konkurences politikas stratēģijām un darbībām, lai panāktu to, ka šīs politikas Eiropas un dalībvalstu līmenī nekavē programmas vispārējo mērķu īstenošanu. Tāpēc EESK ierosina veikt attiecīgus papildinājumus lēmuma projekta 15. panta 1. un 2. punktā.

2.4 Finanšu asignējums

2.4.1 Līdztekus kopējam finanšu asignējumam Kopienas pasākumu īstenošanai 7 programmas darbības gadu laikā EUR 628,8 miljonu apmērā Komisija lēmuma projekta 17. pantā nosaka minimālo līdzekļu apjomu no kopējā finansējuma, kas jāpiešķir katrai atsevišķajai programmas sadaļai. EESK uzskata, ka Komisija ir palaidusi garām iespēju savā paziņojumā precīzi noteikt, kādā proporcijā noteiktais kopējais programmas finansējums ir pret pašreizējo finansējumu esošajās rīcības programmās. Šajā sakarā jo īpaši interesanti būtu salīdzinoši dati par esošajām rīcības programmām, sevišķi tāpēc, lai varētu novērtēt, cik adekvāti tiek ņemts vērā inflācijas pieaugums un kādā veidā un kādā mērā budžeta veidošanas gaitā tika ņemta vērā attiecīgi notikusī un paredzētā paplašināšanās (25 ES dalībvalstis, Bulgārija, Rumānija). Šajā sakarā no Komisijas līdz šim saņemta tikai neformāla informācija.

2.4.2 Ņemot vērā pašreiz notiekošo Lisabonas stratēģijas novērtējumu termiņa vidū un programmas apjomīgo saturu EESK, nopietni apšaubā Komisijas ierosināto budžeta *status quo* saglabāšanu PROGRESS programmā paredzētajās politikas jomās. Komisijas paziņojuma 2. nodaļa 3. daļā ir runa par "ierobežotiem finanšu līdzekļiem", kurus jāpiešķir Sociālo pasākumu programmas atbalstam. Šai argumentācijai Komiteja nekādā gadījumā nevar piekrist, tāpēc ka tā jau vairākkārt ir norādījusi uz nepieciešamību finanšu perspektīvās pievērst uzmanību "ES budžeta saskaņošanai ar Lisabonas stratēģiju", jo noteikti ir jānodrošina atbilstošs finansiāls pamats gan Eiropas nodarbinātības stratēģijas, gan Sociālo pasākumu programmas mērķu sasniegšanai (⁶). EESK šajā sakarā noteikti iestājas par atbilstošu PROGRESS programmas tāmē paredzēto līdzekļu palielināšanu.

2.4.3 Turklāt 17. pantā noteikts administratīvo izdevumu maksimālais apjoms (EUR 12,6 miljoni) 2 % apmērā no PROGRESS programmas kopējā budžeta, kā arī paredzēti līdzekļi (EUR 62,9 miljoni vai apmēram EUR 9,2 miljoni gadā), kas dos programmas vadības komitejai iespējas manevrēt programmas sadaļu ietvaros. Kaut gan EESK šajā sakarā saprot, ka projekta, kas ilgs 7 gadus, plānošanā ir nepieciešams zināma elastība, ņemot vērā iespējamās pārmaiņas, kas varētu notikt nākotnē, tai tomēr šķiet svarīgi pieprasīt, lai tāda veida lielā mērā "autonomā" mainīga budžeta administrēšanā, ko īsteno Komisija un dalībvalstis, noteikti tiktu nodrošināta pārredzamība un pilnā apjomā saglabāta Eiropas Parlamenta līdzdalība.

2.4.4 Turklāt Komiteja uzskata, ka vēl vairāk jāprecizē finanšu līdzekļu sadalījums atsevišķajām PROGRESS sadaļām, par kuru ir ierosināts pieņemt lēmumu. Tā piemēram, 8. pantā "dzimumu līdztiesības" nodrošināšanas mērķis ir definēts kā viena no PROGRESS programmas satura sadaļām. Taču šai programmas sadaļai paredzēts daudz mazāk līdzekļu no kopējā finansējuma (17. pants). Ar ko tas tiek pamatots? Paskaidrojums, ka dibināmā Dzimumu jautājumu institūta finansējums (EUR 52,7 miljoni) netika ieskaitīts PROGRESS budžetā, nešķiet pietiekami svarīgs, arī tādēļ, ka Dzimumu jautājumu institūta pilnvaras, struktūra un darbības veids vel nav skaidri zināms. Tādā veidā uzsāktā līdzekļu samazināšana līdztiesības un iespēju vienlīdzības politikas jomā Komitejai nekāda veidā nešķiet objektīvi pamatota, ņemot vērā arī Lisabonā nosprausto mērķi attiecībā uz sieviešu nodarbinātības radītājiem. EESK šajā sakarā ierosina nopietni apsvērt īpaša Dzimumu jautājumu institūta budžeta izveidošanu un tam nepieciešamos līdzekļus neatskaitīt no PROGRESS kopējā finanšu asignējuma, kā tas, pēc visa spriežot, noticis šajā priekšlikuma projektā.

2.5 Racionalizācija Komisijas līmenī

2.5.1 Attiecībā uz Komisijas īstenojamiem vienkāršošanas un racionalizācijas mērķiem ir jāatzīmē, ka Komisija tagad arī

(⁶) Šajā sakarā skatīt arī EESK atzinuma SOC/187 "Nodarbinātības politika: EESK loma pēc paplašināšanās un Lisabonas procesa perspektīvā" (ziņotājs GREIF kgs) 6.8. punktu.

veicināšanas politikā turpina īstenot "streamlining" pieeju, ko tā kopš 2003. gada īsteno sociālās aizsardzības un nodarbinātības jomā. Komiteja principā pozitīvi vērtē šo vienkāršošanu un racionalizāciju, ja tā patiešām veicina izmaksu samazināšanu, novērš nevajadzīgu dubultošanu, padara skaidrāku administrēšanas procesu un uzlabo pārredzamību.

2.5.2 Šajā sakarā Komiteja vēlētos norādīt uz dažām grūtībām, kas rodas, notiekot pārejai no skaidri definētām īpašām programmām uz vienu daudz lielāku un, iespējams, grūtāk administrējamu programmu. Vai vispār ir iespējams un lietderīgi, ņemot vērā šīs jaunās programmas ārkārtīgi plašo saturu, katrā programmas sadaļā izvirzīt vienlīdz darbotiespējīgus mērķus. Ievērojot programmas plašo saturu, katrā ziņā ir jāveic pasākumi, lai pēc administrēšanas vienkāršošanas atsevišķajās programmas sadaļās nezustu nepieciešamā koncentrēšanās uz galveno. Ir jāpanāk, ka paredzētās administrēšanas vienkāršošanas rezultātā uzlabojas ne tikai programmas tehniskā vadība, bet arī veidojas adekvāts, mērķa grupas interesēm atbilstošs saturs.

2.6 Programmas komiteja un dalībvalstu loma

2.6.1 13. pantā noteikts, ka turpmāk četru komiteju vietā (katrai rīcības programmai sava) Komisiju programmas īstenošanā atbalstīs viena vienīga Programmas komiteja. Šis komitejas sastāvs būs mainīgs un tajā piedalīsies par attiecīgajā reizē apspriežamo jautājumu atbildīgie valstu pārstāvji.

2.6.2 Rodas jautājums, kā tāda komiteja darbosies un kādam jābūt tās sastāvam, lai nodrošinātu, ka un piecu programmas sadaļu vispārējie un īpašie mērķi tiek ņemti vērā adekvāti un atbilstošajā termiņā. Vai tā rezultātā neradīsies milzīgs papildus administratīvais slogs un nebūs jāiegulda liels darbs, dalībvalstu līmenī koordinējot ministriju darbu? Ko tas nozīmē mazajām un galvenokārt jaunajām dalībvalstīm? Vispār būtu jāpievērš uzmanība, lai Komisijas līmenī notiekošā racionalizācija neizraisītu administratīvas grūtības dalībvalstīs un programmas pārvaldē pietiekami tiktu iesaistīti sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

2.6.3 Turklāt EESK ir pārliecināta, ka racionalizācija nedrīkst izraisīt ierobežojumus programmas īstenošanā, jo īpaši tas attiecas uz Programmas komitejas veiktā pārraudzības darba pārredzamību un dalībvalstu ietekmi uz lēmumu pieņemšanas procedūru un projektu izvēli. Komisijai jānodrošina administratīvā vadība, mērķa sasniegšana, līdzdalība, kā arī adekvāta pārraudzība un paveiktā darba kontrole atbilstošā kvalitātē un katrā ziņā tikpat lielā apjomā kā līdz šim.

2.7 Atvieglot tiešajiem lietotājiem piekļuvi programmai

2.7.1 Pēc Komisijas domām, ierosinātā racionalizācija palielinās instrumentu iedarbību, skaidrību un saskaņotību un tādējādi dos labumu tiešajiem lietotājiem. Pateicoties standartizētām procedūrām un saskaņotiem īstenošanas noteikumiem, potenciālajiem finansiālā atbalsta saņēmējiem būs vienkāršāk pieteikties uz līdzekļu saņemšanu no jaunās programmas dažādajām sadaļām. Tā tiešajiem lietotājiem būs vajadzīgs tikai vienas institūcijas apstiprinājums, kas ir svarīgi īpaši tajos gadījumos, kad viens projekts paredz vairāku programmas sadaļu mērķu īstenošanu.

2.7.2 Nepārziņot daudzo racionalizācijas un labākas resursu piešķiršanas ideju konkrētos īstenošanas noteikumus, ir grūti novērtēt, cik lielā mērā dažādie mērķi saskan: (a) lielāka, centralizētāka programmas struktūra; (b) vienkārša, efektīva administrēšana visos (Komisijas, dalībvalstu, projektu īstenošanu) līmeņos; (c) pārskatu sniegšanas un finansiālās drošības prasības; (d) pēc iespējas tiešākas un atklātākas piekļuves programmai nodrošināšana visām mērķa grupām. Šajā ziņā nepieciešama aktīva stratēģija, lai ar īstenošanas noteikumu palīdzību varētu pārvarēt iespējamus mērķu konfliktus. Pēc Komitejas domām, jaunās programmas panākumi lielā mērā būs atkarīgi no tā, vai arī tās dalībnieki izjutīs paredzēto vienkāršošanu. Komisija uzskata, ka no īstenošanas noteikumiem, kas vēl jāpieņem (īpaši attiecībā uz "Vienas pieturas aģentūru"), lielā mērā būs atkarīgs, vai paredzētie vienkāršošanas un racionalizācijas mērķi patiešām sniegs pievienoto vērtību programmas dalībniekiem.

2.7.3 Vai izdosies panākt Kopienas līdzekļu ieguldīšanu pēc iespējas tuvāk tās pilsoņiem, galvenokārt būs atkarīgs no tā, cik lielā mērā informētiem pieteikumu iesniedzējiem tiks atvieglota piekļūšana programmai un projektiem un cik lielā mērā izdosies novērst tās sašaurināšanos. Ņemot vērā jaunās programmas plašumu, pieredzi ar citām rīcības programmām un Kopienas iniciatīvām, kā arī aktuālo pieredzi attiecībā uz Komisijas finanšu noteikumiem, izrādās, ka ir jāveic pasākumi, lai īstenošanas noteikumi nebūtu pārāk stingri tā sauktajiem "mazo pieteikumu iesniedzējiem". Tāpēc rodas jautājums: Kādus "kompensējošus" pasākumus šajā sakarā varētu veikt, lai PROGRESS būtu ne tikai vērtīgs, bet arī pievilcīgs un pieejams arī pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kurām nav savu projektu speciālistu un kurām nav lielas (grāmatvedības) infrastruktūras, neskatoties uz augošajām administratīvajām prasībām (piemēram, bankas garantijas iesniegšana, kredītspējas novērtējums un apliecinājums par veikto revīziju)?

2.8 Sadarbība ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām

2.8.1 9. panta 2. punktā — pasākumu apraksts mērķu sasniegšanai — sadaļā "abpusējā mācīšanās, informēšana un popularizēšana" tiek izvirzīti šādi mērķi: "izteikta Eiropas dimensija", "atbilstošs apmērs", "patiesa pievienotā vērtība ES

līmenī", kā arī mazāks programmas iestāžu skaits: "(sub-)nacionāla iestāde un citas". Minētie kritēriji ir neskaidri un tie pieļauj lielu interpretācijas brīvību. Tāpēc Komiteja ierosina nodrošināt, lai, konkursa un pieteikumu iesniegšanas procesā stingri piemērojot šos kritērijus, būtiski nepasliktinātos, piemēram, lielo projektu iesniedzēju un līdz ar to noteiktu mērķa grupu un dalībnieku piekļūšana programmai.

2.8.2 Lēmuma projekta 2. panta 5. punktā "ieinteresēto pušu un plašas sabiedrības informētības par ES politiku veicināšana" tiek minēta ka viens no PROGRESS vispārējiem mērķiem. To var sasniegt tikai tādā gadījumā, ja visi Eiropas, dalībvalstu un vietējā līmeņa sociālās politikas patiesie īstenoņi arī turpmāk varēs attīstīt savu darbību. Šajā sakarā Komiteja atzinīgi vērtē vienkāršošanu un racionalizāciju galvenokārt tādā gadījumā, ja tā atvieglo visu ieinteresēto pušu, jo īpaši sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju piekļūšanu programmai un tā nepasliktina piekļūšanu Kopienas līdzekļiem.

2.8.3 Šajā sakarā EESK ir norūpējies par to dalībnieku sarakstā, kuriem ir pieejama PROGRESS programma, ir iekļautas tikai NVO, kas darbojas Eiropas līmenī. 10. pantā ("Piekļuve programmai") nav runa par NVO valstu līmeni. Komiteja ir pārliecināta, ka neraugoties uz ES līmeņa dalībnieku lielo nozīmi, pilnvērtīga apmaiņa, tīklu veidošanās, priekšzīmīgas prakses izziņāšana un popularizēšana un abpusēja mācīšanās galvenokārt notiek to dalībnieku starpā, kam ir attiecīgā pieredze noteiktā jomā un kas darbojas valstu, reģionālajā vai vietējā līmenī. Komiteja uzskata, ka pārrobežu aktivitātēm un pieredzes apmaiņas nodrošināšanai Eiropas Savienībā šajā sakarā ir tik pat liela nozīme kā šo dalībnieku formālai apvienošanai Eiropas līmenī. Tāpēc tā ierosina Komisijas tekstā teikto formulēt citādi, nosakot, ka tikai NVO, kas darbojas Eiropas līmenī, ir pieeja šai programmai.

2.8.4 Tāpēc Komiteja ierosina lēmuma projekta 2., 9. un 10. pantā veikt attiecīgus skaidrojumus un saskaņošanu, lai īstenotu vienu no Komisijas ierosinātajiem galvenajiem mērķiem, proti, sadarbību ar pilsoniskas sabiedrības organizācijām.

3. Kopsavilkums

3.1. EESK kopumā atbalsta šo Komisijas priekšlikumu PROGRESS 2007. — 2013. gadam un piešķir šai iniciatīvai lielu nozīmi tieši tāpēc, ka šobrīd notiek Lisabonas stratēģijas novērtējums termiņa vidū. Šī pamatprogramma ir viens no galvenajiem atbalsta instrumentiem sociālajā un nodarbinātības jomā, kas darbosies ilgāk nekā nesen pieņemtā Sociālo pasākumu programma 2006. — 2010. gadam. Tikai ņemot vērā lēmumus, kuri šobrīd tiek pieņemti ilgam laika posmam, Komiteja šaubās par dažiem konkrētiem Komisijas paziņojuma punktiem, kam vēl nepieciešami skaidrojumi un kas vēl jāprecizē, pieņemot galīgo lēmumu.

3.2. Šajā sakarā runa ir par apsvērumiem attiecībā uz: a) saskaņotību ar citām Kopienas politikas jomām, b) finanšu līdzekļu piešķiršanu un sadalīšanu, c) plašu piekļūšanu programmai un to, cik lietderīga tā būs tās dalībniekiem, neraugoties uz racionalizāciju Komisijas līmenī, d) Programmas komitejas pārredzamību un līdzdarību tajā, e) pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu.

3.3. EESK cer, ka par šiem punktiem izteiktie apsvērumi, jo īpaši tie, kas attiecas uz finanšu asignējumu, ievērojot Lisabonas mērķu īstenošanu, tiks ņemti vērā turpmākajā lēmuma par PROGRESS pieņemšanas gaitā.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Padomes un Eiropas Parlamenta ieteikumam par turpmāko Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā

(COM(2004) 642 final — 2004/0239 (COD))

(2005/C 255/14)

Eiropas Savienības Padome 2005. gada 20. janvārī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju attiecībā uz *Priekšlikumu Padomes un Eiropas Parlamenta ieteikumam par turpmāko Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā*

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā pieņēma atzinumu 2005. gada 15. martā. Referents — **Soares kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 2005. gada 6. un 7. aprīļa 416. plenārajā sesijā (6. aprīļa sanāksmē) ar 144 balsīm “par”, 2 “pret” un 6 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 149. panta 1. punkts paredz, ka “veicinot dalībvalstu sadarbību un vajadzības gadījumā atbalstot un papildinot to rīcību, Komisija sekmē pilnvērtīgu izglītības attīstību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju, kā arī kultūru un valodu dažādību”.

1.2 Ministru Padome 1998. gada 24. septembrī pieņēma ieteikumu par Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā, kas “aicina dalībvalstis atbalstīt vai izveidot kvalitātes nodrošināšanas sistēmas un veicināt augstākās izglītības iestāžu un kompetento varas iestāžu sadarbību un pieredzes apmaiņu”. Arī Komisiju aicina “atbalstīt šādu sadarbību un ziņot par minētā ieteikuma mērķu īstenošanu Eiropas un dalībvalstu mērogā.”

1.3 Komisijas iesniegtajā ziņojumā norādīts (¹), ka “kvalitātes nodrošināšanas sistēmu izveides un sadarbības veicināšanas jomā” ir panākts ievērojams progress, tomēr tas nav pietiekams, tādēļ “ir nepieciešami tālejošāki pasākumi, lai uzlabotu Eiropas augstākās izglītības kvalitāti, lai tā kļūtu pārredzamāka un iemantotu Eiropas pilsoņu, kā arī citu kontinentu studentu un mācību spēku uzticību”.

1.4 Boloņas procesa ietvaros 2003. gada septembrī Berlīnē notika Eiropas izglītības ministru sanāksme, kuras mērķis bija izveidot Eiropas Augstākās izglītības telpu un kurā tika izdarīts secinājums, ka pamatā visās dalībvalstīs ir izveidotas kvalitātes nodrošināšanas sistēmas, ko raksturo virkne pamatiezīmju, proti, programmu vai izglītības iestāžu novērtēšana, veicot iekšējo vai ārējo novērtējumu, nodrošinot studentu līdzdalību, rezultātu publicēšanu un starptautiska mēroga līdzdalību.

(¹) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai (COM) 620 final, 30.09.2004.)

1.5 Šajā laikā viņi nolēma lūgt Eiropas Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas tīklu (ENQA) ⁽²⁾ izstrādāt "saskaņotu kvalitātes nodrošināšanas standartu, procedūru un pamatnostādņu kopumu, izvērtēt iespējas kvalitātes nodrošināšanas un/vai akreditācijas aģentūru vai iestāžu darbības vērtējuma nolūkā nodrošināt attiecīgās jomas profesionāļu veiktu novērtēšanu un ziņot ministriem par rezultātiem ar pārraudzības grupas starpniecību līdz 2005. gadam."

1.6 Ministri arī apņēmas sniegt atbalstu kvalitātes nodrošināšanas attīstībai institucionālā, valstu un Eiropas līmenī un uzsvēra, ka ir nepieciešams izstrādāt vienotus kvalitātes nodrošināšanas kritērijus un metodoloģijas. Tāpat tika uzsvērts, ka atbilstoši iestāžu autonomijas principam atbildība par augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanu pirmām kārtām jāuzņemas katrai atsevišķai izglītības iestādei, tādējādi nodrošinot pamatu akadēmiskās sistēmas pārskatatbildībai valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēmas ietvaros.

1.7 Ņemot vērā iepriekš minēto, visbeidzot tika nolemts, ka līdz 2005. gadam kvalitātes nodrošināšanas sistēmās ir jāiekļauj:

- iesaistīto iestāžu un institūciju pienākumu un atbildības noteikšana;
- programmu vai iestāžu novērtējums, ieskaitot iekšējo novērtējumu, ārējo novērtējumu, studentu līdzdalību un rezultātu publicēšanu;
- akreditācijas, sertifikācijas un salīdzināmu procedūru sistēma; un
- starptautiska mēroga līdzdalība, sadarbība un vienota informācijas tīkla izveide.

1.8 Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 149. panta 4. punktu Komisijas priekšlikums par ieteikumu Padomei un Parlamentam ⁽³⁾ tika iesniegts Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai atzinuma sagatavošanai.

1.9 EESK izprot Komisijas apsvērumus un atbalsta izvirzītos augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas un paaugstināšanas principus, kas paredz labas prakses izplatīšanu iestāžu līmenī un kvalitātes vadības attīstību Eiropas līmenī. Sistemātisks kvalitātes nodrošināšanas metodoloģiju pielietojums ir labākais kvalitātes nepārtrauktas pilnveidošanas līdzeklis, ar kura palīdzību iespējams nodrošināt patiesi kvalitatīvu augstāko izglītību ES izglītības iestādēs, sekmēt augstāko izglītību dalībvalstīs un veicināt dažādu valstu izglītības sistēmu vienlīdzību.

1.10 EESK uzskata, ka ir īpaši svarīgi risināt minēto jautājumu Kopienas perspektīvā un atbalsta Komisijas pieņemto pieeju, lai sasniegtu mērķus, kas izvirzīti Lisabonas stratēģijā un, konkrēti, 2002. gada marta Eiropadomes Barselonas

⁽²⁾ Šis tīkls tika izveidots 2000. gadā un ietver 50 kvalitātes nodrošināšanas un akreditācijas iestādes no 30 Eiropas valstīm.

⁽³⁾ 1998. gada 24. septembra ieteikuma 98/561/EC par Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā izvērtējuma kontrole.

sanāksmes secinājumos, kuros noteikts, ka Eiropas izglītības un apmācību sistēmām "līdz 2010. gadam jāklūst par *pasaulē kvalitātes standartu*".

2. Ieteikumi

Komisijas iesniegtais priekšlikums, kas pamatojas uz 1998. gada ieteikumu, ir izstrādāts, lai sniegtu konkrētu ieguldījumu kvalitātes nodrošināšanas sistēmu un novērtējumu savstarpējā atzīšanā Eiropā.

2.1 Ieteikumā ietverti pieci pasākumi savstarpējas atzīšanas nodrošināšanai:

2.1.1 Izvirzīt prasību visām augstākās izglītības iestādēm, kas darbojas to teritorijā, ieviest vai izstrādāt efektīvus iekšējās kvalitātes nodrošināšanas mehānismus.

2.1.2 Izvirzīt prasību visām kvalitātes nodrošināšanas vai akreditācijas aģentūrām, kas darbojas to teritorijā, veicot izglītības iestāžu novērtējumu, būt neatkarīgām, piemērot Padomes 1998. gada septembra ieteikumā noteiktos kvalitātes nodrošināšanas kritērijus un vienotu standartu, procedūru un pamatnostādņu kopumu.

2.1.3 Veicināt to, lai kvalitātes nodrošināšanas un akreditācijas aģentūras kopā ar organizācijām, kas pārstāv augstākās izglītības iestādes, izveido "Eiropas kvalitātes nodrošināšanas un akreditācijas aģentūru reģistru" un izstrādā reģistrācijas nosacījumus.

2.1.4 Nodrošināt iespēju augstākās izglītības iestādēm, kas darbojas to teritorijā, izvēlēties no Eiropas reģistrā iekļautajām kvalitātes nodrošināšanas vai akreditācijas aģentūrām tādu, kas atbilst to vajadzībām un profilam.

2.1.5 Pieņemt visu Eiropas reģistrā esošo kvalitātes nodrošināšanas un akreditācijas aģentūru novērtējumus par pamatu lēmumiem, kas attiecas uz augstākās izglītības iestāžu licencēšanu vai finansēšanu, tostarp tādiem jautājumiem kā tiesībām uz studentu stipendijām un aizdevumiem.

2.2 Ieteikumā Komisija tiek aicināta:

— "ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm turpināt sniegt atbalstu augstākās izglītības iestāžu, kvalitātes nodrošināšanas un akreditācijas iestāžu, kompetento iestāžu un citu attiecīgajā jomā aktīvi iesaistītu iestāžu sadarbībai"; un

— sagatavot trīs gadu ziņojumus Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par panākumiem kvalitātes nodrošināšanas sistēmu izveidē dažādās dalībvalstīs un par sadarbību Eiropas mērogā, tostarp panākumiem iepriekš minēto mērķu sasniegšanā.

3. EESK piezīmes

3.1 Vispārīgas piezīmes

3.1.1 Kvalitatīvas izglītības un apmācību nodrošināšana ir būtiska Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanai. Šajā sakarā EESK atkārtoti uzsver to, cik liela nozīme Eiropas zināšanu sabiedrības attīstības procesā ir lielākai studentu un strādājošo mobilitātei. Mobilitāte var būt noteicošais faktors Eiropas mēroga darba tirgus faktiskā izveidē un konkurētspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanā.

3.1.2 Šis jautājums ir iesniegtā ieteikuma pamatā, jo, lai pilnībā panāktu studējošo un strādājošo mobilitāti, ir nepieciešama savstarpēja profesionālās kvalifikācijas un diplomu atzīšana, kuras nodrošināšanai, savukārt, nepieciešami efektīvi, Eiropas līmenī saskaņoti mehānismi, kas aptver visas iesaistītās puses. Tieši minētā iemesla dēļ ir īpaši svarīgi, lai Eiropā tiktu izstrādātas augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanai un akreditēšanai piemērotas darba metodes.

3.1.3 Tomēr EESK uzskata, ka minētie novērtējuma mehānismi, kam neapšaubāmi ir liela nozīme augstākās izglītības kvalitātes paaugstināšanā un tās uzticamības nodrošināšanā, nedrīkst kļūt pārlietu atkarīgi no tirgus īstermiņa pieprasījuma, jo ir jāņem vērā izglītības ilgtermiņa mērķi un nākotnes perspektīvas, sākot ar fundamentālo pētniecību.

3.1.4 Turklāt EESK uzsver, ka finansējums augstākajai izglītībai vēl aizvien uzskatāms par noteicošo faktoru pamatmērķu sasniegšanai. Būtu nepareizi kavēt augstākās izglītības iestāžu pieeju labākām kvalitātes novērtēšanas un akreditācijas aģentūrām finansiālu ierobežojumu dēļ.

3.1.5 Pašreizējā Komisijas iniciatīva, kas izklāstīta Padomes ieteikumā, ir pretrunīga un neatbilst komitejas 1997. gadā pieņemtajai nostājai (*), it īpaši sadaļā, kurā

— izteikta nepieciešamība “stabili virzīties uz tādu kvalitātes nodrošināšanas sistēmu pieņemšanu, kas ietver standartizētas novērtējuma metodes, kuras var izmantot tie, kas brīvprātīgi pieņem novērtējumu kā uzlabojumus sekmējošu sistēmu un neuzskata to par uzspiestu”;

— “augstskolu autonomijas princips nav (...) apspriežams (...). Svarīgi, lai pilsoņi tomēr būtu informēti par to, kuras Eiropas mācību iestādes ir ieviesušas novērtējumu kā sistemātisku kvalitātes nodrošināšanas metodi (...) [un] kuras iestādes izmanto standartizētas kvalitātes novērtējuma metodes”;

— “atļaujot katrai dalībvalstij un katrai mācību iestādei izmantot savus kritērijus, Komisijai vienlaicīgi būtu jārosina ieviest vienotus kritērijus, kuros būtu uzrādīts mācību kvalitātes līmenis Kopienas mērogā”.

(*) EESK atzinums attiecībā uz Priekšlikumu Padomes Ieteikumam par Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā (COM(97) 159 final - 97/0121 (SYN) - O V C 19 - 20.01.1998

3.1.6 EESK apzinās, ka jaunajiem Eiropas pilsoņiem un sabiedrībai kopumā ir jābūt informētiem par dažādu augstākās izglītības iestāžu kvalitāti.

Eiropas izglītības iestāžu novērtēšanā vai akreditācijā izmantotie kritēriji tomēr jāizmanto kā atsauces punkti, lai uzlabotu pārredzamību un atvieglotu salīdzināmību Eiropā, vienlaicīgi veicinot izglītības iestāžu dažādību un palīdzot nodrošināt to atbilstību mūsdienu sabiedrības vajadzībām, nevis kā līdzekli dalībvalstu likumu un normatīvu aktu saskaņošanai.

3.1.7 Zināšanu sabiedrībā, kurai ir jāveido pamats visattīstītākajai ekonomiskajai, sociālajai, tehnoloģiskajai un kultūras telpai pasaulē, kvalitātes nodrošināšanas sistēmas un vispārēji kvalitātes nodrošināšanas procesi uzskatāmi par neatņemamu elementu progresa panākšanai, kā arī klientiem un lietotājiem sniegto pakalpojumu uzlabošanai.

Minētā iemesla dēļ dalībvalstīm jānodrošina izglītības iestādes ar pietiekamiem resursiem kvalitātes novērtējuma procedūru izstrādei un attīstībai, lai pilnveidotu izglītību kā produktu. Turklāt, lai atvieglotu jaunu speciālistu, kas ieguvuši augstāko izglītību, iekļaušanos darba tirgū, jāpastiprina augstskolu un sabiedrības saikne kopumā; šāds process ir saistīts ar sociālo partneru lielāku iesaisti augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmās un labāku nākotnes darba tirgus prasību pārzināšanu.

3.1.8 EESK atkārtoti uzsver divus pamatprincipus, kas jāievēro ar savstarpēju atzīšanu saistītu mērķu sasniegšanā un kuri nepārprotami un skaidri jāatspoguļo ieteikumā dalībvalstīm:

— kvalitātes nodrošināšanas sistēmām nav jābūt uzspiestām, bet gan iesaistīto pušu, proti pasniedzēju un akadēmisko iestāžu akceptētām, turklāt tām jābūt izstrādātām, lai palīdzētu uzlabot dalībvalstīs iegūstamās augstākās izglītības līmeni.

— jānodrošina augstskolu pieeja resursiem, kas tām nepieciešami, lai finansētu kvalitātes nodrošināšanas metožu un tehniku veicināšanu, atbalstu un ieviešanu, it īpaši, lai obligāti iesaistītu tās personas, kuras faktiski nodrošina izglītību.

3.2 Īpašas piezīmes

3.2.1 EESK piekrīt viedoklim, ka kritērijiem un standartiem, ko katra izglītības iestāde piemēro iekšējo kvalitātes novērtēšanas metožu izstrādei, ir jābūt balstītiem uz pamatsistēmu, kurā attiecīgo iestāde pati darbojas.

Sistemātisku uzlabojumu ieviešanas pamatelementiem jābūt balstītiem uz iekšējās kvalitātes nodrošināšanas mehānismiem un mācību procesa rezultātu un pieredzes izmantošanu. Minētajiem uzlabojumiem pirmām kārtām jāatbilst sabiedrības mainīgajām vajadzībām, ko noteikušas interešu grupu komisijas, kuru sastāvā ietilpst augstskolu pasniedzēji, speciālisti, absolventi, attiecīgo jomu eksperti, studenti un sociālie partneri.

3.2.2 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu izstrādāt ENQA kvalitātes nodrošināšanas procedūru rokasgrāmatu, kurā būtu ietverta virkne kopīgi pieņemtu modeļu jeb protokolu, kas balstīti uz dalībvalstīs īstenotu labu praksi. Rokasgrāmatā iespēju robežās jāpievērš uzmanība kvalitātes nodrošināšanas veicināšanai tajās izglītības iestādēs, kas vēl nepielieto šo praksi, un jārosina uz minētās prakses plašāku pielietojumu tajās iestādēs, kuras to jau ir ieviesušas.

EESK piekrīt Komisijai arī jautājumā par nepieciešamību definēt kvalitātes nodrošināšanas principus Eiropā un iekļaut tos ENQA rokasgrāmatā, it īpaši attiecībā uz augstskolu autonomiju, atbildību un ārējo novērtējuma un/vai akreditācijas aģentūru neatkarību, proporcionalitāti un godprātību; tie ir principi, kas jāievēro visām pusēm.

3.2.3 EESK uzskata, ka ir būtiski nodrošināt, lai aģentūras, kas veic augstskolu novērtējumu, būtu neatkarīgas un atbilstu augstiem profesionālajiem standartiem.

Taču ir svarīgi precizēt, ko šajā kontekstā nozīmē neatkarība, un to, vai šīm aģentūrām ir vai nav jābūt bezpeļņas iestādēm. Šīm aģentūrām jābūt patiesi neatkarīgām attiecībās ar organizācijām, kuru novērtējumu tās veic. No tā izriet otrs jautājums — vai aģentūrām ir/nav jābūt bezpeļņas organizācijām. Ir skaidrs, ka aģentūru rīcībā ir jābūt minētā darba veikšanai nepieciešamajiem līdzekļiem (kas ietver samaksu par to veikto darbu), taču, ja minētās aģentūras darbojas uz saimnieciskās darbības principiem un to darbība ir virzīta uz peļņas gūšanu, var tikt apdraudēta to neatkarība.

3.2.4 Eiropas Kvalitātes nodrošināšanas un akreditācijas aģentūru reģistra izveide ir interesants, uz vienprātīgu viedokli balstīts priekšlikums, taču Ieteikumā nav pietiekami precīzi izklāstīti Reģistra administrācijas mehānismi; kā priekšnoteikums tiek pieņemts, ka tiks veikta kvalitātes nodrošināšanas aģentūru darba novērtēšana, tādējādi nodrošinot to kvalifikācijas akceptēšanu un atzīšanu Eiropā un ārpus tās.

3.2.4.1 EESK aicina Komisiju izvērtēt iespēju Reģistrā iekļaut ailes, kas ļauj atšķirt kā akreditācijas, kas veido pamatu Eiropas līmeņa atsaucēm galvenajās profesijās, tā arī kvalitātes vai akreditācijas nosacījumus specifiskās vai specializētās kategorijās.

3.2.5 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu par augstākās izglītības iestāžu atbildības noteikšanu, ļaujot tām izvēlēties to vajadzībām un profilam atbilstošu kvalitātes novērtēšanas un akre-

ditācijas aģentūru, ja vien attiecīgā aģentūra ir iekļauta Reģistrā un attiecīgajā valstī ir atzīta kā neatkarīga un uzticama.

Augstskolām dotā iespēja veidot savu, to specializācijai un mērķiem atbilstošu akreditācijas stratēģiju tomēr nedrīkst radīt apstākļus, kad mācību iestādes tiek klasificētas atkarībā no to izvēlētās aģentūras kvalitātes.

EESK vēlas brīdināt visus šajā procesā iesaistītos, ka situācija, kad pašām kvalitātes novērtēšanas un akreditācijas aģentūrām ir atšķirīgs kvalitātes līmenis, var nopietni apdraudēt novērtēšanas procesa kvalitāti, tādējādi radot augstskolu atšķirīgu novērtējumu.

3.2.6 EESK uzskata, ka ir svarīgi panākt, lai dalībvalstu kvalitātes akreditācijas sistēmas būtu saskaņotas ar Eiropas akreditācijas sistēmu.

Dalībvalstis ir atbildīgas par savas valsts kvalitātes nodrošināšanas un akreditācijas sistēmu organizēšanu, tās pieņem lēmumus par augstskolu licencēšanu un par finansējuma piešķiršanu. Lai sekmētu kvalifikācijas un diplomu savstarpējo atzīšanu, minētajām sistēmām tomēr jābūt saskaņotām ar Eiropas akreditācijas formalitātēm.

Akreditācijas kritēriji un sertifikācija ārpuskopienas valstīs varētu sekmēt minēto iestāžu tēla popularizēšanu, un to nefinansēs valsts.

Lai gan iepriekš minētās alternatīvas nav vienlīdz nozīmīgas attiecībā uz dalībvalstu atbildību par kvalitatīvas izglītības nodrošināšanu, EESK pozitīvi vērtē to, ka Komisija "atbalsta atsevišķu un vienotu studiju programmu starptautiskas novērtēšanas un akreditācijas izveidi un pārbaudes posmu", kas varētu būt nozīmīgs solis ceļā uz "daudz apspriestās savstarpējās atzīšanas īstenošanu praksē".

3.2.7 Viens no pamatprincipiem, uz kura balstītas ieteikumā aplūkotās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas, ir visu iesaistīto pušu līdzdalība.

EESK uzskata, ka sociālekonomiskajā jomā iesaistītajiem ir iespēja sniegt nozīmīgu ieguldījumu, izmantojot savu pieredzi piemērojamo metožu jomā. Darba devēju un strādājošo organizācijām kā darba tirgus problēmu un viedokļu paudējiem ir jāspēj uzņemties svarīgu lomu visā augstākās izglītības kvalitātes uzlabošanas procesā Eiropā.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas (EPSG) izveidošanu

(COM(2004) 496 final — 2004/0168 (COD))

(2005/C 255/15)

Eiropas Savienības Padome 2004. gada 8. novembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. panta nosacījumiem nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par “Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas izveidošanu (EPSG)”

Par šī dokumenta sagatavošanu Komitejā atbildīgā Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa pieņēma savu atzinumu 2005. gada 18. martā (ziņotājs: NOLLET kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 6. un 7. aprīļa 416. plenārajā sesijā ar 118 balsīm “par”, 2 balsīm “pret” un 6 balsīm atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 2004. gada 1. maijs iezīmēja jaunu pavērsienu Eiropas vēsturē.

1.2 Pēc ilgā sagatavošanās perioda desmit jaunās valstis pievienojās piecpadsmit Eiropas Savienības dalībvalstīm. Tas paver jaunas iespējas un attīstības perspektīvas. Lai šīs darbības padarītu efektīvākas, Eiropas Savienības iestādes ir nepieciešams tuvināt pilsoņiem, kā arī vietējām, reģionālajām un Kopienas dzīves norisēm. Tas rada nepieciešamību pievērst lielāku uzmanību Kopienas likumdošanas kvalitātei.

1.3 Jaunai pārrobežu sadarbības juridiskā instrumenta ieviešanai šā dialoga padziļināšanā ir prioritārs raksturs un tas vērtējams kā jauns izaicinājums, kas jāpieņem.

1.4 Komisija 2004. gada 14. jūlijā pieņēma piecu jaunu regulu priekšlikumus finanšu līdzekļu un strukturālo instrumentu aktualizēšanai un attiecināšanai uz 2007.–2013. gada laika posmu, kuru skaitā ir priekšlikums jaunai regulai par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas izveidošanu, sauktu par EPSG.

1.5 Eiropas Komisijai EPSG izveidošana ir drīzāk pragmatiska atbilde uz dalībvalstu izteikto pieprasījumu. Pārrobežu sadarbības struktūras ieviešanai tā piedāvā fakultatīvu instrumentu.

1.6 Komisija uzskata, ka nav runa par dalībvalstīm nodoto kompetenču apstrīdēšanu. Dalībvalstis ir atbildīgas par struktūrfondu izlietojumu.

1.7 Zinot lietas apstākļus, Komisija negribēja iedziļināties vienošanās detaļās. Tā rada dalībniekiem iespēju izstrādāt savus normatīvos aktus.

1.8 Saskaņā ar Komisijas viedokli dalībvalstis var izvirzīt tālejošākus mērķus. EPSG ir brīvprātīga izvēle.

1.9 Komisijai šī atzinuma projekta sastādīšanas brīdī vēl bija jāiesniedz EESK papildu dokuments par juridiskajiem aspektiem.

1.10 Ar šo jauno (EPSG) instrumentu Komisija apzināti nav vēlējusies pievērsties citiem nodokļu aspektiem. EPSG būs iespēja piemērot vienas izvēlētas valsts nodokļu sistēmu.

1.11 Komisija nav tiekusies pēc harmonizēšanas un apstiprina, ka tāpēc tā nav vēlējusies sagatavot detalizētāku regulu. *Kaut gan nodokļu harmonizēšanas problēma netika iztirzāta EESK darba grupas diskusijās, šī Komisijas nostāja tomēr neatbilst centieniem vienkāršot pārvaldību.*

1.12 Komisija nav vēlējusies veikt darbu dalībvalstu vietā un tādējādi uzsver, ka EPSG ir un turpmāk būs subsidiaritātes instruments.

1.13 Vadoties pēc savas pieredzes, Komisija uzskata, ka nav iespējams izstrādāt detalizētu modeli.

1.14 Saskaņā ar Komisijas viedokli NVO nav valsts pārvaldes iestāžu pilnvaras.

1.15 Komisija ir paredzējusi kopējos obligātos noteikumus. Piemēram, tos var izmantot universitātes.

1.16 Komisija apstiprina, ka nolūkā izmantot struktūrfondus nav nepieciešams vērsties pie EPSG.

1.17 Komisija uzskata, ka regulas priekšlikuma par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas (EPSP) izveidošanu liela priekšrocība ir tās darbības uzsākšana 2007. gadā, negaidot iespējamu likumdošanas aktu pārskatīšanu dalībvalstīs.

1.18 Reģionu komitejas 2004. gada 18. novembra atzinums kopumā ir pozitīvs un tajā iekļauti daži grozījumi, īpaši šādi: Reģionu komiteja ierosina mainīt jaunā juridiskā instrumenta nosaukumu, Eiropas Pārrobežu sadarbības grupu nomainot pret Eiropas Pārrobežu sadarbības asociāciju (EPSA). Saskaņā ar Reģionu Komitejas viedokli, šā jaunā apzīmējuma priekšrocība ir iespēja izmantot attiecīgo juridisko instrumentu starpnacionālai un starpreģionu sadarbībai, ka to paredz regulas priekšlikuma 1e pants.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 EESK ir iepazinies ar regulas priekšlikumu par Eiropas pārrobežu sadarbības grupas (vai Reģionu komitejas ierosinātās Eiropas Pārrobežu sadarbības asociācijas (EPSA)) izveidošanu.

2.2 EESK kopumā piekrīt Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikumam par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas (EPSP) izveidošanu un noteiktajiem mērķiem.

2.3 EESK pieņem zināšanai Komisijas argumentus un īpaši EPSP neobligātas izveidošanas aspektu.

2.3.1 EPSP ir spējīga atvieglot pārrobežu sadarbību, piemēram, finanšu aprites jomā.

2.3.2 EPSP var attiecināt uz dažādiem partneriem vairākās valstīs. Ņemot vērā ar paplašināšanos saistīto Eiropas Savienības sauszemes un jūras robežu skaitlisko pieaugumu, ir svarīgi atvieglot Eiropas Savienības starpreģionu sadarbības nostiprināšanu.

2.3.3 EPSP nav ierobežojoša un neizslēdz progresīvākus sadarbības nolīgumus. EPSP neaizstāj eioreģionu.

2.4 EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu izveidot jaunu juridisku instrumentu sadarbības atvieglošanai. Šie papildu noteikumi atvieglos efektīvu sadarbību, tomēr ir nepieciešami skaidrāki noteikumi izpildes kontrolei attiecībā uz sociālo partneru, kā arī citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju dalību nolīgumos.

2.5 Tomēr šā pasākuma juridiskais pamatojums ir pretrunīgs. Būtu nepieciešams precizēt ERAF (18. pants) un EPSP sakarības, īpaši gadījumā, kad dalībvalstis nodod EPSP vadības atbildību.

2.6 EESK arī vēlas skaidrojumu, vai prasības attiecībā uz programmu izstrādi, kontroli un īstenošanu atļauj dalībvalstīm nodrošināt efektīvu sadarbību un gūt zināšanas, izmantojot *Interreg* programmas. Programmas izstrādes un sagatavoto normatīvo aktu procedūras (darbības uzsākšanai 2007-2013.g) jāpiemēro, lai uzlabotu pilsoņu un sociālo partneru, kā arī citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību. Ievērojot termiņu, jāizstrādā piemērošanas noteikumi attiecībā uz darbības programmu publicēšanu (12/6 d pants).

2.7 EESK uzskata, ka EPSP noteikti var būt interesants pārrobežu sadarbības mehānisms un labs problēmu risinājums nacionālajā līmenī.

2.8 Tomēr EESK pauž bažas attiecībā uz EPSP atzīšanu finanšu procedūru un nacionālās pārvaldības iestāžu aspektā.

2.9 Struktūrfondi vispirms tiek uzskatīti par sviru, kas kalpo stratēģijai, kuru īsteno attīstības dalībnieki ar iespējami lielu pilsoņu līdzdalību. Vietējie un reģionālie, sociālie un ekonomiskie dalībnieki ir uzskatāmi par attīstības dalībniekiem. Būtu interesanti, ja šos dalībniekus īpaši varētu iesaistīt EPSP izveidošanā.

2.10 EESK pārrobežu sadarbību uzskata par nozīmīgu. Komisijai (pat arī, ja EPSP ir fakultatīva) vajadzētu piedāvāt konkrētu modeli iesaistītajiem dalībniekiem. Šis modelis nedrīkst būt kā nākamajam EPSP uzlikts papildu ierobežojums, bet gan labas prakses modelis un atbalsts EPSP izveidošanai.

2.11 EESK uzsver, ka regulas priekšlikumā nav izskatīts svarīgs jautājums. Runa ir par finanšu vadību. EPSP regulā būtu jāprecizē Eiropas fondu pārvaldības aspekti.

2.12 Šis precizējums nav pieprasīts nolūkā apstrīdēt līdzšinējos noteikumus dalībvalstu finanšu atbildības jomā. Turklāt, ja EPSP mērķis ir vienkāršošana, ir jāpiedāvā elastīgākas procedūras attiecībā uz pamatojumu un finanšu kontu vadību.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Skaidrības nolūkā EESK ierosina Eiropas Komisijai veikt šādus grozījumus:

3.1.1 Pirmā panta 3. punkts

EPŠG mērķis ir atvieglot un veicināt dalībvalstu, reģionālo un vietējo pašvaldību IEKĻAUT—“un ekonomisko un sociālo dalībnieku, kā arī citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju” pārrobežu sadarbību, “lai nodrošinātu ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju”.

3.1.2 Otrais pants

EPŠG sastāvā var būt dalībvalstis, vietējās un reģionālās pašvaldības vai citas valsts un vietējās organizācijas PIEVIENOT — “un ekonomiskie un sociālie dalībnieki, kā arī citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas turpmāk saukti par locekļiem”.

3.1.3 4. panta 5. punkts

Vienošanās nosaka interpretēšanas un piemērošanas tiesības PIEVIENOT — “ievērojot eiroregulas un dalībvalstu divpusējās

vienošanās nodokļu jomā”, kamēr vēl nav veikta Eiropas nodokļu saskaņošana. Komisijai šis jautājums būtu jāprecizē.

3.1.4 5. pants

PIEVIENOT — “personāla vadībai iespējami precīzi jāņem vērā atsauces uz darbības vietu (vietām), eiroregulām un piemērojamo sociālo un nodokļu likumdošanu”.

4. Secinājumi

4.1 EESK uzskata, ka EPŠG ir vajadzīgs instruments un ka labas sapratnes un saziņas nodrošināšanai būtu svarīgi, lai Komisija ierosinātu tehnisko un juridisko skaidrojumu. Ir nepieciešams izdalīt divus būtiskākos jēdzienus — juridiskos aspektus no vienas puses un stratēģiskos aspektus no otras puses.

4.2 EESK tiecas panākt patiesu konsekvenci, lai pārvarētu nozīmīgas grūtības, ar kurām sastopas dalībvalstis un vietējās un reģionālās pašvaldības, realizējot un organizējot pārrobežu, starpnacionālās un starpreģionu sadarbības pasākumus dažādu nacionālo tiesību normu un procedūru kontekstā.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Padomes Regulai, ar ko definē Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda galvenos noteikumus

(COM(2004) 492 final — 2004/0163 (AVC))

(2005/C 255/16)

Eiropas Savienības Padome 2004. gada 21. decembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. panta nosacījumiem nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo komiteju par *Priekšlikumu Padomes Regulai, ar ko definē Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda galvenos noteikumus*

Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kuru Komiteja šajā jautājumā ir pilnvarojusi, pieņēma atzinumu 2005. gada 18. martā (ziņotājs: MALOSSE kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 6. un 7. aprīļa 416. plenārajā sesijā (6. aprīļa sēdē) ar 126 balsīm “par”, 3 balsīm “pret” un 7 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Preambula

1.1 Ekonomikas un sociālo lietu komiteja jau vairākkārt un nepārprotami ir atbalstījusi Konstitucionālajā līgumā formulēto Eiropas ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas politiku. EESK savā atzinumā par finanšu perspektīvām 2007.-2013. gadam⁽¹⁾ atkārtoti pauž šādu atbalstu un pieprasa atvēlēt struktūrpolitikai un Kohēzijas fondam papildu budžeta līdzekļus, it īpaši, lai varētu rēķināties ar jauno un nākamo dalībvalstu ietekmi, neietekmējot 15 valstu Eiropas visvājāk attīstītos reģionus.

1.2 Izskatāmais priekšlikums nosaka 2007.-2013. gadā īstenojamo programmu ievirzi un ietvaru. Priekšlikums nāk klajā struktūrfondu pašreizējā programmu izstrādes perioda vidū, kad vērtējumu rezultāti nav izanalizēti un zināmi pilnībā, it īpaši attiecībā uz struktūrfondu darbību jaunajās dalībvalstīs.

1.2.1 Šajos apstākļos priekšlikumam ir vispārējs tehnisks un finansiāls satvars, kurā svarīgākie principi ir definēti, toties par to precīziem pielietojuma noteikumiem un budžeta nosacījumiem dalībvalstu starpā ir jāveic nozīmīgas debates. Nepieciešams atzīmēt, ka 2007.-2013.g. laika periods iezīmējas ar Eiropas Savienības paplašināšanās procesu, kad 2007. gadā tai pievienosies vēl divas valstis, Bulgārija un Rumānija, kurām sakarā ar to ekonomisko un sociālo situāciju vislielākā mērā vajadzētu gūt labumu no kohēzijas politikas.

1.3 Komisija savā priekšlikumā saglabā kohēzijas politikas pamatprincipus, proti, programmu izstrādi, partnerību, līdzfinansējumu un vērtējumu, bet vienlaicīgi paziņo par nodomiem nodot dalībvalstīm un reģionālajām varas iestādēm lielāku atbildību, kā arī vienkāršot procedūru un pārraudzības mehānismus, tos padarot “skaidrus un precīzākus”.

⁽¹⁾ OV C 74 du 23.03.2005., 32. lpp

1.4 EESK par kohēzijas politikas nākotni četru gadu laikā ir sagatavojusi vairāk nekā 70 priekšlikumus, kas iekļauti vismaz 12 atzinumos⁽²⁾. Komisija pieprasīja izpētes atzinumu par partnerības īstenošanu⁽³⁾ un arī Padomes prezidentūra lūdza EESK izstrādāt atzinumu⁽⁴⁾, lai sagatavotos par kohēzijas politiku atbildīgo ministru neformālajai Ministru padomes sanāksmei Romā 2003. gada 20. oktobrī. EESK daudzajos atzinumos priekšlikumiem par kohēzijas politikas funkcionēšanas uzlabošanu diezgan bieži piedāvā novatorisku pieeju.

1.5 Komisijas vispārējā reakcija attiecībā uz EESK priekšlikumiem ir vērtējama drīzāk kā pozitīva, izņemot svarīgo jautājumu par partnerību. Komisija ir ņēmusi vērā lielāko daļu šo EESK priekšlikumu (kopumā—39 no 70 priekšlikumiem) un EESK priekšlikumu iespaidā (8 gadījumos) ir veikusi izmaiņas

⁽²⁾ “Pārrobežu sadarbības un INTERREG programmā gūtās pieredzes Eiropas politika”, OV C 155, 29.05.2001., 12.lpp;
 “Otrais ziņojums par kohēziju”, OV C 193, 07.08.2001., 70. lpp;
 “Kohēzijas politikas nākotne paplašināšanās kontekstā un pāreja uz zināšanām balstītu sabiedrību”, OV C 241, 07.10.2002., 66. lpp;
 “Stratēģija par Eiropas Savienības attālo reģionu nākotni”, OV C 221, 17.09.2002., 37. lpp;
 “Kalnu teritoriju nākotne”, OV C 61, 14.03.2003., 113. lpp;
 “Kopienas politikas ieguldījums ekonomiskā un sociālajā kohēzijā”, OV C 10, 14.01.2004., 92. lpp;
 “URBAN 2000/2006”, OV C 133, 06.06.2003., 53. lpp;
 “Otrais ziņojums par kohēzijas etapu”, OV C 234, 30.09.2003., 45.lpp.;
 “Partnerības nodrošināšana struktūrfondu īstenošanā”, OV C 10, 14.01.2004., 21. lpp;
 “Ekonomiskā un sociālā kohēzija: reģionu konkurētspēja, pārvaldība un sadarbība”, OV C 10, 14.01.2004., 88. lpp;
 “Metropoles teritorijas: sociālā ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni”, OV C 302, 07.12.2004., 101. lpp;
 “Trešais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju – Jaunas partnerattiecības kohēzijai: saplūšana, konkurētspēja un sadarbība”, OV C 302, 07.12.2004., 60. lpp.

⁽³⁾ EESK Atzinums “Partnerība struktūrfondu ieviešanai”, OV C 10, 14.01.2004., 21. lpp.

⁽⁴⁾ EESK izpētes Atzinums “Ekonomiskā un sociālā kohēzija: reģionu konkurētspēja, pārvaldība un sadarbība”, OV C 10, 14.01.2004., 88. lpp.

kohēzijas politikas noteikumus. Tas nozīmē, ka Komisija lielākoties (47 gadījumos no 72) ir balstījies uz EESK atzinumiem.

2. Kohēzijas politika un paplašināšanās process

2.1 Ietekmīgas valstu kopienas izveidošana

2.1.1 Eiropa pēc paplašināšanās ar 10 jaunajām valstīm izveido trešo visapdzīvotāko valstu kopumu pasaulē un, neskatoties uz to, ka ar 455 miljoniem iedzīvotāju tā skaitliskā ziņā ievērojami atpaliek no Ķīnas un Indijas, tā tomēr atrodas līderpozīcijās attiecībā pret ASV ar tās 300 miljoniem iedzīvotāju un Krieviju ar tās 140 miljoniem. Eiropas Savienībai ar tās 10 biljonu euro lielo IKP pieder viena trešdaļa pasaules bagātības un viena piektdaļa pasaules tirdzniecības apgrozījuma, kas tai šībrīža globālajā kontekstā dod potenciālu lielvaras statusu.

2.1.2 Neskatoties uz to, ka jaunās ES dalībvalstis ir vājāk attīstītas, tās padara ekonomiku dinamiskāku (vidējais ekonomiskās izaugsmes līmenis 10 jaunajās dalībvalstīs ir 3,6 % salīdzinot ar 0,4 % līmeni 15 valstu Eiropā 2003. gadā), līdz ar to būtiski un pozitīvi izmainot ES kopējo dinamiku un konjunktūru.

2.2 Saksarsme ar jauniem izaicinājumiem

2.2.1 Sakarā ar nozīmīgām pārmaiņām paplašinātajā Eiropā neizbēgami būs jārēķinās ar nepieciešamajiem pielāgojumu procesiem institucionālajā, politiskajā un finanšu līmenī. Šo pielāgojumu izteikta nepieciešamība ir pierādījusies četrās pēdējās paplašināšanās—1973. gadā (Lielbritānija, Īrija, Dānija), 1981./1986. gadā (Grieķija, Spānija, Portugāle), 1989. gadā (Vācijas apvienošanās) un 1995. gadā (Zviedrija, Somija, Austrija).

2.2.2 Šai paplašināšanai raksturīgais jauno dalībvalstu lielais skaits un to zema ekonomiskā līmenis Eiropas Savienībai liek saskarties ar specifisku problēmu kopumu.

2.3 Dinamiskās robežu izmaiņas

Eiropas Savienības ģeogrāfiskajā, kultūras, reliģijas un vēstures skatījumā attiecībā uz Eiropu vairs nebūs iespējams piemērot līdzšinējos atskaites punktus un izdalīt precīzas un nepārkāpjamas robežas. Jauni pievienošanās procesi jau ir ielānoti (Rumānija un Bulgārija), apspriešanai izvirzīta Turcijas un Horvātijas dalība, kā arī tiek apsvērti jauni iestāšanās pieteikumi. Šie procesi tikai apstiprinās lielākas vienotības nostiprināšanu, respektējot dažādās identitātes.

2.4 Ekonomisko līmeņu atšķirības

2.4.1 2004. gadā uzņemto 10 jauno valstu vidējais ienākums uz vienu iedzīvotāju, izteikts ar pirktpēju, ir mazāks par 76 % no pašreizējā vidējā rādītāja 15 valstu Eiropā. Divu valstu (Rumānijas un Bulgārijas), kuru iestāšanās plānota 2007. gadā, atpalicība šobrīd ir vēl lielāka, jo tajās šis rādītājs ir mazāks par 30 % no vidējā rādītāja ES. Eiropas Savienībai ir jāņem vērā šī situācija attiecībā uz budžetu, it īpaši debatēs, apstiprinot 2007.-2013. gada finanšu perspektīvas.

2.4.2 Jaunajā formulējumā attiecībā uz Fondiem ir jāiekļauj šīs prasības un Komisijai jāatvēl attiecīgi līdzekļi noturīgas finanšu politikas nodrošināšanai Eiropas Savienībā un tās dalībvalstīs. Šajā sakarā noteiktie IKP 4 % griesti, ar kuriem tiek ierobežota pieeja ES Fondiem ir gan efektīvas ekonomikas, gan arī taisnīguma principa priekšnoteikums. Jauno valstu integrācijas rezultātā neizzudīs dažādie attīstības līmeņi, kas jau sākotnēji pastāvēja Eiropas Savienības 15 valstīs. No šāda viedokļa raugoties, ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas politikai jānosiedz visa ES kopumā, un šā pasākuma īstenošanai ir jāpiesūķir atbilstošs finansējums.

2.5 Dažādās bilances

2.5.1 Eiropas finansējumam nenoliedzami ir bijusi svarīga loma dalībvalstu starpā pastāvošo atšķirību samazināšanā. Tomēr šī vispārējās pozitīvās ietekmes fona nedrīkstētu neņemt vērā daudzās iebildes un kohēzijas politikas īstenošanas nosacījumu analīze parāda nepieciešamību pēc būtiskām reformām:

— 1. mērķim lielā mērā ir izdevies samazināt valstu un reģionu starpā pastāvošās atšķirības, lai arī atsevišķās lielajās ES valstīs atšķirību samazināšanā nav iegūts pamanāms rezultāts, parādot, cik grūti ir veiksmīgi realizēt teritoriālās kohēzijas politiku. Atšķirību samazināšanu valstu starpā vienlīdz veicinājusi gan makroekonomiskā politika, gan arī strukturālo intervencu pasākumi. Runājot par atšķirībām starp reģioniem, kuros strukturālās darbības ir noteicošās, ir konstatēts, ka Eiropas intervences pasākumi ne vienmēr ir vērsti uz pamata darbībām, kuru rezultāti varēja būt patiešām iespaidīgi. Konsultāciju neizmantošana un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju neiesaistīšana bieži vien ir šīs relatīvās neizdošanās galvenais iemesls. Šie būtiskie trūkumi ir izteiktāki jaunajās dalībvalstīs, un tādējādi šis jautājums ir vēl aktuālāks;

— 2. mērķis tika īstenots vairākos Eiropas reģionos un nodrošināja labu atpazīstamību Eiropas Savienībai, kā arī samērā ciešu partnerību ar ekonomiskajām un sociālajām aprindām, kas gan nebija vienlīdz cieša ar visām dalībvalstīm. Šis mērķis ir izpelnījies kritiku par pārāk mazo tajā iesaistīto līdzekļu apjomu;

- 3. mērķis ir izmantots kā līdzfinansējums valstu līmeņa pasākumos bez Eiropas pievienotās vērtības un atpazīstamības;
- Eiropas Savienības pašiniciatīvas programmas un novatoriskās darbības, neskatoties uz pārmērīgajām birokrātiskajām procedūrām, kā arī pateicoties tīkla izveidošanai un tehniskās palīdzības ieviešanai, ir spējušas uzrādīt reālu pievienotās vērtības pierādījumu;
- 1. mērķim piesaistītie Kohēzijas fonda līdzekļi bieži vien ir spēlējuši izšķirošo lomu nozīmīgu investīciju finansēšanā.

2.6 Pārskats, kas parāda kohēzijas politikas ambiciozas reformas nepieciešamību

2.6.1 No kopējā apskata izriet, ka struktūrfondu ekonomiskā ietekme liecina par pasākumu lielo dažādību, bet tos nekādā gadījumā nedrīkst uzskatīt par kādu brīnumrecepti reģionu ekonomiskās attīstības nodrošināšanai. Struktūrfondu nav "pases" loma valstu un attiecīgo reģionu ekonomiskajā izaugsmē. Tie tikai papildina visvājāk attīstīto valstu pārstāvju centienus. Gadījumā, ja prioritātes nav precīzi noteiktas kopīgā sadarbībā ar visiem vietējiem pārstāvjiem, pastāv risks, ka struktūrfondu palīdzība var aprobežoties tikai ar atsevišķiem risinājumiem neizdevīgu dabas apstākļu vai struktūras traucējumu novēršanai. Struktūrfondu izmantošana ir jāuztver kā svira, kas kalpo stratēģijai, kuru īsteno attīstības procesa veicinātāji ar visplašāko pilsoņu līdzdalību. Turklāt Eiropas fondu nozīmīga daļa ir jāpiešķir novatoriskām darbībām vietējo iespēju attīstīšanas atbalstam, nostiprinot attīstībā atpalikušo reģionu konkurētspēju un pievilcību. Šajā sakarā Eiropas Savienībai ir noteicošā loma attiecīgo pārstāvju sadarbības prakses attīstīšanā.

2.6.2 Kohēzijas politikas reforma ir jāvirza uz labāku līdzsvaru starp nepieciešamajām investīcijām infrastruktūrās un šobrīd nepilnīgi atbalstītajām investīcijām cilvēkresursos, kurām ir izšķiroša loma vājāk attīstīto reģionu potenciāla nostiprināšanā.

2.6.3 Lai Eiropas pilsoņi spētu pieņemt un atbalstīt ambiciozāku un ar attiecīgajām teritorijām atbilstošāku kohēzijas politiku, ir nepieciešama tiekšanās pēc lielākas efektivitātes un labākas kvalitātes.

2.7 Jaunās kohēzijas politikas raksturojums

2.7.1 Komisijas priekšlikumā attiecībā uz kohēzijas politiku ir jārod atbildes uz teritoriālās kohēzijas vajadzībām paplašinātajā 25 valstu Eiropā no vienas puses un jānodrošina tās ieguldījums lielajos ES mērķos—konkurētspējā, uz plašākām zinātnes atziņām balstītā ekonomikā, pilnā nodarbinātībā un noturīgā attīstībā — no otras puses.

3. Regulas projektam jābūt konsekventākam attiecībā uz ambiciozās reformas mērķiem

3.1 Regulas priekšlikuma jaunie mērķi

3.1.1 **Jauns 1. mērķis attiecībā uz konvergenci, kurā iekļauts pašreizējais 1. struktūrfondu un kohēzijas fondu mērķis.** Šajā mērķī iekļauti arī to reģionu pārejas periodam paredzētie līdzekļi, kas statistiskā efekta dēļ pakāpeniski zaudēs fondu atbalstu.

3.1.1.1 Teritorijas, kuras varēs šo atbalstu izmantot: reģioni, kuros IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par 75 % no ES vidējā rādītāja, tā saucamās "kohēzijas valstis", kurās nacionālais kopienākums ir mazāks par 90 % no ES vidējā rādītāja, uz kuriem ir attiecināms pašreizējais 1. mērķis, bet vairs neattieksies sakarā ar paplašināšanās statistisko efektu, visattālākie reģioni. Tas tiks piešķirts kā papildu pabalsts.

3.1.1.2 Finansiālie aspekti: vispārēja finansiāla dotācija — 78 % no kohēzijas politikai piešķirtā budžeta (kā to paredz 2007.-2013. gada finanšu perspektīvas); ERAF, ESF un Kohēzijas fonda atbalsts jaunā 1. mērķa programmām.

3.1.1.3 Galvenās finansēšanas jomas:

— Eiropas Reģionālās attīstības fonds: "Pētniecība un tehnoloģiju attīstība", inovācijas un uzņēmējdarbības gars, informācijas sabiedrība: attīstības nodrošināšana vietējā mērogā attiecībā uz pakalpojumiem, piemērošanu un saturu, kā arī vide, tūrisms, enerģija, tiešais atbalsts MVU, kas balstīts uz darba vietu saglabāšanu;

— Eiropas Sociālais fonds: palielināt uzņēmumu un nodarbināto pielāgošanās spēju, palielināt investīcijas cilvēkresursos;

— Kohēzijas fonds: Eiropas transporta tīkls, vides aizsardzība, jomas, kuras veicina noturīgu attīstību un kuras saistītas ar vides dimensiju.

3.1.2 **Jauns 2. mērķis, kas attiecināms uz nodarbinātību un reģionālo konkurētspēju,** apvieno pašreizējo 2. mērķi — struktūras traucējumu ietekmēti reģioni un 3. mērķi — nodarbinātība un izglītība.

3.1.2.1 Tiek piemēroti divi virzieni:

— **reģionālā konkurētspēja**, izmantojot Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) finansētās reģionālās programmas. Tās nolūks ir risināt ekonomisko pārmaiņu skarto pilsētu un lauku reģionu problēmas, atbalstīt struktūras traucējumu un nelabvēlīgu dabas apstākļu skartos reģionus, it īpaši mazapdzīvotus reģionus un salas;

— **nodarbinātība**, izmantojot ESF finansētās nacionālās programmas. Runa ir par politikām, kuras atbalsta pilnu nodarbinātību, kvalitāti un produktivitāti, ka arī sociālo integrāciju.

Šis mērķis atbilst Lisabonas Eiropadomes paziņotajai stratēģijai — veicināt nodarbinātību, ekonomisko reformu un sociālo kohēziju uz zinātnes atziņām balstītas ekonomikas ietvaros, ņemot vērā noturīgu attīstību.

3.1.2.2 Teritorijas, kuras varēs šo atbalstu izmantot: pārsvārā visi reģioni, uz kuriem neattiecas 1. mērķis.

3.1.2.3 Finansiālie aspekti: vispārēja finansiālā dotācija — 18 % no kohēzijas politikai piešķirtā budžeta (kā to paredz 2007. — 2013. gada finanšu perspektīvas). Šī dotācija tiek vienlīdzīgi sadalīta intevences pasākumu diviem virzieniem.

3.1.2.4 Galvenās finansēšanas jomas:

— ERAF: Inovācija, uz zināšanām balstīta ekonomika, pieeja transporta un telekomunikāciju pakalpojumiem ar vispārēju ekonomisku nozīmi, MVU pieejas veicināšana informācijas un komunikācijas tehnoloģijām, no vienas puses, vide un risku novēršana, no otras puses;

— Eiropas Sociālais fonds: palielināt uzņēmumu un nodarbināto pielāgošanās spēju.

3.1.3 **Jauns 3. mērķis — Eiropas teritoriālā sadarbība** — Eiropas reģionu savstarpējai sadarbībai, kas aizvieto pašreizējo Eiropas Kopienas iniciatīvu *Interreg*.

3.1.3.1 Teritorijas, kuras varēs šo atbalstu izmantot: dalībvalstis un reģioni piedāvās starpvalstu sadarbības zonas, pamatojoties uz pašreizējām *INTRERREG III B* sadarbības 13 zonām; Savukārt Komisija noteiks šo dalībvalstu un reģionu partnerības sadarbības zonas. Darbības: tādas pašas kā *INTERREG III B*, uzverot Lisabonas un Gēteborgas prioritātes. Reģionu sadarbības tīklu atbalsts. Atbalsts ir attiecināms uz visu ES teritoriju.

3.1.3.2 Finansiālie aspekti: vispārēja finansiāla dotācija — 4 % no kohēzijas politikai piešķirtā budžeta (kā to paredz 2007.-2013. gada finanšu perspektīvas). Izmantojamais fonds: ERAF.

3.1.3.3 Galvenās finansēšanas jomas: Šis mērķis iekļauj 3 teritoriālās sadarbības veidus:

— **pārrobežu sadarbība**: attīstīt MVU, uzņēmuma garu un tūrisma, nošķirtības samazināšanai izveidot labāk pieejamus informācijas un komunikācijas, kā arī transporta pakalpojumu tīklus.

— **starptautiska sadarbība**: uzlabot pieejamību, pētniecības un tehnoloģiju attīstība;

— **reģionu sadarbības tīklu atbalstīšana**: inovācija, uz zinātnes atziņām balstīta ekonomika, vide un risku novēršana, pilsētu dimensija.

3.2 Nodrošināt vispatverošu pieeju kohēzijas politikai

3.2.1 Kohēzijas politikas būtiskākajai sastāvdaļai, kas vērsta uz "Eiropas Savienības sabalansētu, vispārēju attīstību" un it īpaši uz "atšķirību starp dažādu reģionu attīstības līmeni samazināšanu", ir savas īpatnības un tāpēc tā ir prioritāra sarunās, jo īpaši par jauno budžetu.

3.2.2 Šajā sakarā kohēzijas politikai būs galvenā loma attiecībā uz jaunajām un nākamajām dalībvalstīm. Šo valstu vājāk attīstītā ekonomika un novecojusī infrastruktūra ir šodien ļabi zināma realitāte, kas pilnībā apstiprina kohēzijas politikas piemērošanas nepieciešamību, sākot ar pievienošanās brīdi ES.

3.2.3 Arī pašreizējās dalībvalstīs kohēzijas politika joprojām ir ļoti nozīmīga un vērā ņemama. Pirmkārt, vissvarīgākais politiskais notikums ir 1. mērķa reģionu piesaistīšana kohēzijas politikai. Turklāt atsevišķi reģioni, kuri šobrīd izmanto kohēzijas politiku un kuriem pastāv risks tikt izslēgtiem no šādas iespējas nākotnē, attiecībā uz teritoriālo kohēziju joprojām sastopas ar nozīmīgām iekšējām grūtībām.

3.2.3.1 No trešā ziņojuma par kohēziju izriet, ka starp valstīm pastāvošās dažādības daļēji ir iespējams novērst, bet tās joprojām pastāvēs vai pat pasliktināsies dažādos reģionos vienas valsts ietvaros, izceļot struktūras traucējumu un nelabvēlīgu dabas apstākļu pastāvēšanu. Neiesaistot struktūrpoleitikas un kohēzijas politikas intervences pasākumus, šīs atšķirības būtu vēl krasākas dēļ izteiktās tendences ekonomikas izaugsmes centrus piesaistīt turīgākajiem reģioniem.

3.2.4 Visbeidzot svarīgi ir iesaistīt visu dalībvalstu reģionus attiecībā uz mērķi panākt pēc iespējas lielāku pilsoņu atbalstu Eiropas integrācijas procesiem. Svarīgi ir uzsvērt šī finansējuma politisko nozīmi, jo tas palīdz uzlabot informētību par ES. Daudzi novērotāji Eiropas Savienību uzskata par kaut ko tālu un par tiesību ierobežojumu avotu, turpretim Eiropas finansējums pietuvina Eiropu tās pilsoņiem.

3.2.5 Saskaņā ar Eiropas Konstitucionālo līgumu teritoriālā kohēzija ir būtisks ES darbības princips. Šīs politikas strukturālo instrumentu nolūks ir veikt intervences pasākumus ES vārdā un tiem tāpat vienā vai otrā veidā jāmobilizē visu ES valstu resursi — gan finansiālie resursi Eiropas Savienības solidaritātei, gan arī idejas, pieredze un projekti. Struktūrfondu darbības

pārredzamība Eiropas mērogā ir tikpat svarīga, cik katra projekta nodrošināšana ar Eiropas pievienoto vērtību nevis naudas izteiksmē, bet ar ES veicinātu kopēju stratēģiju, apmaiņas, sadarbības un pieredzes tālāknodošanas starpniecību.

3.3 Pastiprināt ekonomisko un sociālo pārstāvju dalību

3.3.1 Komisija nav ņēmusi vērā EESK izpētes atzinumā izklāstītos ieteikumus⁽⁵⁾ ekonomisko un sociālo partneru lomas nostiprināšanai — balsstiesības sagatavošanas un uzraudzības iestādēs, tehniskais atbalsts, partneru rūpīga atlase, precizējumi par komitejas pārraudzības lomu. EESK pauž neizpratni par Eiropas Komisijas vāji sagatavoto priekšlikumu, kurš nav uzdevumu augstumos attiecībā uz uzņemtajām politiskajām saistībām par partnerības nostiprināšanu. EESK arī izsaka nožēlu, ka šajā jautājumā Komisijai nav varējusi izrādīt politisko gribu, jo kohēzijas politikas efektivitāte ļoti lielā mērā ir atkarīga no ekonomisko un sociālo pārstāvju, kā arī citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanas. Saskaņā ar EESK viedokli šī nepilnība ir pretrunā ar Konstitucionālajā līgumā paredzēto līdzdalības demokrātijas principu. Šajā gadījumā ir konkrēta iespēja labāk attaisnot pilsoniskās sabiedrības cerības, ņemot vērā pastāvošo plaisu starp pilsoņiem un iestādēm. Ekonomisko un sociālo pārstāvju īstas apspriedes pieredze (kā Ziemeļrijas gadījumā) parādīja ievērojamus ieguvumus attiecībā uz kvalitāti un efektivitāti, tāpēc Komisijai aktīvāk būtu jāveicina efektīvas partnerības izmantošana.

3.3.1.1 Kohēzijas politikas atpazīstamību, efektivitāti un pārredzamību negatīvi iespaido arī arvien lielākā skaitā saņemtās sūdzības par nepietiekamu dalību struktūrpolitikā. EESK ir īpaši noraidījis pieaugošo sūdzību skaitu, kas saņemtas no jauno dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām par šo partnerības neesamību. Šajā sakarā EESK ierosina izveidot nacionālās un reģionālās ekonomiskās un sociālās padomes vai līdzvērtīgas vienības, kuras neatkarīgi spētu nodrošināt atklātu un pārredzamu konsultāciju un uzraudzības procesu.

3.3.1.2 Ir jāatzīmē, ka no Eiropas Komisijas puses nav saņemts vērtējums, ne arī komentāri attiecībā uz šo ārkārtīgi būtisko principu — ekonomisko un sociālo partneru iesaistīšanu. Sakarā ar to, ka ES un nacionālajā līmenī nepastāv noteikumu un normu definīcija, sociālo partneru, kā arī citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju dalība nav nodrošināta visos struktūrfondu īstenošanas posmos.

3.3.1.3 Eiropas Komisijai vajadzētu uzsvērt nepieciešamību pastiprināt vietējo un reģionālo pārstāvju, teritoriālo pašvaldību un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju iespējas. Ir pārsteidzoši, ka

⁽⁵⁾ EESK Atzinums "Partnerība struktūrfondu ieviešanai", OV C 10, 14.01.2004., 21. lpp.

Eiropas Reģionālā attīstības fonda (ERAF) un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) noteikumos ir minēta tikai administratīvās kapacitātes nostiprināšana labas pārvaldības nodrošināšanai, lai arī Komisija *Baltajā grāmatā par pārvaldību*⁽⁶⁾ uzsver, ka pilsoniskajai sabiedrībai šajā sakarā ir ļoti būtiska loma. EESK skaidri pieprasa, lai katrā programmā tiktu paredzētas darbības vietējo un reģionālo sociālo un ekonomisko pārstāvju kapacitātes nostiprināšanai, kā tas 2 % apmērā paredzēts regulas par Eiropas Sociālo fondu projektā, taču piešķirot vairāk līdzekļu — vismaz 5 % katrai programmai. Tā prasa arī noteikt, ka ekonomiskās un sociālās organizācijas ir tiesīgas saņemt atbalstu tehniskās palīdzības pasākumu ietvaros (43. pants).

3.3.1.4 Saskaņā ar EESK viedokli, partnerības kvalitāte ir ļoti būtisks aspekts, vērtējot kohēzijas politiku. EESK lūdz Komisiju sagatavot ziņojumu par partnerības īstenošanu un piedāvā savu atbalstu, lai apkopotu pilsoniskās sabiedrības organizāciju uzskatus. EESK lūdz Eiropas Parlamentam atsevišķi izvērtēt katru regulas priekšlikuma nosacījumu attiecībā uz partnerību, kuras nepilnības pierāda ieinteresētības trūkumu no ES iestāžu puses.

3.4 Eiropas līmenī no jauna definējamās prioritātes

3.4.1 EESK piekrīt Komisijas priekšlikumam piešķirt kohēzijas politikai tādu pašu nozīmi kā Eiropas Savienības lielajiem stratēģiskajiem mērķiem, it īpaši tā sauktajiem Kardiņas, Luksemburgas, Lisabonas un Ģēteborgas procesiem. Tāpat debatēs par prioritātēm ir jāiekļauj arī Mazo uzņēmumu Eiropas hartā noteiktās saistības un Barselonā atkārtoti apstiprinātie apsvērumi par sabiedrisko pakalpojumu kvalitāti. EESK atbalsta stingras vadlīnijas, kurās iekļautas ES politiskās prioritātes un kuras izstrādātas sadarbībā ar dalībvalstīm, Reģionu komiteju un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju.

3.4.2 EESK vēlas, lai šīs lielās vadlīnijas regulas projektā tiktu vairāk precizētas. Šajā sakarā galveno prioritāšu izvēlē priekšroka jādod izglītībai, apmācībai, zināšanu sabiedrības instrumentiem un noturīgai attīstībai.

3.4.3 Visvājāk attīstītajos reģionos trūkumu kompensēšanai ir nepieciešama pamata infrastruktūra. Runa ir gan par transporta, izglītības iestāžu un pētniecības, gan arī ar vides uzlabošanu saistītu infrastruktūru.

3.4.4 Attiecībā uz reģioniem ar nelabvēlīgiem dabas apstākļiem, iespēju vienlīdzības un Eiropas teritorijas kontinuitātes nodrošināšanai būtu jāīsteno pastāvīgi atbalsta pasākumi.

⁽⁶⁾ Baltā grāmata par pārvaldību Eiropā, COM(2001) 428 final

3.4.5 Attiecībā uz atbalsta pasākumiem uzņēmumiem EESK konstatē, ka šis atbalsts tikai retos gadījumos ir efektīvs dēļ ilgā laika, kas paiet līdz tā piešķiršanai, un uzskata, ka ir jāizvairās no konkurences traucējumiem. Saskaņā ar EESK viedokli vairāk jāstrādā pie labvēlīgas vides nodrošināšanas uzņēmumu izveidošanai un attīstībai (izglītība, infrastruktūra, kopējās darbības). Attiecībā uz atbalstu, un ar iepriekš minētajām iebildēm EESK atbalsta mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai piešķirto prioritāti, piekrīt 7 gadu laika posmam, kura laikā atbalstu saņēmumam uzņēmumam ir jāuzņemas saglabāt šo investīciju tajā pašā reģionā.

3.4.6 EESK uzsver pētniecības un inovācijas pējas nostiprināšanu, izglītību un apmācību kā vienu no vietējās attīstības svirām atbilstoši Lisabonas stratēģijas mērķiem. Lisabonas Eiropas padomes secinājumi paredz nostiprināt izglītības iespējas gan attiecībā uz pamata izglītību, gan mūžizglītību.

3.4.7 Kohēzijas politikai arī vajadzētu uzsvērt veselības infrastruktūras nostiprināšanas nepieciešamību visvairāk attīstītos reģionos un piedalīšanos sociālās atstumtības cēloņu apkarošanā. Šajā sakarā īstu pievienoto vērtību varētu iegūt, daloties iegūtajā veiksmīgajā pieredzē visas ES mērogā. Īpaša uzmanība jāvelta sociāli atstumtajām iedzīvotāju grupām — bez darba un izglītības iespējām esošajiem migrantiem un etniskām minoritātēm. Vairāk nekā subsīdijas, kuras retos gadījumos ir efektīvas, ir nepieciešams attīstīt pieredzes nodošanu ar apstiprinātām metodēm un veicināt veiksmīgas pieredzes izplatību.

3.4.8 Attiecībā uz sociālās integrācijas problēmu EESK uzskata, ka ir svarīgi iekļaut nediskrimināciju struktūrfondu finansēto pasākumu skaitā horizontālā veidā un nodrošināt, lai struktūrfondi neradītu papildu barjeras, kas invalīdiem apgrūtinātu pieeju tām. Ņemot vērā to, ka struktūrfondi ir galvenais līdzeklis sociālās izstumtības samazināšanai un izlīdzināšanai, dalībvalstīm un Komisijai ir jānodrošina, lai struktūrfondi tiktu izmantoti kā ekonomisks instruments, lai:

- palielinātu nodarbinātību un paaugstinātu līdzdalību darba tirgū,
- nostiprinātu sociālo integrāciju un apkarotu diskrimināciju,
- uzsāktu reformas nodarbinātības jomā, tai skaitā invalīdu atbalstam.

3.4.8.1 Sociālais aspekts Komisijas pašreizējos priekšlikumos tiek ņemts vērā nepietiekami. Struktūrfondu un it īpaši Eiropas Sociālajam fondam ir jābūt nodarbinātības un arī Eiropas sociālās integrācijas stratēģijas mehānismam, veicinot darba tirgus attīstību, kas orientēti uz šo specifisko uzdevumu.

3.4.9 Prioritāšu skaitā ir jāiekļauj endogēnas attīstības koncepts, kas balstīts uz pēc iespējas pamatotākām zināšanām par attiecīgo teritoriju; tam nepieciešami novērošanas mehānismi, kas vietējās partnerības ietvaros iesaista visus dalībniekus. Īpašu uzmanību nepieciešams veltīt situācijai attiecībā uz lielajām metropolēm, pamatojoties uz nesen EESK pieņemto pašiniciatīvas atzinumu (⁷).

3.4.10 Ir svarīgi, lai regula paredzētu inovāciju atbalsta procedūras gan attiecībā uz metodēm, gan iecerēto darbību veidiem. Eiropas Savienībai ir jābūt noteicošajai lomai inovāciju izplatībā un atbalstā ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas kontekstā; tai jāsniedz patiesa Eiropas pievienotā vērtība paredzētajiem pasākumiem un to ieviešanai vietējā, reģionālajā, nacionālajā un starptautiskajā līmenī.

3.5 Metožu pielāgošana Eiropas dinamiskajai izaugsmei

3.5.1 Vairāku gadu garumā Eiropas pārāk detalizētās pieejas rezultātā būtiski tika sarežģītas procedūras, un tas īpaši nelabvēlīgi ietekmēja atpazīstamību un pieejamību. Tās pašas nepilnības ir konstatētas kandidātvalstīs pirmspievienošānās atbalsta īstenošanā. Programmu izstrādei, to īstenošanai un struktūrfondu pārvaldības pasākumu nodrošināšanai ļoti būtiski nosacījumi ir vienkāršošana, tiešāka pieeja un projektu prasībām atbilstoši termiņi.

3.5.2 Radikālas izmaiņas nepieciešamas procedūru vienkāršošanā. Bieži notiek nacionālās likumdošanas aktu un ES likumdošanas aktu prasību pārklāšanās, kā rezultātā rodas grūti atrisināmas situācijas nacionālajās un pārrobežu darbībās. Šajā sakarā EESK ir satraukta par Komisijas priekšlikumu, kas paredz nodot dalībvalstīm pilnvaras izvēlēties dalības kritērijus (izņemot 3. mērķi un ar nosacījumu, ka dalībvalsts to pieprasa), un neizprot, kas ir tā pamatā. EESK prasa, lai šīs politikas konsekvences nodrošināšanai tiktu izstrādāts vienots kritēriju kopums.

3.5.3 **Reģionu izvēle:** EESK nepiekrīt situācijai, ka Komisija dalībvalstu ziņā ir atstājusi jautājumus par to reģionu izvēli, kuriem piemērojams struktūrfondu atbalsts. Saskaņā ar EESK viedokli šī izvēle ir jāizdara Komisijai kopīgi ar dalībvalsti. Īpaša uzmanība šajā situācijā jāvelta reģionu ar struktūras traucējumiem un nelabvēlīgiem dabas apstākļiem atļasei, kurā cieši jāiesaista Komisija, nodrošinot vienlīdzības principu Eiropas līmenī. Piemēram, nebūtu pieņemams gadījums, kad par atbalsta

(⁷) EESK pašiniciatīvas atzinums "Metropoles teritorijas: sociāli ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni", OV C 302, 07.12.2004., 101. lpp.

objektu tiktu izvēlēta sala, savukārt kaimiņvalsts salai ar tādu pat raksturojumu šis atbalsts būtu atteikts. Šādā situācijā pilsoņiem varētu rasties pamatotas šaubas par Eiropas konsekvences un dimensijas izvēli.

3.5.4. **Prioritāšu noteikšana:** Šajā jomā būtu nepieciešams nostiprināt ES lomu, lai fondiem būtu izšķirošā nozīme ES noteikto prioritāro darbību veicināšanā, īpaši attiecībā uz Lisabonas stratēģiju un Eiropas tīkliem.

3.5.4.1 Jebkurā gadījumā būs nepieciešams rūpīgi sekot, lai novērstu pastāvīgo risku attiecībā uz struktūrfondu politikas renacionalizāciju. Īstenojamās metodes nedrīkst vājināt, bet gan tieši pretēji — tam jāstiprina Eiropas dimensija.

3.5.4.2 Kopumā Komisijas dokuments par vispārējiem noteikumiem attiecībā uz trim fondiem ir vērtējams kā ļoti ambiciozs. Neizdalot prioritātes un ņemot vērā programmas daudzus aspektus — pētniecību, inovāciju, investīcijas izglītībā, transportā, vidē un informācijas sabiedrībā, pastāv risks, ka šo programmu neizdosies īstenot sakarā ar iespējamu līdzekļu neatbilstību prasībām.

3.5.4.3 Saskaņā ar EESK uzskatiem nosakāmās prioritātes ir nepieciešams vairāk pamatot ar argumentiem un saturu. Šie ieteikumi tiks atkārtoti un izvērsti katram fondam atsevišķi izstrādātajos speciālajos atzinumos.

3.5.5 **Dalībvalstu, reģionu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju sadarbība:** EESK izsaka nožēlu, ka izstrādātie noteikumi novirza startēģijas un darbības veidu izvēli uz dalībvalstīm. Nepietiekami ir uzsvērtā iespēja uzsākt sadarbības pasākumus ar vairāku valstu līdzdalību, kas ir Lisabonas stratēģijas svarīgs elements (inovācija, izglītība, nozīmīgākie tīkli, pieredzes nodošana). Tādējādi valstu un pārrobežu plašākas sadarbības attīstībai ir nepieciešams veicināt un atvieglot pieejas nosacījumus nepieciešamajiem līdzekļiem.

3.5.5.1 Ņemot vērā steidzamību un nepieciešamību radīt vienotu Eiropas pasākumu reģionu un dalībvalstu sadarbībai, EESK ļoti pozitīvi novērtē Eiropas Pārrobežu sadarbības grupu izveidošanu.

3.5.5.2 Rodas jautājums, vai, pielietojot šo īpaši pārrobežu sadarbībai piemēroto instrumentu, nav nepieciešams precīzāks apraksts, īpaši attiecībā uz projektu pārvaldības prasībām visiem sadarbības veidiem. Šis jautājums ir izskatīts un izvērsts īpašā atzinumā par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupām.

3.5.6 **Valsts un privātā partnerība:** Komiteja savā izpētes atzinumā par partnerības nodrošināšanu struktūrfondu īste-

nošanā rekomendē projektu veiksmīgai izpildei nostiprināt valsts un privāto partnerību, veicot virkni pasākumu likumības, koordinēšanas, efektivitātes un pārredzamības atbalstam. Šajā sakarā Komiteja ir nobažījies par ietekmi, ko izraisīs Komisijas veiktās izmaiņas attiecībā uz līdzfinansējuma apjomu, kuru drīkst piešķirt tikai no valsts līdzekļiem. Vai šīs prasības saglabāšanas rezultātā netiks samazinātāvai pat izslēgta privātās partnerības komponente, kas ir pretrunā ar mērķi atbalstīt privātā sektora iesaistīšanu. **EESK pieprasa, lai Eiropas Komisija uzņemas šī jaunā pasākuma ietekmes analīzes sagatavošanu. Vienlaicīgi EESK arī pieprasa, lai šis noteikums nekādā gadījumā netiktu attiecināts uz tehniskā atbalsta pasākumiem attiecībā uz ekonomiskajiem un sociālajiem pārstāvjiem, lai ES atbalsts netiktu piesaistīts valsts atbalstam. Organizāciju pašu līdzekļiem ir jāspēj kalpot par pamatu Eiropas struktūrfondu intervences pasākumiem.**

3.5.7 **Vienotais fonds.** Ņemot vērā 35. punktā izklāstīto, regulas projekts precīzē nepieciešamību vienkāršot struktūrfondu programmu izstrādi un to vadību, paredzot, "ka programmu finansēšanu nodrošina ELFLA vai ESF." Lai arī šis jaunievedums vienkāršo programmu funkcionēšanu, tam vēl jāspēj pierādīt koordinēšanas un izpratnes uzlabošanu reģionālajā līmenī. EESK aizmēģina viedokli par kohēzijas politikas vienotu fondu, tomēr Komisija šādu izvēli neatbalstīja.

3.5.8 **Nacionālā stratēģija.** Komisija ierosina, ka vispārējās kohēzijas politikas stratēģijas dokuments pēc Parlamenta atzinuma saņemšanas jāpieņem Padomē pirms jaunā programmu izstrādes perioda. Katrai dalībvalstij ir jā sagatavo politisks attīstības stratēģijas dokuments, kuru nepieciešams apspriest ar Komisiju. EESK vēlētos, lai Eiropas Komisija koordinētu valstu vienošanos par šo stratēģisko dokumentu mērķiem, nodrošinot patiesu konsekvenci kopīgu problēmu risināšanā. Jāveicina pārskats par Eiropas dimensijas stratēģijām, īpaši attiecībā uz pārrobežu darbībām, iekļaušana valstu stratēģiskajos pamatdokumentos.

3.5.9 **Uzraudzības komiteja.** EESK neatbalsta ierosinājumu padarīt fakultatīvu Eiropas Komisijas dalību uzraudzības komitejas sanāksmēs. Tā uzskata, ka, tieši pretēji, ES darbība ir jāpārda atpazīstamāka tās pilsoņiem un uzraudzības komiteju lomu ir nepieciešams nostiprināt, nevis pavājināt, ieviešot papildu procedūru. Komisijas nepiedalīšanās gadījumā ekonomiskie un sociālie partneri, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas administrāciju priekšā netiks aizstāvētas, ņemot vērā, ka Komisijai ir partnerības principa pārrauga loma.

3.5.10 Papildinājuma princips. EESK atbalsta papildinājuma principu ar nosacījumu, ka tā piemērošana ir elastīga, proti, mērķu un programmu ietvaros un nevis katram projektam atsevišķi.

3.5.11 Dalības līmeņa maiņas iespēja. EESK atbalsta priekšlikumu mainīt dalības līmeni atkarībā no ģeogrāfiskajiem apgrūtinājumiem attiecīgajos reģionos. Tā ierosina paredzēt papildu palielinājumu šo apgrūtinājumu koncentrācijas gadījumos (piemēram, mazapdzīvotas salas lauku un/vai kalnains apgabals). Komiteja uzsver, ka šādu mazapdzīvotu rajonu ar pastāvīgiem nelabvēlīgiem dabas apstākļiem atbalstīšana ir struktūrpolitikas prioritārs mērķis. "Reģionālās un lauku attīstības politikas īstenošanas nosacījumos nepieciešams ievērot šo aspektu un, ņemot vērā šos ierobežojumus, ierosināt lielāku līdzfinansējuma apmēru." ⁽⁸⁾

3.5.12 Decentralizētā pārvaldība jāpadara efektīvāka. EESK uzskata, ka, no vienas puses, pastāvīga atbildības nodošana dalībvalstīm un vietējām varas iestādēm ir pārāk riskanta, un, no otras puses, ES darbības tādējādi ir mazāk izprotamas. Komiteja ierosina izveidot aģentūras uzdevumu izpildei, apsverot to īslaicīgas darbības statusu, īpaši kandidātvalstīs. Viens no šādu aģentūru uzdevumiem varētu būt salīdzinošās novērtēšanas veicināšana uzdevumu labākas izpildes un labāku rezultātu sasniegšanai un labās pieredzes tālākai izplatībai. Jebkurā gadījumā jānodrošina ES darbību papildu uzskatāmība un jāpanāk to atpazīstamība. ES un vietējo varas iestāžu parstāvju tieša iesaistīšanās būtu šīs uzskatāmības veiksmīgāka izpausme nekā izkārtņu izvietošana ar pārsvarā neizprotamo Eiropas instrumentu simboliku.

3.5.13 Vispārējo subsīdiju veicināšanas metode. EESK ir gandarīta par regulas projektā apstiprināto vispārējo subsīdiju procedūru, kas attiecināma uz vietējām organizācijām. Šī metode ir ļoti labi piemērojama pavisam mazo uzņēmumu atbalstam. Komiteja pozitīvi novērtē, ka Komisija ir ņēmusi vērā tās pieprasījumu šo vispārējo subsīdiju piesūkšanās noteikumu atvieglšanai. Tomēr tā izsaka nožēlu, ka tās ieteikums par minimālo subsīdiju sliekšni 15 % apmērā intervences pasākumiem nav ņemts vērā, lai arī tā efektivitāte bija pierādīta. Tā atkārtoti izvirza savu pieprasījumu.

3.5.14 Eiropas Savienībai visos iespējamajos veidos ir jānostiprina atpazīstamība, iešķirot intervences pasākumiem Eiropas dimensiju. Nolūkā nodrošināt lielāku efektivitāti Eiropas partneriem ir jānosaka prioritātes un metodes. Veiksmīgas kohēzijas politikas pamatā ne tik lielā mērā ir budžeta līdzekļu novirzīšana, cik prioritāšu definēšana un darba metožu kvalitāte. Solidaritātei jāga it tikai tad, ja to papildina sadarbība.

3.5.15 Novērtējums: EESK uzskata, ka programmu ietekmes vērtējums pirmām kārtām jābalsta uz kvalitātes, nevis grāmatvedības un administratīvajiem kritērijiem, ka tas lielā mērā notiek šodien. Šā novērtējuma galvenais akcents jāliek uz pilsonisko sabiedrību.

3.5.16 Saskaņā ar regulas projektu dalībvalsts pārziņā ir "nodrošināt novērtējumu izpildi ar atbilstošiem finanšu līdzekļiem un cilvēkresursiem" un tai papildus ir jāsaņem "novērtējuma projekta programmu vadības un to vērtēšanas spēju uzlabošanai konverģences mērķa ietvaros" (46.1. pants). Tas, ka Eiropas Komisijai uzliek dalībvalstīm par pienākumu nodrošināt programmu izpildes kontroli, ir viens aspekts. Tomēr Eiropas Komisijai vajadzētu ieņemt stingru pozīciju attiecībā uz tās tiesībām pastāvīgi kontrolēt kohēzijas un struktūrfondu izmantošanu dalībvalstīs. Ņemot vērā bieži novērotos trūkumus, Komiteja uzskata, ka Komisija, neuzņemoties atbildību par novērtējumu, rada nelabvēlīgas situācijas visiem.

3.5.17 Neiztērēto budžeta līdzekļu anulēšana. EESK izsaka šaubas par noteikuma "N+2" lietderīgumu; tas paredzēts neiztērēto budžeta līdzekļu anulēšanai divus gadus pēc paredzētās programmas. Pieredze rāda, ka nolūkā izvairīties no līdzekļu anulēšanas valstu varas iestādes steigā pieņem lēmumus par apšaubāmiem projektiem, dažkārt noklusētā sadarbībā ar Eiropas Komisiju. EESK uzskata, ka vērā jāņem viens no pastāvīgs noteikums — detalizēts ES projektu novērtējums saskaņā ar tiem noteiktajiem mērķiem. EESK uzskata, ka ir jāveic paredzētajā laikā neizlieto to līdzekļu otrreizēja investēšana un nevis to ieguldīšana steigā un virspusēji, lai izvairītos no to automātiskas zaudēšanas.

3.5.18 Turklāt vairāki Revīzijas palātas ziņojumi liecina par dalībvalstu nespēju izmantot saņemtos fondus. Nākotnē uzsvars tiks likts uz jaunajām dalībvalstīm. Tāpēc šie apsvērumi ir jāņem vērā un jāveic attiecīgas koriģējošas darbības.

3.5.19 Jauna audita iestāde. Izveidojot audita iestādi papildus jau esošajām pārvaldības (59. pants) un sertificēšanas (60. pants) iestādēm, šķiet, ir panākta kontroles struktūru nostiprināšana. Regulas projekts paredz nepieciešamību sagatavot audita stratēģiju (61.1 c) pants—"tā (audita iestāde) Komisijai sešus mēnešu laikā pēc darbības programmas apstiprināšanas iesniedz audita stratēģiju, uzskaitot tās iestādes, kurās veicams audits (...), darbu metodoloģiju, atlases metodi (...)". Turklāt par katru darbības programmu reizi gadā jāsaņem atzinums, kura saturs ir līdzīgs gala pamatoības deklarācijai. Saskaņā ar 61.1 pantu "tā (audita iestāde) darbības programmas beigās iesniedz deklarāciju, kurā veikts maksājuma atlikuma pieprasījuma

⁽⁸⁾ EESK Atzinums "KLP 2. pilārs: lauku teritoriju attīstības politikas pielāgošana perspektīvas (Zalcburgas konferences rezultāti)", OV C 302, 7.12.2004., 53. lpp.

pamatotības novērtējums (..), pievienojot kontroles gala ziņojumu". EESK atkārtoti iesniedz ieteikumus audita un kontroles pasākumu ieviešanai, kas virzīta uz programmu izpildes ne tikai kvantitatīvajiem, bet arī kvalitatīvajiem aspektiem. Turklāt EESK atkārtoti pauž nožēlu par atbildības nodošanu valstu revīzijas iestādēm, kas vērtējama kā kārtējā atteikšanās no atbildības no Eiropas Savienības puses. EESK vēlas saņemt no Eiropas Kopienas tiesas atzinumu par šo priekšlikumu un vienlaicīgi izsaka vēlmi, lai Komiteja tiktu iesaistīta jebkuros veicamajos audita pasākumos.

4. Iebildes attiecībā uz kvalitāti, darbības rezultātiem un rezervi neparedzētiem gadījumiem

4.1 EESK atbalsta priekšlikumus, kuri izteikti tās izpētes atzinumā "Ekonomiskā un sociālā kohēzija: reģionu konkurētspēja,

pārvaldība un sadarbība (*)". Tomēr EESK uzskata, ka šos noteikumus ir nepieciešams labāk definēt un tie jāpārskata, balstoties uz jau izteiktajiem priekšlikumiem, proti:

- attiecībā uz iebildi par kvalitāti un darbības rezultātiem — pielietošanas kritērijiem jāpievieno rezultātu ekonomiskās un sociālās ietekmes analīze, kas veikta ne tikai administratīvā un kvantitatīvā vērtējumā. Šajā sakarā svarīgi ir par kritēriju izmantot *Lisabonas stratēģijas* īstenošanu *Wim KOK* *lga* rekomendāciju kontekstā;
- attiecībā uz iebildi par rezervi neparedzētiem gadījumiem — EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu ar nosacījumu, ka regulā skaidri jāparedz ekonomisko un sociālo partneru iesaiste. EESK uzstāj, lai kā struktūrfondu prioritāte tiktu izdalīta lielo pārmaiņu (paplašināšanās, globalizācija, jauno tehnoloģiju ieviešana utml.) ekonomisko un sociālo seku novēršana.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

(*) OV C 10 , 14.01.2004, 88 lpp., 3.8 pants.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “Priekšlikumu Padomes regulai par Kohēzijas fonda izveidi”

(COM(2004) 494 final — 2004/0166 (AVC))

(2005/C 255/17)

Eiropas Savienības Padome 2004. gada 1. decembrī saskaņā ar ES dibināšanas līguma 262. pantu nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izteikt atzinumu par: *Priekšlikumu Padomes regulai par Kohēzijas fonda izveidi*

Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomikas un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kurai bija uzdots sagatavot darbu, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 18. martā. Ziņotājs bija *Francisco João Silva* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 416. plenārajā sesijā 2005. gada 6. un 7. aprīlī (6. aprīļa sēdē) ar 121 balsīm “par” un 10 balsīm atturoties, pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads — Kohēzijas fonda dibināšana un galvenie mērķi

1.1 Māstrihtas Līgumā paredzēto Kohēzijas fondu izveidoja 1993. gadā kā “kohēzijas finanšu instrumentu”, un ar 1994. gada 16. maija Regulu Nr. 1164/94 ⁽¹⁾, kas līdz šim grozīta ar 1999. gada 21. jūnija Regulām Nr. 1264/99 un Nr. 1265/99 ⁽²⁾, tam formāli piešķīra Kopienas “fonda” statusu.

1.2 Kohēzijas fondu nodibināja, lai palīdzētu tām dalībvalstīm, kuru nacionālais kopprodukts ir mazāks par 90 % no Kopienas vidējā rādītāja — šo procentu likmi aprēķināja uz trīs gadu bāzes pēc 1999. gadā izdarītajiem grozījumiem –, kas nozīmēja to, ka sākumā tikai četrām dalībvalstīm bija tiesības saņemt fonda atbalstu: trim valstīm pēc otrās ES paplašināšanās — Spānijai, Grieķijai un Portugālei –, kā arī Īrijai.

1.3 Saskaņā ar Regulu Nr. 1164/94 Kohēzijas fonda palīdzēja stiprināt Kopienas ekonomisko un sociālo kohēziju, sniedzot atbalstu projektiem šādās jomās:

— vide;

— Eiropas transporta infrastruktūras tīkli;

— provizoriski pētījumi un tehniskā atbalsta pasākumi saistībā ar projektiem, kas ir tiesīgi saņemt fonda finansējumu.

2. Kohēzijas fonda ietekme no tā izveidošanas līdz mūsdienām

2.1 Struktūrfondu, sevišķi Kohēzijas fonda ieguldījums līdzšinējās četrās fonda līdzekļu saņēmējvalstīs, virzoties uz “konverģences” mērķi, ir gan redzams, gan kvantitatīvi novērtējams.

2.2 Piemēram, “automaģistrāļu tīkla blīvums šajās četrās valstīs palielinājās no 20 % zem Kopienas vidējā rādītāja 1991. gadā līdz 10 % virs Kopienas vidējā rādītāja 2001. gadā” ⁽³⁾.

⁽¹⁾ OV L 130, 25.5.1994, 1. lpp.

⁽²⁾ OV L 161, 26.6.1999, 57. lpp.

⁽³⁾ Komisijas paziņojums par “Ekonomiskās un sociālās kohēzijas trešo ziņojumu” COM(2004) 107 final

2.3 Turpinot aplūkot transporta infrastruktūru, dzelzceļa transporta modernizācijā un dzelzceļa tīkla blīvuma jomā, kas ir 55 % no Kopienas vidējā rādītāja, šajās četrās kohēzijas valstīs nav vērojams līdzīgs uzlabojums.

2.4 Tāpat bija vērojams, ka ar Kohēzijas fonda atbalstu veiktās investīcijas transporta infrastruktūrā ir noteicošais faktors, kas paaugstina līdzekļu saņēmēju reģionu pievilcīgumu, strauji palielinot saimniecisko darbību, ar visām no tās izrietošajām sekām, piemēram, produktivitātes pieaugumu un iedzīvotāju reālo ienākumu palielināšanos.

2.5 Saskaņā ar nesen veiktajiem pētījumiem struktūrfondu ieguldījums vispār un Kohēzijas fonda ieguldījums jo sevišķi var pozitīvi ietekmēt uzņēmējdarbības piesaistīšanu attiecīgajiem reģioniem ar spēcīgu pētniecības un attīstības komponentu, kas noteikti stimulē noturīgu izaugsmi visā Kopienas teritorijā.

2.6 IKP pieaugums uz vienu iedzīvotāju laikā no 1994. līdz 2001. gadam šajās četrās dalībvalstīs reāli bija vidēji 3 %, kas ir vairāk nekā par 1 % augstāks salīdzinājumā ar vidējo gada pieaugumu pārējā ES daļā ⁽⁴⁾.

3. Komisijas 2004. gadā iesniegtais jaunais Padomes regulas priekšlikums par Kohēzijas fondu — vispārīgas piezīmes

3.1 Pēc 2004. gada 1. maija Eiropas Savienības paplašināšanās no 15 līdz 25 dalībvalstīm (un tuvākajā nākotnē paredzamās paplašināšanās līdz 27 valstīm, pēc kuras Kohēzijas fonda atbalstu saņems arī Bulgārija un Rumānija), ir nopietni jāspriež par to, kādas metodes izmantot, lai virzītos uz struktūrfondu trim galvenajiem mērķiem: “**konverģenci**”, “**reģionālo konkurētspēju un nodarbinātību**” un “**Eiropas teritoriālo sadarbību**” gan kvalitatīvi (prioritāšu izvēle), gan kvantitatīvi (Kopienas fondiem piešķirtie līdzekļi).

⁽⁴⁾ Turpat

3.2 Šāda diskusija ir vēl steidzamāka, ņemot vērā, ka vienlaicīgi pievienojoties desmit jaunajām dalībvalstīm, kuru IKP ir mazāks par 15 dalībvalstu ES vidējo rādītāju, ir radušās jaunas grūtības “konverģences” mērķa sasniegšanā, kuram Kohēzijas fonds nodrošina līdzekļus kopā ar ERAF un ESF.

3.3 Tādēļ Komisija ir paredzējusi apmēram EUR 264 miljardus (78 % no kopējā Kopienas atbalsta programmām plānotā līdzekļu apjoma) novirzīt Qkonverģences mērķim, no tiem apmēram EUR 63 miljardus no Kohēzijas fonda līdzekļiem, kas salīdzinājumā ar Kohēzijas fonda līdzekļiem 2000. — 2006. gadam, jeb EUR 18 miljardi, nozīmē ievērojamu pieaugumu.

3.4 Ņemot to vērā, EESK pozitīvi vērtē Komisijas iniciatīvu ierosināt jaunu struktūrfondu regulu 2007. — 2013. gadam, izstrādājot Eiropas kohēzijas politikai jaunu tiesisko pamatu.

3.5 Laika periodā, kas ielānots struktūrfondu regulas pašreizējai reformai, saskaņā ar jaunākajiem statistikas datiem Kohēzijas fonda līdzekļus varēs saņemt Grieķija, Portugāle, desmit jaunās dalībvalstis pēc pēdējās paplašināšanās, kā arī Bulgārija un Rumānija.

3.6 Attiecībā uz ierosināto regulu par Kohēzijas fondu, ar ko paredzēts aizvietot Padomes Regulu (EK) Nr. 1194/94, EESK atbalsta priekšlikuma pamatkonceptiju, ka šajā regulā jāapkopo tikai lielie mērķi un vadlīnijas šī fonda izmantošanai un tā pieejamībai, turpretī pārējie aspekti, lai šis fonds būtu operatīvs — pamatprincipi, dalībvalstu un Komisijas uzdevumu noteikšana un sadale, finanšu vadības noteikumi, revīzijas un kontroles noteikumi jāiekļauj vispārīgajā regulā, kas attiecas uz visiem struktūrfondiem.

3.7 Šajā kontekstā Kohēzijas fonds nodrošina pamatu pasākumiem, kas domāti Kopienas kohēzijas politikas **pārorientācijai uz ierobežotā skaitā izraudzītām prioritātēm, kas noteiktas 2000. gada Lisabonas saistībās un stratēģijā** — konkurētspējīgāka ekonomika, kas balstīta uz zināšanām un sociālo kohēziju — **un 2001. gada Gēteborgas stratēģijā**, kurā uzsvērta nepieciešamība aizsargāt vidi un izveidot noturīgas attīstības modeli.

4. Jaunais Komisijas 2004. gada priekšlikums Padomes regulai par Kohēzijas fondu — sevišķas piezīmes

4.1 Pieņemot, ka struktūrfondu noteikumu un procedūru standartizācija ir līdzeklis pienācīgas administrācijas nodrošināšanai — piemēram, ir atzinīgi jāvērtē nosacījums, ka Kohēzijas fonda finansētos pasākumus varēs plānot kopā ar ERAF finansētiem pasākumiem, kas ir atkāpe no principa, ka katru programmu finansē tikai no viena fonda līdzekļiem — EESK tomēr norāda, ka šīs standartizācijas dēļ attiecībā uz Kohēzijas fondu tiek piemēroti daži noteikumi, kas rada pamatu nopietniem iebildumiem.

4.2 EESK, piemēram, ir iebildumi attiecībā uz “n+2” noteikuma pirmreizējās piemērošanas Kohēzijas fondam lietderīgumu; šīs bažas vispārīgi ir izteiktas EESK atzinumā par priekšlikumu Padomes regulai, ar ko nosaka vispārīgos struktūrfondu noteikumus (⁵).

4.3 Pozitīvi jāvērtē tas, ka saistībā ar Kohēzijas fonda uzdevumu — stiprināt Kopienas kohēziju — 1. panta 1. punktā papildus ekonomiskajai un sociālajai kohēzijai ir iekļauta arī **teritoriālā kohēzija**, tādējādi ietverot tos reģionus, kuros IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par 75 % no 25 valstu ES vidējā rādītāja.

4.4 Šī jaunā komponenta nozīme ir viegli pamanāma, ņemot vērā to, ka pēc Eiropas Savienības paplašināšanās no 15 līdz 25 valstīm vidējais ienākums uz vienu iedzīvotāju samazinājās apmēram par 12,5 % un vienlaicīgi to iedzīvotāju skaits, kas dzīvo mazāk attīstītos reģionos, palielinājās no 20 % līdz 25 %.

4.5 Desmit jaunajās dalībvalstīs, kas ES pievienojās 2004. gadā, apmēram 92 % iedzīvotāju dzīvo reģionos, kuros IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par 75 % no 25 valstu ES vidējā rādītāja (⁶).

4.6 Ierosinātajā regulā Kopienas kohēzijas stiprināšana ir daļa no **noturīgas attīstības veicināšanas** pasākumu kopuma.

4.6.1 2. panta 3. punktā piemēru veidā ir minētas iespējamās konkrētas to īstenošanas jomas:

— enerģijas efektivitāte un atjaunojamā enerģija kā vides aizsardzības pasākumu daļa;

— atbalsts dzelzceļa, upju un jūras transportam, kombinētā transporta sistēmām un “tīram” sabiedriskajam transportam kā transporta pasākumu daļa.

4.7 Kaut arī šis aspekts nav atsevišķi uzsvērts, EESK uzskata, ka Kohēzijas fonda līdzekļu efektīva izmantošana investīcijām tradicionālo enerģijas avotu racionālākā izmantošanā un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas palielināšana palīdzēs mazināt kohēzijas valstu enerģētisko atkarību; šīs valstis pašlaik importē apmēram 80 % no to patērētās enerģijas, turpretī desmit 2004. gada paplašināšanās dalībvalstis no enerģijas importa ir atkarīgas daudz mazākā mērā.

4.8 Tomēr šiem noturīgas attīstības sekmēšanas piemēriem nevajadzētu novērst uzmanību no fakta, ka nolūkā veicināt Eiropā noturīgu attīstību kohēzijas politika ir steidzami jāīsteno lauku reģionos. Tādēļ šo nozari nevar izslēgt no Kohēzijas fonda mērķiem, neatstājot kaitīgu ietekmi uz citu struktūrfondu nodrošināto finansējumu KLP mērķu sasniegšanai.

(⁵) CESE 389/2005

(⁶) Komisijas paziņojums par “Ekonomiskās un sociālās kohēzijas trešo ziņojumu” COM(2004) 107 final

4.9 EESK gan apzinās, ka budžeta konsolidācija ir viens no priekšnoteikumiem Eiropas ekonomikas konverģencei un konsolidētai izaugsmei, tomēr saistībā ar iesniegtā regulas priekšlikuma 4. pantā minētajiem noteikumiem tā izsaka bažas, ka, ņemot vērā Kohēzijas fonda galvenos mērķus, atbalsta piešķiršanas nosacījumu izpildes noteikumi attiecībā uz "pārmērīgu valsts budžeta deficītu" varētu tikt piemēroti pārāk neelastīgi.

4.10 Šāds neelastīgums var nelabvēlīgi ietekmēt Kohēzijas fonda līdzekļu efektīvu izmantošanu: šo līdzekļu piešķiršana ir atkarīga no pārmērīga deficīta samazināšanas, tomēr viens no šī pārmērīgā budžeta deficīta cēloņiem varētu būt arī valstu valdību centieni cīnīties ar ekonomisko, sociālo un teritoriālo nevienlīdzību.

4.11 Nevajadzētu aizmirst, ka budžeta deficīta saglabāšana pieņemamās robežās nenozīmē to, ka attiecīgajām dalībvalstīm ir izdevies likvidēt ekonomisko, sociālo un teritoriālo nevienlīdzību.

5. Secinājumi un ieteikumi

5.1 EESK principā atzinīgi vērtē ierosināto Padomes regulu par Kohēzijas fonda izveidi, kā arī Kohēzijas fondam piemērojamo procedūru saskaņošanu ar pārējo struktūrfondu vispārīgajiem noteikumiem.

5.2 Kā pozitīvs jāuzsver arī lēmums paplašināt Kohēzijas fonda izmantošanas jomu, ietverot tajā pasākumus videi draudzīgas infrastruktūras paplašināšanai, piemēram, finansējumu "tīram" sabiedriskajam transportam.

5.3 "Konverģences" mērķa efektīvākas un ātrākas sasniegšanas nolūkā EESK iesaka Komisijai sadarboties ar dalībvalstīm, nodrošinot, ka to iesniegtās darbības programmas panāk efektīvu ERAF un Kohēzijas fonda līdzekļu izmantošanas saskaņošanu tā, lai nacionālā konverģence dalībvalstu starpā norisinātos vienlaicīgi ar teritoriālo konverģenci pašās valstīs.

5.4 Stabilitātes un izaugsmes pakta priekšrocību un iespējamo trūkumu analīzes ietvaros EESK aicina Komisiju apsvērt, vai, ņemot vērā Kohēzijas fonda līdzekļu saņēmējvalstu mērķus, ir lietderīgi piemērot nosacītā atbalsta noteikumu pārmērīgam budžeta deficītam. Nevajadzētu aizmirst, ka šis noteikums nav piemērojams veidā, kas apgrūtina Kohēzijas fonda līdzekļu izmantošanu "konverģences" mērķa sasniegšanā.

5.5 Noslēgumā EESK, kā minēts arī atzinumā par Padomes regulu, ar ko nosaka vispārīgos struktūrfondu noteikumus (?), aicina novirzīt Kohēzijas fondam vairāk līdzekļu, ņemot vērā to, ka paredzētais šo līdzekļu palielinājums lielā dalībvalstu skaita dēļ, kuras pēc pēdējās paplašināšanās ir tiesīgas saņemt Kohēzijas fonda atbalstu, ir pilnīgi nepietiekams.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

(?) skat. 5. zemsvītras piezīmi

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu

(COM(2004) 495 final — 2004/0167 (COD))

(2005/C 255/18)

Eiropas Savienības Padome 2004. gada 21. decembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. panta noteikumiem nolēma pieprasīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas konsultāciju attiecībā uz priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu

Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darbu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 18. martā. Referents: *Matousek* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 416. plenārajā sesijā 2005. gada 6. un 7. aprīlī (6. aprīļa sanāksmē) ar 123 balsīm "par", 1 balsi "pret" un 4 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Preambula

1.1 Šis atzinums izstrādāts, pamatojoties uz diskusiju attiecībā uz EESK atzinumu par vispārējiem noteikumiem ⁽¹⁾. Tas attiecas arī uz citiem Komitejas atzinumiem par Kohēzijas fonda izveidi ⁽²⁾, Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas (EGCC) izveidi, par Eiropas Sociālo fondu ⁽³⁾ un Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (EAFRD) ⁽⁴⁾.

1.2 Atzinumā atspoguļota pasaules ekonomikas izmaiņu un pasaules tirgos strauji pieaugušās konkurences ietekme, kā arī izaicinājumi, ar kuriem sastopas Eiropas Savienība. Tā izejas punkts ir steidzamā nepieciešamība izmantot visus iespējamus līdzekļus, lai sasniegtu ES potenciālam atbilstošu ES stāvokli pasaulē. Tajā atzīta nepieciešamība īsā un vidējā termiņā mobilizēt visus nozīmīgākos resursus, kas vajadzīgi jauno dalībvalstu, kas ir kļuvušas par neatņemamu ES ekonomikas un sabiedrības sastāvdaļu, iespēju veicināšanai, tajā skaitā arī nepieciešamība mobilizēt reģionālo struktūru slēpto potenciālu. Tas nozīmē, ka ir jāpaātrina progress ceļā uz augstāka ekonomikas konverģences līmeņa sasniegšanu un sinerģiju visai Eiropas Savienības ekonomikai kopumā. Tādēļ ir jāpiešķir lielāka nozīme kohēzijas politikai un tās instrumentiem, ar kuru palīdzību tiek īstenoti ES attīstības galvenie mērķi, pamatojoties uz noturīgu attīstību un kvalitatīvu Eiropas sociālo modeli.

2. Kopsavilkums

2.1 Šis dokuments ietver īsu Eiropas kohēzijas politikas un struktūrpolitikas uzdevumu aprakstu, dažas vispārējas piezīmes un iesniegtās regulas projekta kopsavilkumu.

2.2 Noslēguma daļā komiteja sniedz sīkākas piezīmes par atsevišķiem regulas projekta pantiem. Kopumā Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas plašo pieeju minēto noteikumu izstrādei. Komiteja izdara šādus secinājumus:

2.2.1 atzinīgi vērtējams ir fakts, ka Fonda atbalstītās darbības un pasākumi tiks vērsti uz Lisabonas un Ģēteborgas samitos izvirzītajām Eiropas Savienības prioritātēm.

2.2.2 ir jāapstiprina izdevumi mājokļu būvniecībai un renovācijai, kas ir saistīti ar atjaunošanu un attīstību;

2.2.3 augsta prioritāte piešķirama pētniecībai un tehnoloģiju attīstībai, inovācijai un uzņēmējdarbībai, it īpaši mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) attīstībai;

2.2.4 nozīmīga ir arī ilgtspējīga tūrisma, sabiedriskā transporta un atjaunojamās enerģijas nozaru attīstība;

2.2.5 inovācija skatāma plašākā kontekstā, ņemot vērā informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstībai un ieviešanai paredzēto atbalstu;

2.2.6 tiek atzinīgi vērtēti un ir jāatbalsta priekšlikumi Eiropas teritoriālās sadarbības veicināšanai;

2.2.7 noteikumiem par pilsētu teritorijām un konurbāciju ir jāveicina ciešāka sadarbība starp Kopienas pilsētām;

2.2.8 ir jānodrošina atbalsts lauku rajoniem, lai veicinātu to diversifikāciju;

2.2.9 noteikumos nepārprotami ir jāparedz konverģences programmu pilnīga īstenošana nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētos reģionos, nomaļos reģionos, un salās, kas saskaras ar īpašām problēmām (tajā skaitā arī mazajās salu valstīs).

⁽¹⁾ COM(2004) 492 final – 2004/0163 (AVC), CESE 389/2005.

⁽²⁾ COM(2004) 494 final – 2004/0166 (AVC), CESE 390/2005.

⁽³⁾ COM(2004) 493 final – 2004/0165 COD, CESE 250/2005.

⁽⁴⁾ COM(2004) 490 final – 2004/0161 (CNS), CESE 251/2005.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Komisija tās trešajā ziņojumā par ekonomisko un sociālo kohēziju ⁽⁷⁾ izklāstīja uzdevumus un grūtības, ar kurām Eiropas Savienība sastopas paplašināšanās rezultātā radušos atšķirību samazināšanas procesā. Īpaši tika uzsvērts:

- zemais līdzdalības līmenis tālākizglītības procesā mazāk attīstītajos reģionos; sevišķi zemi rādītāji ir jaunajās dalībvalstīs;
- ievērojamas atšķirības pētniecībai un attīstībai paredzētajos uzdevumos;
- ilgstošas atšķirības informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) pieejamībā;
- nepieciešamība pēc noturīga un augsta izaugsmes līmeņa, it īpaši jaunajās dalībvalstīs;
- neproporcionāls ārējo tiešo investīciju apjoms ekonomiski spēcīgākajos rajonos;
- nodarbinātības rādītāji ir ievērojami zemāki par Lisabonas stratēģijas mērķos norādītajiem.

3.2 EESK atzinīgi vērtē ziņojumu un struktūrfondu konstruktīvo ieguldījumu, taču atzīst, ka “vēl aizvien pastāv ievērojamas atšķirības gan labklājības līmeņa, gan ekonomikas rādītāju ziņā.” Komiteja atzīst, ka “paplašināšanās rezultātā ievērojami palielināsies Kopienas iekšējais tirgus, radot jaunas iespējas”, taču paplašināšanās būs saistīta arī ar lielākam atšķirībām ⁽⁸⁾.

3.3 Tādēļ, lai mazinātu augstāk minētās atšķirības, spētu risināt paplašināšanās izraisītās problēmas un uzdevumus, sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķus attiecībā uz konkurētspējas paaugstināšanu, vairāk un labāku darbavieta izveidi, sociālo integrāciju un vides ilgtspēju, ir nepieciešama reforma. Komiteja vēlas uzsvērt, ka regulā ir skaidri jāparedz šī virzība, un ka dažādu prioritāšu ietvaros paredzētās darbības ir jāuztver kā līdzekļu izvēle vai kopums, kurus reģioni un dalībvalstis izmantos, lai izstrādātu programmas ilgtermiņa izaugsmes rādītāju paaugstināšanai un konkurētspējas nostiprināšanai.

3.4 Kā norādīts preambulā, šis atzinums ir sagatavots EESK atzinuma par vispārējiem noteikumiem kontekstā ⁽⁷⁾. Minētajā dokumentā ir detalizēti aplūkota situācija un nepieciešamība nostiprināt sociālo un ekonomisko partneru līdzdalību ⁽⁸⁾. Sociālos partnerus ir jāiesaista visos programmu izstrādes un īstenošanas posmos, un tiem ir jāpiešķir pilnvērtīgas tiesības attiecībā uz uzraudzības komitejām. Atzinumā izteikts viedoklis, ka Komisijai ir jāveicina efektīvu partnerību izveide. Komiteja uzskata, ka maksimālas efektivitātes nodrošināšanai ir nepieciešams ievērot šo partnerību lēmumus. Minētajā atzinumā izteikts EESK viedoklis par jaunajām prioritātēm ⁽⁹⁾, kas nepieciešamas, lai rīkotos atbilstoši jaunajiem paplašināšanās izraisītajiem izaicinājumiem. Šajā atzinumā atspoguļotas

iepriekš minētās prioritātes, jo tās ir saistītas ar konkrētiem Eiropas Reģionālā attīstības fonda noteikumiem. Komiteja jau ir paudusi viedokli, ka ir nepieciešams nodrošināt kohēzijas politikas mērķu sasniegšanai pietiekamus resursus. Turklāt ir vairākas problēmas, kas attiecas gan uz “vecajām”, gan uz “jaunajām” dalībvalstīm.

3.4.1 Pirmkārt, problēma, kas saistīta ar ierobežotiem resursiem un to optimālu sadali attiecībā pret resursu izmantošanas iespējām (līdzfinansējumu) jaunajās dalībvalstīs, reģionos un teritorijās, kam raksturīga galēja nabadzība.

3.4.2 Otrkārt, problēma, kas saistīta ar statistisko efektu un “pakāpenisku atbalsta pārtraukšanu” — tā skar “vecās” dalībvalstis un pēc nākamās ES paplašināšanās 2007. gadā ietekmēs arī pašreizējās jaunās dalībvalstis, jo tām būs jāpielāgojas apstākļiem, kad atsevišķi reģioni, iespējams, vairs nebūs tiesīgi saņemt fondu palīdzību.

3.4.3 Ar iepriekšminēto problēmu ir saistīti arī jautājumi par ekonomisko rādītāju (iekšējā kopprodukta — IKP) aprēķināšanas metodēm, kā rezultātā jaunajām dalībvalstīm var rasties risks zaudēt tiesības uz finansējumu, it īpaši uz Eiropas Reģionālā attīstības fonda (ERAF) līdzekļiem. Lai gan Eiropas Kopienas Statistikas birojā ir pieejami tikai pilnīgi reģionu statistikas dati par laika posmu no 2000. līdz 2002. gadam, tas var radīt grūtības tiem reģioniem, kuru ieguldījums ES nacionālajā kopienākumā (NKI) samazinās.

3.5 Jau ir izstrādāti vai šobrīd tiek izstrādāti vairāki citi EESK atzinumi par ES politiskajām un ekonomiskajām stratēģijām ar reģionālu un kohēzijas dimensiju, proti, par rūpniecības un strukturālajām pārmaiņām, pētniecību, attīstību un inovāciju, tūrisma attīstību, pilsētu aglomerācijām, infrastruktūrām, mazāk attīstītajiem un nomaļajiem reģioniem utt.. Paplašināšanās rezultātā dažus no tiem nepieciešams pārskatīt. Salīdzinot ar iepriekšējām Eiropas Savienības paplašināšanās, ES paplašināšanās austrumu virzienā ir saistīta ar pilnīgi atšķirīgām iespējām un izaicinājumiem.

4. Regulas priekšlikuma kopsavilkums

4.1 Priekšlikumā regulai izklāstīti Eiropas Reģionālās attīstības fonda uzdevumi.

4.2 Fonda mērķis tiek definēts kā ieguldījums reģionālo atšķirību samazināšanai paredzēto darbību finansēšanā, tādējādi sekmējot Kopienas mērķu sasniegšanu, proti, konkurētspējas nostiprināšanu, darbavieta izveidi un ilgtspējīgas izaugsmes veicināšanu. Fonda darbības apjoms ietver atbalstu ienesīgām investīcijām, infrastruktūras attīstībai, citām attīstības iniciatīvām un tehniskajai palīdzībai. Fonds tā atbalstu virzīs šādām tematiskajām prioritātēm: konverģence; reģionālā konkurētspēja un nodarbinātība; un Eiropas teritoriālā sadarbība.

⁽⁷⁾ Trešais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju – jaunas partnerattiecības kohēzijai, COM (2004) 107 final

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tēmu: Trešais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju, OV C 302, 07.12.2004., 60.lpp.

⁽⁷⁾ CESE 389/2005

⁽⁸⁾ CESE 389/2005, 3.3. punkts.

⁽⁹⁾ CESE 1600/2004, 3.4. punkts.

4.2.1 Jautājumā par konverģenci regulas projekts paredz koncentrēt ERAF resursus ilgtspējīgas attīstības atbalstam, mobilizējot un nostiprinot endogēnās iespējas, un nosauc virkni atbalstāmo pasākumu. Tie ietver pētniecību un tehnoloģijas attīstību, informācijas sabiedrības attīstības veicināšanu, ilgtspējīgas ražošanas un vides, kā arī tūrisma attīstības sekmēšanu, investīcijas transporta nozarē, enerģijas piegādes drošību un efektivitāti, investīcijas izglītībā, kas padara reģionus pievilcīgākus, veselības aprūpes uzlabošanā, kas sekmē ekonomisko attīstību, un atbalstu MVU ar mērķi izveidot jaunas darbavietas.

4.2.2 Reģionālās konkurētspējas un nodarbinātības jomā regula paredz atbalstu pirmām kārtām inovāciju un zināšanu ekonomikas veicināšanai. Īpaši atbalsts tiks virzīts pētniecības un tehnoloģiju attīstībai, kā arī inovācijas iespējām, kas ir tieši saistītas ar reģionālās attīstības mērķu sasniegšanu, proti, sekmējot jauninājumu ieviešanu MVU darbībā, veicinot jaunu ideju izmantošanu saimnieciskajā darbībā, izveidojot jaunus finanšu instrumentus un uzņēmumu atbalsta centru, kas veicinās uzņēmumu, kuru darbībā tiek intensīvi izmantotas zinātnes atziņas, attīstību. Otrkārt, uzmanība tiek pievērsta vides riskam un tā novēršanai, sekmējot investīcijas piesārņotu teritoriju reģenerācijā, energoefektivitātes uzlabošanā, tīra sabiedriska transporta attīstībā un riska novēršanā. Treškārt, šo tematisko prioritāšu ietvaros fonda atbalsts tiks piešķirts investīcijām ārpus lieliem pilsētu centriem, lai uzlabotu transporta tīklu pieejamību un veicinātu informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantošanu.

4.2.3 Darbība tematiskās prioritātes "Eiropas teritoriālā sadarbība" ietvaros pirmām kārtām ir vērsta uz pārrobežu stratēģiju izveidi noturīgas teritoriālās attīstības nodrošināšanai. Īpaši, lai veicinātu uzņēmējdarbības un MVU attīstību, kā arī tūrisma, kultūras un pārrobežu tirdzniecības attīstību. Turklāt ir ieteiktas darbības, kuru mērķis ir uzlabot pieeju transportam, IKT tīkliem, pārrobežu ūdens un energopiegādes tīkliem, kā arī uzlabot sadarbību veselības aprūpes un izglītības jomā. ERAF finansējumu var piešķirt arī iniciatīvu, kas paredzētas pārrobežu darba tirgus attīstībai, sekmēšanai. Otrkārt, šīs tēmas ietvaros paredzēts atbalstīt starptautisko sadarbību, tajā skaitā — divpusēju sadarbību starp piejūras reģioniem ar mērķi veicināt vienotas pieejas izstrādi atkritumu un ūdens apsaimniekošanai, piekļuvi Eiropas transporta tīkliem un augsti attīstītām IKT sistēmām, vides piesārņojuma riska novēršanai, kā arī zinātnes un tehnoloģiju tīkliem. Treškārt, šīs tēmas prioritāšu mērķis ir nostiprināt reģionālās politikas efektivitāti, veicinot sakaru veidošanu un pieredzes apmaiņu, it īpaši inovācijas, vides, riska novēršanas un pilsētu atjaunošanas jomā.

4.3 Priekšlikumā regulai ir definēti attaisnotie izdevumi un īpaši noteikumi attiecībā uz šādiem elementiem:

4.3.1 Pilsētu teritorijas: ERAF sniegs atbalstu līdzdalību veicinošu, integrētu stratēģiju attīstībai, lai risinātu pilsētu aglomerācijās samilzušās ekonomiskās, vides un sociālās problēmas. Šī

panta noteikumi pieļauj ierobežotu ERAF līdzekļu izmantošanu Eiropas Sociālā fonda darbības sfērā ietilpstošu pasākumu atbalstam.

4.3.2 Lauku teritorijas: ir izvirzīts priekšlikums ERAF atbalstu šajās teritorijās virzīt uz saimnieciskās darbības diversifikāciju, vienlaicīgi nodrošinot atbilstību pasākumiem, kurus atbalsta Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku atbalstam un Eiropas Zivsaimniecības fonds.

4.3.3 Nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētas teritorijas: attiecībā uz reģionālajām programmām, kas paredzētas teritorijām ar nelabvēlīgiem dabas apstākļiem, ERAF līdzekļi tiks investēti piekļuves uzlabošanā, kultūras mantojuma veicināšanā, ilgtspējīgas dabas resursu izmantošanas un tūrisma attīstības sekmēšanā.

4.3.4 Nomaļie reģioni: ERAF atbalsts paredzēts preču transportēšanas pakalpojumu attīstībai un ar uzglabāšanu, uzturēšanu un darbaspēka pieejamību saistīto papildizmaksu kompensēšanai.

4.3.5 Ir paredzēti arī īpaši noteikumi attiecībā uz Eiropas teritoriālo sadarbību. Šajos noteikumos ietvertas prasības attiecībā uz darbības programmām; minētās prasības ietver prioritāšu pamatojuma, finanšu aplēšu un īstenošanas iespēju analīzi. Tajos izklāstīti arī iespējamie pasākumi programmas pārvaldības nodrošināšanai, tajā skaitā arī īpaša juridiska instrumenta izstrāde, ar kura palīdzību tiks izveidota īpaša institūcija pārrobežu sadarbības īstenošanai.

4.3.6 Noslēguma noteikumi: Tie apstiprina pašlaik spēkā esošajā Regulā (EK) Nr. 1783/99 paredzētos pārejas noteikumus un formāli nosaka šo noteikumu spēkā stāšanās un pārskatīšanas datumus no 2007. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. decembrim.

5. Komitejas atzinums

5.1 *Ievads, noteikumu piemērošanas apjoms un attaisnotie izdevumi (Regulas 1., 2., 3., 7. un 13. pants)*

5.1.1 Komiteja atzinīgi vērtē 2. pantā noteikto saikni starp fonda mērķiem un Kopienas — it īpaši Lisabonas stratēģijas mērķiem. Komiteja atbalsta arī palīdzības koncentrēšanu skaidri formulētām tematiskajām prioritātēm. Atjaunotie Lisabonas stratēģijas mērķi, kas ietver ilgtermiņa izaugsmes rādītāju paaugstināšanu vājāk attīstītajos reģionos un konkurētspējas nostiprināšanu visā Eiropā, ir jāizvirza arī kā jauno programmu mērķi. Tādēļ regulā ir jāparedz iespējamās darbības, kas apvienojamas konkrētās programmās katram reģionam raksturīgo problēmu risināšanai, vienlaicīgi veicinot vispārējo izaugsmes rādītāju paaugstināšanu un konkurētspējas nostiprināšanu. ES mēroga vadlīniju un dalībvalstu stratēģiju izstrādes process ir jāvērs uz atjaunotās Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu.

Šo dokumentu sagatavošanā ir aktīvi jāiesaista sociālie partneri. Komiteja tās atzinumā⁽¹⁰⁾ uzsvēra, ka reģenerācijas procesa neatņemama sastāvdaļa ir dzīvojamā fonda atjaunošana un strādājošiem pieejamu mājokļu nodrošināšana, kurai ir liela nozīme pilsētu un arī lauku attīstības politikai ietvaros, tādēļ komiteja ar nožēlu secina, ka saskaņā ar 7. panta noteikumiem mājokļu nodrošināšanai paredzētie izdevumi ir izslēgti no atbalstāmo pasākumu loka. Komiteja uzskata, ka izdevumi dzīvojamā fonda nodrošināšanai, kas saistīti ar atjaunošanu un reģenerāciju, tāpat arī izdevumi dzīvojamā fonda nodrošināšanai, kas ietilpst pilsētu un rūpniecisko rajonu atjaunošanas un renovācijas ietvaros, ir jāiekļauj atbalstāmo izdevumu lokā.

5.2 Konverģences sekmēšanas pasākumi (4.pants)

5.2.1 Komiteja uzsver pētniecības un tehnoloģijas, kā arī inovāciju un uzņēmējdarbības nozīmi. Trešā ziņojuma par konverģenci analizē ir norādītas ievērojamās atšķirības pētniecībai un tehnoloģiju attīstībai paredzētajās investīcijās un atzīmēts, ka inovācija un uzņēmējdarbība ir nozīmīgi faktori augsta ekonomiskās izaugsmes līmeņa nodrošināšanai Kopienas reģionos ar zemāku labklājības līmeni. Komiteja ir vairākkārt uzsvērusi tās viedokli par šo darbību nozīmīgumu. EESK piebilst, ka dažām jaunajām dalībvalstīm šī ERAF palīdzība būs īpaši nozīmīga, veidojot nepieciešamos pētniecības un tehnoloģijas attīstības centru tīklus, kas nodrošinās saikni starp augstskolām un uzņēmumiem (īpašu uzmanību pievēršot MVU atbalstam), lai tuvinātu attiecīgā reģiona līmeni attīstītāko Eiropas valstu apstākļiem.

5.2.2 Komiteja uzsver, ka mazāk attīstītajiem reģioniem ļoti nozīmīga ir platjoslas komunikāciju tīklu pieejamības nodrošināšana un palīdzība MVU, lai tie varētu izmantot IKT priekšrocības.

5.2.3 Noteikumi vides jomā ietver virkni darbību; minētajā pantā būtu lietderīgi precizēt, ka vislielākā nozīme ir šo investīciju ieguldījumam ilgtspējīgā attīstībā un atjaunojamās enerģijas izmantošanas veicināšanā.

5.2.4 Atzinīgi vērtējama ir ilgtspējīgas tūrisma nozares un augstas pievienotās vērtības veicināšana, jo šāda darbība ir ievrojams ieguldījums reģionālās ekonomikas attīstībā un ir nozīmīga gan pilsētu, gan lauku attīstībai. Nav pietiekami novērtēta tūrisma loma Eiropas transporta tīklu kontekstā, jo nav ņemta vērā tūrisma pozitīvā ietekme uz pilsoņu Eiropas apziņu. Turklāt investīcijas atbilstošas infrastruktūras, pakalpojumu un labvēlīgas vides attīstībā var sekmēt to reģionu pievilcību, kuri šobrīd nav uzskatāmi par populāriem tūrisma rajoniem.

⁽¹⁰⁾ Struktūrfondu programmu plānošanas periods no 2000. līdz 2006. gadam: Pilsētu iniciatīvas sākotnējais izvērtējums, OV C 133, 06.06.2003, 53. lpp. 3.3 un 4.7.1. punkts

5.2.5 Attīstīta transporta struktūra ir viens no izaugsmes pamatfaktoriem. Ir jāveicina investīcijas reģionu un galveno Eiropas tīklu un tirgu savienojumu attīstībai. Lielajās un mazajās pilsētās liela nozīme ir labām, integrētām sabiedriskā transporta sistēmām, kas atvieglos satiksmi gan lauku, gan pilsētu teritorijās, lai palīdzētu samazināt sociālo atstumtību.

5.2.6 Eiropas energotīklu attīstība veicinās piegādes drošību un dalībvalstu ciešāku integrāciju. Enerģijas izmantošanas efektivitāte un atjaunojamās enerģijas izmantošana pavērs plašas iespējas jaunu uzņēmumu veidošanai, un šis process var sekmēt atpalikušo rajonu izaugsmi un to konkurētspējas stiprināšanu.

5.2.7 Arī investīcijas izglītībā rada tiešu labumu inovāciju un konkurētspējas, kā arī cilvēku kapitāla attīstībā. Kā minēts iepriekš, visticamāk, ka atpalikušajos reģionos ir mazākas mūžizglītības un tālākizglītības iespējas. Regulā tās patreizējā redakcijā minēta vienīgi "reģionu pievilcības sekmēšana un dzīves kvalitātes celšana". Komiteja atzīst nepieciešamību pēc koncentrēšanas un atzīst arī Eiropas Sociālā fonda lomu, taču, ņemot vērā izglītības nozīmīgumu, vēlas panākt plašāku šī panta noteikumu piemērošanas jomu un ciešāku sadarbību starp ERAF un ESF⁽¹¹⁾. Komiteja uzsver arī to, cik nozīmīgi daudzvalodu Eiropas Savienībā ir jauni komunikācijas problēmu risinājumi. Neskatoties uz formālo valodu apmācības komercpieāvājumu un neskatoties uz uzlabojumiem, situācija joprojām ir neapmierinoša.

5.2.8 Minētajā pantā paredzētas investīcijas veselības aprūpē, kas veicinās reģionālo attīstību un dzīves kvalitātes uzlabošanu; šo nostāju komiteja vērtē atzinīgi.

5.2.9 Liela nozīme ir MVU atbalstam; veiksmīga uzņēmējdarbības politika varētu piesaistīt investīcijas struktūras traucējumu ietekmētiem un ekonomiski vājāk attīstītiem reģioniem. Ir nepieciešami stimulējoši pasākumi un citi ekonomikas sistēmu pasākumi, ar kuru palīdzību iespējams piesaistīt ārvalstu investorus mazāk attīstītajiem reģioniem, atbalstīt ES stratēģiski nozīmīgās nozares, kā arī inovatīvos uzņēmumu un organizāciju klasterus.

5.3 Reģionālās konkurētspējas sekmēšanas pasākumi (5.pants)

5.3.1 Inovāciju jomā EESK vēlas ieteikt plašu skatījumu uz inovāciju procesu, ņemot vērā, ka bieži vien jaunas darba metodes, kā arī inovācija uzņēmējdarbības vadībā un cilvēku attiecībās var dot tikpat lielu ieguldījumu uzņēmuma panākumu un konkurētspējas nodrošināšanā kā pilnīgi jaunas

⁽¹¹⁾ Komiteja ir vairākkārt uzsvērusi, ka daudz lietderīgāka būtu viena fonda izveide visai kohēzijas politikai kopumā, tādējādi atrisinot šīs problēmas (COM (2004) 492 final – 2004/0163 (AVC), CESE 389/2005).

tehnoloģijas, produkti vai procesi. Turklāt darba attiecību modernizācija var būt priekšnoteikums veiksmīgai jaunu tehnoloģiju ieviešanai, un līdz ar to tai ir būtiska nozīme Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanā. Regulā ir jāatspoguļo minētie faktori un, atzīstot ESF primāro lomu šajās jomās, vienlaicīgi jāatbalsta tīkls, kas veicinātu inovāciju labākās prakses ieviešanu inovācijā šī vārda plašākajā nozīmē.

5.3.2 Komiteja atzinīgi vērtē apņemšanos panākt ilgtspējīgu attīstību, enerģijas izmantošanas efektivitāti un veicināt atjaunojamās enerģijas resursu izmantošanu. Taču šeit jāņem vērā arī īpašās saimnieciskās darbības iespējas, kas paveras vides tehnoloģiju projektētājiem un ražotājiem, kas arī var veidot nozīmīgu ieguldījumu reģionu ekonomiskajā attīstībā. Komiteja atzinīgi vērtē arī atsauci uz tīru sabiedrisko transportu un atzīst, ka atbalstītas un integrētas sabiedriskā transporta sistēmas ir būtisks ieguldījums satiksmes noslogotības mazināšanā pilsētu teritorijās un sociālās atstumtības problēmu risināšanā gan pilsētu, gan lauku teritorijās.

5.3.3 Par svarīgu attīstības komponentu tiek atzīta galveno transporta ceļu un citu savienojumu nostiprināšana. Lauku rajoni var nonākt mazāk izdevīgā situācijā, jo tirgus piedāvājums nav pietiekams, lai nodrošinātu vēlamo infrastruktūru. Šajā jomā liela nozīme ir citu Kopienas politiku mijiedarbībai, un komiteja vēlas nodrošināt, lai šīs tēmas ietvaros sekmētās darbības un pasākumi netiktu nevajadzīgi uzspiesti. Ir nepieciešama arī piekļuve informācijas un komunikāciju tehnoloģijām ārpus lielākajiem pilsētu centriem, taču nozīmīgas ir ne vien fiziskās piekļuves iespējas un sakaru sistēmu pārklājums, bet arī konsultācijas, uzņēmējdarbības atbalsts un prasmju attīstība, kas ļautu MVU pilnvērtīgi izmantot IKT sniegtās priekšrocības. Turklāt Komiteja uzskata, ka ir nepieciešams nodrošināt, lai informācijas un komunikāciju tehnoloģijas būtu pieejamas visiem pilsoņiem, tādējādi novēršot nevienlīdzīgās digitālo pakalpojumu izmantošanas iespējas, kas veicina sociālo atstumtību. Pēdējie apskatītie jautājumi attiecas arī lielo pilsētu centriem.

5.4 Eiropas teritoriālās sadarbības veicināšanas pasākumi (6. pants)

5.4.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumus attiecībā uz atbalstu pārrobežu, starptautiskajai un starpreģionālajai sadarbībai, kas attīstās uz Interreg pieredzes pamata⁽¹²⁾. Taču Komisijas priekšlikumi paredz atšķirīgus pasākumu kopumus pārrobežu vai transnacionālos projektos, un patreizējā regulas redakcijā, šķiet, no starpreģionālo tīklu attīstības jomas ir izslēgta virkne nozīmīgu, programmas atbalstītu darbību, piemēram, konverģences veicināšanas pasākumi, kā arī lauku rajonos, nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētos apvidos un nomaļajos reģionos īstenojami īpaši pasākumi.

5.4.2 Komiteja īpaši atbalsta pasākumus, kas paredzēti pārrobežu sadarbības veicināšanai starp ES-15 un jaunajām dalībvalstīm jautājumā par šo valstu iekšējām robežām. Kā

⁽¹²⁾ OV C 302, 07.12.2004, 60. lpp, Atzinums par trešo ziņojumu par ekonomisko un sociālo kohēziju.

mērķis ir jāizvirza patiesi jaunu un dinamisku rajonu izveide ar kopēju vai kopēji izmantojamu infrastruktūru (ieskaitot veselības aprūpi un izglītību), dinamiskas cilvēku savstarpējās attiecības, valodas problēmu pārvarēšana un kultūras vērtību izmantošana. Strukturfondu līdzekļi palīdzēs risināt problēmas, kas saistītas ar būtiskām ienākumu līmeņa un cenu atšķirībām un veicinās ekonomisko attīstību. Komiteja atbalsta jauno Kaimiņattiecību politiku⁽¹³⁾, tās jaunos instrumentus attiecībā uz ārpuskopienas valstīm un saiknes ar tām, un vēlas, lai tā tiktu iekļauta nākamajā plānošanas periodā un lai tai būtu iespējams piemērot ERAF palīdzību.

5.4.3 Komiteja analizē noteikumus attiecībā uz pārrobežu darba tirgus iniciatīvām un ierosina noteikumus skaidri norādīt atsaucē uz pievienošanās līgumos ietvertajām saistībām attiecībā uz darba tirgus standartiem un Lisabonas stratēģijas mērķiem. Komiteja uzsver⁽¹⁴⁾, ka, izstrādājot minētās programmas, ir jāņem vērā nepieciešamība apkarot dažādas sociālās diskriminācijas formas. Komiteja aicina precizēt šo jautājumu un nodrošināt, lai visas ERAF atbalstītās darbības būtu tiesīgas saņemt arī starpreģionālo tīklu atbalstu. Komiteja ir izteikusi īpašu aicinājumu izveidot īpašu programmu reģioniem, kuriem ir kopīga robeža ar jaunajām dalībvalstīm. Šis ieteikums nav iekļauts regulā. Komiteja vēlas, lai ar regulas palīdzību šādas darbības tiktu atbalstītas un uzskata, ka būtu lietderīgi regulā iekļaut īpašu atsauci.

5.4.4 Priekšlikumā regulai ir paredzēti noteikumi Eiropas pārrobežu sadarbības iedalījumam grupās. Komiteja šajā jautājumā bija sagatavojusi atsevišķu atzinumu⁽¹⁵⁾, kurā izteiktie secinājumi arī būtu jāiestrādā regulā.

5.4.5 Attaisnotie izdevumi ir nosakāmi valstu līmenī, atskaitot dažus izņēmuma gadījumus, kuriem piemērojami īpaši nosacījumi. Šos būtiskos nosacījumus ir nepieciešams precizēt. Attiecībā uz pievienotās vērtības nodokli: neatgūstamais PVN arī jānosaka kā atbilstošs finansējuma saņemšanas kritērijiem, jo tas veido projekta faktiskās izmaksas.

5.5 Īpaši noteikumi par teritoriālajām iezīmēm

5.5.1 Pilsētvide (8.pants)

5.5.1.1 EESK ir izvirzījusi priekšlikumu atsevišķai pilsētu attīstības programmai. 8.1. pantā minētajās darbībās ir jāiekļauj visas Kopienas pilsētu iniciatīvas iezīmes, un Komiteja vēlētos, lai tiktu skaidri formulēti noteikumi, kas nodrošina Kopienas pilsētām iespēju strādāt kopīgi.

⁽¹³⁾ COM (2004) 628 final, 2004/0219 (COD)

⁽¹⁴⁾ OV C 302, 07.12.2004, 60. lpp, Atzinums par trešo ziņojumu par ekonomisko un sociālo kohēziju, 7.8. punkts.

⁽¹⁵⁾ CESE 388/2005.

5.5.1.2 Šajā pašā pantā ir ietverts arī noteikums, kas pieļauj Regulas (EK) Nr. 1784/1999 ietvaros paredzēto Eiropas Sociālā fonda darbību finansēšanu⁽¹⁶⁾. Regula nosaka šīs atkāpes ierobežojumu prioritātes "Reģionālā konkurētspēja un nodarbinātība" mērķa un 10 % "attiecīgās prioritātes⁽¹⁷⁾" robežās. Ņemot vērā vēlmi katrai programmai izveidot vienu fondu, komiteja uzskata, ka šo programmu ietvaros ir nepieciešams paredzēt lielāku finansēšanas apjomu darba tirgus un cilvēku kapitāla darbības jomā. Šo atkāpi, iespējams, vajadzētu piemērot visām ERAF finansētajām programmām, ne tikai pilsētu dimensijai, un attiecināt uz visām trim tematiskajām prioritātēm. Lai nodrošinātu pietiekamu elastīgumu, desmit procentu līmenis tādējādi jāpiemēro visai programmai tās kopumā.

5.6 Lauku teritorijas un no zivsaimniecības atkarīgās teritorijas (9.pants)

5.6.1 Komiteja īpaši uzsvēra, ka ir nepieciešams nodrošināt, lai šie pasākumi nerobežotos tikai ar lauksaimniecības projektiem, un atzinīgi vērtē to, ka fonda palīdzību paredzēts virzīt infrastruktūras, telekomunikāciju, jaunu saimnieciskās darbības virzienu attīstību, pilsētu un lauku teritoriju saiknes sekmēšanu un tūrisma veicināšanu. Taču šajā sarakstā būtu jāiekļauj arī vispārējās nozīmes pakalpojumu pieejamība, kā arī saikne ar augstākās izglītības iestādēm, kas atzītas par lauku rajonu diversifikācijas nodrošināšanai nozīmīgām darbībām. Komiteja atzinīgi vērtēja arī Komisijas sākotnējās garantijas, ka jaunie instrumenti tiks "iestrādāti kopējā lauksaimniecības politikā"⁽¹⁸⁾. Regulas projekts izvirza dalībvalstīm prasību norādīt "skaidri nodalītus kritērijus" ERAF, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un EZF finansētajiem pasākumiem, kā arī pierādīt šo fondu finansēto darbību savstarpējo papildināmību un vienotību. Komiteja atbalsta šo prasību un atzīmē, ka tā ir uzsākusi plašāku darbību ERAF jomā.

5.7 Nelabvēlīgu dabas apstākļu ietekmētās teritorijas un nomaļie reģioni (10. un 11. pants)

5.7.1 Komiteja iestājas par solidaritāti ar īpašu grūtību ietekmētiem reģioniem un visādā ziņā atbalsta attiecīgos

priekšlikumus. Atsevišķā atzinumā⁽¹⁹⁾ komiteja ir novērtējusi nepārejošu nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu vajadzības un sniegusi komentāru par Komisijas priekšlikumiem, kas izklāstīti trešajā ziņojumā par kohēziju. Regula par ERAF ietver vairākus iepriekš minētajā atzinumā apskatītos jautājumus, un EESK atzinīgi vērtē teritoriālās dimensijas iekļaušanu atbilstības kritērijos ERAF atbalstam. Desmitā panta tekstā ir frāze "neierobežojot 3. un 4. panta noteikumus", kas norāda, ka šie reģioni ir tiesīgi uz palīdzību arī minēto prioritāšu ietvaros, taču būtu lietderīgi regulā skaidri un nepārprotami uzsvērt šīs tiesības. Tāpat arī 11. pantā norādīts, ka šis noteikums pieļauj finansējumu 4. pantā iekļauto darbību papildu izdevumu kompensēšanai. Komiteja šo nostāju atbalsta. Būtu lietderīgi precizēt, ka šie reģioni varētu atbilst kritērijiem, kas dod tiesības izmantot citu mērķu ietvaros paredzēto palīdzību.

5.8 Īpaši noteikumi par teritoriālo sadarbību (12. pants un 14. līdz 22. panti)

5.8.1 Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumu par jauna juridiska instrumenta izstrādi sadarbības veicināšanai. Šie papildu noteikumi palīdz sekmēt efektīvu sadarbību, taču tiem ir viens trūkums, proti, tajos nav ietverts precīzs noteikums par sociālo partneru un citu organizāciju, kas pārstāv pilsoņu īpašās un vispārīgās intereses, iesaistīšanu. Ir jāprecizē attiecības starp ERAF (18. panta) un jauno Eiropas Pārrobežu sadarbības grupu (EGCC), it īpaši par dalībvalstu piešķirtajām EGCC tiesībām veikt vadošās iestādes funkcijas.

5.8.2 Šiem jautājumiem nepieciešama sīkāka precizēšana, un Komiteja ir sagatavojusi īpašus secinājumus par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas izveidi⁽²⁰⁾.

5.9 Noslēguma noteikumi (22.-26. pants)

5.9.1 Tie apstiprina pašlaik spēkā esošajās regulās (EC) Nr. 1783/99 paredzētos pārejas noteikumus un formāli nosaka spēkā stāšanās un pārskata datumus.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁶⁾ COM(2004) 493 final -2004/0165 (COD).

⁽¹⁷⁾ 8.2. pants

⁽¹⁸⁾ OV C 302, 07.12.2004, 60. lpp, Atzinums par trešo ziņojumu par ekonomisko un sociālo kohēziju, 7.10. punkts.

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums par tēmu "Kā panākt nepārejošu nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu labāku integrāciju", CESE 140/2005.

⁽²⁰⁾ CESE 388/2005.